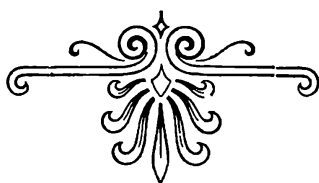

STUDENTSKÁ □ HLÍDKA □

ČASOPIS
KATOLICKÉHO STUDENTSTVA

ROČNÍK II.

S REDAKČNÍM SBOREM ŘÍDÍ VILÉM BITNAR.

V PRAZE 1910.
NÁKLADEM »ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ«
TISKEM KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY.

OBSAH.

Básně.

	Strana
Hoskovec Svat.: Touha po minulosti	149
Jesenský Pavel: Ritornell	51
Junius: Vox clamantis in aeterno	161
Kamil A.: Zvuč, má lyro!	113
Touhám	113
Sférické dálky	131
J. V. M.: Vzpomínka	149
Nieomyszelewski J.: Věčná láska	5
Rill Jiří: Epigram	5
Žal přírody	16
Stesk	113
Slovák Jurka: Mladý život	44
Šanda Jan Nep.: Jsou chvíle	149
Walter E. Z ruské poesie (překlad)	13

Úvahy.

Bartovský Karel: Zákony	158
J. D—k.: Rok 1909 a katolické studentstvo	78, 96
Hrachovský F., Th. Dr.: Ideový obsah snah unionistů	10
Ch. J.: Per lucem ad crucem	93, 128
John J.: Náboženské názory amerických studentů	126
K—ha Jiří: K pravdě!	2, 35, 73, 110, 141, 161
Nosek F., JUDr.: Základy sociálního pojišťování	6, 45, 76, 105, 132, 166
Masák Em.: Eleusis	164
Resl Jos.: Arnošt Hello: Člověk	65, 99, 137
Reyl F., Th. Dr.: O součinnosti kleru s inteligencí	42, 71, 97
Škodný K.: Vedou vědy přírodní k nevěře?	14, 48
Vinař Jos., MUDr.: O svobodě vůle	33

Belletrie.

Baar J. Š.: Růže	125
Hrůza A.: Ch. Ing. Jan Methoděj Plucar	38, 67, 101
Pisecký Ze studentských zápisků	9
Šanda J.: Vzkříšení	34

Besídka.

	Strana
Lacina Jar.: Když jsme dávali „Lakomce“ . . .	50
R. J. D. Literatura a četba studující mládeže	114, 171

Přehled.

Věstník vysokoškolský . . .	16, 51, 80, 150, 179
Moravská otázka universitní	51
Věstník středoškolský . . .	18, 54, 81, 114, 154, 180
K reformám středních škol	18, 54, 81, 14, 180
Věstník slovanský . . .	21, 59, 84, 118, 155, 185
Bartoš J., Ph. St.: Slovanské dorozumění . . .	59, 84
Hrachovský F., Ph. Dr.: Akademie Velehradská	21
Hlinka Andrej: Za tú našu slovenčinu	85
Jireček Herm., Dr.: Slovo o společné obcovací řeči všech národů	22
Just Miklawš: Andricki Miklawš	24
Karník Jan: Slovanské tužby . . .	185
Stašek B.: O literárním rozkolu českoslovanském	118
Hlídka kulturní a časová	28, 61, 89, 156
Wlachowski: Náboženství nebo morálka?	61
Bibliografie	123, 191

Provolání.

Na prahu druhého ročníku	1
Kollegům abiturientům	157
Na sklonku II. ročníku	192

Přílohy Poesie.

David Hynek: Matičce.	Rill Jiří: V podvečer.
Modlitba.	Vzpomínka.
Horský Jaroslav: Tone — umírá . . .	Sázavský Jaroslav: Život.
Vypovězencům českým!	Skála Ján: Rozhodnutí.
Hoskovec Jaroslav: Za Svatopl. Čechem.	Skalecký Ant.: Májová.
Hradecký J. V.: Staré housle	Slovák Jurka: Nálady.
Ignotus N.: Jen sílu mítí . . .	Pohřeb utonulého.
Kamil A.: Večerní.	Stesk.
Maryold J. V.: Do památníku	V poli na jaře.
Moravský Blahoslav: Jaro.	Vytrváme.
Nebovidský Felix: Já ztratil vše . . .	Šanda Jan Nep.: Ozvěnou . . .
V květu máje	My.
Ort Karel: V krajinách tichých.	Vřešnický J.: Srdce lidské.
Rill Jiří: Ballada jarní.	Želko: Návrat ptáků.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOL. STUDENSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO

ROČNÍK II.

LEDEN 1910.

ČÍSLO 1

Na prahu druhého ročníku.

Počínajíce vydávati druhý ročník „Studentské Hlídky“, vítáme jednak ty, kteří nově přistoupili za její odběratele a srdečně zdravíme i staré své příznivce.

Ideový program náš zůstává nezměněn. To, co bylo v prvním čísle minulého ročníku „Úvodem“ řečeno, platí i pro ročník tento.

Změny nastávají pouze v administraci našeho listu. Přiznáváme otevřeně, že „Stud. Hlídka“ v prvním ročníku byla passivní. Jednak nám uškodila konfiskace prvního čísla, dále mnoho odběratelů, kteří po prázdninách odešli ze středních škol, aniž by účet administraci zapravili. Ba našli se i odběratelé, kteří 8 čísel „Stud. Hl.“ si nechali zaslat a desáté — vrátili. Také podpora!

Aby tedy další vycházení „St. Hl.“ bylo umožněno, jsme nuceni zvýšiti předplatné pro **nestudenty** na 3 K ročně. Pováží-li naši odběratelé, že „Studentská Revue“ stojí nestudenty 5 K, „Časopis pokrokového studentstva“ 4 K, zajisté nám zvýšení ve zlé vykládati nebudou. Upozornění tohoto pro mnohé pp. odběratele nebylo ani potřebí, neboť oni vědouce, s jakými obtížemi „Stud. Hl.“ vydáváme, zaslali nám obnos větší. Prosíme tedy ty pp. odběratele, kteří nám zaslali již předplatné na druhý ročník, aby laskavě zapravili i příslušný doplatek.

Poněvadž přerušení prázdninové mezi číslem 6. a 7. působí administraci veliké obtíže, rozhodli jsme se, že následující ročník začneme vždy koncem měsíce září. Proto druhý ročník vyjde v 6 číslech, která však budou zato dvouarchová, tak že počtem stran převyší druhý ročník první. Prosíme, aby toto upozornění bylo laskavě vzato na vědomí. Poslední číslo druhého ročníku vyjde v červnu t. r.

Středoškolské i vysokoškolské kolegy prosíme, aby nás ve vydávání „Stud. Hl.“ hojným dopisováním, delšími články i lokálkami hojně podpořovali.

Upozorňujeme dále na změnu redakce a administrace. Všecky dopisy, literární příspěvky, předplatné, reklamace zasílány nyní buďtež redakci a administraci „Stud. Hlídky“ Praha-II., Voršilská ul. č. 1., kdež Česká Liga Akademická má nově upravené místnosti.

Katolické časopisy prosíme, aby na „Stud. Hlídku“ laskavě v novinách upozorňovaly.

Sursum!

**Redakce a administrace „Studentské Hlídky“,
Praha-II., Voršilská ul. 1.**

K pravdě!

(Několik úvah.)

V chaotické záplavě navzájem si odporujících a roztržštěných názorů v otázkách právě nejpalčivějších, které hluboce rozrývají duše myslící, vyniknou časem zjevy mimořádné, poutavé. — Před několika lety objevilo se po prvé na naší scéně Björnsonovo drama „Nad naši silu“ (I. díl). Jaké to zvláštní, neobvyklé ovzduší obestřelo posluchače, aspoň ty intelligentnější, že odcházeli po představení zamklí, jakoby z jiného světa? N á b o ž e n s k ý p r o b l e m promluvil k nim plným hlasem; ten pravdu hledající Brat, skeptický a zase žiznivý, jenž uspokojiti chce touhou svou v paradoxu naší doby, zázraku, tento muž zjevil se jako pravý představitel rozháraného člověka těchto dnů. Proto jeho zjev jest tak výmluvný, neboť vyjadřuje to, čeho marně zapíral: Otázka náboženská není dosud překonána, ale dríme ustavičně na dně lidského srdce, čekajíc jako ona sfinx na poušti prvního paprsku slunce pravdy, aby lidskou bytost rozezvučela v základech.

Běda tomu, kdo zůstal pohřížen v temnotách noci, kdo nedal vzejít svaté pravdě v nitru svém! Neuspokojen zůstává, a pochybí-li v tomto základním pojetí smyslu života, potom minul se i s životem celým.

Či nebyl zájem o pravdu povždy majetkem duchů nejvzácnějších, neluštili její podstaty způsobem svým, byť i nejrůznějším, myslitelé všech věků, národů i vyznání? Či kultura naše učinila ji opravdu méně žádoucí a překonanou, a tak její dosah pro celou mravní sféru dnešního intelligenta pozbyl svého významu? Malý pohled v nitro, úzký třeba rozhled kol, tomu ještě nenasvědčuje.

Zajímavý doklad z našeho prostředí: Univ. professor MUDr. Mareš referuje v „Přehledu“ (r. 1904) o sjezdu pro pokrok vědy v Cambridge a fysiologii v Bruselu a praví mezi jiným: „Smrt jest důkazem, že život není sám sobě účelem. Velikolepé objevy, vynálezy a průmyslové aplikace vědy obohatily život lidí, ale neumenšily břemena života těžkého otázkou: „K čemu žiji?“ A tak jsme svědky nového hnutí náboženského a to právě v myslích intelligence, zklamané vědou. V době, kdy filosof pozitivní vědy Spencer ukončil své dílo, kdy fanatik naturalismu Haeckel zanášá do nejširších vrstev lidu vědeckou mythologii a opovržení k náboženství, v této době jest již naturalismus v myslích intelligence překonán a smýšlení náboženské vstupuje do nich.“

Viděti, že na mnohých místech svítá. Boj o náboženství, starý jako člověk sám, stal se nyní akutním, abych tak řekl, pravým sporem „o rukopis“.

„Veri nihil, omnia ficta“ (nic pravdivého, vše smyšleno), dí o bozích svých básník Lucilius a jemu ozvěnou zaznívá otázka Pilátova: „Co jest pravda?“ — otázka polo skeptická, polo bolestná jako ilustrace bezradnosti pokolení lidského. — Ušlechtilý duch Sokratův hledal pravdy a jest dojemno čísti v jeho „Apologii“ od Platona, jak úsilně ji Sokrates hledal ve všech vrstvách současné společnosti — a nenalezal. A co bychom dnes po tolika letech Sokratovi pověděli? Odpověď dává Petr Durdík: „Nezbývá, než přiznati se Sokratem *οὐδὲν οἶδα* (nic nevím), aneb uchýliti se k pozitivnímu (zjevenému) náboženství.“ („Základy mravnosti“.)

A učený hrabě de Maistre píše, že „historie posledních tří set let byla velikým spiknutím proti pravdě“.

Což však výsledky vědy opravdu nenahradily náboženství, jak se hlásává na všech stranách? Proslulý francouzský akademik Brunetière ohlásil

bankrot vědy, k čemuž poznamenává známý český fyziolog dr. Babák v „Přehledu“ (r. 1906 č. 1.) v článku „Suverenita přírodní vědy“: „Do nedávna byly přírodní vědy ve všech směrech výstředně přehodnocovány. Ano, přírodní vědy utrpěly anebo utrpí bankrot tam, kde se od nich čekalo a čeká nemožné vysvětlení „podstaty hmoty“, „záhady ducha“, rozluštění problémů sociologických a p.“ — Něco podobného konstatuje dr. Fr. Krejčí ve „Volných listech o nynější filosofii“: „Chaos ethický naší doby vysvětluje se jednak otřesením autority náboženské, jednak chaosem ve filosofii; jedinou spásou lidstva jest návrat k náboženství a filosofii. Na všech stranách se to k tomu chýlí. Materialisté ustoupili; Schopenhauerovci, kteří chtěli ve zpupnosti své instalovati nového Boha, končí mystickým horlením pro náboženství křesťanské; Wagner končí svou dráhu „Parsifalem“. Tolstoj na východě. Ruskin na západě káže evangelium čisté víry . . . Potřebujeme mravního zušlechtění, a toho se nám nedostává.“ („Česká Mysl“ r. 1900 str. 254.)

Jak si srovnáme tyto hlasy s pokřikem části žurnalistiky i ulice: „Žádné náboženství, pryč s předsudky!“ atd.? Sám Renan už před 50 lety v předmluvě svého spisu „Études d'histoire religieuse“ vyslovuje určitou domněnku, že již generace příští se vrátí k víře, ježto negace stane se jí nesnesitelnou.

Nepředpojatí badatelé jsou svorní v tom, že věda ovšem vykonala věci úžasné, než i v tom se shodují, že to všecko pro úsilí lidského ducha nestačí. Mnoho ovšem víme, a přece je to nepatrná hrstka „škeblí“, jak řekl Newton, „jež vlny mořské na břeh jako hračku pro děti vynesou, kdežto celý Oceán pravdy zůstává nám zcela neznámý“. — Vezměme jen ty nejzákladnější pojmy, jimiž ustavičně se obíráme; jsou nám tajemstvím.

Učenec zvučného jména Dubois-Reymond nalézá na světě sedm takových záhad: jsoucnost hmoty, vznik pohybu, vznik života, účelnost v přírodě, vznik citu a myšlenek, řeč, svobodnou vůli. První, druhou a pátou pokládá za nerozřešitelné. Přidejme k tomu, zda uspokojivě nám vědecké výsledky odpoví, jaký jest původ a cíl veškerenstva a uvidíme celý kaleidoskop někdy až dobrodružných názorů. Této otázce se nevyhnul už Aristoteles, poznamenav, že jenom ten může slouti mudrcem, jenž vyzkoumal první příčiny a důvody věcí.

„Metafysika!“ říká se dnes s jakousi útrpností. „S tím tak ještě do středověku!“ Uvádím v té věci moderní hlas. Dr. Oldřich Kramář napsal v „Přehledu“: „Je dosud značný počet lidí vzdělaných, ano i učených, kteří s úsměškem pohlížejí na všecko, co se podobá metafysice, neuvažujíce, že podnět k otázkám těmto jest nezbytný a nepopíratelný. Ale nadarmo lidé od prvopočátku vyššího rozhledu snažili se řešiti záhadu světa, byli k tomu bezděčně a proti své vůli doháněni. Rovněž neuvažují ti, kteří pokládají metafysiku za zbytečnou, že ona je jediným pojidlem mezi přírodní vědou a psychologií, ano mezi exaktní přírodovědou a opravdovou biologií.“ (R. 1906 č. 1.)

Alex. Humboldt napsal již před půl stoletím ve svém „Kosmu“ (I. 164), že naše vědomosti o přírodě rovnají se naší znalosti měsíce, jehož tři sedminy povrchu jsou nám neznámé a od nás odvráceny. O mnoho vpřed nejsme. Není to nikterak hanbou vědy, že obsáhnouti může toliko jednotlivé fragmenty, jeť a zůstane lidským dilem, naopak, vyzná-li mužně svou konečnost, ohraničenost, tím jen imponuje.

Malý doklad: Objeveno radium a nový tento prvek je s to, aby mnohé zákony přírodní, jež až dosud se pokládaly za nezvratné, úplně změnil a přírodní vědy postavil na nový základ. — Nebo: Co způsobilo pravou sensaci, když člen Institutu v Paříži, Henri Poincaré, ve spisu „La science et l'hypothèse“ vypověděl boj přesvědčení tak obecnému: „Země se točí“.

Chceme snad tímto sesměšnití poctivé úsilí vědy a ducha lidského, bagatelisovati skutečné výsledky snažení a neúměrné práce? Nikoli! Vždyť Bůh sám dal člověku proto rozum a schopnosti, aby je vyvíjel, zdokonaľoval, aby zkoumal a četl ve stopách Jeho moci a prozřetelnosti. Zamítnouti však sluší ono domýšlivé a bezpodstatné rozhlašování, jež rovněž jest bezmyšlenkovitě přijímáno, že věda už jest hotova, že zodpověděla všecko, víra že nemá tu co dělati. Věda tenkrát jest vznešena, podává-li nám to, „co viděla“, ne to, co si vymyslíla, jak dí slovatný J. Barrande, jenž položil v čelo svých spisů heslo: „To jest, co jsem viděl.“ Anglický ethik John Ruskin nazýval z té příčiny ono přehodnocování některých směrů ve vědě, zvláště moderní vědu pozitivní, „vědou mrtvol v rozkladu“.

Jest to ku podivu, jak se i v kruzích vzdělanějších přijímá a priori přesvědčení, že pravý učenec nebyl a nemůže ani býti věřícím člověkem.

Berlínský professor dr. Dennert (protestant) uvádí ve spise svém „Náboženství přírodozpytců“ (r. 1901) 300 největších učenců, kteří vynikli v posledních 400 letech v přírodních vědách. Rozřídí je všechny na tři periody: 1. Století XV.—XVII. Zde z 82 učenců je věřících 79 (Newton, Koperník, Leibnitz a j.). 2. Století XVIII.: Z 55 učenců jest jen 5 nevěřících, 11 nejistého přesvědčení, 39 věřících (mezi nimi Linné). 3. Století XIX. má 163 největší učence. Nevěřících je 12 (Vogt a j.), 27 kolísavých (Darwin), 124 věřící (Pasteur). Většina tedy všech 242 (ze 300) hlasovala pro víru. — Odkazuji při této příležitosti na spis, vydaný ve „Vzdělávací knihovně katolické“ svazek 12.: J. A. Zahn: „Věda a učenci katoličtí“. Širší pojednání vymyká se z úzkého rámce místa i účelu článku.

Stůjítež zde jen slova znamenitého matematika a fysika nové doby Cauchyho, jenž prohlašuje: „Jsem křesťanem, t. j. věřím v božství Ježíše Krista s Tycho Brahem, Koperníkem, Descartesem, Newtonem, Fermatem, Leibnitzem, Pascalem, Grimaldim, Eulerem, Guldinem, Boscovičem a Gerdilem; dále se všemi velikými astronomy, fysiky a geometry věků minulých. A s větší částí z nich jsem zároveň katolíkem; a kdyby někdo tázal se mne na důvod, rád mu odpovím. Poznal by, že mé přesvědčení není plodem předsudků, pochodících od narození, nýbrž následkem hlubokého badání. Viděl by, jak vryly se navždy v ducha mého a v srdce mé pravdy, které jsou pro mne ještě jistější, než čtverec podpory, neb zásada Maclaurinova. Jsem upřímný katolík, jako byl Corneille, Racine, La Bruyère, Bossuet, Bourdaloue a Fénelon, jakými byli a jsou mnozí z nejznamenitějších mužů našich dnů, kteří jsou ke cti vědě, filosofii a literatuře a dodali lesku našim akademiím více, než všichni jiní.“ („Ordres religieux“.)

Ačkoliv tento fakt nade vši pochybnost už tisíckrát byl konstatován, tisíckrát opět bude tvrzen opak.

Ať jmenuje někdo jediný zjev bezpečně ve vědě dokázaný, že vskutku odporuje ne snad nějaké hypotese jednotlivých zástupců theologie, ale určitému článku víry, jakožto takovému! Když už tolik jsme pokročili, dávno by se už bylo na rozpor přišlo. Pravda však jest jen jedna v každém oboru, budiž si pozorována s hlediska kteréhokoliv. (Pokračování.)

Pro štěstí jsou lidé stvořeni a kdo je úplně šťasten, ten má právo říci o sobě: Splnil jsem přikázání Boží na zemi! Všichni spravedliví, všichni svatí, všichni mučedníci byli šťastni. Dostojevský, Bratři Karamazovi.

Věčná Láska

Můj život celý — oběť jediná.
 Svou slávu opustiv, kde andělé
 se u pokoře před Mnou klaněli,
 kde cherubínů chor Mi věčné pěl
 „allelujah“, a seraf v údivu
 se před velebou Mojí zachvíval,
 dle Otce Svého věčné úřady
 jsem přijal lidskou schránu tělesnou.
 Ne jenom na kříži, již od vstupu
 na bídný, hříšný svět jsem spasení
 Já s láskou konal dílo veliké,
 a roků třicet tři jsem nesl kříž,
 než rozpíalo Mne paže hříšníků,
 že pněl jsem v prostore, v níž moci Mé
 jsou od věků poddání tvorové.
 Svou láskou obepial jsem celý svět
 a ze Svých ran jsem cedil svatou krev,
 by odvalen byl balvan vašich vin,
 jenž zavíral vám brány edenu.
 A láska Má, ta zářná, horoucí,
 se světem šířila a z krve Mé,
 již zanechal jsem světu na paměť
 na spásy lidstva dílo veliké,
 se rozlévala sterým rubínem,
 že tisícové dali žití své
 na svaté víry jasné svědectví.
 Do zahrad edenu jsem uváděl
 je v rajskou rozkoš Boha poznání,
 že všichni pěli dythyramby chval
 a všechny tyto bojovníky Své
 jsem před trůn stavěl Otce věčného. —
 A v světa šíř Mé spělo učení.
 Má svatá Choť pak v lásce sdružila
 vše světa národy a země tvář
 tak pozměnila velkým zázrakem,
 že národové víry na oltář
 své všechny kladli snahy nejčistší
 a nadšených svých synů krev
 pro Mého kříže slávu prolili. —
 Však v dílo svaté, dílo spasení
 se padlé pýchy vtiskla zhoubná moc,
 ta, která vládne v temnu podsvětí
 a v věčném vzdoru proti nejvyšší
 a svaté vůli marně bojuje.
 Mých nauk jste opustili zářný zdroj
 a noci zlé jste vzali učení,
 jež v zmatek, rozkol, bouř a vášní běs

tak slepě rozpoutala pekel moc,
 že v lásku Moji viru ztrácíte,
 Mne blátem posměchu a slinou zlou
 Mou církev tupíte.

Bych lásky Své
 vám velké podal jasné svědectví,
 mám znovu prožít Gethsemane pot,
 zas uzlovatých bičů cítit svist
 a trnem koruny Svou zbodat skrání,
 zas v posměchu se halit rudý šat
 a opět kráčet cestou potupy
 na Kalvarie místo nešťastné?
 Mám myrrhy trpkost pít a „Eli“ Své,
 to „Eli, lamma sabachthani“ zas
 v muk nevýslovných volat útrapách
 a v žalu nejtrpčím, jež člověka
 kdy srdce cítilo, se hrozně zachvívat? —
 Má oběť byla ceny nejvyšší.
 Já za všechny jsem volal k nebesům
 a nad vrahů se modlil zástupem,
 jim s kříže žehnal v lásce Své
 a v ráje zval je luhy tajemné.
 Jak tehdy volal jsem, tak volám teď,
 vše lidstvo vedu cestou spasení.
 Můj hlas k vám šepce ptácat šveholem
 a hromu volá hlasem strašlivým,
 když v lůně hor se bouře odráží.
 Já liji útěchu do smrtných ran
 a k Sobě volám duše zemdlené,
 je korunuji v smrti vítězstvím
 a uvádím je v kraje blažené.
 Já mluvím k lidstvu v dětské modlitbě
 a žehnám kráse víry dětinné,
 té víry prosté, která k nebesům
 se pne a s věčnou Láskou spojena
 se aureolou halí svatosti. —
 A za vše, co jsem trpěl pro lidstvo,
 víc nežádám, leč lásky paprsek,
 jenž hrál by ve vás svaté nadšení
 pro Mistra vašeho a jeho učení.
 Mé učení je perla, zářný skvost,
 jenž povede vás k metám konečným,
 když znak Mé potupy i slávy Mé,
 ten sladký kříž Můj s nebe zazáří,
 až svolám lidstvo v Josaphatu důl
 a syny boží v pravo postavím. —

JIRÍ RILL:

Epigram.

Ach žel, jak po letech se všechno změní!
 V dobách mlh, v dávném kdysi pravěku
 byl opičák podoben člověku.
 A co zbylo, zříš všude: Opičení!

Základy sociálního pojišťování.

Hospodářská existence každého člověka, t. j. možnost jednotlivcova opatření si prostředky výživy, je vydána jistému nebezpečství. Jako tovární dělník dnes či zítra může utrpěti úraz při práci nebo venkovský hospodář přijíti o jmění své zhoubným požárem, je na př. obchodník vydán neblahému vlivu, který na jeho hospodářskou existenci vykonávají mohou nepříznivé konjunktury obchodní, jím nepředvídatelné a tím působící jemu škodu nezaviněnou. Typické je ve všech podobných případech, že toto ohrožení hospodářské existence je společno většímu počtu příslušníků téže sociální vrstvy, že však při tom není určito, kdo právě v konkrétním případě se stane jeho obětí.

Aby věc vystoupila v určitějších rysech, nebude snad nevhodno uvést příklad, který má vnitřně všechny pojmové znaky pojištění a zároveň může sloužiti jako zajímavý doklad historický, kterak skutečný život tuto instituci vyvolával zcela mechanicky všude tam, kde se pro to naskytla skutková podstata. Jest to instituce římského práva, přejatá z práva obchodní republiky ostrova Rhodu, t. zv. *lex Rhodia de iactu*, t. j. zákon rhodský o vyvržení (zboží): Římská loď by vezla náklad v ceně 100 000 HS (= sesterciů) pro 10 obchodníků po 10.000, ale po bouři, kterou byla zastižena, bylo nutno za 10.000 nákladu vházeti do moře, aby náklad se zmírnil. Tak se stane, že loď doveze na místo určení jen za 90.000 zboží a dle ustanovení zmíněného zákona rozvrhne se utrpěná škoda na všechny účastníky, tak že každému z oněch 10 obchodníků dostane se zboží jen v ceně 9000. (Analogické rozšíření tohoto ustanovení obsahuje i § 1043. rak. zák. obč.)

Vyplývá to tedy z přirozenosti věci, že se všichni ohrožení snaží dle možnosti od sebe odvrátiti hroživé důsledky hospodářské katastrofy, že se snaží, aby zajištěny jim byly nějaké příjmy, když nemoci, úrazem nebo stářím a pod. se stanou nezpůsobilými k výdělku.

Když jsme si takto určili podklad pojištění v nejširším smyslu, bude naším úkolem, abychom v dalším pojednali o vlastním zdůvodnění t. zv. sociálního pojištění vůbec s dnešního našeho stanoviska právního a vytkli postavení jeho v současné naší soustavě hospodářské. Pro té bude nutno promluvit o principech organizačních, které při sociálním pojištění mohou přijíti v úvahu, a příkladně ukázati, kterak provedeno je sociální pojištění ve státech cizích i u nás, aby tak to, co dříve uvedeno ve všeobecných větech, došlo objasnění a získán byl aspoň skrovný základ pro srovnání sociálního pojištění v různých státech. Na konec pak třeba pojednati o rakouské vládní předloze o sociálním pojištění a poukázati tím k tomu, že celá instituce sociálního pojištění jest věcí neobyčejného dosahu, velikou a proto i obtížnou úlohou moderního státu.

Nejprve tedy třeba se zmíniti o vlastním zdůvodnění samotné existence sociálního pojišťování a zodpověděti otázku, je-li ono správně možno beze změny základů našeho právního řádu. — Bylo by to hrubou chybou, přičítati všechny neblahé zjevy bídy hmotné i morální v dělnictvu jen na účet našich právních řádů, že totiž oekonomický liberalismus pomáhá ubíjeti drobné existence, zvláště rušivou konkurencí podniků velikých.

V případech velmi četných, ano ve většině případů, je to zaviněno naprostým nedostatkem nejjednodušších hospodářských maxim, hýřivým životem mužů a nedostatkem hospodářské zdatnosti žen v pracovních třídách. Ale s druhé strany třeba zase uznati, že jsou případy bídy nezaviněné, což zvláště se může vyskytnouti u věku, kdy je člověk již k práci nezpůsobilým.

Pokud jsme důsledni, musíme se stanoviska dnešního právního řádu považovati „práci“ za zboží, které, jako každé jiné, má svou cenu, svou nabídku i poptávku.

Má-li pak se nabídka práce udržeti na výši stále stejné, t. j. nemá-li následkem bídy ve třídách dělných a s tím spojeným zvýšením morbidity a úmrtnosti nastati početné zeslabení těchto vrstev, jest nezbytno, aby cena, která se platí za zboží práci — mzda — stačila k úhradě oněch nákladů, které činí nutno na každou osobu pracující, tak že mzda osob hospodářsky produktivních musí poskytnouti: 1. výživu po celou dobu pracovní schopnosti, 2. výživu pracovního dorostu, v kteréžto části mzdy musí každý pracující uhraditi náklad, který na něho byl konán v době jeho neproduktivního věku a 3. zabezpečení výživy pro dobu, kdy nadejde přirozeným postupem nezpůsobilost k práci.

Máme-li tyto tři náležitosti, které po stránce velikosti mzdy činí nutno, shledáme, že skutečně v některých případech nedosahuje mzda takto vytknuté výše, tak že by nebylo možno ani při vzorném hospodaření zabezpečiti si z vlastní práce výživu ve stáří. K tomu však přistupuje ještě celá řada dalších bodů: I tam, kde je mzda s vytčeného stanoviska přiměřená, předpokládá to takovou míru prozíravosti a péče o budoucnost, tolik sebezapírání a sebeovládání, že ve třídách, o které právě jde, jen v nejbližších případech se něco takového vyskytuje. Ale mimo to nastává u jednoho nezpůsobilost k výdělku dříve než u druhého a doba této neproduktivnosti také není stejná, dle toho, dožije-li se kdo vyššího věku či zemře-li mladší, tak že nelze si vyměřiti velikost toho kapitálu, který by byl nutný k úhradě výživy ve stáří.

Kdyby si na př. někdo od svého 30. roku do 60 ukládal každoročně 100 K, bude jím zašetřený kapitál v 60. roce jeho věku činiti obnos 5832 K 83 h, a kdyby nyní ve stáří byl odkázán pouze na úrok, činilo by to při panující 4⁰/₁₀₀ míře úrokové jen 233 K 28 h ročně.

Není však třeba, aby základní kapitál zůstal netknutým, nýbrž možno věc zaříditi tak, aby se kapitál dle pravidel o umořování strávil na př. za 20 let, tak že možno ročně bráti nejen 4⁰/₁₀₀, nýbrž 7·3582⁰/₁₀₀, t. j. 429 K 18 h roční renty. Když pak věc se provádí při větším počtu osob, tu z přebytků kapitálových po osobách dříve zemřelých se uhradí obnosy potřebné k opatření osob, jež dožily se věku vyššího. Hospodářský okruh osoby, jejíž kapitál nebyl celý stráven těmi rentami, dozná tím ovšem jistého zkrácení, ale to se děje jen za tím účelem, aby opatření byli jiní, a v tom právě spočívá celý ten sociální základ vzájemnosti; se stanoviska individuálního třeba pak vzíti v úvahu, že i ti, kdož dříve zemřeli, měli zde za své příspěvky tu uklidňující jistotu, že v případě stáří aspoň do jisté míry budou opatřeni. Z toho všeho se podává nezbytnost pojištění na základě vzájemnostním, aby toto každému zajišťovalo aspoň to nejnutnější, čeho k živobytí třeba, při čemž se nesmí přehlížeti jeden moment vysoce mravního významu, že se totiž renta starobní podává v jediné se stanoviska sociálního nezávadné a důstojné formě, jakožto část ušetřené — pokud se platí z vlastních příspěvků pojištěnců — respektive zadržené — pokud se platí z příspěvků zaměstnavatelů — mzdy za vlastní vykonanou práci, tedy jakožto důchod přímý, místo podpor chudinských, důchodu to odvozeného.

Není to tak řídký zjev, že se agitačně vykořisťuje heslo sociálního pojišťování a mluví se o blahobytu pracujících tříd, při čemž se ovšem ani z daleka nepomýšlí na nějaké snad morální zdokonalení při obstojné existenci hmotné, nýbrž jen kvantitativní zvýšení nejhrubších požitků materiálních, ale něco takového není nic více, než agitační heslo. Obnosy, které

dnešní úprava sociálního pojišťování poskytnouti může, stačí k úhradě jen těch nejnaléhavějších potřeb, a vidíme, že ty obnosy pojištění starobního i v Německu, kde přece sociální pojištění je vybudováno způsobem vsutku velikolepým, jsou jen minimální (na př. při pojištění starobním nejvyšší možný obnos činí ročně 230 M = 276 K). Věc ve svém základu tkví v tom, že ten podíl, který z celkové produkce na jednotlivce připadá, nemůže v dnešním našem stadiu hospodářského vývoje býti větší, neboť nemáme dosud tak vydatných zdrojů příjmů ani tak dokonalých prostředků technických, aby ten průměrný podíl na jednotlivého účastníka národní produkce připadající mohl býti větší. Vedle toho nesmí se pustiti se zřetele, že tam, kde stát přispívá z důchodů státních na úhradu nákladů sociálního pojišťování, musí tyto příspěvky bráti jen z daní, které plynou částečně také z vrstev zúčastněných na výhodách sociálního pojišťování a třeba tudíž toho dbáti, aby výhody z takto poskytnutých příjmů nebyly eliminovány nezbytností větších vydání na potřeby životní, zdražené uvalením nevhodně volených daní. Dnešní organizace finanční nesnese ještě tak velikého napětí, neboť ač ty příspěvky pro jednotlivce nejsou samy o sobě značné, činí přece jen při tom množství pojištěných ohromnou položku ve státním rozpočtu. (Tak u nás, až by věc byla provedena, 100 millionů K ročně.) A tu se snadno namane otázka, je li to vůbec přiměřené, aby stát přispíval z vlastních prostředků, t. j. z daní, k nákladům sociálního pojišťování. V tom směru třeba se vši určitostí vytknouti, že to nikterak nenáleží k pojmovým znakům sociálního pojištění, aby stát poskytoval nějaké podpory. Jako výslužné státních úředníků konstruujeme jakožto výplatu na účet zadržené mzdy za služby státu konané, tak stejně nutno konstruovati renty sociálního pojištění jakožto dodatečnou výplatu zadržené mzdy (jak výše vyloženo) za práci, konanou soukromým podnikatelům, jejichž úkolem to tedy je, nedostatky mzdy po této stránce doplňovati. Ve skutečnosti však spatřujeme, že mnohdy stát přispívá z vlastních peněz k částkám, sbíraným z příspěvkův interestentů sumami více nebo méně značnými, což však je důsledkem našich novějších názorů o sociálně-politické úloze státu, že totiž má tento působiti k stejnoměrnějšímu rozdělení důchodů a aspoň částečnému zmírnění přílišných majetkových protiv.

Má to býti vůdčím motivem naší finanční politiky, aby se vedle cílů finančních sledoval i sociální úkol daně tím, že by v oboru daní nepřímých, speciálně spotřebních, se vybíraly předměty, jejichž konsumpce svědčí aspoň do jisté míry o vyšší způsobilosti berní a důchod ze jmění zdaněn byl poměrně výše než důchody z práce plynoucí a vůbec aby celý system finanční byl založen na principu progresse, aby tak sumy, kterých je třeba k úhradě zvýšených nákladů, spojených s prováděním sociálního pojišťování, byly dle možnosti brány z důchodů zámožnějších vrstev, aby se celý princip sociálního pojištění nestal illusorním.

Pokud se tedy ještě toho týká, že obnosy při dnešních formách sociálního pojištění jsou malé, dlužno uvážiti, že je dobré i to málo, které se poskytne, a mimo to není přece uzavřena cesta dalšímu vývoji této instituce, tak že by bylo možno s postupujícím vývojem hospodářským a přiměřeným upravováním finančního systemu postupně poskytnouti více a vůbec lépe zorganizovati všechny větve sociálního pojištění, zejména i zaváděním pensí vdovských. — Konečně nesmí se podceňovati ani to nebezpečství, že by se vyšší důchody při sociálním pojištění, pokud by pocházely z příspěvků státních a ne z vlastních úspor pojištěnců, staly lákadlem a povážlivým podnětem k simulantství, když by bylo možno nějakým opatrně voleným úrazem zjednati si slušnou rentu, neboť zkušenost nasvědčuje tomu, že jsou

i při dnešním pojištění nemocenském, kde přece ty příspěvky nejsou tak skvělé, případy simulantství dosti časté.

Jakkoli se tedy musí uznati potřeba jistých oprav nynějšího společenského řízení, zejména pošnutí ve směru celkového rozdělení důchodového, třeba zase s druhé strany uznati, že se tak může státi zcela na základě dnešních našich právních řádů bez podstatné změny elementárních základů naší organizace výrobní, soukromého vlastnictví a podnikatelství. V tom pak, že důchody sociálním pojištěním poskytované zajišťují jen nejmenší nutné opatření, spočívá ten důležitý moment výchovný, že vědomí té okolnosti, že na tyto renty naprosto nelze se vším spoléhati, může vésti k řádnému způsobu hospodářského života, k většímu rozvoji smyslu pro hospodárnost, a tím opět k tolik žádoucímú zvýšení všeobecné úrovně morální.

(Pokračování.)

Všechny knihy, jež jsem četl, nepotkaly mi dohromady tolik síly, jako slova žalmu 22.: „Byť pak bych chodil uprostřed stínu smrti, nebudu se báti Pane; neboť ty's se mnou.“

Kant.

PÍSECKÝ:

Ze studentských zápisků.

Šestá gymnasiijní třída. — Jednou odpoledne přiběhl přítel-spolužák Staněk sotva dechu popadaje a vyrazil rychle ze sebe: „Zeyer je tu.“ Slova ta byla jako elektrická jiskra, vyskočil jsem, vzal klobouk a spěchal s přítelem na náměstí českobudějovické, abych viděl básníka Zeyera.

„Ale, kde je, kam půjdeme? Snad již odešel, kde jen jest?“ byla stálá moje slova. — „Jen pojď, chvátej, buď na náměstí nebo jistě na nádraží jej zastihneme,“ těšil mne přítel Staněk. Oběhli jsme náměstí ve velikém chvatu, chtěli jsme již běžeti k nádraží. „Tu je!“ zvolá Standa. — „Kde?“ táži se nedočkavě, ohlížeje se. — „Jde proti nám, tam ten pán s prokvetlým vousem,“ a ještě ani nedomluvil, když básník již se přiblížil.

Standa sňal hluboce klobouk, já učinil podobně. Nebýti jeho, sotva bych byl Zeyera pozdravil; radostí a zvědavostí byl bych zapomněl. „Tak to je on,“ pravil jsem, ohlížeje se za ním ještě, „a kouří papírové?“

„Ano,“ odvětil přítel, ctitel Zeyerův, otočil mne a šli jsme za „naším“ Zeyerem, jak Standa rád říkával. Zajímal mne, horlivého čtenáře jeho spisů, každý jeho pohyb, nemohl jsem však pochopiti a vyložiti si, že zcela málo lidí (českých) si Zeyera povšimlo, ba málem chtěl jsem spolužáka pobídnouti, abychom básníku nadešli a opět před ním smekli své povetšelé kloboučky studentské, ozdobené čamarovými knoflíky.

Tak jsme, rozmlouvajíce, stopovali pěvce vodňanského několikrát po náměstí až na nádraží.

Doma byl „Zeyerův večer“. Přítel vypravoval o jeho sbírkách, knihovně, svatých obrazech a o kříži, který chtěl Zeyer jednou míti na svém hrobě — ale početní úkol zůstal netknut. Druhý den jsem dostal „husičku“, ale netrápila mne, jen když jsem viděl „Zeyera“ a básníka vůbec prvně v životě.

Minulo několik roků, přešly různé události, nastaly změny. Zavítal jsem do Prahy a prvá moje cesta byla na hřbitov vyšehradský; šel jsem, abych

zase „pozdravil našeho Zeyera“, ovšem již mrtvého. Postál jsem u hrobu vzpomínaje let studentských, plných nadšení, lásky a ideálů.

V myslí oživil jsem také episodku prvního setkání se s básníkem Zey-
erem. Cítil jsem vlhko v oku, když vzpomenul jsem slov Zeyerových: „Jest
mi tak strašně úzko a cítím se tak opuštěn v tom širém světě.“ On, veliký
básník, hledal v životě přítele, pátral po klidu ve své opuštěnosti a samotě.
Pokoj našel, ne ve hluku světa a jeho radostech, nýbrž v čistém a velikém
učení Kristově. Spisovatel Jar. Kamper v „Časopise Česk. Musea“ r. 1901
píše o něm: „Zeyer stává se horlivým, upřímným katolíkem, vyznávajícím
všecka dogmata a plnícím přesně povinnosti církví předepsané . . . navště-
vuje pilně chrámy, kde zbožně se modlí, chodí ke sv. zpovědi a přijímá
tělo Páně. Není to u něho koketerie, podněcovaná denní modou, ani chvíl-
ková nálada, nýbrž hluboká potřeba srdce.

Jest přesvědčen, že nejpálčivější otázky společenské lze rozřešiti jediné
na základě ustanovení Kristových, že zásady evangelíí jsou formulkou, která
postačí i pro nejspletitější problémy a krise, a že jediné návrat k duchu
evangelíí, k učení Kristovu může zachrániti lidstvo . . .“

Dále píše Kamper v „Časopise Českého Musea“, str. 338 o Zeyerovi:
*„Miloval Ježíše všemi silami své duše, toužil po něm vroucně a v této touze
nacházel štěstí“*

*„Ach, je ve mně tou chvílí tak slavnostně, ani smutek žádný necítím,
jen lásku a touhu, lásku ke všem a touhu po Bohu a Kristu! Můj Kriste,
můj sladký, veliký Kriste!“*

*Kdyby to, co nyní cítím, ve mně stále bylo, pak věděl bych, co jest štěstí,
to pravé, jediné,“* píše Zeyer na Štědrý den r. 1897 sl. Marii Kalašové.
„V Kristu došel konečně klidu, po kterém celý život marně toužil . . .“

Významná tato slova Kamperova zapiš si, český studující mladíku, ve
své nadšené a čisté srdce.

Přináším ti tuto svoji vzpomínku z dob studentských, našel jsem ji ve
svých zápiscích z té doby milé, aby i tobě byla ukazovatelem a rádcem,
až hledati budeš v životě štěstí pravé a jediné. Spolu jest vzpomínka moje
prostým květem, který tímto kladu na často zapomínaný hrob Zeyera, veli-
kého Čecha, básníka a křesťana. Doufám, že i český studující, mající v srdci
touhu ideálu, připojí se svojí vzpomínkou k této skrovné pomněnce.

*Nejjednodušší křesťan, v němž evangelium přemohlo egoism a materi-
alism, jest vskutku mužem vzdělaným, poněvadž křesťanství propůjčuje
myšlení, mluvení a konání jeho pravé míry, odstraňuje vše surové a sprosté
a činí tak život jeho krásným.*

Willmann.

DR. FRANT. HRACHOVSKÝ:

Ideový obsah snah unionistů.

Polští messianisté i ruští slavjanofilé, ba i Lev XIII. slavné paměti před-
pověděli národům veliké matky Slávy skvělou budoucnost, které však nebude
dříve dosaženo, dokud idea cyrilomethodějská nepronikne duší všech členů
veliké slovanské rodiny. Obor této ideje jest mnohostranný a proto obme-

zíme se jen na jednu část její: na ideový obsah snah unionistů. Snahy unionistů jsou plodem ideje cyrilomethodějské a ve dnešním systematickém provádění jsou staré něco přes 3 roky; svým počátkem však sahají k temnému bodu dějin církve, k dokonanému schismatu. Nikde snad nevidíme hroznějších následků lidské umíněnosti, egoismu a nepochopení nauky Kristovy, jako v dějinách církevního schismatu. Proveďte-li nějaký státník osudnou chybu svojí svěhlavostí, dá se tato, byť i po delší době, přece jenom uhladit a zarovnat, přehmaty však v oboru náboženském zůstávají se svými zlými následky dlouho a dlouho v organismu církevním viditelnými, jak nejlépe je to pozorovati právě při schismatu, jež jest výsledkem domýšlivosti, svěhlavosti, neznalosti poslání církve Kristovy, samolásky, vládychtivosti, chorobného slavomamu a nešťastné politiky cařihradských patriarchů, zkrátka vlastnosti to, jež ani dnes, po tolika stoletém vývoji, pokroku a osvěty v lidstvu nejsou schopny něco moudřejšího zploditi než rozkol a rozvrat společenského života.

Podstata rozkolu spočívá na disharmonii individuálních vlastností Řeků a latinů; římské přísloví: „Graeca fides, nulla fides“ jest skutečná pravda empyrií získaná u Římanů, a bohužel, dějiny církve dokazují totéž. Dějiny předkřesťanské nashromáždily dosti hořlavých látek mezi oba činitele, jež nevymizely ani v křesťanské epoše, ba ke starým přidal se ještě nový živel, když císař Konstantin Veliký přeložil své sídlo na východ do Byzance a založil tak nový Řím, který hleděl přednosti starého slavného Říma na sebe přenést. Pro lesk dvoru císařského a pro nejbližší styky s mocnými tohoto světa snažili se biskupové cařihradští nabýti větší a větší moci na úkor Říma, a snahy tyto vedly konečně k rozvratu, který dokonán za patriarchy Fotia.

Již za těchto sporů východních patriarchů Řím ukázal snahy unionistické, a můžeme říci, že římská papežová učinili se své strany vše, co učiniti mohli ve snaze po unii, nenechávající se odraditi neúspěchem Mikuláše I., Hadriana II., při věrolomném Fotiovi, ani Lvem IX., který však konečně přece jen musil prohlásiti nad Michalem Caerulariem exkomunikaci. Tak Řehoř X., Eugen IV., Řehoř XIII., Urban VIII., Benedikt XIV. a Lev XIII. jsou jasným dokladem této ušlechtilé snahy unionistů, přes to, že ani unie florentská z roku 1439 neměla trvání. Z toho viděti, že dnešní snahy unionistů velehradských jsou jenom pokračováním touhy římských papežů, jen místo jest jiné: místo Říma světového, slovanský Velehrad, a osoby, místo kurie římské, ideální mužové všech slovanských národů, jsou však i cesty jiné, i cíl, k němuž spějeme, jest jiný poněkud. Dříve bylo cílem vždy východ pokatolíčiti, nebo aspoň unii uzavřít pro vždy. Ideový obsah dnešních unionistů není takový; oni, ač plní idealismu do budoucnosti, stojí přece na půdě realismu, jenž nás poučuje, že doba unie nenadešla posud. To nám řekne zřetelně každý Polák, který jest velmi skeptickým, ale i každý Rus orthodoxní, který, ač cítí ve své vlastní duši ono zakrnění, přece svého pravoslavlí drží se neochvějně.

A pak to lpění až chorobné na maličkostech liturgie u orientálů jest velmi bolestnou překážkou a překážkou ve snaze po unii. Proto dnešní unionisté mají ideový obsah splnitelný a dosažitelný, oni nechtějí pořámaniti východ, nepracují pro dozírnou unii, nýbrž dle projádření dr. Grivce pracuje se jen k tomu, abychom se ve světě theologickém navzájem poznali, aby východní orthodoxní theologové znali dokonale nauku církve a literaturu západu; my pak celý vývoj schismatu a celou jejich literaturu theologickou. Teprve potom, až theologové na obou stranách se poznají, až rozšíří svůj východní obzor celým západním, a západní celým novým východním, pak teprve budou si moci lépe rozuměti, a bude-li pak na obou stranách láska

a touha po Pravdě, pak jistě se najde cesta ke Kristu Pánu jedna jediná. Dnes u theologů na obou stranách jest neomluvitelná ignorance vzájemná; naši theologové dobře ví, co který protestantský učenec kde a kdy napsal, co napsali staří vymřelí heretikové, jichž bludy zbytečně vyvracují, ale co píší dnešní učenci ruští, pravoslavní, to se neví, rovněž oni také neví, co se u nás děje. Nemáme si tedy co vyčítati, ač veliký znatel orientu, P. Palmieri, tvrdil, že u nás je daleko větší neznalost pravoslavné literatury, než u nich literatury naší.

Tedy v kulturním proniknutí obou světů podnes sobě cizích, zvláště však v theologii, vidí cíl unionistů jeden z nejnadšenějších pracovníků dr. F. Grivec. Poněvadž uceleného programu posud nestává, uvedeme jen programové řeči největších pracovníků. Předsedou obou sjezdů velehradských byl veleučený metropolita lvovský, arcibiskup hrabě Szepticki.

Jeho imponující postava při řečech vždy byla prozářena apoštolskou snahou unie; je on jeden z moderních biskupů, jenž osobně na hranicích své diecese misijnářskou činnost rozvinul, jejíž výsledek byl, že 200.000 duší vrátilo se zpět k Římu, když svoboda v Rusku byla prohlášena. Jest on pravý Slovan, a Slovan, který není ztročen kulturou západu, v jehož žilách koluje nesmišená krev, jest vždy demokratického smýšlení, jemuž patří budoucnost, poněvadž jest v pravdě Kristovo, neuznávajíc rozdílu osob, dnes ve společnosti tak zakotveného. Arcipastýř tento předsedal po tři dny s polední přestávkou 9hodinovým schůzím, bez únavy zasahoval mistrně do debat, ukazoval tak vždy svoji pohotovou znalost práva církevního, otázek dogmatických, liturgických; protivné názory otcovsky usmiřoval, čímž nabyl u všech neobmezené důvěry a nevšední lásky a úcty.

A tento veliký muž vidí také jen v tom cíl unionistů, aby se pracovalo k tomu v theologii i v lidu, by obě církve jako dvě rodné sestry, znajíce dokonale své osudy, i po vyjití z domu otcovského, plné lásky k sobě vrátily se zpět ku stolu otcovskému. Vždyť obě církve mají společně sedm církevních sněmů všeobecných, sedm svátostí, eucharistii; rozdíly nejsou při dobré vůli nepřekonatelné. Jako metropolita východního ritu řeckého lne láskou k své liturgii, má proto i pochopení pro ducha liturgie pravoslavné; my právem vidíme v tom jen accident, ale duši lidu připadá věc jinak, a proto on mistrně hájil zvyklost lidu. Kurií římskou jest pověřen úkolem, býti mostem mezi východem a západem, když jiní biskupové po Strossmayerovi nepozvedli vlajky unie. Dá Bůh, že pod vedením tak velikého ducha ideový obsah unionistů bude pochopen i u pravoslavných, a že přestanou v něm viděti odbočku propagandy de fide, a že lásku jim přinášenou opět láskou odplatí. Jest tedy jeho ideálem sblížení theologů obou stran, vzájemné poznání a při zděděných tradicích jíti za jedinou pravdou, za Kristem Pánem.

Třetím pracovníkem pro unii jest P. Aurelius Palmieri, Vlach, znající všecky slovanské řeči, autorita prvního řádu ve znalosti theologie pravoslavné. Zná všechna slovanská theologická díla a o obsahu referuje ve dvou italských listech, aby Řím a jeho theologové byli obeznámeni s orientem.

Ač dle let mlád, přece sníl velmi znatelně pokropil jeho hlavu, celým svým vzezřením pravý katolický pokorný mnich, jeho řeč tak klidná, srdce plné lásky k pravoslavné církvi a Slovanstvu vůbec, že výron jeho přesvědčení jest předpověď nové epochy církvi Kristově, až Slovanstvo spojené v ní bude dávatí tón základní celému poslání. Zbožný tento mnich vidí, že Slovanstvo teprve svým demokratismem provede do konce dílo Kristovo o sbratření lidstva. Jako každý veliký muž v církvi jest nepochopen, tak i on od katolických kněží polských nazván byl modernistou; na štěstí dnes slovo modernista jest ranou do vzduchu, když se nazve kněz odpadlý modernistou,

a zároveň také kněz apoštolský, nadšený, pak slovo ztrácí významu a jest zbytečným. On zasvětil celý život svůj unii, a chce rovněž, aby celý západ poznal pravoslavi v jeho theologii a ve způsobu církevním a aby na obou stranách zachována byla úcta k duševnímu oboru jiného. Stýká se s mnohými autory pravoslavnými a byl od nich pozván i do Petrohradu, těší se veliké vážnosti u nich, jako celý klášter Assumptionitů v Cařihradě, který celý pro unii pracuje vědecky, a jehož členové jsou členy ruských akademií vědeckých.

Všichni tři největší pracovníci pro unii vidí její obsah jen v kulturní a vědecké činnosti, směřující k tomu, by se obě církve dokonale poznaly, a když se upřímně poznají, budou se i milovati a láska vzájemná je jistě přivede pod jednu střechu. Není tedy ideový obsah snah unionistů žádným panslavismem, jak „Neue Freie Presse“ psala, ani jesuitskou propagandou, jak „Petrohradsky Cerkevni Vestnik“ napsal, nýbrž vznešenou snahou kulturní, vědeckou za účelem sebepoznání. Letos také po prvé zúčastnil se s polovičním svolením svého biskupa sjezdu protojerej Malzev se svým diakonem. Malzev jest odborník v liturgických otázkách; přišel mezi nás pln obav, chtěl nejprve přečísti všechny referáty a vědět vše, co se bude mluvit, ale pak jeho duše slovanská byla Velehradem, naším jednáním tak překonána, že v sekci orientální v malém refektáři otců Jesuitů promluvil řeč, plnou touhy po unii. Arcibiskup po řeči Malzeva třikrát políbil a v hlavních rysech latinsky řeč jeho opakoval. Tuhle scénu oficiální tisk pravoslavný nemůže Malzevovi odpustiti, poněvadž prozradil, že církev východní potřebuje pomoci Říma.

I Malzev jest pro vědeckou práci, která má přivoditi poznání a sblížení. Jest tedy unionismus snahou v první řadě kulturní, v druhé teprve náboženskou. Křížením obou kultur by jenom všeobecná kultura stoupla a k tomuto velikému pokroku kultury dala a dává první podnět i práci ta církev katolická, kterou svět tak rád odsuzuje.

Fakta její mluví však hlasitě.

Z ruské poesie.

I. A. N. MAJKOV:

Když uštván, v neuhasitelném hoři,
v chrám vstoupíš, staneš zaduman a tich,
jak ztracená tříšť v nepřehledném moři,
jak jedné duše strádající mih:

v něm bezděčně se zakotví tvé strasti
i cítíš pak, že duch tvůj již se vlil
v taj moře onoho ve svaté vlasti,
a s všemi slavně Jej že's velebil

II. A. S. PUŠKIN:

Madonna.

(Sonet.)

Ne množstvím maleb mistrů proslavených
vždy okrášlit jsem svoji jizbu chtěl,
bych jim se pověřivě divit směl
dle soudu znalců tvoreb velebených.

Však z věčných straští, ze snů nevysněných
já prostý uhel pozvednouti spěl
a hle! . . . ó, Svatá Panna . . . Spasitel —
se zjevíli v mých zrácích udivených!

A s důstojností Božskou, s něhou Ona —
On zíral na mne v slávy paprscích —
tak velebně — — —. Než tělo moje skoná,
přec dopřál Tvůrce spatřit divů svých
mně nehodnému, který k štětcí sáh'
a jedním vzmachem stanul v oblakách.

Přeložil EMIL WALTER.

Vedou vědy přírodní k nevěře?

Tragické je dnešní postavení moderní vědy. Podobna onomu nezdárnému synu z evangelia, odplatila se i ona matce-církvi týmž černým nevděkem za všecku péči, již ji církev zahrnovala od úsvitu civilisace až do dob nejnovějších.

Než věda, zaslepena záští, nejen že se „emancipovala z nečestného područí církve“, nýbrž hrozí zasaditi církvi ránu přímo do srdce tou zbraní, s kterou ji církev zacházeti naučila.

Věda tím, že zavrhlha církev Kristovu, zavrhlha Boha, ocitla se v bludišti, z něhož není východu. Nadarmo vymýšlí nové a nové systémy, aby nahradila lidstvu, co mu odňala. Neúnavný proud času kácí systém za systémem. A jest to zejména moderní přírodověda a jí příbuzné vědy, jež stojí v prvních řadách nepřátelských šiků.

Opírajíce se o empirická fakta, chtějí moderní přírodopisci zodpovědětí nejpálčivější metafysické otázky o posledních příčinách všech věcí. Ký tedy div, že po této falešné cestě dospějí k osudným negacím existence Boha, nesmrtnosti duše a vůbec všech transcendentálních pravd, na nichž zakládá se mravní řád a blaho jednotlivce i společnosti!

Nezbývá prý než toto dilemma:

Buď věřiti v Boha Stvořitele a vypovědětí tím válku veškeré moderní vědě, zůstatí na nejobmezenějším, dětském stanovisku, nesměti ani mluvití o pokroku — aneb postaviti se v řady nepřátel a dáti tak výhost všem dogmatům.

Druhou základní chybou, které se moderní přírodověda často dopouští, jest ta, že pouhé, ničím aneb jen slabě dokázané, subjektivní hypotézy, prohlašují se za exaktní resultáty vědy a z nich pak se dokazuje výlučný poměr vědy a náboženství. Jedině tímto osudným zaměňováním pouhých teorií se skutečnými, vědecky úplně zjištěnými resultáty lze vysvětliti jak zmatek, který zavládl mezi přírodopytci samými, tak i zdánlivý spor mezi věrou a vědou.

Nejvíce však do bludu bývají uváděny široké vrstvy lidu. A jak nemají uvěřiti, když v brožurách, v odborných listech a časopisech, v přednáškách, rozvine se před jejich zrakem celý velikolepý rozvoj průmyslu, všecky vynálezy a pokroky, na něž dnešní doba tak jest bohatá — a když se jim pak řekne, že všichni ti veleduchové, kteří obdivuhodná ta díla vymyslili — zavrhlí náboženství a hlásali ateismus a materialismus?!

Než, bohudík, je tomu právě naopak!

S pýchou může církev ukázati na celou řadu mužů, vynikajících autorit v oboru přírodních věd, a prohlásiti je za věrné své syny. Po všecka století v každém oboru věd přírodních naléztí lze muže, kteří dle slov Keplera, „uměli čísti pravdu v knize přírody rovněž tak jako v Písmě“. Oni, kteří přede všemi byli povoláni, aby odkryli a objevili, je-li jaký odpor mezi věrou a vědou, nadšenými slovy velebí harmonii obou těchto vznešených dcer nebes a potvrzují pravdu přísloví: Věda víře cestu razí, víra vědu bludu chrání.

Pomíjím jména všech vynikajících katolických učenců, kteří žili v 18 uplynulých stoletích, a uvedu toliko jména těch mužů, kteří proslavili se ve století právě minulém.

Počneme s geologií. K nejmladší této vědě, o níž možno říci, že povstala v minulém století, utekli se nepřátelé po úplné porážce, kterou utrpěli na poli metafysiky. Nový tento obor věd přírodních, úplně ještě ne-

prozkoumaný, měl jim býti novou posicí, z níž se vši prudkostí počítí chtěli nový boj proti náboženství. Trefně charakterisuje jej prof. Zahn:*)

„Nemohouce zápasiti s bojovníky za pravdu v širém a otevřeném poli, uchýlili se nepřátelé zjevení a pravdy vědecké do temných a hustých hvozdů horských. A odtud započali hned guerillu, válčice zbraněmi zcela jinými nežli dříve, i těšili se nadějí na brzké a jisté vítězství.

Jedna četa, ukrytá za náspem mušlí, napadá své nepřátele vápennými zbytky hřebenatek a skořápek jiných podobných živočichů, jiná ukrývá se v jakési jámě pískové a odtud metá déšť střel křeménkových a kopí palaeolithických; a ještě třetí hledá úkryt v jakési příšerné, vlhké, šeré jeskyni a z temnoty vyhazuje zlomky kostí vyhynulých medvědů, hyen a tlustokožců, a po případě i příšernou lebku některého smrtelníka nešťastného, jenž v letech dávno minulých zemřel a našel svůj odpočinek v téže jeskyni.“

Než, bohudík, neválčili v řadách jejich všichni geologové. Čestnou výjimku činí originelní geolog belgický André Dumont (1809—1857). Byl professorem geologie a mineralogie v Lutichu, členem akademie francouzské a belgické. Rozsáhlými a přesnými studiemi prvohor získal si pověst výtečného geologa. Již první práce jeho v oboru geologie — popis provincie de Liége — odměněna zlatou medailí. Vybidnut vládou, zhotovil mezi r. 1836—1849 výtečnou, a jak vědecky, tak i prakticky cennou geologickou mapu Belgie. Práce tato odměněna na světové výstavě v Paříži velikou medailí. Výborná jest též geologická mapa Evropy. Bohužel, skosila smrt výtečného toho muže v předčasný hrob!

A jako byl Dumont věhlasným geologem, tak byl i upřímným synem církve. Slavný krajan jeho, chloubu lékařské fakulty lovaňské, Lefebre, pravil v řeči nad jeho rakví: „André Dumont zemřel v květu života, zanechav po sobě mnoho děl, ale ještě více nadějí. On věrností svou prokázal církvi právě takovou čest jako geologii svými objevy.“ Jeden z jeho synů vstoupil k Jesuitům.

Neméně vynikajícím geologem byl též druhý Belgičan Jean Bapt. Julien d'Omalus d'Hallo (1783—1874). Pocházel ze staré šlechtické rodiny. Poslán byv za účelem dalšího vzdělání do Paříže, věnoval se úplně studiu geologie a chemie, tak že na vše ostatní zapomínal. Na důrazné napominání rodičů navštěvoval po nějakou dobu přednášky v St. Antoine, ale brzy jich zanechal proto, že „prý professor neví o ničem jiném mluvit než o poesii.“ Jej vábila toliko botanická zahrada, kde Lacépède přednášel geologii a Foucroy chemii. Není tedy divu, že stal se proto sám slavným geologem. První jeho dílo geologické — popsání kraje mezi Rýnem a Pas de Calais — jest základem národní geologie belgické.

R. 1813 dokončil geologickou, výbornou mapu císařství francouzského, která obsahuje též sousední část Belgie, Německa a Švýcar. R. 1821 byl ustanoven gouverneurem v Namuru. I v tomto postavení osvědčil se d'Omalus d'Hallo mužem nevšedního bystrozraku, jak dokazuje zákoník od něho sestavený. Jemu přísluší též zásluha, že první roztřídil geologické prvky západní Evropy a přehledně je seřadil.

D'Omalus d'Hallo byl praktickým katolíkem. Jak svědčí o něm Dupont, s největší svědomitostí plnil vždy povinnosti náboženské. Veřejně projev il své smýšlení v řeči, kterou pronesl jako ředitel přírodovědeckých studií při jubileu padesátiletého trvání akademie belgické dne 16. prosince 1866. Za thema obral si poměr mezi vědou a vírou a veřejně a nadšenými slovy velebí jejich soulad. Zemřel v požehnaném věku 91 let na vědecké vycházce.

(Dokončení.)

*) Zahn-Hazuka: „Věda a učenci katoličtí“. Str. 91.

Žal přírody.

Kol Královky Hole
skučí větry žalné,
a ve Váhu dole
hučí vlny kalné.

Janošíka není,
už ho pochovali!
V bolném rozechvění
hory zaplakaly.

Zaplakaly skály,
v nich slovenské děti,
jich pláč zmírání v dále —
Nač mám ještě pěti?

===== Věstník vysokoškolský. =====

Rozvoj české vysoké školy technické v Praze. Při immatrikulaci nových řádných posluchačů české techniky v Praze podal rektor p. B. Procházka ve své řeči zprávu o rozvoji vysokého učení technického v Praze za poslední desetiletí. Uvádíme zde v krátkosti výtah z jeho řeči: V roce 1872/3 se dostavivší národohospodářský úpadek měl na naši vysokou školu ten neblahý vliv, že počet posluchačů, tou dobou maximálního čísla 775 dosáhnoucí, počal se s počátku zvolna a později rapidně zmenšovati a v roce 1888/9 na číslo nepatrné 340 klesl. Od té doby však zejména rozmnožením reálných škol v Čechách a na Moravě a zřízením nového obecného odboru vedle 4 odborů: stavebního inženýrství, pozemního stavitelství, strojního inženýrství a technické chemie, počet posluchačů včítáhodě vzrůstal, až r. 1899 až 1900 značného čísla 1074 dosáhl. Dalším, stále čilým rozvojem reálného školství počet posluchačstva za posledních 10 let od r. 1900/1 do r. 1909/10 — přes to, že v roce 1899/1900 zřízena druhá česká vysoká škola technická na sesterské Moravě — skoro se ztrojnásobil a dostoupil čísla 3024. Vzrůst tento děl se skoro pravidelně, v roce 1900/1 byl nejmenším, obnášeje 109, v roce letošním největším, dosáhnou čísla 200. Jednou z příčin tohoto utěšeného rozvoje také bylo, že v r. 1901/2 založený odbor obecný rozmnožen byl v r. 1904/5 o kurs zeměměřický a že téhož roku zřízen byl odbor kulturně technický, do r. 1907/8 existovavší, a že v roce 1906/7 zřízeny byly nové dva odbory: kulturního inženýrství a zemědělství. Zajímavé jest si povšimnouti, jak v desetiletí v uvedených počtech posluchačů naši vysoké školy vzrůstalo množství posluchačů národnosti české z Moravy a Slezska. V roce 1899/1900 činil

počet těchto posluchačů 73, který skoro pravidelně se zvětšuje, v letošním roce čísla asi 300 dosáhl. Také počet příslušníků jiných národů slovanských, navštěvujících naše vysoké učení, vzrostl měrou překvapující. Kdežto v r. 1899/1900 zapsáni byli vedle Čechů z Čech, Moravy a Slezska jen 4 Slované: 1 Polák, 1 Srbo-Chorvat, 1 Rus a 1 Bulhar, činí letošního roku počet těchto posluchačů 276: 4 Slováci, 81 Polák, 27 Slovinců, 87 Srbo-Chorvatů, 26 Rusů a 51 Bulhar. Pozoruhodným jest, že počet posluchačů našeho vysokého učení letošního roku dosáhl čísla posluchačů, vysokou školu technickou ve Vídni navštěvujících, ostatní technické školy rakouské v tomto ohledu daleko za sebou ponechávají. Jest zřejmo, že také počet členů sboru professorského, suplentů, docentů, adjunktů, konstruktérů, asistentů a lektorů během posledního desetiletí značně vzrůstal, ač ne tou měrou, jako posluchačů. Počet profesorů vzrůstal z 23 na 44, suplentů ze 3 na 12, docentů ze 27 na 46, adjunktů, konstruktérů a asistentů ze 29 na 62, lektorů ze 4 na 11. Bohužel, že naléhavé potřebě nových místností, podmíněné vzrůstem posluchačstva a zřizováním nových odborů a oddělení, nevyhovováno se stavbou nových budov — vyjímaje pavillon pro fysiku a elektrotechniku — nýbrž odpomáháno jen najímáním místností v privátních domech, kteréž i po důkladných adaptacích přece svému účelu měrou náležitou nehoví. Tak najato vedle místností na Moráni a „U Helmů“, jichž již dříve užíváno bylo, během posledních 10 let ještě sedmero nových místností. Jest zřejmo, že toto rozptýlení učebních místností, na mnoze ve značných vzdálenostech od sebe se nalézajících, spojeno jest se značnou ztrátou času a mnohými obtížemi. Bylo by přání, aby záhy již

přikročilo se ke stavbě nových budov, jež by ve všech směrech účelu svému a moderním požadavkům vyhovovaly, oč sbor professorský dlouhá léta již usiluje.

Univerzitní novostavby. Jak uveřejněno bylo již ve 3. čís. min. roč. „St. Hl.“, jest stavební místo při mostě Čechově pro budovu univerzitní, kde má být umístěna fakulta bohoslovecká a právnická, velice malé a žádanému programu nevyhovující. Poněvadž pak z důvodů komunikačních a aesthetických jest nutno stavební linii od osy ulice posunouti tak, aby vzniklo před mostem Čechovým malé náměstí, zmenší se tím staveniště ještě více a nutnému rozšíření jeho překáží budova obecné školy na Janském náměstí. Stavební komise král. města Prahy usnesla se proto, aby obecná škola ta byla zbořena. Avšak i po tomto projektovaném rozšíření staveniště vyrovná se stavební blok pro českou universitu jen přibližně staveništi německé university a neodpovídá plně svému účelu. A tak nyní po dvouletém již projektování jsou návrhy na univerzitní novostavby — jak sám projektant novostavby architekt Kotěra prozrazuje — stále ještě ve stadiu studií. — Pokud týká se nových budov pro vědecké ústavy fakulty filosofické na Slupech, blíží se již ústav matematicko-přírodovědecký svému zakončení, tak že lze doufati, že v říjnu letošního roku počne se tam již vyučovati. Se stavbou ústavu pro mineralogii, geologii, palaeontologii a geografii započne se na jaře a dle dosavadních disposic zahájí se tam vyučování v říjnu r. 1912. Pro ostatní ústavy filosofické vyhrazeno jest stavební místo blíže Rudolfinu. Na návrhy pro budovu tu vyhlášen bude teprve konkurs, ačkoliv usnesení o tom stalo se v akademickém senátě již před dvěma roky.

Vzrůst slovanských posluchačů na české universitě. Počet slovanských posluchačů na českém vysokém učení rok od roku utěšeně stoupá. Před 10 lety zapísáno bylo zde pouze 10 Slovinců, v minulém studijním roce již 119. Rovněž tak vzrůstá se počet Srbů a Chorvatů; v zimním semestru 1907/8 studovalo jich v Praze 26, loňského roku dostoupil počet ten čísla 171. Se zřetelem k stále stoupajícímu počtu posluchačů slovanských žádali roku minulého spolky jihoslovanských akademiků „Adria“, „Iliria“ a „Klub slov. techniků“ akademický senát, aby za účelem příprav pro budoucí slovanskou universitu v Lublani konaly se na české universitě v Praze jazykem slovanským a slovanskými docenty přednášky z oborů právních, státovědeckých a filosofických. Žádost tato nedošla vyřízení příznivého. Ministerstvo oznámilo vynešením ze dne 12. července 1909, že hledíc k tomu, že podle § 1. uvedeného zákona na české universitě v Praze jazyk český jest výlučným jazykem vyučovacím, nemůže vyhověti návrhu akademického se-

nátu, aby cestou nařizovací připojily se k universitě této přednáškové kursy v jazyku slovanském. Aby návrhu tomu mohlo býti vyhověno, bylo by třeba, dle názoru ministerstva vyučování, dříve uvedený zákon změnit. O změně takové nelze však prý vzhledem k pouze přechodné povaze žádaných kursů přednáškových dále jednati.

Mensa akademická českých vysokých škol pražských slaví v těchto dnech první desetiletí svého působení. Založena byvši koncem roku 1899 na popud tehdejšího rektora prof. Reinsberga, otevřela své jídelny v Jilské a Ječné ulici po návratu studujících z prázdnin vánočních. Tři roky později přestěhovala se do Akademického domu ve Spálené ulici, kde až dosud se nalézá. Správu vede kuratorium, v jehož čele stojí dva kuratoři: za universitu prof. Reinsberg, za techniku prof. Bertl. Předsedou kuratoria je prof. Hejrovský, místopředsedy prof. Felix a prof. Jarník. Pokladníkem jest řed. kanceláře univ. Čech, hospodářem dr. Vilém Hauner. Není pochybnosti, že Mensa, starajíc se o to, aby se spolkům a fondům podpůrným dostávalo za výrobní cenu obědů a večerů prostých sice a levných, při tom však i živných, jest vhodným doplňkem humanitních spolků studentských. Právem tudíž dostává se jí čím dále větší přízně jak u studentstva, tak i u různých korporací samosprávných a jednotlivců, přejeme si pouze jediné věci: aby v dohledné době došlo k postavení důstojného akademického domu, v náhradu za nynější provisorium, v němž by se též Mense dostalo místností, které by účelům jejím lépe hověly, než nynější prozatímní. Mensa připravuje obyčejně přes 1000 obědů denně, kdežto ve všech třech jídelnách jest místo pouze pro 200 strávníků. Z toho vysvítá, že se vystřídají denně pětkrát a bylo třeba postarati se nejenom o čekárnu, nýbrž i o to, by obsazování stolů uprázdněných dělo se vždy dle zásady, že ten, kdo dřív přijde, má též právo zasednouti dříve ke stolu.

University francouzské v počtu 16 stojí ročně republiku 13,764.160 franků, z čehož přes 11 millionů připadá na personál. Studujících měly vysoké školy francouzské loňského roku 35.670. — Německo mělo v téže době 21 universit s 37.848 studenty a vydalo na vydržování universit za jediný rok 31,908.607 franků.

„Studentská Revue“ píše v článku „Saninism“ toto: „Student se svou vysněnou a vyčtenou představou o andělské bytosti, se vsugerovaným, skoro vžitým názorem o „čistém“ poměru muže k ženě, jde od sklamání ke sklamání, otlouká (!) rozbolené srdce. A výsledky toho aspoň po jedné straně lze vidět v těch „tanečních síních“: Orfeum, Harmonie, Weckova, U města Slaného, Typografická Beseda, Klamovka atd. atd. Kolik tam bývá studentů vysokých škol! Ko-

likráte přímo ze Žofína jdou celé skupiny tam, nebo přímo do bordelů.“ — „Při koloně (v Linkově taneční škole) sejdou se mládenci (studenti) v šatně a tam — sami mezi sebou — vypravují „vtipné“ anekdoty; jich celý vtip záleží ve vypravování o těch částech lidského těla, jež se ve slušné společnosti nejmenují, především o pohlavních ústro-

jích; historky hloupé, hloupé, jimž u posluchačů jedině ty lascivity dodávají zajímavosti — za stěnou sedí čtrnácti až sedmnáctileté dívky, které u takových mladíků prodělávají svou školu milování.“ — Jaké štěstí, že „Stud. Revue“ mluví jen o studentstvu „pokrokovém“, jež — asi dobře zná.
x.

===== Věstník středoškolský. =====

K reformám středních škol.

O této pro středoškolské studentstvo vysoce zajímavé otázce rozepsala se brněnská „Hlídka“, z níž několik statí otiskujeme.

„Od roku 1884, kdy pro gymnasia vydány byly posledně nové plány učební a instrukce, které doplňovány postupně v letech pozdějších novými nařízeními, organizace gymnasií pozměněna částečně již zavedením nových typů škol středních a nyní novou osnovou učební, která zavádí se dle výsledků rozmanitých pokusů ve škole, konaných jednak se schválením ministerstva, jednak dle nařízení jeho, a která vyplynula ze středoškolské ankety, konané loni v ministerstvu vyučování. Účel gymnasia — na základě studií historických, spoléhajících hlavně na jazyky a literatury klassické i věd přírodních, s nimi souběžně pěstovaných — vypěstovati pravou lidskost, humanitu ve shodě s tradicemi historickými i požadavky doby přítomné, toto humanitní vlastnictví gymnasiím zůstalo ochráněno, avšak žactvu ponecháno dosti volného času pro moderní a zemské (druhé) jazyky, pro nezávazné předměty i pro nezbytně nutný výchov tělesný, jakož i aby mohlo samostatně osvědčiti svoje vlohy duševní a náklonnosti. Všecky předměty učebné osnovy, pokud možno, byly zjednodušeny; některé věcně zastaralé věci odstraněny, zajisté rozhodně na prospěch těch kterých předmětův; obsahové stránce čtení autorů starověkých dává přednost před pouhou stránkou formální, počet domácích prací písemných omezen, ve vyučování dějepisu a realii zavedeny podstatné změny; vše přizpůsobeno duševnímu vývinu žactva a obnoven vztah mezi jednotlivými obory vyučovacími. Silnější zdůraznění a volnější utváření četby, zvláště v řečech klassických, samostatná účast žactva v oborech mathematických a přírodních a připojování učebné a i cvičné látky těchto předmětů na život skutečný nepůsobí snad ulehčení bezprostředně, ale jistě prospěch.

Do nové osnovy učebné pojatý též jako povinné předměty kreslení od ruky a tělocvik, avšak zavedení jejich jako předmětů povinných může se státi jen ponenáhlu dle místních poměrů.

Tato nová osnova učební má vstoupiti v život počátkem školního roku 1909/10 v nižším gymnasiu a ve třídě V. a v letech následujících má se jí užívati i v dalších třídách, tak že školním rokem 1912/13 počínaje, má býti vyučováno již dle této osnovy ve všech třídách. Omezení při provádění jejím může se státi prozatím u matematiky a fysiky, kdežto v ostatních obo-

rech, jako v němčině (jazyku vyučovacím) a dějepisu postačí nepatrné vyrovnávací doplňky, o čemž jest uvažovati v konferencích sboru.

Pro matematiku jest užívati nové učebné osnovy především ve čtyřech nižších třídách, při čemž učebná látka vzhledem k předcházejícímu vyučování vhodně se doplní. V V. třídě ve školním roce 1909/10 jest probíráti z arithmetiky látku, v nové osnově pro IV. a V. třídu předepsanou, s přípustnými dle vyučování v tomto školním roce ve IV. třídě značnými zkratkami a s vynecháním nauky o mocnění a odmocnění; v geometrii dle nové učebné osnovy pro IV. třídu.

Ve školním roce 1910/11 jest pro vyučování mathematice v V. třídě položiti za základ novou učebnou osnovu; v VI. třídě kromě látky této třídy (dle nové osnovy) zabývati se ještě naukou o mocnění a odmocnění, pojednávati o stereometrii se značnými zkratkami možnými dle předcházejícího vyučování stereometrii letošní IV. třídy a hlavní část školního roku věnovati trigonometrii.

Ve školním roce 1911/12 jest učiti v VI. třídě dle nové osnovy učebnic, v VII. třídě probíráti arithmetiku rovněž dle osnovy nové, trigonometrii dokončiti a větší část školního roku věnovati analytické geometrii.

Ve fysice jest ve školním roce 1909/10 postupovati ve IV. třídě ještě dle nynější osnovy učebné.

K povinným předmětům gymnasiijním náleží náboženství, latina, řečtina, jazyk vyučovací, dějepis a zeměpis, matematika, přírodopis, fysika, filosofická propedeutika, kreslení od ruky, krasopis a tělocvik. Moderním řečem a druhým zemským jazykům bude se vyučovati buď jako předmětům povinným nebo poměrně povinným, nebo nezávazným dle místních poměrův a dle zvláštních opatření. Volné předměty jsou: kreslení od ruky na vyšším gymnasiu, zpěv, těsnopis, samostatné i zobrazovací měřictví. Ve všech předmětech, až na filosofickou propedeutiku, vyučuje se na nižším gymnasiu elementárně a propedeuticky, na vyšším gymnasiu vědecky a pragmaticky. (Pokračování.)

Z Kutné Hory. Dostal se nám do rukou dopis pokrokového studenta, který tuto pro jeho zajímavost, s vynecháním osobních věcí, otiskujeme. Naši odběratelé měli by si vzít z našich odpůrců příklad. „Co se žáků týče, panuje mezi nimi (ovšem myslím ty uvědomělejší, neboť jsou zde také žáci, kteří se veřejného života vůbec neúčastní) nadšení pro všechno slovanské a chýlí se tudíž k národnímu socialismu. (Jaká naivnost a logika!) Proto odebíráme ve škole národ. soc. časopis „Lid“ s přílohou „Karikatury“; jeden kandidát má to totiž na starosti a ve škole to vždy rozdává. Všechno musí být ovšem chováno ve veliké tajnosti, jelikož hlavní slovo na ústavě má katecheta. (?) Někteří kollegové učí se také rusky číst a aspoň tomu nejhlavnějšímu porozumět, několik si jich také dopisuje s Rusy. Vedle „Lidu“ odebírá se společně také „Česká demokracie“; jednotliví žáci volí pak ještě libovolné časopisy, většinou ovšem národní. Pak odebírají různé spisy, jako Raisovy, Tolstého, Zolovy atd. (Rais a — Zola!)

V knihovně žákovské pořádných, pěkných knih je báječně málo. (Pořádnými myslí se asi národně sociální.) Budova ústavu jest terčem všech vtipů, jelikož nedostačuje svému účelu (je to starý hrad asi ze XIII. století). Professoři až na malé výjimky libují si ve „šplhání“, což se ovšem nesrovnává s mým názorem. Před nedávnem bylo zde zřízeno zvláštní sdružení, které má za účel vzdělávat a uvědomovat kandidáty — budoucí vychovatele mládeže — na nichž závisí osud celé vlasti; neb jak vychová učitel dětí, takový jest potom národ. Hlavní činností sdružení, které řídí několik kollegů z 3. roč., jest rozšiřování přiměřené četby; k vůli tomu odebírají se vhodné časopisy a kupují se užitečné (?) knihy. Vedle toho chce sdružení nepřímou působiti proti nespravedlivému jednání profesorů a to cestou stížnosti, ovšem tak, aby se tím věc ještě nezhoršila. Doporučuje se také navštěvovati čítárnu, což se ovšem nesrovnává s discipl. řádem...“

Výsledek maturit v roce 1909.

O výsledcích zreformovaných maturitních zkoušek podána byla ministeriu vyučování již druhá zpráva. První zjišťovala stav za rok 1908, kdy ještě byla v plné platnosti úprava Marchetova. Výkaz o zkouškách za r. 1909 vykazuje stav sice doplňky Stürgkhovými poněkud ztižený, ale nicméně počet propadlých je tak nepatrný, že zdá se býti oprávněnou naděje těch, kdo vidí v nynějším ulehčení při maturitních zkouškách jakýsi přechod k úplnému jich odstranění. Na všech rakouských gymnasiích bylo v letním a podzimním termínu r. 1909 přihlášeno k maturitní zkoušce 829 žáků, z nichž vyhovělo úplně 818. Privatistů přihlášeno 7 a všichni vyhověli. Z 89 přihlášených externistů vyhovělo 40. Vysvědčení dospělosti s vyznamenáním obdrželo 195 a to 189 veřejných, 4 soukromí a 2 externisté. Všemi hlasy uznáno způsobilými 428 žáků a to 416 veřejných, 1 privátní a 1 externista. Většinou hlasů prošlo 196 a to 181 veř., 2 soukrom., 13 externistů. Reprobováno bylo na půl roku 31 a to 26 veřejných, 5 externistů; a na neurčitý čas 4, a to externisté. Na reálkách bylo v obou termínech přihlášeno 647 žáků veřejných a úplna vyzkoušeno 609; mimořádný 1 (vyzkoušen 1), privatistů 5 (zplna vyzk. 2); externistů 98, z nichž zplna vyzk. 65. S vyznamenáním prošli 94 veřejní žáci, 1 mimořádný. Všemi hlasy za způsobilé uznáno 370 a to 353 veřej., 2 priv., 15 externistů. Většinou hlasů prošlo 154, z nichž 130 veř., 24 externistů. Reprobováno na půl roku bylo 48, a to 24 veř., 12 extern. Na rok 16 a to 4 veř. a 12 extern. Na neurčitý čas 2 extern. Celkem tedy ze všech veřejných žáků prošlo 577, t. j. 94,7 procent. Na půl roku reprobováno bylo 26, t. j. 4,6 procent, a na celý rok 4, t. j. 0,6 procent. Dále privatistů prošlo 100 proc., externistů 60 procent.

K podzimním zápasům o středoškolský pohár píše „Týden“: Zcela správně zakázaly střední ústavy v Žitkově a v Žitné ulici v Praze svému žactvu, aby se zúčastnilo pod jménem ústavu bezsmyslného podniku, který se nazývá zápasy v kopané o středoškolský pohár. Žáci středních škol mají mít jiný ideál a jiné starosti, než je bažení po vavřínu neb odměně za kopání. Takovýto sport zdraví tělesného nepřidá a proto měl by býti z veřejného vystupování žactva zcela vyloučen. Jaké je to vystupování, než oficielní, vystupuje-li repraesentační mužstvo kopací se jménem ústavu. Sbirati na Ustř. Matici, neb pořádati nějaký taneční věneček se žactvu středoškolskému nedovoluje, utvořit kroužek čtenářský neb hudební protiví se kázeňskému řádu, ale tvořit kopací kroužky se mlčky svoluje a dovoluje se též vystupovati v krkolomných a hnátolomných surových zápasech. Ústavy středoškolské se utkávají a ředitelství proti tomu

nic nenamítají. I učitelský ústav, který má odchovávat jemné znatele duší lidských a budoucí vůdce venkovské i městské mládeže, kope, kope i umělecko-průmyslová škola, tak že studentstvo potom přirozeně pokládá za největší umění — kopání. — Sdílime úplně toto stanovisko ku hře na kopanou; jsme přáteli pouze sportu zdravého a ušlechtilého.

Udílení studentských podpor. Pan O. Sommer v druhém čísle „Studentské Revue“ v článku „Glossy k sociálním poměrům studentů středoškolských“ píše velmi zajímavé věci. Tak ku př.: „Je to smutný zjev, že chudí studenti středoškol. podporování jsou většinou od klerikálů a že často jedině tato okolnost jim studium umožňuje. — Kdežto student klerikální jest zahrnován péčí všestrannou, studenta pokrokového nevšímá si nikdo.“ — Dalo by se o těchto věcech mnoho a mnoho hovořit; půjdeme však k nejzajímavějšímu místu celého článku. P. Sommer píše totiž dále: „Student nesmí přijímati podpory způsobem pokořujícím. Mimo to musí lidé pokrokoví podporovati studenty soukromě, ovšem vždy způsobem taktním.“ P. pisatel představuje si ono „taktní podporování“ asi takto: Jednoho krásného dne objeví se v bytě p. Sommra dva páni v cylindrech a v černých úbořech. „Přejete si?“ ptá se nedbale p. Sommer. „Dovolujeme si co nejzdvořileji vás, p. S., prositi, byste laskavě ráčil prokázati nám tu milost, ubytovati se po čas studii v Hlávkově koleji. Kojíme se blahou nadějí, že ráčíte milostivě prosbě naší vyjítí vstříc a že svým pobytem naši kolej vyznamenáte.“ Pan S. milostivě vyslechne dra. X. a dra. Y. a po krátké úvaze jim sdělí, že dovolí-li mu okolnosti, nabídku jejich přijme. Dr. X. a dr. Y. hluboce milostivostí p. Sommra dojatí, vroucně děkují a po nejhlubších poklonách a projevech úcty rozradostněni vysokým vyznamenáním odcházejí. — Tak asi se při udílení podpor postupuje dle pana Sommra „korrektně“.

Do Přerova! V 3. čísle „Studentské Revue“ píše v dopise z Přerova jakýsi Z., že „Studentská Hlídka“, která tak jemněji p. katecheta dodává do studentské čítárny, „slouží (germanismus jako poleno!) čtenářům místo Humorů“. Litujeme skutečně onoho chudáka, který pravděpodobně Humory jak živ ani neviděl, který tak hloupě a tak uboze „píše“ o našem časopise, poněvadž ve své chudosti ducha neví, co by řekl duchaplnějšího, a litujeme i „Student. Revui“, která takové vylodky do svého orgánu přijímá. Tož jen pokrokově! P.

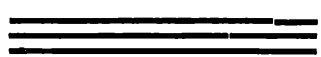
Při katolickém paedagogiu v Benčích u Prahy konala se dne 8. t. m. v den Neposkvrněného Početí nejbl. Panny Marie slavnost založení „Mariánské družiny učitelů pro Čechy, Moravu a Slezsko“ Dopoledne po společném sv. přijímání a

slavnostní mši sv., kterou sloužil vsdp. Sigm. H. hrabě Ledóchowski, kanovník olomoucké kapituly a předseda moravského spolku „Cyrillo-Methodějské Matice Školské“, následovalo slavnostní kázání, které proslovil praeses „Mar. druž. učit.“ vdp. P. Al. Jemelka, superior T. J. Po kázání následovalo slavnostní přijímání sodálů do „Mar. druž. učit.“ („Mar. druž. učit.“ má nyní již 29 sodálů a několik čekatelů.) — Odpoledne pak pořádali kandidáti katol. paedagogia a domácí přátelské sdružení „Benilde“ v místnostech Svatováclavského pensionátu v Bubenči slavnostní akademii, při kteréž jak hudba, tak i přednes básní a divadlo: „U kapličky“ (činohra o 5. jedn.) bylo provedeno se značným úspěchem. — Toť zase krok, jež učinili „mladí tmáři“ „proti rozumu všech pokrokářů“ (i pp. učitelů!). — A dá Bůh, že i častěji budou moci kandidáti pořádati podobné a věru zušlechťující zábavy pro katolickou veřejnost. Též i o „duševní zatemnění“ kandidátů jest postaráno četnými zábavami ušlechtilými a četbou (k používání kandidátům jsou k dispozici veškeré časopisy Cech, Moravy a Slezska — ovšem jen „klerikální“, a též i některé odborné časopisy a knihy zábavné i poučné. Pokud se týče učiva školního, tu dlužno poznamenati, že kromě značně prohloubeného učiva povinného, jest vyučováno mimořádně apologii, deskriptivní geometrii, těsněpisu, francouzštině a ruštině. — V neděli dne 12. prosince poctil katol. paedagogium svojí vzácnou návštěvou vsdp. Sigm. H. hrabě Ledóchowski, kanovník olomoucké kapituly a předseda moravského spolku „Cyrillo-Method. Matice Školské“, by pojednal nám o thematic: „Moderní volnost a její hráze.“ — NB. Kollegové! Katolické studentstvo vysoko- i středoškolské, pamatujte na katol. paedagogium, a číňte, pokud vám jen trochu možno, sbírku na stavbu tohoto!

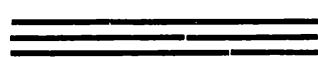
„Espero.“

Střední školy v Čechách. Na 38 českých gymnasiích je letos zapsáno 10.516 žáků (mezi nimi 582 žákyně), na německých 7345 žáků. Na 27 českých reálkách je zapsáno 10.365 žáků, na 17 německých 5129 žáků.

Klamné pověsti o hospodářské akademii v Táboře. V poslední době rozšířily se v cizině nepravdivé zprávy, jimiž byla dobrá pověst král. zemské hospodářské akademie v Táboře velice poškozena. Zprávy ty měly zejména neblahý vliv pro Bulhary, jichž je zapsáno na této akademii asi 20. Bulharské ministerstvo války odepřelo totiž absolventům tábořské akademie právo jednoroční služby vojenské, poněvadž považuje na základě mylných zpráv ústav ten pouze za školu střední, nikoliv vyšší, a v Bulharsku požívají práva jednoroční služby vojenské pouze absolventi škol vyšších. Utrhačné pověsti ty rozšiřovali Bulhaři, kteří vystudovali na německých ústavech, a mají zřejmě za účel zostuditi a seslabiti význam české akademie hospodářské a tím pomáhati ústavům německým. Proto byla veřejnost česká nemile překvapena, když se dověděla, že zprávy ty potvrzuje svým jednostranným výkladem též prof. zemědělského odboru české vysoké školy technické dv. rada dr. Stoklasa. V bulharském časopise „Zeměděle“ uveřejněn byl dopis prof. Stoklasy, v němž považuje tábořskou akademii nikoli za školu vyšší, nýbrž pouze za zemský ústav rázu podružného. Že zpráva ta jest klamná vidno z toho, že samotné úřední listy uvádějí ústav ten jako školu „vyšší“ a zemědělská akademie v Táboře přijímá za své posluchače pouze absolventy škol středních, gymnasií, reálék neb středních hospodářských škol. Když se proti těmto klamným zprávám ohradili bulharští absolventi akademie tábořské, vyslán byl z Bulharska do Tábora vojenský zástupce, aby se o ústavě tom dokonale informoval. Současně odebrala se deputace profesorského sboru akademie spolu se zemským inspektorem hospodářského vyučování k ministerstvu orby a bulharskému vyslanectví, aby ve věci té intervenovala. Zemský výbor král. českého též v záležitosti té zakročil. Lze doufati, že bulharské ministerstvo války žádostem těmto vyhoví a jednoroční právo absolventům hospodářské akademie přizná a povolání činitelů o dobrou pověst akademie tábořské se postarají. — k.

Věstník slovanský.

DR. FR. HRACHOVSKÝ:

Akademie Velehradská.

Velehrad nabývá den ode dne větší a širší známosti ve světě slovanském; po stránce praktické mají všechny sjezdy tam konané veliký význam, neboť tisíce účastníků berou nadšení odtud pro další život. Leč nedostává se ještě onoho centra, po němž

se tolik toužilo a touží. Takovým centrem má býti akademie cyrillo-methodějská, o níž jsou dnes dvě mínění či lépe představy: Redaktor „Nového Života“ představoval si ji jako vysoké učiliště slovanské, a s ním velmi mnozí, a jemu zůstane vždy primát této veliké myšlenky. Rovněž v prvním ročníku „Nového Života“ projednávala se v tom směru tato otázka. Jak kusé informace věstily, pochopil hloubku této idee bývalý olomoucký arcibiskup dr. Theodor Kohn, jenž ani po resignaci neopustil myšlenku zanechatí na Moravě věčnou památku po sobě a učiniti onen most unie založením cyrillo-methodějské akademie.

Z blízkého jemu kruhu bylo proneseno mínění, že veškeren jeho majetek věnován bude Moravě, hlavně Velehradu. Jak věci dnes stojí, nevíme. Snad se však dispozice úplně nezměnily i po přestěhování do Říma. Že akademie takového směru má nesmírný význam pro Slovanstvo vůbec, a že by pro unii vykonáno bylo tím velmi mnoho, nebude žádný popírati. Tam by se slovanští kněží připravovali k doktorátu, učili se slovanským jazykům, poznávali dějiny Slovanstva a naplňovali se ideami unie, kterou by pak hlásali z biskupských seminářů, neb theologických fakult, kam by byli povolováni, aby v nich odchovali mladé nastávající kněze, kteří by ji měli uvést do lidu. Unie musí býti výron přání veškerého lidu, jen tak bude mít trvání. A aby lid proniknut byl zápallem unionistickým, musí veškeren klerus hořeti touhou po unii. To jest myšlenka zajisté života schopná, ba jediné zdravá, tak se musí pracovati, chce-li se vůbec někam přijíti. Myslíme, že i realizování celé idee není tak nesnadno; dala by se zajisté taková akademie zříditi i tím způsobem, jako katolická universita v Solnohradě. Když se jednou začne, při práci se musí dojíti k cíli.

Než na druhém sjezdu unionistů letos konaném přišel dr. František Grivec s jiným názorem, první ovšem nikterak nevylučujícím. On prosadil odhlasování založení vědecké společnosti, po způsobu Lvovy nebo Görrešovy společnosti, s třemi odbory pro orient, occident a speciálně pro Velehrad. I tato myšlenka jest veliká, a doplněk její v hlavě dra. Františka Grivce jest velikolepý. Na Velehradě dle něho měla by býti veliká unionistická knihovna, jejíž počátek už existuje, veliká tiskárna a řád východního ritu, který by pracoval pro unii. Pak by Velehrad opravdu byl duší a srdcem Slovanstva. My myslíme o celé věci takto: snahy unionistů, ač v různých slovanských národech mají nejintelligentnější zástupce, přece nejsou známy ani celému kleru, tím méně ovšem lidu. Až jejich snahy rozšíří se do šířky i hloubky, pak objeví se ještě nové myšlenky a návrhy, z nichž života nejschopnější vybrány budou od těch, jimž realizace svěřena bude. Idea tato počíná růsti teprve, proto ještě nejednu krisi musí prodělati, věříme však v její poslání a konečné vítězství.

DR. HERMENEGILD JIREČEK:

Slovo o společné obcovací řeči všech národů.

Volba společného jazyka, kterýž by všem kmenům slovanského národa, Rusům, Polanům, Čechům, Jihoslovanům, sloužil za obcovací řeč ve vzájemných stycích jejich, jest otázka tak vážná, že, byvši jednou veřejně vzata na potaz, s denního pořádku již nezmizí. Přemýšlování a rokování o tomto předmětu bude čím dále intenzivnější, neboť jde o prostředek, kterýmž by spojeny byly jednotlivé větve národa stopadesátimilionového a to tak, aby neobětujíc žádná své svéráznosti a samostatnosti, dorozuměly se všechny o volbě jednotné obcovací řeči.

Dobře se nám Slovanům směje bratr Němec, řka, žeť nám není třeba ohlížeti se po společném slovanském jazyku, jelikož jej ve skutečnosti už máme, jazyk totiž německý. Avšak úsměškem veliká věc tato ani odbyta ani vyřízena není. Kmenové slovanští rozešli se během věkův, jakmile začala se vytvářeti samostatná státní tělesa Rusko, Polsko, Čechy, Srbsko, každé pak těleso vyvíjelo se svou cestou, čím se stalo že i jazyk druhdy více méně jednotný vytvářel se různě a nezávisle jeden od druhého.

Jakkoliv pak ze starého jednotného jazyka vytvořila se řada jazykův od sebe rozdílných, nicméně stará jednota podnes ještě proráží a k platnosti přichází. Učí zkušenost, že prostý lid slovanský, přijde do styku jeden s druhým, v době dosti krátké, beze všech těžkostí dorozumívá se vespolek. Jsme toho ustaviční svědkové na př. při vojsku, že přijde mezi Čechy voják Rusin, Polák, Chorvát, Slovinec: za několik dnů již rozumí Čech jemu a on Čechovi. (Jde tu ponejvíce o to, aby si sluch navykl.) Ukaz ten potud jest pochopitelný, že člověk obecný nemá právě obšírný obor pojmů a že názvy

a slova pro ty pojmy právě jsou všem Slovanům podnes společny; ukazujeme na názvosloví hospodářské, rodinné, domovní.

Mezi intelligencí docíleno v novější době tolik, že Slovan Slovanu dobře rozumí ne sice v mluvě a v rozhovoru, ale ve spisech. Vzdělaný Čech čte knihy polské, ruské, srbské, Rus a Srb rozumí textům polským i českým, Polan českým, srbským a ruským. Pokrok to ovšem značný, Slovany aspoň na poli vědeckém sjednocující, ale pořád ještě nedostatečný, pokud Slovan nerozumí Slovanu v hovoru a v obcování společenském prostředkem řeči živé. K tomu dopomohla by jenom řeč, kterou by všichni Slované uznali a přijali za společnou a pospolitou.

V tom směru pomýšlelo se na staroslovanštinu, která ve východní církvi jako řeč bohoslužebná panuje u Rusů, Bulharů a Srbů, tedy u převahujícího počtu slovanského lidu. Avšak staroslovanština jest jazyk v sobě uzavřený, řekli bychom ztrnulý, kterémuž není souzeno, aby se vyvíjel dále po sférách křesťanských. Také není ani pomýšlení na to, že by církev římská kdy dala svolení k tomu, aby u Slovanů římsko-katolických vládnouti měla staroslovanština na místě latiny. Vidíme to napořád, s jakými odpory a obtížemi zápasiti musí ubohá popelka hlaholština!

Pomýšleno na umělé tvoření zvláštního společného jazyka, kterýž by sloužil všem Slovanům; ale utvoření takového jazyka bylo by úlohou tak těžkou, že se sotva najde, kdo by dílo tak ohromné s dostatečným prospěchem dovedl postaviti na místo. A kdyby toho i kdo dovedl, odstrašil by se jistě každý přetěžkým takovému jazyku se vynaučením.

Nezbývá než volit některý z živoucích jazyků slovanských. Ale otázka, který? Ruský-li? Ruština má ovšem nejvyšší váhu pro svou skutečnou rozšířenost, pro svou vědeckou vytríbenost, pro svou literární platnost. Ale volit ruštinu bylo by již proto bezúspěšné, že by ji nepřijali ani Polané ani Čechové. Slovanským kmenům, kteří mají mluvu vyvinutou a pohlížíjí na svou bohatou literaturu, vždy by bylo za těžko, aby se jeden podrobil druhému, a byť to bylo i jen pro docílení společné mluvy.

Kdybychom měli říci, která z živoucích slovanských řečí nejspíše by se hodila za mluvu všem Slovanům společnou, prohlásili bychom se bez rozpaku za neutrální srbštinu, t. j. za onu řeč srbsko-chorvátskou, kterouž mluví Hercegovci a Dubrovčané. Řeč tato po našem zdání má všechny vlastnosti, aby se stala obcovací řečí všem Slovanou společnou.

Mezi slovanskými jazyky je srbština to, co vlastina mezi jazyky románskými. Čím vysoko vyniká nade všemi druhými slovanskými jazyky, jest ona harmonická blahozvučnost, jež ji činí mužnou a při tom přece lahodnou, zpěvnou nad míru, prázdnou všelijaké prostoty. Srbština nemá sykavek, ani přílišných měkkostí, ani břešných zvuků, při tom jest bohatá v kořenech a dalšího rozvoje dokonale schopná. Odchylek dialektických nezná; aspoň mizejí u ní více než u jiných slovanských řečí. Mluva lidu je v celku správná, s jazykem písemným dobře se shodujíc. Pravopis jednoduchý a až na některé novodobé zbytečnosti lehký a pravidelný. Píše se, jak se mluví, a mluví se, jak se píše.

Srbština sice nemá veliké literatury, zejména vědecké, za to se však honosí krásnou literaturou básnickou; národní písně srbské jsou, jak známo, bohatá pokladna poetických krás a vzor jazykové leposti. Řeč je pružná i ohybná, tak že se dobře hodí k vytvořování názvosloví kterékoli vědy. Při tom není ještě znešvařena škodným někdy vlivem jazyků neslovanských.

Máme také pevné přesvědčení, že by každý vzdělaný Slovan s chutí a radostí učil se jazyku tak lepotvárnému, hlavně proto, že by nezakoušel obtíží ve vyslovování, jako se to děje u češtiny, polštiny i ruštiny.

Dobrou stránku má také srbština, že ji lze psáti písmem slovanským (azbukou) rovněž tak jako latinkou (antikvou).

Kdyby inteligence slovanská srbštinu přijala za společnou obcovací řeč všech Slovanů, byla by otázka svrchupoložená jedním rázem rozhodnuta, i nebylo by třeba žádného spojovacího prostředku jiného, zejména žádného umělé sestrojeného nového jazyka. Byl by tu jazyk notový, krásný, ze všech slovanských nejlibozvučnější, k naučení snadný, bohatý i dalšího vývoje schopný, jazyk, kterýž se vyznamenává také tím, že v jistém smyslu má už nyní ráz světový, ježto stateční mornárové (námořníci) dalmatští roznášejí jej po všech přístavech naší zeměkoule.

Uchvatná to zajisté perspektiva: Společný jazyk obcovací pro sto padesát milionů slovanského lidu, aniž by se tím podlomilo nebo překazilo samostatné postavení a další rozvoj každého, posud vybudovaného jazyka jednotlivých kmenů slovanských.

Andricki Miklawš.

„Když ze swójby so malej' jedyn miorje,
ćim bóle smjerć tam hósć je njewješty.“

Jaký žal, jaká škoda nevyslovitelná pro národ maličký a ještě k tomu ohrožený velikým sousem nepřátelským, když ztratil tři nejlepší ze svých vůdcův a předbojovníků! Slepá a neúprosná smrt kosila v krátkém čase deseti měsíců v řadách lužicko-srbských vlastencův, a jaký bol při vzpomínce, že Andrickiho, Dučmana, Čišinskiho — už není. Nad jejich rovem sklání se smutná Lužice, oplakávajíc ztrátu svých hrdinných synů.

18. prosince r. 1909 byl tomu rok, kdy zemřel v Žitavě (v království saském) kaplan Miklawš Andricki, jsa odvolán ze života v plném rozmachu tvůrčí činnosti, teprve 38letý. Jeho slavné paměti budtež posvěcena tato slova.

Andricki! Byl mužem neobyčejného ducha, srdcem plamenným, plným lásky k drahé své vlasti a jasnou hvězdou horno-lužické intelligence; byl mužem neúnavně působícím slovem i písmem pro svůj, nade vše milovaný národ, knězem věrně a neustále pracovitým pro duše jeho starosti svěřené. V Andrickém ztratili jsme jednoho z největších synů „Serbowki“, jakého kdy nám vyslala na pole národní činnosti.

* * *

Miklawš Andricki se narodil 30. května 1871 v Pančicích v Horní Lužici, ležících na samém západním rozhraní srbského jazyka, v sousedství Kukova, rodiště to slavného Čišinského. *) Andricki byl synkem selským.

Chodě první léta do kukovské obecné školy, později do měšťanské a rok na učitelský ústav v Budyšině, vstoupil r. 1886 na malostranské německé gymnasium v Praze, kdež pak studoval i teologii, jsa chovancem lužického semináře. R. 1895 na kněze vysvěcen, kaplanoval 8 let v Ralbicích a rok v Budyšině. Koncem r. 1904 stal se kaplanem expos. v blízkých Hajnicích, aby tak, ovládaje dobře český i polský jazyk, zastával úřad v obci, kde bývá v tamějších továrnách mnoho Čechův a Poláků. Tu zřídil Andricki pro Čechy nedělní přednášky. Ale už rok později je nám jej hledati v cizině, v Žitavě, kdež průměrně bývá mnoho bratrských Slovanů. Jak už v Hajnicích pro ně i sociálně působil, jest každému známo, kdo byl tak šťasten jej znáti; svou věrnou, všeobecnou, netajenou láskou dobyl si důvěry a přichylnosti svých věřících. Jako kněz vyznamenával se Andricki výbornou výmluvností, jsa vůbec slavným řečníkem. Kázání jeho v srbském, německém i českém jazyku bývala často řečnickými perlami a těšila se oblibě též u Němců.

Pobyt i výchování v Praze mělo na uvědomění Andrického a rozvoj jeho nadání nejznamenitější vliv. Tu zapustil kořeny strom, který v budoucnosti tak krásně rozkvetl ve slibnou úrodu — bohužel, na tak krátko odměřený čas.

Tu v pražské „Serbowcy“ v duchovní „alma mater“ našeho „Serbowstwa“ přisvojil si onu obratnost péra a nabyl spisovatelské schopnosti, kterou

*) Čišinski: Zběrka „Z juskom wótčinstcim“ str. 12.

stal se publicistou a spisovatelem, jakéhož rodná Lužice málokdy měla. V Praze, ve středu Slovanství, vštípl si také nezhasitelnou lásku a nevyčerpatelné nadšení pro svoji národnost, což ho vedlo všude i vždy jako jasná hvězda v noční tmě ve všech protivenstvích i překážkách k neúnavné práci a obětavému životu.

V Praze od svých českých bratrů učil se ideálnímu smýšlení. Nastoupiv v říjnu r. 1892 své „staršistwo“ (předsednictví) v „Serbowcy“ — byl jejím členem od roku 1886 až do r. 1895 — promluvil mezi jiným i tato slova ke svým bratrům: „Ideální mysl přináležejí právě nám, kdo jsme v Praze, poněvadž jsme tu na klassické půdě ideálů. Zde v Praze káže každý kámen, co zmůže ideál; jak ideál, stíhán a poražen jsa tisíckrát, přece zase si zapěje vítězné haleluja! Husitské bouře, třicetiletá válka s bělohorskou pohromou a se svými strašnými následky uvrhly český národ až na pokraj záhubné propasti. Ale genius českého jazyka jen dřímá, aby se v době slovanské obrody tím radostněji a krásněji povznesl v jas blankytných výšin na perutích ideálu.“

Tak vychovala Praha Andrického, jako vůbec na každého Srba zde studujícího mocným vlivem působí. Vždy zůstal ve spojení s ní, dodáváje nám její literární plody. Vůbec pokládal si za úkol, sprostředkovati lužické inteligenci vše, co vážného vyšlo ve slovanském literárním světě, především věci, týkající se Srbů, uveřejněním v „Lužicy“. Často také překládal ze slovanské literatury. Velikolepý svou klassickou řečí, pro lid však nesnadno srozumitelný, jest jeho překlad Jiráskova „Gera“.

Síla jeho i nadání zračí se hlavně v péru i řeči. Byl-li sloh jeho těžký pro lid, ba ani nebyl všude úplně srbského rázu, ježto se spisovatel slovanskou, zvláště českou literaturou zabýval, přece dospěl takové dokonalosti, jakéž v lužické próse do doby Andrického nebylo. Ze všech jeho děl vane vysoko spějící duch a něžný cit krásné duše. Opravdu mocná, srdce hluboce jímající i plná vlasteneckého nadšení jsou jeho slova, jež čteme v člancích, uložených na věčnou památku v „Katholskim Pósle“ a v „Lužicy“. Mnoho let sám redigoval „Lužicu“ (v letech 1896—1904) s výbornou schopností a též v Budyšině „Katholski Posol“ Mnoho také psal do „Serbskich Nowinow“, „Krajana“ a „Časopisa Mačicy Serbskeje“. Především připomínám životopis Čišinského, který také samostatně vydal v „Serbskej ludowej knihowni“ (čl. 4.). Čteš-li tento spis, vskutku nevíš, čemu se máš více obdivovati, zda posouzenému básníku či dokonale posuzujícímu péru. Právě „Mačica Serbska“ utrpěla náhlým skolem Andrického těžkou ztrátu.

Andricki byl neúnavným a schopným pracovníkem a kritikem mnoha jejích částí, znamenitým, ba slavným řečníkem na jejích schůzích. Poslední jeho řeč, kterou pronesl při jisté příležitosti (30. září 1908) o smutném nedostatku srbské literatury, byla prý umělecká; mluvil tak z planoucí duše a s horoucím zápallem, že sami členové omšných hlav s těžší slz se zdrželi.

Než dále! Andrického smrtí osiřela srbská studující mládež. Dobře věda, že ten, kdo dorost na své straně má, i budoucnost má, namáhal se ustavičně, aby získal mladá srdce, vštípl jim žhavou lásku k národnímu smýšlení a připoutal je k vytrvalé obětavé práci pro národ i vlast. Se stejnou snahou pracoval o to už jako starší „Serbowki“; ve své zahajovací řeči zanechal všem Serbovcům jasný příklad sebe jako výmluvného upomínatele a plamenného povzbuditele k přípravné práci ve spolku pro budoucí činnost. Pro všecko lužické studentstvo přeložil Hálkovy „Epištoly k našemu studentstvu“, aby každý srbský studující z nich srběl a se napojil láskou k vlasti, aby v žáru jejich paprsků vzplálí svatou horlivostí k práci pro štěstí i slávu svého lidu.

K nim promlouval na jejich schůzích zlatá slova z hlubin své vlastněcké duše, aby vychoval nové hvězdy lužické literatury.

Mnohonásobná a rozsáhlá byla tedy činnost Andrického, kterou sloužil Bohu a svému národu. Dejž, Všemohoucí, aby nebyla marná jeho snaha, aby vyrostly plody ze semene, které on rozséval po Lužici, aby vzešli mužové horoucí, ideální, vytrvalí jako byl Mikławš Andricki!

„Památka Tvá budiž světlem Tvému lidu!“

Slovenská kultura slováckých bohoslovců v jistém semináři uherském. Pod tímto názvem zasílá nám jeden slovenský bohoslovec vysoce zajímavý dopis, k němuž připojuje zajímavé poznámky: „Dnešní poštovní zásilkou jsem si „Stud. Hlídku“ objednal, drže to za největší povinnost, podporovati kolik mohu zájmy československého studentstva. A povinnost tato ještě silněji mne táhne, pohlednu-li, jak smutně a pomalu náš krásný ideál se rozšiřuje a k tomu v Uhrách. Lito je mi těch Slováků, již tak špatně, chatrně v tom vězí. Časem se snad zmaďarí, tomu ale uvěřiti nemohu a nechci. Zlata, stříbra nemám, čím bych je z kulturní bídny vytlačil, dobré, upřímné slovo milerád jim dám. Myslím, že se mé upomínání v pustině snad neztratí, a proto přál bych si státi se vaším důvěrníkem a někdy, je-li možná, zpráv vám podával, aby takto hájení zájmů slováckých studentů aspoň hlemýždím krokem pokračovalo. Ať nám Buh pomůže. Stojíme bídne, peníze nejsou a chudý bohoslovec ze svých peněz snad ani košili by si nemohl koupit. Nehledě na mou orthografii, já do žádných českých škol nechodíval, u nás je maďarský svět.“ — Vlastní dopis zní: „Kdykoliv si zazpívám „Tážete se, proč jsem Slovan...“, vždy mi srdce zabolí. Vidím okolo sebe slovácké bratry, kromě pozdravu a všedního hovoru nemohu se k nim dotírat myšlenkou československou. Nezajímá je asi!? Vidím je den co den; jsouť oni bystrého ducha, pilní, talent jejich není všední. A kde se ta mnohonásobná vlastnost potrousívá? Čtou snad Kollára neb Vajanského, Jungmanna neb Palackého? Ó ne! Vždyť už ani slováckou řeč dle písma dobře neznají. Uhersky z nich každý umí, což konečně užitečnou a chvályhodnou věcí jest, kde ale mateřská řeč zůstane, již ponejprv matčino jméno vyslovili? Uherské časopisy si objednávají, o vlastní pak kulturu nedbají. V minulém čísle „Stud. Hl.“ jsem četl, že v Ružomberku vyšlo I. číslo časop. sloven. studentstva; oznámil jsem ihned svým slovenským bratrům, ale resonance — bohužel — žádná se neukazuje. Do dnešního dne žádný z nich si tento časopis literární neobjednal. Toť krásné „Prúdy“ slovenské

národnosti se tu provalují, prohání! Nepokračuji dál; vždyť by se člověk bolem rozplakal. Pouze konstatovat chci tmě, jež city slovanské v nich zakrývá. Prosím čtenáře „Stud. Hlídky“, necht' si tyto poměry do srdce vštípi. Nejen z uherských stran bývají chudšasové tlačeni, nýbrž oni sami se utlačují. Kdo vlastní kultury schopen není, jest ztracen. Hajej, hajej, slovenský bratříčku, dokud roucho tmy tě zakrývá, však se probudíš, ale pozdě. V roce 1862 měli slováčtí bohoslovci svůj literární spolek na universitě. A dnes? Nalézají se mezi členy uherského spolku též literárního. Nyní vím, co to ve scholastické filosofii znamená „mutatio substantialis“. Někde zdáli naslouchám písni slovenské, jež tak smutně zní:

„Nitra, milá Nitra, ty vysoká Nitra!
Kde že sú tie časy, kde že sú tie časy,
v ktorých jsi ty kvitla?“

Slova tato bez účinku jsou, hlasy té písničky, slávu slovenskou vítr odnese, aby se víc vrátit nemohly.

Dopis ze Slovenska. V prosinci nashbírali jsme mezi českými vyššími gymnasty zdejšího (kroměřížského) semináře něco knih, jež jsme poslali krátce před Vánocemi do redakce „L'udových Novin“ ubohým svým bratrům pronásledovaným na uherské Slovensko. Nedlouho po svátcích dostali jsme ze Slovenska dopis, který rázem vzbudil v nás ještě větší účast a zájem o porobené bratry. Dopis zní:

„Naši milí drahí bratia! Zásylka Vámi sesbíraných knih v pořádku přišla. Velice ste nás potešili a presvedčili o tom, že na Slovensko stále myslíte a nezapomináte naň. Je to velmi důležité, aby ste mi za mladý Slovensko, jeho dobrý krásny l'ud vzali nie len do programu, ale tiež do srdca a duší svojích. Verte, že sa často človek až zhrozi, keď počuje studenta českého, akademika hovorit o Slovensku, veď mnohi nezná ani tol'ko o veľké větve svojho národa, o Slovákoch ani tol'ko, čo o Canade. Vždy jsú sa zájmy o Slovensko len nahodile, keď zpučne Maďarstvo sápe sa na nás, a krute provádi vyhlazovací boj. Vtedy pohne sa trochu české svědomí —

na chvíli, to pozorujeme po Hlinkovi a Cernové. Vezměte, co dalo by sa udělati pro Slovensko, kdyby pomocná akce byla organisovaná; řekneme jen, kdyby české střední školy jednou za rok sebraly po 50 knihách, mohlo by se (každý) založit na Slovensku 200 knihoven každý rok! Co by to znamenalo pro nás! Naopak jaký to má význam, když dostanu já a ešte někdo na Slovensku jednou za rok 50—60 knih! Knihy se musí vázat a probírat, jiné se hodí pro lid, jiné pro intelligenci, někdy se pošle 50 starých českých kalendářů, nevázaných belletristických listů! Co s tím? Cenu to má 10 K, vazba knih stojí 20—30 K, knihovničky 50tisvazkové. Jaká je cena vnitorná, o tom ani nehovím! A mnohý Čech si myslí, že Bůh ví co vykonal pro Slovensko. — Stále a stále se musí na Slovensko myslet a s rozumem se musí pomáhat; i když vyjdete do života, nepouštějte s idealismu ani joty! Je pravda, že život, stranické boje vyčerpávají mnohého jednotlivce, ale nenechte se uchvátit, milujte Slovensko skutkově a vždy navazujte styky, dopisujte si, abyste poznali dušu Slováka; kolik šťastných, jasných chvil zažijete, jak šlechetně vyplníte svůj život, ani nemohu Vám říci! Probouzející lid je jako dítě plné lásky a oddanosti. Zkuste to a uverite! — Odevzdajte srdečný dík všem bratom gymnasiastom a pište často, aby sa náš styk stal pevným a stálým! S priateľským pozdravem Dr. Pavel Bláho, lékař, poslanec na uh. sněmu. Uh. Skalice 11./I. 1910.“

Přátelé! Jsme všichni syny velké matky Slávy, jsme bratry vespolek! Odepře něco bratr bratru, jež celou duší miluje? Oslyšíme tedy prosby bratří svých, volajících k nám o pomoc, bratří, jež drtí nelidská ruka katova, bratří, již toužebně k nám upírají ze zajetí zrak, k nám toužebně vztahují ruce? Máme ještě někdy uslyšení ona trpká, bohužel však až příliš pravdivá slova: „Verte, že sa často človek až zhrozi . . .“?! Slovan — a často tak mnohý ví pramálo o Slovanech — vlastním národu! Navazujme všemožně styky, abychom se seznali, děti velké Slávy! Pěstujme je po celý život; věnujme se jim dle možnosti již nyní, celou duší, každým dechem později, a snažme se tak aspoň poněkud uskutečnit ony vroucí tužby našeho nesmrtelného Svatopluka Čecha, jimž byl cele oddán, jimiž provanuto celé jeho vzácné dílo! Pamatujme proto neustále též na tyranou větev nešťastných Slováků a poskytněme jim aspoň do b r é četby, vyhovující částečně snažným jich prosbám; pomněme, co to bude znamenati, když učiníme mezi sebou pro ně sbírky na všech českých školách jak v Čechách, tak i u nás na sesterské Morávence! A co jim dáme, nevyhodíme zajisté do větru, darujeme to zase jen svým, vždyť:

„Ty čisté záře Mořských ok,
ten Kriván nebetyčný,
ten bystrý Váhu, Nitry tok,
ten lid tak dobrý, sličný,
těch bájí starých krásná zvěst,
těch písní sladké vděky:
vše naše jest,
vše naše jest,
jest naše věků věky.“

(Svat. Čech: „Tatram.“) J. A. Hrubý.

Něco pravdy o slovanské vzájemnosti. Krakovský denník „Glos Narodu“ přinesl v č. 328. delší článek, ve kterém líčí, jak pramálo je v Rusku té slovanskosti; při známosti poměrů v Rusku přišli především Jihoslované, Slovinci a Chorvatí k názoru, že nikoli Rusko, které tak barbarsky se chová k svému nejbližšímu bratru, nám, nýbrž spíše my Slované v Rakousku mohli bychom Rusku pomoci, že dnes otázkou všeslovanskou můžeme mysliti pouze a jedině — austroslavismus, že jde především o Slovany rakouské. Toto mínění tlumočí též v Čechách a na Moravě den ode dne se vzímající strana katolická, rovněž těmito zásadami prodchnuto bylo i katolické studentstvo, když ve Vídni založilo „Slovanskou ligu katol. akademiků“, kde jsou sdruženi akademikové čeští, slovinští, chorvatští i — polští. Konečně i mezi stále půdu ztrácejícími liberály českými ochabuje již víra ve spásu z Ruska, zvláště když i selhaly pokusy neoslavistické. (Bylo usneseno založit slovanskou banku v Praze, zatím však založena v Petrohradě. Tuť nejlépe prokukují ty stranické zájmy Ruska.) Měl by tudíž i „Glos Narodu“ už jednou toto konstatovat (informací by nabyt důkladných ve výborně informovaném „Sw. St.“) a nepsati „poltworny panslawizm“ nebo „ogromna maszkarada“. Neboť takto nyní jeví se tento nový panslavismus — austroslavismus — v jiném světle, tu by ani čtenáři polští nemohli se tak skepticky dívati k veškerému hnutí slovanskému, zvláště uvážíme-li, že dnes tu podávají Polákům ruce k svorné práci nejen katoličtí Slovinci a Chorvatí, nýbrž i katoličtí Češi. Tuť ovšem, kde k bratru pojí se bratr nejen stejných zájmů, nýbrž i stejného nazírání kulturního, pak musí každý trochu vážný člověk uzнат, třeba se dřívější snahy všeslovanské nezdařily, že dnes spěje věc slovanská, jestliže takto na ni hledíme, k jistému blahodárnému úspěchu. B.

Smutná čísla. Ze 7,316.938 obyvatelů v Haliči nezná číst a psát celkem 4,679.022. Z toho připadá na Poláky 2,104.899 analfabetů, na Rusíny 2,459.410, Němce 100.736, jiné 1125, na cizince 11.822. Těch, kteří znají pouze číst, bylo 386.360 Poláků, 62.359 Rusínů, 3892 Němců, 57 jiných, 469 cizinců, celkem 453.136. Číst a psát zná ze všech obyvatelů Haliče pouze 2,184.780; z toho jest 1,490.774 Poláků, 550.674 Rusínů, 107.799 Němců, jiných 8618 a cizinců

18.915. Uvážíme-li, že Poláků je celkem v Haliči 3,982.033 a Rusínů 3,072.443, patrně, že mezi Rusíny je mnohem větší neznalost písma než mezi Poláky, z Poláků největší procento analfabetů jest ve východní Haliči. Bohužel v království jsou poměry ještě horší, tam jest ještě větší procento analfabetů. Ještě nejuvědomější jsou ti Poláci co jsou nejvíce utiskováni, kteří ani svých škol nemohou dostati -- v Poznaňsku, v záboru ruském.

Slovanské stolice na rumunských universitách. Professor slovanských jazyků na universitě v Jassách vydal brožuru o poměru Rumunů k Srbům a Bulharům. Klade hlavně důraz na potřebu, aby Rumuni se seznámili se srbštinou a bulharštinou, a navrhuje zřízení zvláštních stolic pro tyto řeči na universitách rumunských. Obrací pozornost hlavně k tomu, že nebývalý rozvoj okolností musí dospěti čím dál tím k větší závislosti jak veřej-

ného, tak i soukromého života rumunského na poměrech v Srbsku a Bulharsku.

„Sw. Słow.“

Cypryan Godebski, jeden z nejlepších výtvarných umělců polských, zemřel tyto dny v Paříži. Velikolepý pomník Mickiewiczův ve Varšavě, socha Koperníkova v Krakově, jakož i pomník Fredrův před městským divadlem tamtéž hlásají slávu jeho jména. B.

Listopadové výročí tragického roku 1831 pro Poláky oslavila „Polonie“ okázalým večerem, při němž krásně promluvil kol. Fopp, dále dr. Lubecki vyličil význam toho roku. Pěvecký odbor „Polonie“ zapěl několik písní, kol. Piotrowského pak na houslích doprovázel na klavíru kol. Sedzi-erski. Dne 4. prosince přednášel v „Polonii“ p. Kostrzewski: „Młodziez a abstynencya“. Je velice chvályhodno, že bratrský spolek všímá si tak důležité otázky jako abstinentismus. B.

==== Hlídky kulturní a časová. ====

„Albertus Magnus“. Takový název nese katolický spolek v Německu, který má za účel pomáhati chudým studentům, aby se nemusili z nouze, bez povolání věnovat stavu kněžskému. Lehké a snadné vystudování bývá nejčastěji příčinou volby tohoto povolání. A ježto těžko se dá provést v tom případě: „Si non es vocatus, fac ut voceris“ (nejsi-li povolán, přičin se, abys povolán se stal), lépe jest, aby lidé s povahou pro stav kněžský nevhodnou vybrali si zaměstnání jiné.

Jen důsledně! Sloup „Volné Myšlenky“ dr. Bartošek napsal v 10. čís. r. 1907 ve „Volné Škole“: „Bůh je lidskou představou, ničím víc. Ve skutečnosti nešlo lidem nikdy o nějakého nadhvězdného boha, ale vždy a v první řadě jen o symboly dokonalosti lidské ... Kříž sesurovuje mysl dítěte ...“ Ale když před nedávným časem milý p. Bartošek byl před soudem v úzkých, mluvil jako nejkrátší beránek: „Bylo zde mluveno o „Volné Myšlence“, že je proti náboženství, proti církvi. Pánové porotci, ujišťuji vás, že to není pravda. „Vol. Myš.“ chce jenom, aby lidé užívali svého rozumu a aby šli za pravdou a za svým přesvědčením, a aby se jim dobře dařilo. Nejsem ani proti Bohu, ani proti náboženství katolickému, ani proti kříži. Ujišťuji vás, že jsem byl ve zbožnosti vychován, že jsem se modlil. Byl jsem v semináři a chtěl jsem se státi dokonce knězem a vystoupil jsem ze semináře jen proto, že jsem se s něčím v ži-

votě rozešel, jak už to bývá, ale svým zásadám zůstal jsem věrným.“ — Takhle důsledně a poctivě může mluvitl ovšem jen „volný“ myslitel. — Bláhový dr. Bartošek! Kdyby byl skutečně těch zásad, jak se z nouze před soudem tvářil, ani okamžik nebyl by trpěn mezi volno-myšlenkáři. Vzpomeňme jen, co napsal realistický, tedy pokrokový „Přehled“ o ultrapokrokové „Volné Myšlence“: „Volná Myšlenka“, jak u nás vystupuje, není a nebude tím, čím ji chce míti dr. Bartošek. Je to nesnášlivá sekta, která, kdyby mohla, znásilní každou volnost odpůrcova projevu stejně jako inkvisice“ (13./VII. 1907). A též časopis dne 21./XII. 1906: „Jak vidět, „Volná Myšlenka“ dospěla již k úplnému klerikalismu. Účel světi jí prostředky jako jezovitům (!) a má neomylného papeže. Ba víc; římský papež je neomylný, když mluví „ex cathedra“, — papež „Volné Myš.“ jest neomylným i když spílá v „Čase“ a dokonce je i vševědoucí a všudypřítomný. On je i tam, kde není, slyší i to, co neslyší.“ S takovým vysvědčením „Vol. Myš.“ se ovšem nepochlubí. x.

Prohlášení oslavovaného atheisty na smrtelném loži. Slavný spisovatel Jindřich Heine, který se svou nevěrou nijak se netajil, dal před svou smrtí svým přátelům významnou lekci. R. 1848 navštívil chorého básníka jeden z jeho přátel v Paříži, který podal o své návštěvě tuto zprávu: „Našel jsem Jindř. Heineho v Pa-

řízi, ale v jakém stavu! Ležel na zemi na žíněnce, skoro slepý, v nesmírných bolestech, stížen nevyléčitelnou chorobou míchovou. Jeho záda byla samá rána. Když mi řekl, že se již neuzdraví, dodal svým pevným a silným hlasem, který mu zůstal přes nesmírnou zeslábnost: „Příteli, Jindřich Heine vám prohlašuje: prozkoumaj a uváživ vše, co bylo řečeno a napsáno o nadpřirozeném u všech národů, došel jsem k závěru, že existuje Bůh, který soudí naše činy, že naše duše je nesmrtelná a že po tomto životě bude jiný, kde dobro bude odměněno a zlo potrestáno. Ano, to prohlašuje Jindřich Heine, který tak často zapřel Ducha svatého. Pochyboval-li jste kdy o těchto velikých pravdách, odhodte od sebe tyto pochybnosti. Jsou pošetilci, kteří strávivše svůj život v nevěře a v bludu, zapřevše Boha svými slovy a skutky, nemají odvahy přiznati se, že se mýlili. Co se mne týče, cítím potřebu zřici se prokletého bludu, který mne dlouho zaslepoval. Nyní vidím jasně a ten, kdo mne vidí a mne zná, musí přiznati, že nepro naším těchto slov snad proto, že by mé schopnosti intelektuální byly oslabeny, neboť nikdy nebyl můj duch jasnější a má síla větší než v tomto okamžiku.“ -xy-

Heine a katolicismus. „O fanatickém nepřátelství proti římské církvi nemůže u mne býti ani řeči, ježto mi vždy ona omezenost scházela, které je k takové animositě třeba. Znáám příliš dobře svoji duševní tailli, bych nevěděl, že kolosu, jakým je chrám sv. Petra, svými divokými nájezdy jsem málo uškodil. Jen skromným nádeníkem jsem mohl být při odnášení jeho kvádrů, práce to, jež ovšem ještě mnohá staletí potrvá. Byl jsem příliš dobře znalým dějepisu, abych neznal obrovskou sílu oné budovy z granitu; — jmenujte mi ji třeba i bastillou ducha, tvrdíte si i, že je hájena už jen invalidy; přes to vše je neméně pravdou, že této bastilly nelze tak lehce dobýti a že ještě mnohý mladý útočník na jejích zákopech si zlomí vaz. Jako myslitel, jako metafysik musil jsem vždy vzdávat obdiv důslednosti římsko-katolické dogmatice a mohu se chlubit, že jsem ani proti dogmatu ani proti kultu nikdy vtípem a posměchem nebojoval, a bylo mi prokázáno příliš mnoho cti a příliš mnoho necti, když mne zvali duchovním příbuzným Voltairovým.“

Göthe o sv. svátosti. Göthe nazývá ústní zpověď „velikolepým prostředkem i pro muže, aby mohl své dobré i špatné skutky, svá muka i pochybnosti důstojnému, právě k tomu ustanovenému muži svěřiti, který jej dovede upokojiti, napomenouti, posílniti a úplným smazáním jeho křivdy učiniti šťastným. Tak svátostným úkonem připraven a uklidněn, klečí věřící, aby přijal hostii a aby tajemnost tohoto vysokého úkonu ještě zvětšil, vidí kalich pouze v dálce. To není obyčejný pokrm a nápoj,

který uklidňuje, nýbrž je to nebeský pokrm, který uklidňuje, nebeský pokrm, který působí, že člověk žízni po nebeském nápoji.“ (Jeho díla, 1851, svaz. 18, str. 262.) — „Volná Škola,“ ročník IV., str. 27., píše: „Školní děti nucené ke zpovědi nechť konečně, ale ovšem až tehdy, když to bude pokutami snad vynucováno, ke zpovědi jdou a ve zpovědi přiznají se k jedinému jen hříchu, že totiž v Boha a v žádné náboženské představy vůbec nikdy nevěřily a nevěří a věřiti nebudou. Řeknou-li toto, kněz žádný rozhřešení dát jim nemůže, protože je to církevně nepřipustno. Ale ději se i nepřipustné věci a proto, když jim ho přece dal, nechť druhý den se prostě doma nasnídají, po případě zbytek snídaně vezmou s sebou do školy a ukáží tak i tam docela zřetelně, že nepřicházejí „k stolu Páně“ nikterak lačny. Najedenému člověku nemůže býti podle církevních zásad hostie podána a že by podle školních předpisů mohli někomu zakázat, aby se najedl, to snad ani arcibiskupská zemská školní rada tvrditi nebude.“ — Výrok muže vzdělaného, světového a — Volné Školy.

Pokrokové sjezdy. Jak vypadá sjezd pokrokové mládeže, o tom nás poučuje „Školský Obzor“, 9./VII. 1904. Píše: „Pokroková mládež svolala protiklerikální schůzi, v níž mělo se jednati o důstojné odpovědi pokrokových živlů na směle klerikální choutky proti moderní škole. . . Ještě vystřídalo se několik řečníků, rozjáření a plácání stouplo, v čemž značný podíl mělo pivo, jehož se, mimochodem řečeno, slušné množství vypilo, jakož i cigar se dosti vykouřilo. Je to vůbec chvalitebný obyčej na našich schůzích, že se bez toho cumliku starý mladý neobejde, aniž se dbá na to, že to řečníky obtěžuje a že slušný člověk se ani nemůže podobných projevů účastniti, poněvadž pak týden páchně putykou. . .“ Pokrokový orgán má o svých lidech dobré zkušenosti. . . xy.

Japonský učenec o církvi katolické. Dr. Anezaki Masaharu, professor srovnávací vědy náboženské v Tokiu, který nedávno opatřen doporučením své vlády, podnikl zvláštní cestu Evropou, aby na místě prostudoval řádový život a zařízení katolické církve, pronesl ve veřejných svých přednáškách na císařské universitě v Tokiu následující pozoruhodné výroky: „Církev katolická jest nejmocnější, nejdokonalejší, nejvelikolepější náboženská organizace, jíž dějiny lidstva vykazují.“ „Jediné pravé křesťanství je to, jež má své centrum v Římě.“ „Náboženství katolické církve již proto se doporučuje zvláště pro Japonsko, že více než kterékoliv jiné zastupuje princip autority.“ Na jednom místě svých přednášek mluví s obdivem o našich svatých. „Svět potřebuje takových ideálů vysoké mravnosti, zvláště v naší tak silně materialisticky zatížené době.“ „Pro pokrok spo-

lečnosti jest svatost velmi nutným živlem.“ V ohledu tom jeví se mu katolická církev obdivuhodnou, neboť snaha po vyšší mravní dokonalosti jest její heslem, a zvláště nápadnou jest v řádovém životě církevním. Tichý, nenápadný vliv římské církve — služby, jež lidské společnosti prokazuje, jsou neobsáhlé. Anezaki líčí hluboký dojem, jež naň učinily římsko-katolické kláštery v Evropě. Zavřené kláštery francouzské naplnily prý ho steskem a zdály se mu býti „Symptomy země, jež umírá“. Přímou okouzlen jest svatým Františkem z Assisi, jeho osobností a vystoupením. S očividnou láskou líčí zjev sv. Františka a zdobí ho nejkrásnějšími črtami a legendami z jeho života. „Chudoba františkánská jest nejen chudobou materiální, ale jest zároveň odřeknutím se statků duševních. Bratři Františkáni zabývají se ovšem také vědou, ale ne s tím úmyslem, aby se vědomostmi obohacovali, ale aby jich užili jako prostředků na cestě k svatosti.“ „Poznal jsem proti svému očekávání, že vnitřní život klášterů jest pln zářící radosti. Čteme v jistých knihách tolik o korrupci klášterů a v rozhovoru slyšíme také takové výroky. Radím k naprosté nedůvěře vůči takovým klamným obviněním, která pocházejí většinou od sběhlých klášterníků.“ „Veselý charakter, upřímná srdečnost řeholníků, jež jsem poznal, učinily na mne veliký dojem.“ Vývody Anezakiho končí pozoruhodná věta: „Kdybychom se obmezili jenom na kláštery sv. Františka — poznáváme, že duch křesťanství ještě dlouho se nepřiblížil svému vyhasnutí. Náš kdysi tak kvetoucí buddhistický klášterní život naproti tomu hluboce poklesl. A přece by nám byl takový způsob života na několik let, nebo aspoň na několik měsíců v roce tak potřebný, a sice nejenom pro sluhy náboženství, nýbrž pro všecky světské osoby.“

Tolstého slova a skutky. Manželka kramářsky vynášeného hrab. Lva Nik. Tolstého je židovka, rozená Bersová. Že je i povahou a jednáním židovka, dokázala i v následujícím případě. Petrohradská městská rada chtěla vydati pro mládež výbor nejčelnějších prací Tolstého. Na písemnou žádost o svolení, obdržela odpověď od hr. Tolstojové, v níž se tato vyslovuje proti zamýšlenému výboru, ježto prý by tím výtěžek ze spisů Tolstého byl seslaben. Ostatně prý sympathie Tolstého — píše jeho manželka dále — platí venkovské a ne městské mládeži. Na to obrátila se petrohradská městská rada ještě jednou a to přímo na Tolstého a projevila ochotu složit určitý honorář. Odpověď došla zase od hraběnky a opět odmítavá, s tímže odůvodněním, že by žakovským vydáním příjmem rodiny Tolstého byl ztenčen. (Tolstoj předal svého času veškeré jmění své rodině a je tedy nemajetný. Nyní žije z milosti své židovské družky.) Po všem tom nakreslil „St. Petersburger Ztg.“ o Tolstém

následující pravdivý obraz: „Hrabě L. N. Tolstoj parafrázuje nauky Buddhovy; hlásá největší až se sebezničením hraničící odříkání; obchází bos, zahalen v selský oděv. Svět obdivuje tohoto velikého, starého muže, filosafo z Jasně Poljany a počet jeho stoupenců tvoří legie. Mezitím uplatňuje hr. Žofie Andrejevna svůj čilý obchodní smysl. Rozšiřuje s pomocí pana Čertkova spisy svého muže, věnované národu. Je známo, že sedláci v Jasně Poljaně ze svých pozemků platí nejvyšší nájem, že jsou od hraběnky v každém směru vydírání a že tito sedláci náležejí k nejchudším a nejnevědomějším v celé gubernii. Lidská láska hrab. L. N. Tolstého, vysílající své světlé a teplé paprsky po celé zeměkouli, jeho sedlákům údělem není — ti zůstávají v chudobě a temnotě. Když se člověk vmyslí v tyto neslučitelné zásady, tu dospěje k přesvědčení, že veliký mravokárce ruské země je zároveň velikým pokrytcem. Jeho bosáctví a jeho maškarádám lze se jako malé marnivosti velikých lidí pousmáti — ale starostlivé obcházení vlastních nauk v případech, při nichž se jednak jedná o vlastní hmotné výhody, na druhé straně pak o snahy humanitní, tu není příčinou k smíchu. Takové věci vrhají temný stín na postavu starého hraběte a vyvolávají pocity smíšené s hořkostí. Nelze si mysliti, že hrabě Tolstoj neví, co se jeho jménem tropí, on to vědět musí a proto je tím horší, že se za svou manželku skrývá. Muž významu Tolstého má určité povinnosti vůči národu — kníže ducha má se reprezentovati jako kníže rodu — a nesmí této povinnosti z kramářských ohledů se vyhýbati.“ — Není to první případ, kdy ukazujeme na příkrý rozpor velikých, nezištných, lidskosti plných slov a malicherných, sobeckých, tvrdých a nelidských činů hraběte Tolstého. Jako svého času maďarský romanopisec Jókaj do spárů chytré židovky se dostal a teprve sebevraždou z nich se vyprostil, tak i Tolstoj otrokem chytré, vypočítavé židovky se stal. Chtěl hlásat rozředěné, zvodnatelé křesťanství, mněl se býti apoštolem, ale zapomněl, že apoštolé kázali nejen slovem, nýbrž i životem. Po ovoci jejich poznáte je — dobře k rozpoznání duchů radí evangelium. (Nový Věk.)

Tolstoj bledne. „Hrabě Lev Tolstoj patrně se nemůže obejít bez podezřelé chvály židovského tisku. Domnívá se, že musí ustavičnou fabrikací odporných spisů o židech ucházeti se o přízeň židovského tisku a nepomýšlí na to, že svým dotěrným filosemitismem staví se v odpor s pocity a přesvědčením převážné většiny křesťansko-arijských mass lidových. Ovšem jedné věci dosáhl svými filosemitskými produkty ducha a to mu bude asi věcí

hlavní, že totiž tímto židovským světem novinářským přímo jako modla jest veleben a obdivován. Bez tohoto tisku byl by ovšem nikdy nedosáhl slávy, které nyní požívá. Kdežto tisk tento všechny vynikající muže, kteří nechtějí spolutančiti kolem zlatého telete a svým odporem vůči židovskému národu se netají, pronásleduje, a což horší jest, umlčuje vynáší na druhé straně — a to pro Tolstojem nemůže býti lichotivým — literární a vědecké břidily jen když se prostituují jako nástroje židovstva a zahrnuje tyto slávou a poctami. Všecka úcta před Tolstojem, ale přemrštěná chvála židovského tisku musí dle našeho skromného mínění vyvolati podezření Ariů proti němu. Jeho činnost obmezuje se v poslední době, jak se zdá, na vychvalování domnělých ctností židů a na hájení tohoto národa, který již tolik neštěstí na arijské národy uvalil, proti spravedlivým a nutným útokům se strany antisemitů.“

„Die Judenfrage,“ Isolování ruských židů.

Oskar Wilde zemřel jako katolík?

O tomto anglickém básníku, jenž pobyl též v žaláři a vedl výstřední život, vydal jeho bývalý nejlepší přítel Robert Ross podrobnou zprávu (v „Nord und Süd“), jež stojí v odporu se všemi jinými zprávami o jeho smrti dne 30. listopadu 1900. Ross byl telegraficky k jeho smrtelnému loži v Paříži povolán. Lékaři tvrdili, že může nanejvýše jen dva dni býti živ. Bylo trapné naň hleděti, byl všecek vyschlý, těžce dýchal. Chtěl mluvit, pozvedl ke mně ruku. Šel jsem na to vyhledati mu kněze a našel jsem P. Cuthberta Dunna ze řádu anglických Passionistů. Týž na něm vykonal křest a udělil mu poslední pomazání. Nejsvětější Svátost přijmouti nemohl. Slíbil jsem mu již dávno, přivesti mu kněze, kdyby to s ním mělo jíti ke konci. Ačkoliv jsem mu zrazoval katolíkem se státi, přivedl jsem mu kněze přece. Když ducha vypustil, byla jeho mrtvola umyta a na prsou měl památný penízek, jež mu dala Františkánka. Děti jeho nevěděly, že jim otec zemřel. V rukou měl křížek a kolem rakve hořely svíce. Byla tu i svěcená voda. V pondělí, 3. prosince, vedl se z hotelu pohřební průvod do kostela St. Germain des Prés. Když kaplan mši sv. odsloužil, P. Cuthbert Dunn vykonal pohřební obřad. Byl pohřben v Bagneux. 24 věnců bylo mu na hrob položeno. Hotelieru zůstal Wilde dlužen 190 liber, avšak hotelier věnoval je památce slavného spisovatele a dal ještě na hrob skvostný věnec s nápisem: „A mon locataire“. O jeho smrti kolují veskrz nepravdivé zprávy, dokládá Robert Ross.

Bez názvu. Ač naše administrace neustále zasílá jeden exemplář „Stud. Hlídky“ „Časopisu pokrokového studentstva“ výměnou, nemá dotyčný časopis tolik slušnosti, aby nám také svůj časopis zasílal. Není konečně ani divu. S obskurnostími

podobného druhu neradi „pokrokoví“ studenti vycházejí na světlo. V kalných vodách pokrokářům se loví ovšem nejlépe. —ch—

Pravoslavní vracejí se do katolické církve. Ruské ministerstvo vnitra — jak sděluje „Golos Moskvy“, — sestavilo přesná data o počtu osob, které vrátily se z pravoslavi od 17. dubna r. 1905 až do 1. ledna r. 1909 ku katolicismu. Všechny konvertitů je 233.000. Z těch je 168.000 z Polska a 68 tisíc z ostatních devíti západních gubernií. K mohamedanismu odpadlo z pravoslavi na 50 tisíc duší, z těch asi 49 tisíc je z východních gubernií ruských. K luteránskému vyznání přestoupilo 14.500 osob, z těch 12.000 z provincií pobaltických, k buddhismu odpadlo asi 3400 osob, k židovství 400 a k pohanství 150. Veliká většina přestoupení udála se bezprostředně po 17. dubnu r. 1905, v posledních letech jsou již změny vyznání velice řídké.

Církev na poli lidumilství. V Rakousku řídí mužské řády 4 sirotčince a ženské řehole 111. V Čechách 29 sirotčinců vedou 182 řeholnice, na Moravě jest 11 sirotčinců s 80 sestrami. Polovina z těchto ústavů jest úplně řeholnicemi vydržována, kdežto druhá polovina sestrami vedena. Při výchově mládeže nebo v ošetřování nemocných působí v Rakousku prakticky 55 ženských řeholních družin v 1458 domech s 18.359 členkami. Rozjímavému životu pouze věnuje se jen 485 řeholnic v 33 domech. V celém světě působí 457.000 katolických řeholnic, z nichž 410.000 je činná na poli charity. Počítáme-li dle norm. praxe jen 10 ošetřovanců na jednu řeholnici, shledáme, že přes 4 mil. sirotek, nemocných a choromyslných je ošetřováno pronásledovanými řeholnicemi.

V Americe přestoupilo dle oficiálních výkazů generálních vikariátů v r. 1908 celkem 28.709 osob ke katolické církvi, nečítaje šismatiky, přestoupilé, jichž křest uznán za platný. Ve skutečnosti je však počet konvertitů daleko větší, ježto přemnoží ze vzdělců konversi svou úředně nepřihlašují. Kněz, s poměry Ameriky dokonale obeznalý a mnoho po Spojených státech severoamerických cestující, má za to, že bezpečně lze páčiti ročních konversí na 100.000. Co tomu říká Volná Myšlenka s Macharem?

Z 56 učenců nejvyšší cenu obdržel — jesuita. Král. vědecká akademie ve Florencii (není klerikální!!) poctila první cenou (2000 lir) práci dějepisce jesuity Taechi-Venturiho „O stavu náboženství v Itálii v polovici 16. století“. — Pokrokáři rudnou!

Tmáři. V Clevelandu zařídili jesuité seismologickou stanici. Účelem této stanice opatřené moderními přístroji vědeckými bude podávati a zaznamenávati zemětřesení a pozorovati je.

Viktor Dyk — J. Š. Macharovi. V Dyk v „Pokrokové revui“ uveřejnil báseň

„Ballada o osamělé vedettě“, adresovanou Macharovi. Popírá jeho právo projíždět Čechy, jak činí, a odkazuje ho, aby se raději věnoval práci pro vídeňské Čechy. Část básně zní:

Ale osamělá stráž
rozhodla se osvítit kraj náš.
Jezdí a jezdí tu po vlasti nejdražší,
co stokrát říkala, znovu zas přednáší,
stokrát je dojata, stokrát děkuje,
z předu a zadu se ofotografuje.
Sbírá tu obdivuhodně vzpomínek,
kytice přijímá nadšených slečinek,
shovívavost v rozjasněné líci
podpisuje pohlednici.

Dále vyzývá Dyk Machara, aby se veřejně zastal vídeňských Čechů a obhájl práva jejich na vyučování rodným jazykem. Co myslíte? Uposlechně Machar a vyhoví? I toto.

Věda a víra. V Římě zemřel nedávno slavný matematik prof. Valentino Cerruti. Byl delší dobu rektorem římské university a od 6 let ředitelem vysoké inženýrské školy a autorem mnoha učených děl. Od svého 36tého roku byl jako státní sekretář činným v ministerstvu vyučování. A tento veliký učenec před svou smrtí pravil: „Vždycky jsem hájil zájmy náboženské a nyní připravuji se k smrti v té víře, v níž jsem byl od chudé matky vychován a která po všechem čas mého vědeckého života ve mně rostla. Umíraje opakuji slova: Nechápu, jak mohou učenci tvrdit, že při studiu ztratili víru. Já jsem přece také studoval a mnoho studoval, a nabyt jsem přesvědčení, že naše sv. víra jest sestrou vědy.“

Dva proroci. Professor Masaryk vydává se za „otce svého národa“, a spisovatel Machar rád slyší, když ho jmenují největším básníkem. Oba dva zuřivě ne-

návidí katolíky; jeden jest protestant, druhý bez vyznání. V těchto těžkých dobách, kdy zamykají české školy a útočí na české spolky, firmy a peněžní ústavy, kdy ve Vídni pořádají na Čechy štvance jako na divou zvěř, prof. Masaryk trvá na svém programu, že máme býti k Němcům lidskými. České dělníky vyhazují z práce, české obchodníky Němci bojkotují, celé své území chtějí vyčistiti od českých dělníkův, obchodníkův a úředníkův, chtějí se od nás ve všem oddělit — a za toto všechno násilí máme k nim býti humánními — lidskými. . . A v době, kdy česká mládež a její školy tak jsou pronásledovány, tiskne si jednota kovářů a podkovářů v království českém tyto rady pro své mladé vyučence „Tohle si zapamatuj předem, prosím; kde kdo každý ti tvrdil a ještě často tak uslyšíš, že máš prý povinnosti k národu, vlasti, společnosti — nevěř tomu, není to pravda. První a hlavní povinnost máš sám k sobě. — Přijde doba, mladý muži, kdy budeš mít rodinu a děti. Neshromažďuj pro ně peníze, ale nelituj posledního krejcaru na jejich vzdělání.“ — Rady tyto napsal Masarykův vroucí přítel, pan Machar.

Spolkový věstník. Česká liga akademická přesídlila po 20. lednu do nově zřízených a účelně upravených místností v Praze-II. Voršílská ul. č. 1. (Kollej Arnošta z Pardubic). K hojně návštěvě místností těch uctivě zve všechny své členy a přátele.

Věneček Č. L. A. vydařil se znamenitě. Blíže o tom v příštím čísle.

Odznaky. Právě nyní potvrdila kabinetní kancelář odznaky Č. L. A. Jsou velice vkusné, velké a malé, na modrém poli je svatováclavská koruna, nad ní zlatá písmena Č. L. A. a pod ní rok založení spolku 1906. Možno koupiti ve spolkové místnosti.

STUDENTSKÁ HLIDKA

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK II.

ÚNOR 1910.

ČÍSLO 2.

MUDr. JOSEF VINAŘ:

O svobodě vůle.

Přichází mi na mysl výrok, pocházející tuším, od fysika Ostwalda: „Kdyby v řeči lidské slovo úplně přiléhalo k pojmu, tak že by ten, kdo je slyší, myslil úplně totéž, jako ten, který je vyslovuje, odpadlo by mnoho nedorozumění a mnoho hádek.“

Na tento výrok — jen přibližně po paměti citovaný — navazuji, chci-li něco pojednat o svobodě vůle.

Svobodná vůle jest předpokladem morálky, podkladem zákonodárství a právnictví, úhelným kamenem soudní psychiatrie, rozhodování o přičetnosti a nepřičetnosti.

Má člověk v skutku svobodnou vůli?

Z jednoho tábora ozve se odpověď kladná, odpůrci však strhnou křik, že svoboda vůle neexistuje. To mne přivádí na výrok svrchu uvedený; patrně, že obě strany vyslovují týž výraz, ale každá si pod ním myslí něco jiného.

Abychom osvětlili, oč se vlastně jedná, začneme s odpůrci. Člověk prý nemá svobody, podléháje vlivům prostředí, účinkům fysickým i společenským. Že člověk stojí v příčinném spojení se světem, o tom není pochyby. Chyba záleží v nepřesném pojímání těch, kdož tak tvrdí. Ti lidé si myslí svobodu absolutní, naprostou. Té člověk arci nemá; tu přikládá nauka náboženská toliko nejvyšší bytosti.

Pojem svobody lidské jest užší: je to možnost rozhodnouti se mezi dobrým a zlým s vědomím následků.

Jsou však lidé, kteří člověku i toto upírají. Pokládají jednání člověka za výslednici celé řady prvků dědičných, k nimž přistoupí vychování, četba, všechny možné vlivy zevní, ty pak určují jednání člověka s takovou určitostí, jako se dá předem určit, že mrazem voda zmrzne nebo že slunečnice se musí otáčet za sluncem.

Podle toho názoru jest člověk naprosto passivní, je to negace vůle vůbec; kdo toho náhledu upřímně se přidrží, nebude nikdy čilým, agilním, energickým člověkem; stal by se línou hmotou, která netečně čeká, až ji vlna času pozvedne nebo smete.

Pravda jest, že děje duševní stojí s tělesnými ve vzájemné příčinné souvislosti. Zdraví nebo choroba tělesná účinkuje příznivě nebo rušivě na pochody duševní; ale naopak zase stav duševní má vliv na povšechný stav tělesný. Není tedy správně uváděti duši do naprosté odvislosti od těla.

Proti svobodě vůle slyšíme námitky, že člověk jest podroben vášním, účinkům jedů, chorobám, — že tedy nemá svobodné vůle.

Naproti tomu třeba jest jasně vytknouti naše stanovisko.

Řekneme-li, že člověk má svobodnou vůli, míníme tím, že člověk zdravý, vyvinutý, normální jest v užívání svobody vůle, ve stejném smyslu jako pravíme, že člověk má schopnost zrakovou. Chce-li pak někdo popíratí svobodnou vůli proto, že na světě jest množství dětí, u nichž o svobodě vůle nedá se ještě mluvit, že jest značné procento choromyslných, horečnatých, opilců, pak jedná zrovna tak, jakoby lidem upíral schopnost zrakovou, poněvadž jest na světě mnoho slepců, poněvadž i zdravý člověk ve tmě nebo při zavázaných očích nevidí.

Nedá se upříti, že okolí, četba, výchova mají vliv na duši lidskou, že působí na vůli v tom neb onom směru, ale to vše nedostačí k negaci svobody vůle. Člověk má zajisté vědomí, že v daných případech se rozhoduje mezi dobrým a zlým, a sám rozeznává tyto stavy normálního rozhodování od stavů polosnění a duševního zatemnění, které tu a tam i člověka duševně zdravého opanuje. Zdravý, normální člověk má schopnost rozeznati dobré od zlého a rozhodnouti se pro jedno nebo druhé. To jest, co rozumíme svobodou vůle, a s tím bude jistě v praxi souhlasiti každý, třeba že theoreticky jinak rozumuje.

Mluvíce o svobodě vůle jakožto podkladu všeho mravního, nemůžeme opomenouti promluvití o svědomí.

Existence svobody vůle vázána jest na existenci svědomí. Má-li vůle rozhodnouti mezi dobrým a zlým, přijde k platnosti její cena, když dobré jest méně příjemné nežli zlé. Na jedné straně jest tedy touha po ukojení zlem, na druhé tvoří protiváhu svědomí s nutkáním k dobrému. Bez něho by musil v takovém případě každý jednati zle, je-li zlo příjemnější. Rozhodne-li se však člověk pro zlé, činí mu svědomí výčitky, kterých se sám zbavit nedovede.

Že svědomí a mravní zákon v člověku předem existuje, že vychováním nevzniká, nýbrž jen se pěstuje a šlechtí, o tom mluví svědectví věků a národů. Kant klade na tento zákon zvláštní důraz a na jeho základě připouští důkaz o jsoucnosti boží, ač jiných důkazů neuznává. Jako vzdělání předpokládá schopnosti rozumové, tak mravní výchova předpokládá existenci svědomí.

V diskusích o mravních otázkách málo slýcháme mluvití o svědomí, za to se mnoho mluví a píše o svobodě svědomí. A zvláštní jest, že o svobodě svědomí nejvíce horují ti, kdož o svědomí a o svobodě vůle nechťejí slyšeti. Nový to doklad, jak mnoho se jedná slovy, jak málo se myslí a málo pracuje s pojmy.

Právě proto, že důkladně jsem studoval, raduji se z víry bretoňského sedláka a kdybych mohl ještě více studovati, k víře bretoňské selky bych dospěl.

Pasteur.

J. ŠANDA:

Vzkříšení.

Tak se ty lesy rozšuměly . — tak divně — — divně. Dech zdravého dítěte, jež probouzí se — probouzí a usmívá nad skloněnou nad ním matkou. Šuměly lesy — povídaly si laškovně štíhlé břízy na pasece šeptaly si obrovské smrky. — — Něco se stalo.... vzduch chvěl se tajem-

nou vibrací, prohýbal se, vlnil měkkou lahodou — — nastávalo jaro — jaro! — —

Po mezi polní směrem k lesu šel bledý mladík. Šel nejistým krokem... mez byla úzká a vzduch tak silný. Vláčel se zvolna. — Na pravo na levo v půdě poněkud rozbředlé vzpřimovaly se úzké lístky osení, jež měly přespát zimu. Mráz přitáhl mladý život k zkoratělé půdě. . sníh studil tělíčka. Jak se protáhl každý ten lupínek pod dotekem paprsku, jak chtivě střebal v sebe světlo . .! — Bledý mladík šel a rozjasňoval tvář. Prošel poli — — zamířil v les. Doma nechal statek prázdný. Všichni odešli do kostela i mamička. Jakou měla radost, když řekl, že je mu dnes dobře — — tak docela dobře. Pohládila ho — — dvaadvacetileté dítě, ba, dítě — Přijel z Prahy jurista mladý churav. Kašel soužil — — kašel. Už měsíc doma. Tak najednou to přišlo. Fysické bolesti málo a přeci smutek neodlétá s tváře. Někdy zoufalost jej pojme. Což umřít musím? Všichni si mne tak hledí a dobře viděl tuhle po odchodu lékaře... víčka přimknutá jakoby spal a matka sklonila se nad ním slzíc: dítě, dítě! Umřít!?

— — — — —

Lesem kráčel bledý jurista známou stezkou. Bylo mu zase tak volno, lehko! — — Z dálky ozvaly se zvony — slavné vyzvánění — slavnostní hudba. Vzkříšení — — vzkříšení! ... Já jsem Vzkříšení a Život. Jak ho ta slova napadla? Kde je slyšel? — Dávno tomu — ba, dávno. Já jsem Vzkříšení a Život!

Hudba dozněla — zvony zmlkly

— — — — —

Na loži potřísněném krůpějemi krve ležel bledý — — až příšerně bledý mladík. Právě odešel od něho kněz. — —

Vzkříšení! — V život nový!

Protestantismus stavě člověka zdánlivě na vlastní nohy potutelným tímto darem svobody vydává ho na pospas mučivým pochybám, které duše jemné a úzkostlivé rovnou nohou vhání do propasti záhuby. Garborg, Mir.

Jiří K-HA:

K p r a v d ě !

(Pokračování.)

Třeba tedy s rezervou přijímati hlučně rozhlašované výplody domněnek a ne hned slepě přijímati je za bernou minci. K výstraze budiž nám toto: Schopenhauer praví o Hegelovi, že německou vědu, německé učence a celý německý lid po 30 let za nos vodil, — Hartmann řekl o Wundtovi, že mluví samý nesmysl a Wundt říkal, že Hartmann žvaní. Známo dále, jakého fiaska utřžil Haeckel se svým „Bathybiem“ r. 1868 „vynalezeným“. Za hranicemi jsou s Haeckelem už hotovi, ale k nám teprve slaví hlučný vjezd. Zmíněný již prof. Dennert napsal o Haeckelovi drasticky, že „rozumí křesťanství jako osel logaritmům“. Známý učenec Paulsen vyjádřil se, že Haeckel jako filosof vážně brán býti nemůže. Lipský prof. His jakožto přírodopysce dí o Haeckelovi, že jednání jeho jest lehkomyšlná hra s fakty. Podobně ho odmítl ruský prof. Chwolson, charkovský prof. Šiltov, rovněž Lipps a jiní. Zdrucující úsudek o Haeckelovi pronesl professor filosofie ve

Würzburgu, Dr. Oskar Külpe (protestant) v díle „Die Philosophie der Gegenwart in Deutschland“, kde píše, že „Haeckel jeví neuvěřitelnou ignoranci v dějinách filosofie, nejasnost myšlení, tak že Paulsen právem se rděl studem při této četbě, má-li národ Kantův a Schopenhauerův takového filosofa — —“

Za těchto poměrů nelze se divit vášnivým až slovům F. X. Šaldy, — člověka tedy veskrz moderního, — které píše v úvodu překladu Ruskinova „Sezamu a lilie“. Uvádí, jak protivnou byla Ruskinovi „tak zvaná pozitivní moderní věda“, — a do slova dí dále Šalda: „věda střízlivá, krátkozraká, s sebou spokojená, marnivá, chladná a prázdná a Ruskin vrhá se na tuto moderní osvětářskou pověru, vlastní našemu věku jako jiným pověra čarodějnická a alchymistická, na tuto dutou, pustou a nalíčenou modlu lži, sobectví, chladu a domýšlivosti, sprahlých srdcí a přežvykujících, lenivých duší zapáleně a vášnivě a při tom mstivě a sarkasticky...“ (str. 8.)

Kdy tedy konečně prosvitne? Comenium vydalo r. 1908 Reinkeho „Přírodní vědu a náboženství“, kde se výslovně konstatuje soulad vědy i víry, — ale všechny zjevy našeho veřejného života ukazují, že pochopení pravdy ještě daleké, — a „marné volání“

Není opravdu divu, že za takového stavu věcí nastala všeobecná nejistota, v níž i duchové nejlepší jsou zaraženi, mnohdy bezradní.

Projdeme jednotlivé tyto nesrovnalosti ať vnitřní, či vnější, ať vědecké, či společenské do podrobnosti, všechny se dají uvést na základní thema náboženské s nesčetnými variacemi Vystihl to již Göthe: „Das eigentliche, einzige und tiefste Thema der Weltgeschichte, dem alle andern sich unterordnen ist der Conflict des Unglaubens und Glaubens“. (West östl. Divan).

Příčiny toho vypočítává Hettinger (Apologie des Christenthums I. 7). Týž na prvním místě uvádí neznalost základních zásad, jednostranné nazírání a nehotovost, s jakou dnes člověk vstupuje do života.

Správně dí o tom Montesquieu: „Výchova starých měla tu velikou přednost, že si neodporovala. Epaminondas mluvil, slyšel, viděl i jednal na konci svého života právě tak, jako na počátku své výchovy. Nyní máme trojí výchovu navzájem si odporující: domácí, ve škole a ve světě; čemu jedna učí, druhá vyvrací.“ (L' Esprit des lois, p. 47.)

Neplatí to ve XX. století v míře daleko zvýšené? Polovičaté, nehotové vzdělání ovšem odvádí od náboženství, — ale vzdělanost ucelená k Bohu zpět přivádí. To řekl slavný Baco Verulamský: „Leves gustus in philosophia movent fortassis ad atheismum, sed pleniores haustus ad religionem reducunt“. (De argument. scient. I. 5.)

Evidence není ještě důkazem, že jenom zde jest pravda. Dí výstižně Rousseau: „Jmenujte mi system, kde by nebylo nějaké nejasnosti.“ (Lettre à M.)

Na druhém místě jmenuje Hettinger nechut lidského ducha v sebe se pohřížiti, jeho lhostejnost pro vše vyšší a z toho vznikající nesčetné předsudky a často úplná nebo nedostatečná znalost filosofie a náboženství. Pozorujme boj o existenci, boje politické i osobní, rozpory hospodářské a společenské, — ký div, že pohasíná zájem pro věci vyšší a nadsmyslné, k nimž moderní člověk času naléztí nemůže, nebo spíše nechce. Že tomu tak, na to ukázal znamenitý národohospodář Schäffle: „Doba pokleslého vkusu, nemravnosti a bezbožnosti byla pravidelně v dějinách lidských dobou hospodářského úpadku“. (Die Nationalökonomie, 24.)

Povrchnost, mělký úsudek charakterisují zhusta i náš vzdělanější dorost, zvláště v oboru náboženském i filosofickém. Mladý člověk úzkého teprve obzoru cítí se kompetentním několika slovy, laciným vtipem povaliti to, na čem velicí duchové celý život stavěli, — nebo co aspoň budilo jejich trvalý a nelíčený obdiv. Aby tak dnes vstal J. R. Meyer a opakoval, co řekl r. 1869 v přednášce na sjezdu německých přírodopytčů: „Eine richtige Philosophie darf und kann nichts anders sein, als eine Propädeutik der christlichen Religion!“

Je to někdy až nepochopitelné! Stokrát věčně vyvrácené předsudky se vracejí vždy v novém rouše, vyzbrojeny novým apparátem frásí dosud neslyšených, v sebevědomém hávu a s drzým čelem. Připomínám jenom na př. osobu Ježíše Krista. S tolika stran i klassickými svědky historičnost jeho osoby dokázána, — jako málokterá jiná osoba, — a dosud jest v paměti spor, který se vedl v Čechách před soudním forem, kde graduovaný člověk (známý Dr. Bartošek) se veřejně blamoval tvrzením, že Kristus vůbec nežil. Soud sám musil ex offio dokázati, že to není pravda.

Nebo ještě něco speciálně českého: „mučedníci bělohorští“, „temná“ doba Karla IV. atd. Nerozeznáte, odkud věje vítr?

Třetí příčinou náboženské skepse dle Hettingera, — a to bude příčina hlavní, — jest mravní úpadek naší doby, vášně a požitek za každou cenu. Charakteristický případ z doby minulé, ale dosud platný: Franc. ministr Chateaubriand, obnovitel křesťanství v době porevoluční, shromažďoval ve svých salonech nejvybranější společnost k duchaplným rozhovorům. Mluvil se jednou o ethice. Tu řekl Chateaubriand: „Pánové, řekněte mi upřímně, zdali byste nebyli ihned celými syny církve katolické, kdyby škrtla VI. přikázání Boží?“ Mlčení a všeobecná rozpačitost byly mu odpovědí. Nemocné oko nesnese světla, jak dí významně Feuchtersleben: „Světlo jest pro každé oko, ale ne každé oko je pro světlo“ (III. 219). Tak tomu jest i v ohledu mravním. Netřeba zde mysliti pouze na sféru vášní pohlavních, — nýbrž vůbec na celkový mravní stav člověka. — Víra a její požadavky jsou neúprosny, jako pravda sama. Právě že zasahuje hluboko do lidského srdce, má náboženství význam životní. A vezměme jen letmo jeho zásady, jak přirozeným zákonem se v nitru ozývají a opřeny jsouce na př. desaterem Božích přikázání, — připočteme k nim příkazy církve, k nimž má nepopíratelné právo, — uvažme její učení o určení našem a věčnosti, — to vše musí buď člověka podmanit v šťastná pouta mravní sebekázně, — nebo ho to musí rozčilovat, popouzet.

Z téže příčiny byl nemile dojat slovy sv. Pavla prokonsul Felix, když apoštol mu začal mluvit o čistotě a věčném soudu.

Odtud ona až nervosní podrážděnost současníků oproti pravdě i církvi, která se jim nemíní přizpůsobit. Ona nemůže! Pravda se nemění, neboť kdyby se měnila, přestala by pravdou býti. To přece následuje z věci samé! Ty pravdy o zodpovědnosti nejen před sebou, ale i před soudem Božím, — naprostá závaznost mravní vůči každému a v každé době bez výhrady i v hlubině lidské myšlenky, — to vše dává nutnou direktivu pro život, je mezníkem jeho křižovatek.

Změřme dále sílu vášní nepoutaných, které útočí na člověka v podobě přerůzné a přívalem se řítí na celé massy lidstva vítězným pochodem, ve jménu práva, štěstí, pokroku, mladosti, — a proti tomu se postaví a obstojí jednoduchá věta v několika slovech, již rozumí i malé dítě . . .

Co podlehne, co zvítězí? Kolik osob, tolik variací. Odtud pramení ateismus, odtud leckde pudová až nechut k náboženství, lhostejnost k věcem

vyšším, nedostatek obětavosti a skutečného ideálu. Vystihl to už Platon: „Kdo se oddá vášním, bude mít myšlenky jen smrtelné.“ (Timaeus.) Zdaž se s tím srovnají výroky, že „náboženství není totožné s mravností,“ — že „veřejný soud de facto klade mravnost nad náboženství?“ (Fr. Krejčí v „Hlídce Času“, 9. ledna 1907.)

Již ty nejzákladnější poznatky náboženství mají v praxi dalekosáhlé mravní aplikace. Na př. již v první třídě slyší dítě a poví se mu to srozumitelně: „Bůh jest vševědoucí.“ Vštěpte tuto pravdu hluboko do srdce dětského, odvoďte k tomu aplikace z jeho dětského života, — a máme tu pravdu nesmírně plodnou, právě v ohledu mravním.

Dovolávám se autority odborné a jistě nestranné, Lindnera, který napsal: „Mluví-li se o vychování mravním, přidružuje se k němu vychování náboženské a to právem; jesti náboženství hlavní oporou mravnosti.“

Postavme nyní vedle Lindnera „paedagoga“ z „Času“, jenž míní: „paedagogie i mravnost stojí výše než náboženství“. Jak toto přirovnání dopadne?

A což, když tamže (13. února 1907) bylo napsáno, že „vyučování náboženství stěžuje a znemožňuje snahu, zásady mravní postavit na základ bezpečný!“

(Podobně se vyjádřil Masaryk ve svém spisku „V boji o náboženství.“) Studujeme kriminalistiku, nebo i statistiku sebevražd v době náboženského úpadku. Není zde nápadnou souvislost?

Poctiví učenci dávno již uznali těsné spojení náboženství i mravnosti, byli nuceni to uznat vlivem praktických důsledků téhož zjevu. Henry Joly ukázal ve spisu „L' enfance conpable“, že mladistvých zločinců ustavičně přibývá. Kniha tato jest smutným svědectvím těm, kdo si slibovali od laické morálky zvýšení mravnosti mládeže.

A u nás v Rakousku? Úředně jest zjištěno, že za 20 let se počet mladistvých zločinců ztrojnásobil. Nyní se ovšem zakládají zemské komise pro ochranu zpustlé mládeže atd., není však trochu pozdě? Znamenitě ilustruje poměry zmíněná osnova zákona předložená v prosinci 1908 naší panské sněmovně, kde se praví doslovně: „Ve všech kulturních státech vystupuje zpustlost mládeže jako společenský zjev do popředí zájmů.“ Konstatuje se dále bankrot nynější výchovy a doporučují se „péče o mravně náboženskou výchovu, jakož i dostatečné vyučování.“ (Pokračování.)

Mužové nejvýtečnější, stanou-li se někdy kořistí nevěry, cítí v sobě tíhu tohoto života nejvíce, marně hledají útěchy ve vědě a umění, všechny práce míjejí se s cílem, zármutek stářím roste, konec jejich bývá hrozný, zoufalý.

Maistre.

ANTONÍN HRŮZA:

Ch. ing Jan Methoděj Plucar.

Inženýr chemie, Jan Methoděj Plucar, zaměstnaný tohoto času v raffinerii na blízku Prahy, patřil k těm málu energických mužů, kteří v nejkritičtějších chvílích života dovedou silou vůle své vybřednouti z jakýchkoli nesnází a kteří při každé příležitosti dovedou si poraditi. Neznal rozpaků, jednalo-li se o úsudek odborný, protože v chemii byl mistrem, jemuž široko daleko nebylo rovno a neocítal se ani v nesnázích, šlo-li o události a vlivy, které

v užším příbuzenství byly s tak zv. životem jeho duše, anebo které dotýkaly se jeho srdce.

Byl dosud svobodný, ale měl známost. A měl-li Jan Methoděj Plucar známost, tož rozumělo se tím, že vyvolená jeho byla předně: Dáma z kruhů lepších, protože chudoby a zápasů s ní nasýtil se inženýr za svých let studijních a toto „za předně“ bylo lze tedy rozčleniti na několik podřadí, jako se dělávají chemické značky, až dospěje se k jednotnosti atomů. Prvkem tedy podřadným sice, než proto nicméně závažným, bylo i bohatství nevěstino, potom její vzdělání, jemnost a ušlechtilost její povahy, kteréž všechny krásné vlastnosti musila prozařovati a prohřívati její láska.

Známostí touto rozumělo se v druhé řadě a rozumělo se to již téměř samo sebou, že míněna byla do opravdy vážně a rozumně, protože Plucar byl již z bláznivých let před několika měsíci vyrostl, kterážto závažná zmužnělost právě jala se vznikat v době, kdy ponejprv Marii Dudovou uviděl, kdy se mu zalíbila, kdy domníval se, že jest skutečně takovou, jak si ženu puncto jejích duševních vlastností představoval a kdy, vyptav se dopodrobna na všechny její poměry, umínil si konečně dáti s Bohem dosavadnímu životu, který tak náhle ukázal se býti zbytečným; tu již také poznával, kterak si ubližuje na zdraví nočním touláním se po okolních kostincích za dob prázdně — kantinská tovární strava, ač obědvával v první třídě, zhořkla mu a Plucar ucítil, že omáčky k hovězímu masu mají příchut sprostého loje, nákypy byly hutné a připálené a o jiných pokrmech nechtěl ani podávati podrobnější analyse, protože by se byl jako chemik zhrozil, čím naplňuje svůj beztak porouchaný žaludek.

Když poznal slečnu Marii Dudovu, dceru bohatého nájemce hraběcího velkostatku, štíhlou blondýnku, blankytně zamodralých oček, a s roztomilým dolíčkem v něžné bradičce a se rty rudými jako, jako — nu ani nemohl nalézt v bohatém slovníku své odborně vytríbené paměti vhodného přirovnání a řekl tedy rudými jako karmín, ba když uviděl Marii štíhlou, svěží a mrštnou a dozvěděl se, že je jedinou dcerou, že již nemá matky a že tudíž i závažná okolnost octnouti se kdysi v možnosti utkatí se s tchyní, nemůže brána býti v úvahu, čemuž nelze se někdy ani při nejsporádanějších manželstvích uhnouti — tu jal se, jak se říká, vypřáhati a ze skeptika, jenž dříve krutě posmíval se hrdinům dramát, veseloher a komedií manželských, stal se nadšený ctitel klidu domácího, jehož strážkyní je žena.

Přátelům svým citoval Machara slovy:

„Žena zázrakem zná zničit mnohých věků dílo — než posléz jedna přijde a ta je požehnáním...“ Nevěděl sice, zní-li verš skutečně tak, jak jej s vroucím pathosem obdivu řekl, ale utkvěl mu tak v paměti za jedné z přednášek. Zabýváti se jinak básněmi, bylo Plucarovi malicherností, čemuž se ostatně nelze ani diviti, uvážíme-li, že byl inženýrem a že v mozku jeho tkvěly čísla a značky a tedy opět čísla a že teprve, když poznal Marii, ustoupily formulky do ústranní a květ poesie že vůní svou čarovnou oblil a zadýchal všecku jeho bytost.

Z toho ze všeho tedy již vidno, že inženýr chemie Jan Methoděj Plucar se zamiloval. Napadne-li však někomu, diviti se tomu, tu pravím hned, že na celém případě nebylo neobyčejnosti. Byltě Plucar dle všedních života pojmů partií nade všecko pomyšlení dobrou! Byl pěkně rostlý, nebyl nikterak starcem, ačkoliv mu bylo už dvaatřicet, jeho služné bylo by vystačilo ke krytí výloh i četnější rodiny, Plucar byl miláčkem bohyně, která přízní svoji napomáhá ke kariéram — tedy proč se diviti?

Plucar před tímto případem, který, řeknu to hned, ač nebývá tak zvykem novellistů — skončí nešťastně, před tímto případem Plucar nikdy dosud vážně nemiloval! Neměl na to kdy! Za studií protloukal se hubenými

kondicemi, nezbylo mu téměř ani chvilky k zábavě se ženami a neměl tak é peněz. Byl karierista již za studií, třeba že byl chud, a právě chudoba, ta jím nenáviděná, zapíraná a úzkostlivě utajovaná a skrývaná chudoba naučila ho určitému druhu chytrosti, ale ještě více podněcovala jej k práci! Chudoba jej jaksi zakřikovala, varovala a kárala — jiného na světě téměř nepoznal, matka odchovala jej po způsobu nuzných venkovských žen, otec nemohl dáti rady, protože sám byl nezkušený, nemohl ani pomoci, protože Plucar byl zrnkem velikého hroznu, živeného mozolnýma rukama otcovýma, jeho bděním a přemýšlením.

Plucar jediný se z tohoto ovzduší vypletl jako moucha z naličené tkáně; zaklepal křidélkama, strásl s nich prach chudého příbytku, vydechl zápach bídy a lačně otevřel oči, srdce i ústa . . . A umínil si stůj co stůj a za žádnou cenu nevrátiti se jinak, než jako člověk povýšený nad tento úzký kruh, kde nebylo lze pohlédnouti dále, než jen ode dneška k zítřku a kde již tento okamžikový postřeh děsil beznadějností, bezradností, jak bude dále, tak osudně dále, až k nemožným hranicím, nesplní-li se předpoklad dneška!

A Plucar došel, kam přijíti chtěl! Měl dnes akademický titul, měl dobře placené místo a dá Bůh, že se také ožení a výhodně ožení.

Plán jeho byl sice trochu odvážný, než uvědomíme-li si, že Plucar byl si uvykl jen za velikými cíly kráčet, pozbývá krok Plucarův rázu jaké koli smělosti a lze jej spíše nazvati dobrodružstvím.

Když o tomhle o všem Plucar přemýšlel, docházel čím dále tím k jasnějšímu poznání, že nitro jeho a všecka jeho duše se jako zázrakem překouzlují. Miloval-li práci a snažení a byl-li svědomitým a důsledným, tož všechny tyto vlastnosti a složky jeho povahy jaly se teď vzkvétati krásou a radostí a snadno omluvitelným sebevědomím a odpustitelnou hrdostí!

Plucarův život utvářil se při možné jistotě, že podaří se mu získati si přízeň slečny Dudovy, v řadu událostí, kde všechno minulé pozbylo svých ostrých hrotů, hran a tvrdosti, kde v důsledcích těchto trpkých zkušeností, strádání a až s krajním sebezapřením hraničících odříkání přítomnost uzrála v žeň, jejíž bohatou úrodu může bez výtky zváti svou a jen svou a kteroužto úrodu může s dobrým svědomím jako své všecko položit na misku váhy, na jejíž druhém konci spočine vše, co bylo vlastnictvím Mariiným — tedy její krása i její jmění.

Šlo jen o možnost průkazu tohoto a pak jistě bude vyhráno! — — „Nevěř ženě a zejména ne ženě druhu Mariina!“ pozvedali výstražně a varovně své kárné prsty pessimisté a skeptikové, kteří měli více pokdy studovati život žen, než mohl se odboru tomuto věnovati inženýr Plucar. „Pohládí tě, rozdráždí, až k stromu tě přivede, jablko podá a kousneš-li, odplivneš, protože je shnilé, anebo zuby vylomíš, protože je tvrdé — k jádru však se nedostaneš nikdy!“

„Marie jest anděl!“ hájil Plucar.

„Jen aby!“ pochybovali přátelé, a ztichli nadobro, což bylo tolik, jako „kdo chce kam, pomozme mu tam.“

Usoudilo se potom, že Plucar je pro klub úřednický již nadobro ztracen, neboť nebývá naivnějších, zapomětlivějších lidí, nežli jsou mladí mužové, zamilují-li se. Inženýr sice nevyváděl a netropil to, čemu se říká „bota“, než všecko jeho jednání bylo jakoby nervosně zmatenější a roztržitější. Nezapíral, že změna tato má svůj původ v lásce k Marii a zapřisahal se vysměvákům, kteří nechtěli uvěřiti, že Marii miluje až k smrti, že by odbyti se strany její nikterak nepřežil.

Řekl to sice zcela vážně, ale přece nevěřil v duchu, že okolnostmi bude dohnán až k této kruté zkoušce.

Neboť přihodilo se kteréhos večera, kdy Plucar byl s Marií na plesu v Praze, že z vlastních úst dívky, s kterou již již zasnoubiti se hodlal, slyšel posudek o sobě tak příkrý, že bylo naprosto vyloučeno vůbec ještě v srdci svém hýčkatí jakous pošetilou nadějí v příznivější obrat.

Jiný muž byl by býval vděčen náhodě, že ještě zavčas popřála mu nahlédnouti v mělkost a nízkost srdce ženina a že uvarován je před neštěstím celého života, leč Plucar, ten chladný a vypočítavý a na slovo vzatý inženýr, muž střízlivé vědy, formulek a nepřítel všeho nadpřirozeného, ocitl se doslechem zprávy této jakoby ve slepé uličce. Jiný muž byl by se snad usmál rozmarům, vrtochům a rozmazlenosti žen druhu Mariina a byl by nedotčen a neporaněn šel dále životem — než Plucara jednání Mariino předně urazilo a citelně urazilo a pak zabořilo.

Marie nazvala jej za rozmluvy své s jistým mladým advokátem, krásným plnokrevným blondýnem, který toho času byl lvem všech promenád a kávových společností a který byl postrachem mužů ženatých a který tedy dle pravdy byl mnohem duchaplnějším, hezčím a tudíž i lásky Mariiny hodnější než inženýr Plucar, jenž neohrabaně tančil valčík, z řadových tanců neznal ani jediného, který pletl si Schillera s Byronem, Smetanu s Beethovenem atd. — až do nekonečna vypočítala Marie těchto společenských nehorázností — před tímto advokátem nazvala Marie Plucara ubohým mrzáčkem duševním, kterého by snad mohla milovati dívka z vesnice a ne žena moderní, vzdělaná a vědomá si své duševní hodnoty a svého společenského postavení.

„Ach, slečno, vy jste roztomilá ve svých úsudcích a mluvíte úplně v mých intencích.“ kvitoval vděčně slova Mariina záletný advokát a políbil jí její úzkostlivě šlechtěnou ruku.

„A vidíte“ — řekl po chvíli, „že oprávněným je náš odpor, s kterým jsme protestovali proti pojmu akademik jako akademik. Je tu jistě jakéhos rozdílu, a dík vám, že z vašich krásných úst dostává se potvrzení netoliko mému názoru, nýbrž i náhledům mých kolegů.“

„Silným kmenem, jenž tam stojí, každá rána neotřese“ — zasmála se Marie koketně, a protože právě dán byl signál k besedě, zavěsila se graciózně v rámě advokátovo a s hrdým, vítězným úsměvem na svých jako karmín rudých rtech vyšla z improvizovaného hájku palem. — — —

Plucar viděl, že všecko jeho životní dílo ocitlo se okamžikem tímto v ssutinách. Scházely mu duševní schopnosti, aby byl jednotlivé případy této události a všecko, co jim předcházelo, podrobněji si uvědomoval; jen důsledky této rány nenadále doléhaly drtivě na jeho srdce i na jeho mysl a štvály myšlenky jeho.

Nebyl si uvykl viděti se odsouzeným a přemoženým; po celou dobu svých studií zápasil se životem a vítězil; než vítězství toto jej zhýčkalo a pouspalo k odpočinku a tu, v tak hloupě nestřežené chvíli, zaútočil si život a jakoby oplátkou za všechny své dřívější porážky vyrval mu trofej z ruky.

Slyšel chechtot číhsti úst — byla to krásná ústa ženy — a jimi vysmíval se mu nepřítel jeho a Plucarovi se zdálo, že slyší jeho jízlivá slova:

„Přemohl jsi chudobu, nade mnou jsi ještě nezvítězil; zde třeba bylo jiného boje a tys opravdu hloupý stratég.“

„A spratek“ — zasmál se kdos druhý a Plucar viděl advokáta. — Ano spratek — takové nechutné slovo a přece šklebilo se naň z každého tónu hudby, za jejíhož doprovodu tančili ti dva tam — ona, která nazvala jej

silným „kmenem“ a on, jenž jakoby byl ledví jeho rozpitval, dotvrdil úsudek její.

Zprotivila se mu tato uhlazená surovost muže, který jistě po celý svůj život nepoznal jiné starosti, než kterak by užil a se vyžil. Flirt se ženami, s uměním i s vědou je mužům toho druhu nad všecku práci vědeckou, nade všecko studium — bohatstvím svým podmaňují si nejen život, nýbrž vše, co životu jiný urvati musí s jeho otčimských rukou. A dělají kariéru tito lidé; protekce vlivných papínek, roztomilých sestřenic a všeho příbuzenstva, spiatého zlatým řetězem a škrticím všecky, kdož k cílům svým jdou, opírajíce se o zásluhy své vlastní pile, práce a přičinlivosti — toto úžasně pevné zakloubení všech článků klade se samo pod nohy takovým miláčkům štěstěny a žen a pomáhá jim do sedel a do křesel, a pak to jde vesele dále .

Plucar se napil a odplivl si, jak mu vše zhořklo.

A poručil si champagneské . . .

„Mrzáci“ napadlo mu, ale tu již opět jakoby jej bylo cosi přiškrtilo. „Se mnou se chce utkati — takový selfmademan?“ zasmál se a uhodil silnou a tvrdou dlaní o stůl, až skleničky poskočily a vykřikly.

„Na jednu hromadu bych to smet’ — všecko — a bylo by smetí“ — řekl, když se od sousedních stolů ohlédl, a učinil rukou veliký kruh ve vzduchu.

Cítil, kterak se v nitru jeho cosi probíjí a dere násilně k jeho mozku. Urputnost fysického siláka a rváče vlévala ohně do jeho žil a síly do jeho tvrdých svalů.

„Jsem opilý“ — řekl si, krotě násilně toto vzplanutí a zaplativ, odešel, ani se již s Marií nerozloučiv.

A toulal se Prahou, noční Prahou, sám; „jedna-li tě opustila, nahradí ti stokrát jiná“ — slyšel té noci z několika dívčích úst, jichž rty planuly touhami po polibcích a v jichž očích hořely nízké, smyslné vášně.

Ale on zhnusen a zdísgustován vším, co této noci pozbyl a čehož náhradou nabízely se mu číše až přes okraj kypící, ale co všechno trpklo a hořklo odporně, bloudil od kavárny ke kavárně, až se dočkal rána

(Pokračování.)

Dej člověku vědomostí co chceš; jen si nemysli, že člověku může býti vědění náhradou za víru. Víra je vědění srdce. Víra jest svému majiteli praktickou hodnotou, tak jako mládí nebo zdraví nebo nějaký dar ducha, neboť posiluje ho mravně a vykrašluje mu svět. Kdo to nedovede popřít, ten musí též připustiti, že vzítí někomu víru znamená tolik, jako uškoditi mu na zdraví, jako vzítí mu oporu a prostředek, jímž se měl udržeti a působiti ve prospěch bližních.

Petr Rosegger, Moje království nebeské.

DR. FRANT. REYL:

O součinnosti kleru s intelligencí.

(Řeč na sjezdu vysokoškolské katolické mládeže v Hradci Králové.)

Nejen české veřejnosti, ale bohužel i za hranicemi naší vlasti jest známo nepřátelské smýšlení české intelligence ku kleru, k tomu českému kleru, o němž veliký politik dr. Rieger pronesl úsudek, že žádný národ na světě nemá kněžstva tak demokratického a tak s lidem citícího, jako národ český.

Dne 24. července 1909 přinesl časopis „Čech“ výňatek ze „Slovinské Zory“, kde se přímo studující mládež slovinská varuje před návštěvou pražské university, aby se tam nezkazila a národu svému neodcizila. Slovinský student, Andrej Veble, jenž při svých studiích v Praze seznal české poměry, dle skutečnosti ličí naše poměry, které nutně musí se všude dostaviti, kde vládne vlažnost náboženská.

Otráven jest náboženský základ charakteru české intelligence a proto mohlo by se právem namítnouti, že vlastně skutečné, pravé intelligence ani nemáme. Vždyť vzdělaným člověkem lze nazvati jen toho, jehož rozum, cit i vůle jsou náležitě vyvinuty, vzdělány a harmonicky zladěny. Rozum vzdělaného člověka ovládá nezbytně vědecké poznatky, obeznámen jest s časovými otázkami a jest schopen tvořiti samostatné úsudky. Cit vzdělance je tak zušlechtěn, že horuje pro všechno dobré, pravdivé a krásné. Vůle vzdělavatelova jest nakloněna konati vždy dobro, důsledně dle pevných mravních zásad.

Soulad a harmonie mezi rozumem, citem a vůlí jest význačným znakem vzdělání; vědění a charakter tvoří vzdělance. Jestliže však nám v Čechách schází ušlechtilých charakterů, pak lze důvodně pochybovati o intelligenci školami prošlých lidí a pak se nelze diviti, že není součinnosti u nás mezi klerem a nepravou inteligencí.

Společná práce s takovou vyškolenou třídou duchovenstvu možná není a také nikdy nebude. Proto lze zcela se zřetele pustiti většinu odchovanců škol, kteří pohrdají tradicemi lidu, z něhož vyšli a kteří hledí mělkost duše své zastrčiti tupením, snižováním a opovrhováním všeho, co jiným rozumnějším a proto kvetoucím národům jest svato a nedotknutelné.

Mluvím tedy jen k intelligenci pravé, kde skvělé vědomosti rozumové snoubí se v ušlechtilém souladu se šlechtnými city a s touto pravou inteligencí kněžstvo nejen může, ale i musí pracovati na poli vědeckém i uměleckém, na poli národním, sociálním, i politickém, a posléze i na poli náboženském.

Nebudiž mi zazlíváno, že pro krátkost vyměřeného času neprovedu do podrobnosti nastíněnou osnovu řeči.

1. Práce kněžstva a intelligence na poli vědeckém a uměleckém.

a) Ve středověku a v době dětského vývoje každého národa byl klerus jediným pěstitelem vědy a umění. Komu středověk pro osobně zaviněnou nevědomost není temným, musí uznati, že kněžstvo dochovalo poklady staré kultury na naše doby. Další zásluha středověku jest, že naučil lidstvo správně mysliti a tak připravil půdu pro moderní vzdělanost.

O působení Benediktinů píše Moutucha :

„Bez oněch zbožných mužů, kteří v zátíši svých klášterních kob klasická díla starých opisovali, nebo studovali, všechna tato díla byla by pro nás ztracena; možná, že bychom ani jediného z nich neznali. Všecky po tisíciletí nabyté poznatky a zkušenosti musili bychom od prvních těch počátků začíti a v době, ve které lidský duch opět z pouhého spánku byl probuzen, byli bychom na témže stupni kultury, na kterém byli asi Řekové v době války trojské. (Dr. Bündgeus: Was verdankt die Länder und Völkerkunde den mittelalterlichen Mönchen und Missionären?)

Toho nelze popříti, že první knihy přinesli českému národu katoličtí misionáři sv. Cyrill a Methoděj.

Kněžstvo pečovalo též o zlidovění vědeckých poznatků a povšechné vzdělání vrstev lidových. Toho nelze z dějin vymazati, že církev katolická jediná to byla, která po celých 18 věků výhradně vyučovala národ ve svých školách, kdy stát a vyšší vrstvy národa mařily čas krvavými válkami a prázdňými radovánkami, nestarajíce se o duchovní potřeby lidu. Umění

bylo klerem pěstováno, štědře podporováno a v chrámech katolických před loupeží a vandalismem chráněno. Církevní památky umělecké jsou dodnes pýchou a ozdobou světových museí a mnohdy nedostižitelnými vzory pro umělce moderní doby.

Když vývoj vědy na poli věd přírodních a technických pokračoval, musilo duchovenstvo pozvolna se vzdávati své výhradní domény na poli vědeckém, již z té jednoduché příčiny, že prostě nestačilo na tyto obsáhlé úkoly.

Tento ústup se nedál ovšem hladce, protože žádný člověk neopouští rád a ochotně pole, na němž býval rozhodující autoritou. Vidáme to, jak nerad opouští professor svou stolicí, generál své velení, ba ani starý hospodář nejde rád na výměnek. Proto také duchovní, jako lidé, loučili se neradi a pozvolna s výhradním pěstěním pole vědeckého.

Tyto boje a prvenství na poli vědy byly mnohými mylně přičítány na vrub nepřátelství církve ku pokroku lidského ducha a dodnes tento mylný názor se opakuje v každé pokrokové čítance. Pravdou však jest, že ne tak z nepřátelství, ale z fysické nutnosti musila církev opustiti výhradní panství v říši vědy a přenechati vrchní vedení početně silnější inteligenci.

Z tohoto fakta však neplyne, že by kněz nemohl na poli vědeckém se uplatniti a že by musil býti vůbec z vědeckého bádání vyloučen. Pozorujeme ovšem tu a tam u některých vědců vylučovací tyto choutky; často mnozí intelligenti vyhrazovali si výhradní právo na pěstění vědy, tvrdíce, že kdo věří, nemůže vědecky pracovati.

Četné příklady však svědčí, že kněží i v moderní době vynikli na poli přísné vědy a že mezi zvučnými jmény vědců ze stavu laického, nalézáme nábožensky založené a přímě věřící muže.

Nemůže a není také sporu mezi pravdou zjevenou a mezi pravdou přesně vědeckou. Spor ovšem bude vždy mezi náboženskou pravdou a mezi učenými domněnkami jepicové vědy, která název vědy ani nezaslouží. Na poli přesně vědeckém však srovná se zcela dobře kněz a intelligent, protože pole vědecké při své rozsáhlosti nebude míti nikdy nadbytek vážných pracovníků.

Než i při té okolnosti, že na vědeckém poli pracuje nepopíratelně více vědců ze stavu laického, nežli kněžského, neztrácí církev nikterak na své ceně jakožto kulturní činitel prvního řádu. Vždyť přece jest jisto, že ku vzdělání nestačí jen znalost abecedy, nýbrž jest zapotřebí též čistého mravního charakteru. K výchově pak charakterů klade církev nejlepší základ svými věčnými pravdami o nezměnitelném mravním zákoně a věčné odplatě.

Pohlédneme-li do minulosti, shledáme, že křesťanství z mravně pokleslých povah vytvořilo mravně dokonalé a silné charaktery, tak že budili obdiv starých pohanů.

Co dokázala církev ve výchově charakteru v dobách pohanských, provedla by i v dobách našich, žalostného mravního úpadku a nedostatku dobrých charakterů, jen kdyby pravdy náboženské staly se principem života lidského.

(Pokračování.)

JURKA SLOVÁK:

Mladý život.

Je život mladý jako háj,
když s úsměvem přiletí máj
a jako zdravý, bujný strom,
když z jara nad ním zahřmí hrom.

Je život mladý jako mák,
který se v poli červená,
a rychlý jako pestrý pták,
když z rána k slunci zazpívá.

Základy sociálního pojišťování.

(Pokračování.)

Celý obor pojištění vůbec, tedy všech těch zařízení k tomu sloužících, aby odčiněny byly neblahé následky hospodářské katastrofy, možno dělit na pojištění majetkové a životní. Pojištění majetkové, kamž spadá celý obor pojištění požárního, pojištění proti škodě z pádu dobytka, krupobití, povodni (poj. živelní) atd. i pojištění proti ztrátám majetkovým, způsobeným ku př. tím, že pohledávky knihovní při exekuci vyjdou na prázdno, pojištění proti kursovním ztrátám cenných papírů slosovateľných atd. vymyká se úzkému rámci našeho pojednání. Pojištění majetkové jest dnes již dalekosáhle organizováno a jest neobyčejně důležitou složkou v celém našem hospodářském životě. Nás však zde nyní zajímá jen pojištění životní, t. j. ono, jež má člověka chrániti proti škodným účinkům nemožnosti výdělků, která může zase býti výsledkem události buď života hospodářského nebo fyzického.

Pokud prvního se týká, jedná se tu zejména o nezaviněnou nezaměstnanost. Při dnešní závislosti jednotlivých odvětví výrobních v různých státech, které s postupujícím vývojem hospodářským stále ještě extensivně a intenzivně vzrůstá, jest snadno pochopitelno, že události, které v jednom státě se sběhnou, mají ohromný vliv na hospodářský stav ve státě druhém. Jestliže v některém státě evropském vypukne válka, tu přirozeně s ochablostí hospodářskou dostaví se menší způsobilost platební všech vrstev jeho a tuto ochablost bolestně pocítí všechna odvětví výrobní ve státech ostatních, která byla odkázána na vývoz do zmíněné země. Vývoz poklesne, výroba musí se omeziti a následkem toho je zcela přirozeně propuštění celé řady dělníků, kteří takto zcela bez jakékoli vlastní viny pozbudou svého výdělků. Zcela stejný účinek jeví i národohospodářské krise, totiž takové stavy hospodářské, kde poptávka po předmětech jistého druhu zůstane za nabídkou, kterou potom nutno omeziti i tím, že se omezí výroba, což se zase projeví propuštěním dělníků — Sem patří vůbec všechny zjevy nezaměstnanosti, zejména při t. zv. živnostech saizonních (ku př. zednictví), ale patří sem též nezaměstnanost následkem stávků; se stanoviska dnešního právního řádu třeba považovati stávku za legální prostředek boje o mzdu, předpokládaje ovšem, že se neruší smlouva s podnikatelem. Když tedy dělnictvo dá hromadně výpověď a pracovavši až do konce smlouvené lhůty, hromadně z práce vystoupí, pak postupuje docela přesně a když se s věcí nespojují snad nějaké nepřístojnosti, nelze proti tomu ničeho namítati. Vše, co jest zde takto příkladem uvedeno, spadá v obor t. zv. pojištění p r á z d ň o v é h o, kteréž ovšem jakožto větev pojištění sociálního nikde nebylo dosud úplně provedeno, poněvadž obtíže s tím spojené byly by téměř nepřekonatelné. Pokud totiž měly by se od interestentů vybíratí příspěvky, na př. k provedení pojištění na případ hospodářské krise, nelze naprosto ani přibližně správně stanoviti jejich velikost, protože zde není podkladu, na němž by se výpočty mohly díti, nelze stanoviti rozsah a trvání krise atd. Vedle toho jest příznačný v tomto směru i tuhý odpor těch, kdož by měli býti pojištění proti každému pokusu zavésti jakékoli nucené pojištění prázdňové, zejména se strany dělnictva v zaměstnání stálém. Naproti tomu nelze přehlížeti, že se mohou skutečně vyskytnouti případy nezaviněného strádání, zejména při stávkách, pokud ovšem tyto nevedou se nerozvážně, ale i při stávkách svévolných následkem t. zv. výluk, když totiž podnikatelé, aby

zdojali odpor některé části dělníků, vyloučí z práce i ostatní k práci ochotné, třeba ve všech závodech určitého odvětví průmyslového, když jen v jednom dělníci odpor kladou. Ježto pak je to přece i zájem veřejnosti, aby zde postižení nebyli vydáni přílišné nouzi a tím snad zase vedeni k trestným činům (krádež, loupež), činěny návrhy na odpomoc i v tom směru, že by se mělo zavést nucené šetření tak, aby každý byl nucen nějaký obnos na hotovosti si uložit a směl jej vybrati zcela nebo z části jen v uvedených případech.

Pojištění, které má za předmět odpomoci v případech hospodářské tísně, způsobené nemožností výdělku, plynoucí z události života fyzického, pojištění to, které jest nyní ve státech středo- a západoevropských ve stadiu vývoje, možno rozvrhnouti na čtyři skupiny:

1. Pojištění nemocenské, jehož organisování poskytnouti má zdroj příjmů těm, kdož stíženi byli chorobou nezaviněnou neb i zaviněnou, ovšem dle nynější organisace jen na delší nebo kratší dobu, aniž by se při tom dbalo o existenci pojištěnce, když nemoc jeho trvá déle, nežli činí doba, po kterou se příspěvky dle ustanovení zákona mohou vypláceti.

2. Pojištění úrazové. Přišel-li kdo k úrazu v továrně, snad roztrhnutím se parního kotle a pod., má to pro něho také za následek onemocnění dle obecné mluvy, ale jest patrné, že musí zde býti finanční organisace docela jiná, resp. bříme s výplatou rent úrazových spojené zcela jinak rozvrženo. Onemocnění dělníka ve vlastním smyslu jest podnikateli celkem lhostejno a nelze jemu snad přikládati nějaké zavinění. Je to prostě událost, za kterou nikdo nemůže a je tudíž přirozeno, že hlavní břemeno se ukládá dělnictvu samotnému, aby ono svými příspěvky vytvořilo potřebné obnosy. (U nás na př. platí dělník dvě třetiny, podnikatel jednu třetinu příspěvků k nemocenským pokladnám.) Naproti tomu když utrpí dělník úraz v továrně, lze to mnohdy přičísti na vrub podnikatele snad proto, že neopatřil stroje dosti dobré jakosti, aby poruchy při nich nebyly tak snadno možny, nebo snad proto, že neučinil potřebných ochranných opatření preventivních a v tom směru tudíž nutno větší část břemene uvaliti na podnikatele. (U nás platí podnikatel $\frac{9}{10}$ a dělník $\frac{1}{10}$ příspěvků k pokladnám úrazovým.) Při tomto oboru sociálního pojištění stává se mnohdy, že utrpěný úraz zanechává i po vyléčení jisté následky seslabující pracovní zdatnost, což pak vede k tomu, že se zde mnohdy vyplácejí renty i těm, kdož následkem úrazu stali se k práci vůbec neschopnými. A tato zmínka nás vede ke skupině třetí, kterou tvoří

3. Pojištění invalidní. Jsou zajisté myslitelné případy, kde se člověk stane vůbec nezpůsobilým k práci, aniž by to bylo následkem úrazu ve smyslu výše uvedeném. Tak na př. nějaká nemoc oční tak se stupňuje, že má konečně v zápětí úplnou ztrátu zraku, nebo jsou zajisté každému známy případy, kde nutno nemocnému odejmouti nohu či ruku, aniž by to bylo následkem úrazu, nýbrž nějaké snad hnisavé rány a pod. Pojištění nemocenské sem se nevztahuje, pod pojištění úrazové to také nespadá a nezbyvá tudíž, nežli v tom směru provést organisaci samostatnou. Ale vedle toho nesmí se zapomínati, že může nadejiti nezpůsobilost k práci povšechnou sešlostí tělesnou ještě před dobou, než by do toho zasáhla skupina níže uvedená a nutno v tom směru vytknouti, že moderní způsob výroby vystřebává v mnohých případech síly životní daleko intensivněji, nežli tomu bylo v dobách dřívějších. S touto myšlenkou souvisí pak

4. Pojištění starobní v tom směru, že se nezpůsobilost k práci výdělečné v jistém věku, na př. v 70 letech všeobecně předpokládá bez ohledu na to, zda snad v konkrétním případě ještě nějaká způsobilost ku práci zde jest čili nic. Tam, kde pojištění starobní jest provedeno, dává

prostě faktum dožití se určité meze věkové nárok na požitek rent starobních.

Způsob, jakým to či ono z uvedených odvětví sociálního pojištění provéstí možno, jest v základech svých i v jednotlivostech velmi rozmanitý a dle toho je také velmi pestrá jeho organisace.

Co jest v tom směru především pozoruhodného je to, že pojištění někde jest dobrovolné, někde zase nucené.

Kde pojištění vzniklo a se rozšířilo bez donucujících předpisů moci veřejné, tam to ovšem svědčí o značně vyvinutém hospodářském smyslu obyvatelstva, o jistém vyšším stupni kulturní vyspělosti, když se lidé bez donucování starají o svoji existenci pro případ nezpůsobilosti výdělečné. Jest v tom zajisté moment veliké váhy mravní, který jest světlou stránkou volné organisace soc. pojištění. Ale se stanoviska všeobecnosti soc. pojištění má to tak velikou vadu, že to vůbec výhody vyváží. To jest zjevno, že se dobrovolného pojištění zúčastní jen osoby mravně a hospodářsky poměrně výše stojící a tak se stane, že osoby, při kterých potřeba soc. pojištění jest právě nejnaléhavější, účastenství při něm vůbec nemají. A z tohoto stanoviska dá se vysvětliti, proč se mnohdy se strany státu sahá k donucení, t. j. normou zákona se prostě diktuje povinnost býti pojištěnu. Při tom se nesmí pustiti se zřetele, že princip donucení jest nutný nejen proto, že při nucenosti a tudíž všeobecnosti jsou základy všeho pojištění širší, t. j. ono majíc více členů, má i více příspěvků a tudíž i širší základ kapitálový, nýbrž i proto, že se jen při nuceném pojištění dá provéstí potřebné doplnění mzdy placením příspěvků také se strany zaměstnavatelů, pokud je tato nedostatečná ve smyslu na počátku uvedeném a mimo to dlužno uvážiti, že při volném pojištění mohli by ti, kdož se nepojistí, práci svoji levněji poskytovat a tím působiti nebezpečnou konkurenci všem, kdož platíce si dobrovolné příspěvky pojišťovací musili bý také žádati vyšší mzdy. — Ale i při systému nuceného soc. pojištění jest jistá volnost nezbytnou v tom smyslu, že povinnosti býti pojištěnu může se vyhověti členstvím ne jen při jedné určité pokladně, nýbrž při pokladnách různých. (Tak dle rak. pojištění nemocenského mohou osoby jemu podléhající vyhověti členstvím buď při všeobecné nemocenské pokladně okresní, nebo při pokladně závodní, stavební, bratrské = hornické, společenstevní, zřízené při společenstvu živnostenském, nebo konečně spolkové.) Když jest dělník vázán na jedinou pokladnu, může to pro něho míti velmi neblahé účinky. Kdyby se na př. jednalo o dělníka v určitém závodu, který by musil také u pokladny tohoto závodu býti pojištěn, pak pozbývá propuštěním z tohoto závodu nejen způsobilosti dále si příspěvky platiti, ale on ztrácí i členství při ní a tím i nároky na příspěvky, které si až dosud platy třeba dlouholetými získal. V takovém případě jest dělník vydán úplně v moc podnikatele, který jej může z práce kdykoli propustiti a tím vydati jej účinkům právě zmíněným, ale ani dělník nemůže volně vystoupiti z práce v dotyčném závodě, třeba zde podmínky právní — žádná výpověď — i hospodářské — možnost dosíci výhodnějšího postavení — byly na snadě, takže se všechna svoboda práce i volnost stěhování stane illusorní. Tomu dá se odpomoci buď tím, že se místo drobných pokladen samostatných zřizují veliké pojišťovací pokladny buď pro celý stát, anebo větší jeho obvody správní, nebo tím, že se ustanoví, že přestoupením k jiné pokladně nepozbývá se práv při prvé již získaných.

Ale ani tam, kde jest pojištění volné, neznamená to, že by moci zákonodárné nepřislušelo vůbec žádné zasahování do těchto otázek. Zlořády, které se mnohdy v tom směru vyskytují, bývají podnětem regulující činnosti státní a potom se obyčejně těm dobrovolným pokladnám, které se předpisům státním podrobí, poskytují jisté výhody, zejména slevou poplatků.

Vedou vědy přírodní k nevěře?

(Dokončení.)

K oběma předešlým geologům důstojně řadí se též člen francouzské akademie věd Charles Sainte-Claire Deville (1814—1876). Pracemi svými proslavil se stejně v geologii jako v meteorologii. Za předmět studií obral si jižní Antilly, zejména neznámý tehdy ostrov Guadelupe. Když roku 1843, 8. února zemětřesení zpusťlo ostrov Guadelupe a zničilo též všechny jeho sbírky a spisy a když mimo to i klima ohrožovalo jeho zdraví, navrátil se do Paříže, kdež počal vydávati tiskem ovoce svých vědeckých cest. Roku 1855 výbuchem Vesuvu přilákan do Neapole, začal tam epochální studie o fumarolech, jimiž podstatně změněn dosavadní názor a udány přesnější zákony pro tento zjev sil vulkanických. Studium o vulkánech rozšířil pak i na Sicílii a ostrovy Liparské. Poslední desetiletí věnoval bádání v oboru meteorologie a založil četné pozorovací stanice, zejména v Alžíru. Cenné jsou jeho spisy geologické, meteorologické i chemické.

Deville zůstal vždycky věrným synem církve katolické. V té víře, ve které ho matka vychovala a již milovati ho naučila, dokonal svůj plodný život, jsa skvělým důkazem, že i učenec může býti dobrým katolíkem.

Přicházíme konečně k veleslavnému geologovi francouzskému a velikému příteli našeho národa Joachimů Barrandeovi.

Nejnadanější tento palaeozoický přírodopisec jest chloubou moderní geologie stejně jako církve katolické. Když r. 1830 ve Francii vypuzena byla rodina královská, opustil i Barrande, jsa přísným legitimistou, Francii a přišel jako vychovatel hraběte de Chambordu, vnuka Karla X., do Čech. Od r. 1833 počal s geologickými a palaeontologickými studiemi Čech. Polem jeho bádání byla klassická pro geology pánev středních Čech, skrovných sice rozměrů, ale významu velikého. Podporován v pravdě knížecí štědrostí bývalého svého žáka, dal se Barrande s celým zápalem do práce. A dosáhl výsledků velikolepých; neboť když věnoval se geologii, známo bylo jen 13 druhů trilobitů. Při smrti své však zanechal českému museu sbírku čítající 5000 druhů trilobitů, z nichž Barrande sám 3560 probádal a popsal. Jak úmorná to byla práce, vidno z toho, že některých druhů až 6000 exemplářů prošlo rukama Barrandovými.

Roku 1852 vyšel první svazek monumentálního jeho díla: „Système Silurien du Centre de la Bohême. Dílo toto nemá sobě rovného v celé palaeontologické literatuře. Čítá 22 svazků (4°), na 6000 stran s 1160 tabelemi. Nevíme co více obdivovati, zda důkladné zpracování materiálu, či rozsáhlou znalost odborné literatury nebo obdivuhodnou přesnost výkresů. Za toto jeho arcidílo udělena mu byla londýnskou společností geologickou cena.

Jemu přísluší též nesmrtelná zásluha za to, že dokázal, že hypotéza transformická nemůže doložiti se žádnými fakty nebo důvody geologickými. V poslední své vůli jmenoval České Museum universálním dědicem všech svých cenných sbírek, knihovny i manuskriptů a mimo to 20.000 K na dokončení svého díla.

Celým svým životem jeví se Barrande jako dokonalý charakter, jehož kořeny hluboko tkví v pevném náboženském přesvědčení. V dílech jeho lze nalézti nejeden důkaz opravdové jeho zbožnosti. Již i to jest charakteristickým, že datoval jednotlivé své spisy dle svátků katolických. Šestý svazek jeho arcidíla má datum 8. prosince 1881. Tím, jak sám doznal, doporučil celé dílo ochraně Panny Neposkvrněné.

Mezi německými geology vynikl Karel August Lossen 1841—1893.

Jméno jeho úzce spojeno jest s geologickými studii pohoří Harzu. Od r. 1866—1877 pracoval na geologické mapě tohoto pohoří, která jest skvělým důkazem neobyčejné jeho pile a bystrozraku.

Od r. 1870 byl Lossen docentem petrografie na horní akademii a později habilitoval se pro tentýž předmět na berlínskou universitu. Když roku 1873 byla založena pruská geologická společnost, v první řadě obrácen zřetel k Lossenovi, jenž od té doby byl přední její ozdobou. Že se Lossen stal teprve r. 1866 mimořádným profesorem a že nikdy nedosáhl řádné professury, příčinou toho jistě nebyl nedostatek odborných vědomostí; vřdyť i v cizině jméno jeho mělo pověst znamenitého odborníka, jak patrně z toho, že přípravným komitétem mezinárodního kongressu geologů v Londýně byl vyzván, aby podal své názory o původu krystallinické břidlice, ale že veřejně se hlásil k církvi katolické, bylo pravou překážkou jeho postupu v hodnostech. Lossen byl upřímným katolíkem až do posledního okamžiku svého života, kdy upíraje zraky na kříž, vypustil ducha. O jeho hluboké zbožnosti vypravuje společník jeho E. Kayser:

„Často na společných našich cestách, když večer zhaslo světlo, vídal jsem ho, jak s lůžka povstal, poklekl a pobožnost svou vykonával. Zlobíval jsem se naň v duchu, když v neděli, místo aby si odpočinul a se zotavil po týdenní namáhavé práci, vydal se na cestu, aby mohl v některém, mnohdy značně vzdáleném katolickém chrámu přítomen býti mši sv.“

Vedle Lossena vynikl v Německu též nadaný, ale nešťastím trpce zkoušený geolog Vilém Waagen (1841—1900).

Roku 1866 uveřejnilo pět geologů sbírku prací, která nemálo přispěla k rozvoji geologie v Německu. K dílu tomu přispěl i Waagen četnými, cennými pracemi. Téhož ještě roku habilitoval se mladý učenec na universitě v Mnichově a přednášel s nevídaným úspěchem. Přednášek jeho, které byly spíše praktickými cvičeními, zúčastnili se mužové jako Neumayr, Willemsons-Suhm, Kovalewski. Za krátkou dobu jméno jeho mezi geology těšilo se skvělé pověsti. Upozorněn byv od svých přátel, že pro své rozhodné smýšlení katolické za panujících tehdy poměrů bavorských tak snadno lepšího místa se mu nedostane, nestal se nevěrným církvi a svému přesvědčení. Právě naopak. V zápalu nadšení pro dobrou věc vytkl si za cíl, poctivou prací, vytrvalou pilí překonati předsudky nepřátel proti katolicismu. Než překážek nakupilo se tolik, že se Waagen musil vzdáti naděje v uskutečnění svého plánu. I rozhodl se po dlouhém váhání a přijal roku 1870 místo assistenta při „Geological Survey of India“.

V Indii nashromáždil sice bohatý materiál, ale klima ohrožovalo jeho zdraví. Zotaviv se poněkud, chtěl pokračovati ve svém díle, ale musil se r. 1872 vrátiti do Evropy, aby pookřál. Tři léta později učinil sice nový pokus, ale i tentokrát nezdravé podnebí donutilo ho k návratu. Mimo to loď vezoucí jeho sbírky a spisy a všechn majetek, ztroskotala se u Ceylonu a se vším utonula. Nemaje naděje, že by v Bavorsku dostal místo, obrátil se do Vídně, kdež v zimě r. 1878—1879 měl před vybraným posluchačstvem geologické přednášky. Brzy na to dostalo se mu professury na německé universitě v Praze, kde r. 1883 vydal pokračování díla Barrandova o siluru českém.

Vyzvání pruské vlády r. 1886, aby přijal místo na horní akademii, odmítl. R. 1890 jmenován profesorem ve Vídni.

Četné jeho spisy zaujímají čestné místo v palaeontologické literatuře a jméno jeho navždy spojeno s geologickým bádáním Indie. Již před svým vypuzením z vlasti stál Waagen v čele katolického spolkového ruchu v Mnichově a horlivě zúčastnil se probuzení katolíků bavorských.

Na konec zbývá mi zmíniti se ještě o velikém geologu poslední doby Albertu de Lapparent. Znameníť jeho spis: „Traité de géologie“ pokládán jest za nejúplnější a nejspolehlivější dílo v geologii. Jméno jeho známo jest z posledního katolického sjezdu v Mnichově, jehož předsedou Lapparent byl a v konferencích sv. Vincence zaujímá důležité postavení.

Toť několik jen geologů, apologetů svým životem, kteří jasně dokazují, že falešné je tvrzení, že věda a víra srovnati se nemohou.

===== BESÍDKA. =====

JAR. LACINA:

Když jsme dávali „Lakomce“

Chovanci Borromaea jsou známí po celém Hradci svým zápalem pro Thalii. A tudíž není divu, že „i nižší třídy připnuly si často divadelní ostruhy a vystupovaly na jeviště, aby ne pobavily, ale dlouhou chvíly způsobily“ — jak píše kronikář již v r. 1862.

Na tato slova — my v kvartě tehdá — nedali jsme nic. Myslili jsme, že jsme „dosti talentovaní“, že také můžeme „sklidit divadelní vavříny“ a zkrátka dali jsme se do studování „Lakomce“. A mohu říci, že herec z povolání snad s takovým zápalem a porozuměním nestuduje svou roli, jako tehdy my.

Zakusili jsme při tom dosti úsměšků, „jak ten ‚Lakomec‘ bude vypadat“, „to zas bude jednou obět, z níž kouř nevystoupí nahoru, ale hodně nízko valiti se bude“ atd

Psalo se tenkrát 8. pros. 1906, kdy jsme na sebe oblékali vypůjčené kostymy a svěřovali své unylé obličejy rukoum vlásenkáře, aby je zpitvořil. Poslední přehlédnutí úlohy, poslední rozkazy režisera — který má největší trému, neboť hraje titulní roli. — a již ozývá se v hledišti po ouvertuře silný aplaus. Následuje ještě inspicientovo: „Všichni na místech? — Hotovo! — Jedem!“ Zvoní se, opona jde vzhůru a Kleant s Valerem (Elisa se nedostavila) *) zápolí již s prvními větami a rvou se o divadelní slávu.

A hrálo se dosti dobře. Zejména po druhém jednání byli jsme vyvoláváni. Patou úrazu byl však čtvrtý akt. Režisér takto „Lakomec“ — věnoval veškerou energii na provedení závěrečného výstupu a nenaučil se tím pádem dobře ostatní úlohu toho jednání. A jen jeho duchapřítomnosti se podařilo, že vyplul z toho úskalí s nezkalenou ctí.

Neboť ve výstupu, kdy posílá všechny hromy a blesky na svého syna — a posílal jich pan Harpagon ex tempore víc než dost — opustila ho paměť docela.

Co teď? Hlediště plné, vidí usmívající se obličejy na sedadlech, bodavé a závistivé pohledy na „galerii chovanců“, vidí hmoždícího se napovědu — a nerozumí ani slova. Hrozná okamžiky! Pot se mu řine s čela! Údy se klepou jako v zimnici a v tom doletí sluchu jeho slovo „hůl“.

*) Na našem jevišti od r. 1894 osoby ženské nejsou přípustny.

A již to zase jde! „Podejte mi hůl, já ho zmlátím“ — volá ex tempore. Kleant vida, že se blíží katastrofa prchá ze scény a Harpagon jako střela za ním. Užaslému inspicientovi vytrhne knížku z ruky, přelétne další svoji řeč a klidně se vrací se slovy: „Tak! Už jsem ho zmlátil a mohu hrát dál!“ — — —

Úspěch byl skvělý!

PAVEL JESENSKÝ:

Ritornell.

V dravém žití proudu vždy jen trvá bol,
po štěstí bouř zmaru přizene se,
z květů štěstí zbude vždy jen holý stvol —

===== Věstník vysokoškolský. =====

Moravská otázka universitní.

Jakými zbraněmi kruhy německých šovinistů bojují proti kulturnímu požadavku našemu, dokazuje nejlépe článek profesora Dr. Viléma Kosche „Zur mährischen Universitätsfrage“, uveřejněný 22. ledna v pražské „Bohemii“. Polemisuje s článkem Dr. Srdínka, uveřejněným v „Unionu“ 19. prosince a praví:

„Dokázal jsem ve svém spise číselně, že na německých universitách v Praze a ve Vídni studuje asi o 400 až 500 Moravanů více, než na české universitě v Praze, že tedy potřeba německých přednášek pro příslušníky Moravy jest mnohem větší, nežli potřeba přednášek českých. Proto druhou českou universitu musíme my Němci na tak dlouho znemožniti, dokud se nepodá důkaz její kulturní nutnosti. Nejednáme tím ani tak jako Němci, nýbrž hlavně jako Rakušané a přátelé oné vědy, která se nesmí k politickým účelům zneužívat a na státní měšec jen tehdy se obrací, když jest k tomu skutečně oprávněna. Dr. Srdínko tvrdí, že bylo roku 1906 na Moravě 407 českých a jen 363 německých abiturientů. Správnost těchto údajů nemohu sice prozkoumati. Avšak nám nesmí imponovati tito gymnasisté pana Dr. Srdínka, kteří později budou všim jiným, jenom ne akademickými občany. Jen na potřebu studentů universitních smí se bráti zřetel. Z těchto však studovalo roku 1908 (dle poslední mně známé statistiky) 1223 Moravanů a Slezanů na německé universitě ve Vídni a v Praze a jenom 819 na české universitě. A k tomu byl ještě rok tento pro Čechy statisticky zvláště přízniv!“

Jízlivá poznámka na adresu Dr. Srdínka, „über den Umfang und die Höhe wissenschaftlicher Leistungen sind eben verschiedene Völker verschiedener Ansicht, Professor Srdínko ist mir ein neuer Beweis dafür“, velice dobře se hodí na pana Dr. Kosche. Ano, pane professore, naše názory o vědeckých výkonech národů, zvláště ve statistice se velmi různí. Rozhodně se s vámi Němci o „výškový rekord“ na tomto poli potýkat nemůžeme. „Vzdušné“ výkony pražského „taky statistika“ Rauchberga málem byste, pane professore, byl překonal.

„Na německých universitách studuje o 400 až 500 posluchačů více, proto by se musila zříditi nejprve nová německá universita.“ Při tom vám však, pane professore, malým nedopatřením nějak ušlo, že ono plus 400 až 500 studentů tvoří akademici čeští, hlavně z Moravy, kteří proto studují ve Vídni, že na Moravě university není a že Praha jest jim příliš vzdálena. Ovšem takové přesné rozlišování mezi českými a německými akademiky z Moravy na vídeňské universitě vy v zájmu německé vědy, aby se statistika vaše udržela „na výši doby“, připustiti nesmíte. Tím by se poměr 1200 ku 800 převrátil. A nevím, pane professore, ačkoliv o vašich „statistických“ schopnostech docela nic nepochybuji, jestli by se vám podařilo udržeti oněch „800 znamenanych“, kdybych vám prozradil něco z intimní domácnosti moravských, zvláště jihomoravských německých gymnasií. Jsem zvědav, jak byste pomohl svým statistickým údajům k novému vzletu, dovědět se, jak se na oněch gymnasiích vyrábějí „moravští němečtí abiturienti.“ Pomlčím o oněch 10 až 15 proc. Čechů, kteří skoro na všech německých gymnasiích studují a mají ještě tolik národnostního citu, že se k svému češství veřejně hlásí. Ti studují až na malé výjimky na německých universitách, už k vůli pohodlí, poněvadž navykli na německé odborné výrazy. Mám však jiný a mnohem četnější druh „moravských“ abiturientů na mysli. Jsou to žáci vídeňských a vůbec alpských gymnasií, kteří „aus Gesundheitsrücksichten“ uchylují se do „zdravého vzduchu“ moravských gymnasií, když jim na původním ústavu začalo býti příliš horko. Zvláště jihomoravská gymnasia mají jako „refugia peccatorum“ velikou pověst. Jak úžasně velké jest procento těchto „Moravanů“, kteří by ovšem na vaši německou universitu moravskou, pane professore, nešli, jež ale přece docela klidně do svých statistických údajů zahrnujete, vysvítá z těchto čísel. V r. 1908—09 obnášelo procento abiturientů, kteří rodem nebyli z Moravy a jichž rodiče ani později na Moravu se nepřistěhovali, kteří tudíž byli pro Moravu úplně cizími a cizími zůstali by jistě i pro německou universitu na Moravě, na něm. gymnasiu v Uh. Hradišti 53·3 proc., na něm. gymnasiu v Kroměříži, Čechy seminaristy odpočítaje, které jen německý system, representovaný ředitelem Dr. Benou do něm. ústavu vhání, již ale, nejdou-li do olomouckého semináře, na pražskou českou universitu se uchylují, 45 proc. Na jihomoravských gymnasiích, v Břeclavě, Mikulově a ve Znojmě, neklesá procento ono pod 30 proc. Též na brněnských něm. gymnasiích dosahuje výše značné, tak že činí průměrné procento těchto „moravských“ abiturientů asi 20 až 25 proc.

Když uvážíte tyto důležité okolnosti, které poctivý statistik přehlédnouti nesmí, a jestli i potom zachráníte ze svých 1200 „dobře počítaných“ něm. akademiků moravských alespoň polovici, budu se vašemu talentu, pane doktore, ještě více obdivovati než nyní. Pravíte na konci svého článku: „Nach alledem kann ich daher Prof. Srdínko nur nochmals ersuchen, über die Bedeutung meiner Zahlenangaben nachzudenken. Ich fürchte freilich, ohne Erfolg.“

Radím nápodobně, obávám se však téhož.

Moravský akademik.

„Časopis pokrokového studentstva“ v 3. čís. XLII. roč. zmiňuje se o založení „Slovanské Ligy katol. Akademiků“, provolává posměšně „Omnium ad maiorem Dei gloriam“. K této skutečně pokrokové latině, za kterou by každý primánek se styděl a za níž by dostal nedostatečnou, srdečně gratulujeme.

Reforma zkušebního řádu na theologických fakultách. Nařízením ministra kultu a vyučování ze dne 26. prosince 1909 pozměňuje se od roku 1851 až dosud platný zkušební řád na theologických fakultách prozatímně sice, ale zásadně, tak že posluchači theologických fakult (a i diecesních seminářů) mají se podrobiti během

proto, že čistý výtěžek, který vynesl několik tisíc, byl určen Akademickému domu. Ale tato korporace nedostala dosud ani halěře přes všechny urgency. Na takové hospodářství upozorněno bylo ve „Dnu“ Drem Franzlem. Hospodářství přišlo tak daleko, že provádí se nyní úřední kontrola jmění „Svazu“ a spolky ve „Svazu“ sdružené odepírají složití povinný poplatek. Při nových volbách zvítězili realisti, studenti mladočeští pro tyto nepořádky nezučastnili

se voleb. Není tedy čeho litovati, že neúčastníme se tak blahodárné činnosti „Svazu p. st.“ s panem Tvrzickým v čele, který všude mluví jménem studentstva, zastupuje je všude i ve Francii, volen po několik roků starostou „Svazu“ a není již několik let vůbec na universitě — zapsán. Vůdce studentstva není studentem! Také pokrok!?
B.

===== Věstník středoškolský. =====

K reformám středních škol.

(Pokračování.)

V náboženství katolickém vyučuje se ve všech osmi třídách dvě hodiny týdně dle zvláštních předpisů. V nižším gymnasiu podávají se základy věrouky a mravouky, liturgika, dějiny zjevení Božího ve Starém i Novém Zákoně; ve vyšším gymnasiu apologetika, věrouka, mravouka a dějiny církve katolické.

V učebné osnově udána za jazyk vyučovací pouze němčina, dle čehož probírá se v jiném jazyku vyučovacím *mutatis mutandis* totéž. Cílem vyučovacím nižšího gymnasia jest důkladně vycvičiti se ve správné mluvě, čtení a psaní, osvojiti si k tomu potřebné vědomosti mluvnické, seznámiti se, jak názorně pojímati jest díla básnická a jasně porozuměti dílům prosaickým. Na vyšším gymnasiu prohlubuje se jazykové vědění ve slově i písmě; je si osvojiti vedle správnosti i obratnost a volnou přirozenost v mluvě i písmě. Mluvnice doplňuje se nazíráním na dějinný vývoj řeči, podává se přehled vývoje literatury téměř až do doby přítomné. Na vlastní četbě založená historická znalost nejznamenitějších událostí a zjevů z literatury; z toho vyvíjející se názor na rozličné básnické a prosaické formy umělecké, vzdělání esthetické. Vedle dosavadní čítanky bude používáno také literární historie — učebnice historie literatury bude však nutno teprve vydati. V V. třídě vedle ukázek z literatury nejstarší čtou se z nové a nejnovější literatury vybrané ballady, romance a ukázky z moderní prosy. V VI. třídě vedle dramat Lessingova (Minna von Barnhelm), Goethova „Goetz“ a „Egmont“ a některého Schillerova a Shakesperova čte se moderní novella; v VII. třídě vedle Goethovy „Ifigenie“ a vedle Tassa, dramat Schillerových a Grillparzerových čte se Goethův „Herrmann a Dorothea“ a některý moderní román. Pro VIII. třídu předepsána jest nejnovější literatura až skoro do doby přítomné se zvláštním zřením k literatuře německo-rakouské. Uzavřený celek o postupu veškerého vývoje literárního; s tím spojití charakteristiku hlavních forem básnických s nazíráním do literatury světové. Četba děl básnických z doby nejnovější, vzorné články vědecké prosy se zvláštním prohlédáním k spisům esthetickým a filosofickým.

V latině jest cílem vyučovacím nižšího gymnasia osvojiti si gramatickou znalost jazyka latinského, potřebnou k správné četbě a zběhlou v překládání snadného latinského spisovatele. Ve IV. třídě začíná se autorem nebo čítankou, obsahující zlomky ze snazších spisovatelů prosaických

nebo některé životopisy Cornelia Nepota nebo výbor z Curtia; v prvním semestru vždy s náležitou předpravou ve škole, v druhém semestru počne se vždy s četbou bez předpravy a odtud počínaje cvičí se žactvo a zdokonaňuje se v překládání s patra ve všech třídách. Ve IV. tř. čtou se asi 3 knihy z Caesarova „Bellum Gallicum“, v druhém semestru může nastoupiti četba z čítanky. Cílem vyššího gymnasia jest zevrubnou četbou nabýti znalosti hlavních zjevů literatury římské, a tím porozumění římského života kulturního, zběhlosti ve čtení latinských textů, které nepůsobí zvláštních obtíží, a probouzení smyslu pro utváření forem stilistických. Četba v prvním semestru výbor z Ovidia, zvláště Metamorphosy a Fasti. Nežli se počne čísti, jest předeslati nejdůležitější z prosodických pravidel a shrnouti z nich to, co dosud osaměle se vyskytlo; vedle toho pokračovati v četbě prosaické jako ve IV. třídě v druhém semestru volný výbor z Livia V VI. tř. v prvním semestru Sallust, Juđurtha nebo Catilinovi; v druhém semestru volný výběr z Vergilovy Aeneidy; žák má si zjednati přehled o celkovém obsahu a vytvoření eposu. Ukázky z Georgik a Eklog dle uznání učitelova. V VII. třídě kromě Ciceronových řečí ve volném výběru zaveden nový autor Plinius mladší, jeho listy; pak pokračuje se v četbě Virgilia nebo čtou se ukázky římských elegiků. Vedle překladů s patra cvičí se žáci v VII. a VIII. třídě, aby vystihli čtené lehčí místo autora, aniž ho přeloží. V VIII. třídě v přibližně stejné době časové volný výběr z Tacita a Horatia. Kromě toho doplňuje se školní četba, pokud možno kontrolovanou soukromou četbou a neobligátní ve všech třídách vyššího gymnasia. Jedna hodina v týdnu věnována na vyšším gymnasiu také gramatice, hlavní péče věnována četbě.

V řečtině na nižším gymnasiu jest cílem vyučovacím grammatická znalost tvarosloví attického nářečí a základních bodů skladby (syntaxe). Řečtina jako dosud začíná se ve III. třídě a v této a ve IV. třídě překládá se dle vhodné cvičebnice z řečtiny do mateřštiny i do řečtiny, jako v I. a II. třídě jest při latině. Ve vyšším gymnasiu zevrubná četba z nejznamenitějších spisovatelů řecké literatury, pokud to připouští obmezený čas tomuto předmětu vyměřený. Dle dřívějšího nařízení ministerského již omezeno i v řečtině učivo grammatické na míru nejnutnější a hlavní péče věnována četbě a obsahu. V V. třídě čte se Anabasis Xenofontova nebo výbor z jeho děl z chrestomathie (čítanky); místo Xenofonta může se čísti Arrianova Anabasis u výboru. V druhém semestru Homerova „Ilias“, vybrané části v rozsahu 2–3 knihy; vedle toho dodatkem k četbě poukazováno buď k nejnutnějším odchylkám epického nářečí od attického. Kromě toho — asi ve 14 dnech jednu hodinu — pokračovati v četbě Xenofonta neb Arriana. Druhým semestrem počínaje jest i v řečtině pokoušeti se v četbě bez průpravy a po té cvičiti se v překládání s patra. V VI. třídě v prvním semestru čtou se vybrané stati z Homerovy Iliady v rozsahu 6–7 knihy, v druhém semestru výbor z Herodota se zvláštním zřením k válkám perským; vedle toho, je-li možno, četba některého životopisu Plutarchova. V VII. třídě v prvním semestru vybrané stati z Homerovy Odyseje v rozsahu 6–7 knihy, v druhém semestru Demosthenovy dvě menší řeči státnické neb jedna větší (III. Phillipická); Platonova Apologie. Je-li počet hodin se 4 na 5 rozšířen, čtou se části z Thukydida nebo některá tragédie Sofokleova. V VIII. třídě jedeu větší nebo menší dialog Platonův neb výbor z významnějších odstavců z jeho děl; pak některé ukázky z Aristotela, tragédie Sofokleova nebo Euripidova. Možno-li jest pokračovati v četbě z Homera s patra. Šestou třídou počínaje, doplňuje se školní četba, pokud možno, kontrolovanou četbou soukromou; k této lze používatí vhodné čítanky (chrestomathie).

(Pokračování.)

Středoškolské pokladny. Na mnohých ústavěch ustálen je zvyk, že ve vyšších třídách založí se třídní pokladna, za účelem jednak půjčovat peníze na větší úroky žákům, jednak aby se na konci studií shromáždil větší obnos na národní účely. Každý žák platí určitý příspěvek do pokladny měsíc jak měsíc. Avšak jak se s těmito penězi hospodaří, které leckdy některý chudší žák daroval s velikou obětí. Vypůjčují se peníze většinou ti, kterým se peněz nikdy nedostává, obnos vypůjčený stále vzrůstá, upominání nic nepomáhá, a tak se stane, že dlužníci v mnohém případě nezaplátí; neboť pokladna jest věcí nedovolenou, nemohou se druží dovolati podpory. Přes všechno to však na konci oktávy sebere se dosti veliký obnos. Jak se s ním hospodaří, vidno z tohoto. Před třemi lety na jednom jihočeském ústavě sebráno skoro na tisíc korun, ač několik dlužníků zapomnělo zaplatiti. Stále se čekalo s rozdělením na národní účely, až všechny peníze budou pohromadě, zatím bylo po maturitě, spolužáci se srdečně rozloučili, a dnes se neví, kde je několik set korun. Tamtéž rok před tím se stalo, že jeden spolužák-žid vypůjčil si veliký obnos z třídní pokladny a zmizel. Proto varujeme naše stoupence, nechť do takových pokladen nepřistupují za členy a chtějí-li co dáti na národní účel, mohou to učiniti jiným účelem a nedávati takto příležitost k zneužití darovaných peněz. B.

Vyloučení ze středního ústavu pro nedostatečný prospěch. Ministerstvo vyučování výnosem nově vydaným nařizuje, že žák střední školy, který vykazuje v obou pololetích prospěch nedostatečný nejméně z poloviny předmětů, nucen jest ústav opustiti. Až dosud tato nutnost vyplývala toliko pro repetenty, kteří třídu opakovanou odbyli i po druhé s úspěchem nedostatečným. Těm bývala tato příčina, pro kterou ústav opustiti nuceni byli, vepsána do vysvědčení; podle nového výnosu upouští se v obou případech od této poznámky na vysvědčení. Zemská školní rada se však zmocňuje, aby v uvážení okolností ohledů zasluhujících v obou případech k návrhu sboru professorského uznala, že se žákovi dovoluje třídu opakovati na téměř ústavě.

Reformní střední školy a theologické studium. Vláda vydala toto nařízení: Ke studiu na theologických fakultách a diecesních učilištích budou připuštěni absolventi reálných a reformních gymnasií pouze po dodatečné zkoušce z řečtiny. Žádá se z řečtiny tolik, kolik poskytuje humanitní gymnasium. Absolventi gymnasiálního oddělení vyššího reálného gymnasia těšínského typu jsou na rovné postavení absolventům gymnasia. Absolventi reálného oddělení takového gymnasia

jsou po zkoušce z latiny postaveni na rovné absolventům reálného gymnasia a absolventům reálky, kteří se podrobili dodatečné maturitní zkoušce z latiny a filosofické propedeutiky. Dodatečné zkoušce z řečtiny musí se podrobit také ti studující theologie, kterým by se výjimečně mělo povolit studium theologie bez maturitní zkoušky na základě vysvědčení o absolvované sedmé třídě reálky nebo reformního gymnasia a to s dobrým prospěchem. Zkoušky z latiny a řečtiny konají se buď před zvláštní komisí nebo na universitě.

Slovanské jazyky na středních školách. Školní odbor „Národní rady moravské“ svolal schůzi ve prospěch vyučování slovanských jazyků na středních školách. Směrodatné kruhy se mají zasadit o zavedení ruštiny, polštiny a chorvatštiny. Při té příležitosti upozorňujeme své čtenáře na článek Boh. Staška: Reforma středních škol a vyučování slovanským jazykům v minulém ročníku našeho časopisu uveřejněný.

Zle se rozkatila nedávno „Stud. Revue“ na dp. Lhotského ze Soběslavě, že prý čte kandidátům paličské články proti učitelstvu z „Křesťanské Školy“, že místo, aby učil lásce k bližnímu, nadává na soc. demokraty a pokrokaře, kteří chtějí králičinu (co je to, pro Bůh, za slovo?), že nadává a láteří na židy, že s dovolením ředitelovým kolportuje „Stud. Hlídku“, že prý chce založiti polemickou katolickou knihovnu, ale tak, aby kandidáti dělali všecko — on nic“ atd. — Pisatel tohoto paličského článku shání sice v potu svých pokrokových tváří kde jaký kal, aby jím dp. katechetu pošpinil, ale konec konců nečestného, protizákonného nemůže mu vytknouti nic. My však můžeme p. Kudelovi posloužiti s jiným konkrétním případem, kde professori cpou do žáků ubohosti z „Havlíčka“ a „Vol. Myšl.“, což jest přímo protizákonné, poněvadž to odporuje přísaze professorově, že bude vychovávat v duchu nábožensko-mravním. Tak na Žižkově nabízí prof. češtiny žákům bez svolení ředitelova „Havlíčka“ a „Volnou Myšl.“ Týž „professor“ při vyučování kde může zmiňuje se o katol. církvi, ač táž přijde k této cti pana prof. někdy jako Pilát do Creda. — Na jiném pražském ústavě jiná pokroková fanatická dušička diktuje při těsnopise žákům z „Vol. Myšl.“ a mnoha jinými případy mohli bychom ještě posloužiti. Může-li se čísti a doporučovati takový brak volnomyšlenkářský à la „Vol. Myšl.“, pak mnohem spíše může dp. katecheta přečísti nějakou stať z „Křesť. Šk.“ Pokrytci, vyvrhněte dříve břevno z oka svého — — — k.

Z Klatov. Poměry na našem gymnasiu jsou smutné. Nevěra a skepse bují zde ještě v plné síle a doba probuzení daleka. Největším škůdcem v té věci je falešný

výklad dějepisu. Náležitěho objektivního zpracování historie jest potřeba jako soli. Katecheta, jehož práce jest zde nadmíru těžká, sám nestačí. Potřebujeme katol. učitele laika ale ten nepřichází. Klatovsko vůbec celé dosud spí, ale dá Bůh, že přijde jednou také jeho probuzení a s ním i očista ústavu. A. D.

Dopis z Kroměříže. Před svátky Vánočními navštívili kníž. arcib. seminář v Kroměříži dva inspektori. Jeden od české školní rady, druhý od německé. Správa semináře chce totiž domáhati se pro svůj ústav práva veřejnosti. Malý krok jest již učiněn tím, že v první třídě je zavedeno povinné kreslení a povinný tělocvik. Na jaře miní se postaviti nejen scházející sedmou a osmou třídu, nýbrž i jiné místnosti, aby seminář vyhovoval všem moderním požadavkům. S radostí vítáme tento podnik, v němž vidíme pozvolné vymaňování se z moci německého gymnasia. Chci též svou malou hřívnou přispěti do našeho časopisu. Si desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Z Litomyšle. Mám-li dnešní vyspělost zdejšího studentstva analysovat, musím alespoň krátce naznačiti prostředí, v němž studentstvo žije. Studentský život na menších městech je téměř všude stejný, málokde vybočuje z obyčejných mezí. Ale kdežto jinde studující mládež snaží se snad, aby si osvojila co možná nejvíce vzdělání, naši studenti snaží se o něco docela jiného. Musím však hned připomenouti, že většina studentstva jest „pokroková“, zárodky nového, ideálnějšího, studentštějšího života jsou teprve v plenkách. Ale červánky nové éry jsou již tu, třeba jen práce, tiché, vzdělávací, nezištné. „Pokroková“ mládež si hledí sportu všech odstínů. Pěstuje se surová kopaná, vytloukají se hostince pochybné pověsti, se zálibou čtou se pornografické spisy — bylo to tedy loni docela přirozeným důsledkem oněch „kulturních“ snah, jestliže nezralí tertiani roztrhali a poplvali obraz se svatostánkem a přilepili naň kolek „Volné Myšlenky“, jestliže „uvědoměli“ quartáni zavřeli se ve třídě na klíč a nechťeli vpustiti profesora do třídy, jestliže sextáni napsali před hodinou náboženství ostentativně na tabuli tuto „duchaplnou“ větu: „Bůh nestvořil člověka, ale člověk stvořil Boha“ atd. — Po smrti ředitele Dra. Dušánka poměry se jen zhoršily. Jeho slabý, neenergický zastupce, jsa úplně terrorisován několika pokrokovými mladíky, netečně přihlížel ke smutným zjevům, které propukaly víc a více. „Pokrokoví“ studenti při nedělní exhortě docela klidně se bavili, smáli se a pokřikovali, aniž by byli přítomným profesorem napomenuti, po exhortě houfně utíkali domů, před sv. přijímáním klidně se najedli smutno je vzpomínati na ty chvíle vyšší kultury a pokroku, kdy několik obmezených, bigotních křiklounů dá-

valo studentstvu tón. S takovými v pravém slova smyslu hulváty nemohl poříditi ničeho ani p. katecheta, ač jeho vystupování bylo vždy korrektní, jehož trpělivosti bylo nadužíváno a za niž byl v „Casop. pokrok. stud.“ tak pošpiněn, že článek ten byl z větší části zkonfiskován. K autorovi onoho dopisu Vilímovi se někdy později ještě vrátíme. — Po příchodu nového ředitele a jiných, skutečně vzdělaných profesorů zdá se, že nadchází u nás nový život. Jest to již nanejvýš třeba. Agitačním prostředkem bude „Studentská Hl.“. Ta nám musí zde vychovati novou generaci, generaci nadšených, ideálních a věřících duší, jež by byla ke cti starobylému, Jiráskovým „Staroměstskými historiemi“ známému městu Litomyšli. Červánky nového života se rodí — tedy k práci, úsilné a nezištné! — Quis?

Od nás k vám. (Dopis z Brna k výzvě z č. 1.) „Co děláte? Spíte?“ „Nikoliv. Máme po poledni. My jsme nespali — my nespíme! Jsme po poledni. Zda zdřímne? Možná, dělává se to — ale není to nutné, není! Zašlo poledne, zanikl náš „Studentský list“. Ted' právě padl. A že jsme ho my, středoškolští studenti, měli — to něco znamená. Neměli jej technikové, nebudou jej mít. Oni sport mají a mají jej s nimi realisté. Z gymnasia vyšel podnět po ducha ukojení. Sešli se gymnasté a založili tedy list. Byl úplně nestranného programu. A pilně pracovali, a marně. Pro úplnou antipathii většiny studentů, studentů vysoké školy brněnské, ztroskotala se jejich námaha. Akademikové zholo se nestarali o list, neměli proň zájmu. A není divu! Ani ve svém akademickém spolku nemají listu vlastního, neměli a nebudou ho mít. Jak podporovat tedy měli snahy studentstva středoškolského? Proto namáhali se tito nadarmo! Vydali jen první ročník. Letošní už přestal vycházet. (Doufám, že toto snad víte!) — A ještě proč list neobstál! Nuže: neměl podpory v mimostudentských (uměleckých) kruzích moravských — nereféroval o listu nikdo, žádný nevěděl o něm nic, nebylo kritiky — list neměl pozornosti u studentů českých. Proč umělci, literáti moravští o studentský orgán se nestarali, to až někdy jindy. Že po poledni jsme, již jsme napsali. Nespali jsme však také. Totiž menšina nás studentů. Ostatní, většina, ta nespí též, ale jen když football trenuje. Nezdravý jest zjev kopaná pro ducha mladíků, studentů. Jen ona myslí jejich panuje, oni myslí už jen — sportsmansky. I vedení jsou k tomu professory. Jest tedy středoškolské studentstvo samo velmi vinno zániku listu, vždyť nepodporovalo jej vůbec — ani finančně ne! — Pravíte dále: Proč neposíláte list? — Proč? Lehoučko je odpovédít: Jste moc, velmi daleko. Až v Praze! Daleko! Neznáme vás a vy nás. Proto nepíšeme! A velmi přirozené je to přece! Málo, máličko nás znáte. Ani praž-

ská kolonie moravská nezná nové generace brněnské. Neznáte nových poměrů moravských. My nemůžeme rovně jít s vámi. Vy strany máte v Čechách, my snahy umělecké, krásné. Morava nyní k vlastnímu svéráznému umění kráčí, uvědomuje se. I váš list jest orgánem strany, má tendence její. My chceme ne strany, ale krásno, ducha. A uznáte i vy, že lepší máme touhu vás. Nechtějte tedy, abychom strany tvořili, poněvadž ony rozdvoují a k jinému směřují cíli. Kdybyste však v listu svém krásnému umění více místa uštědřili a méně tendenčními články pracovali, psali bychom snad více k vám a možná, že byste nám i věnovali rubriku zvláštní. A nechybili byste. Lépe bylo by ještě, kdyby založen byl u nás nový studentský časopis, třeba vaší stranou. Ale jen orgánem strany nesměl by vysloveně býti. Takový list měl by základ finanční a základ ve straně a pevném založení a řízení. Jen strannický by býti nesměl, poněvadž tvoření stran ve studentstvu už je záhubné. Jak potom budoucí život duševní nastávající intelligence má vypadat? Vystříhat se tedy toho jest nutno! „Hlídku“ vaše, jak vím, má příznivce a odběratele i v řadách tak zvaného „pokrokového“ studentstva. A cení si ji, jako reprezentačního listu českých studentů. A ještě vážili by si ji více, kdyby orgánem strany nebyla, nebo kdyby to nebylo tak příliš zřejmě vyřčeno. A správné je to tak. Více podněcována má býti záliba všeho krásného než záliba ve straně. Krásno člověka vzdělaným činí a krásným vzdělance. Protože daleko jste a různé snahy, proto nepíšeme. A porozumíte zajisté tomu. Potřebujeme na Moravě více podnětů k životu ducha, my je chceme, my jsme je chtěli! Můžete nyní vy nám je dáti? Jen větší zájem projeďte pro naši milou Moravu. Nespíme, žijeme a snad — neusnem. Kdosi z menšiny. — K tomuto dopisu, jež v plném znění uveřejňujeme, majíce za to, že prospěje jen věci samé, ponechá-li se všestranná volnost mínění, připojujeme několik poznámek. Co se týče předně nestranného obsahu „Studentského Listu“, dovolujeme si tvrditi, že onen list byl pokrokový. Pan pisatel sice touží po studentském časopise, který by se výhradně obíral uměním, poesii, krásnem, ale v dnešní době každý časopis sebe nepatrnějšího významu musí zaujmout určité stanovisko ke kulturním proudům v českém životě, musí své čtenáře informovat o všech veřejných zjevech, knímž musí prokázati zásadní svoje stanovisko. V Praze vychází několik studentských časopisů: „Studentská Revue“ (realistická), „Časopis pokrok. studentstva“ (státoprávní), „Časopis českého studentstva“ (pokrokový), „Studentský obzor menšinový“, který sice má být naprosto objektivním, ale svého protikatolického nitra zatajit nemůže. —

Všechny tyto časopisy kolportují se na středních školách a jejich bez odporu nezdravý, protináboženský vliv na studentstvo nesmí se podceňovati. Jest tu tedy potřeba časopisu studentského, stojícího na podkladě víry Kristovy, který by paralysoval „pokrokovost“ oněch vytčených časopisů. Časopis sledující cíle čistě umělecké činiti by tak nemohl. Jen proto tedy přikročeno bylo k založení „St. Hl.“, která musí v programu vedle pěstování krásna uvědomovat, poučovat studentstvo, aby nekleslo v náruč oněch „pokrokových“ apoštolů. — Že by moravské studentstvo nemohlo jít rovně s námi, nechápeme. Tvzení, že by náš list byl orgánem strany, jest nesprávné. „St. Hl.“ jest úplně neodvislá, orgánem strany jsou časopisy politické. Pan pisatel upadá však sám do rozporů. Nejprve tvrdí, že jest škodlivou býti orgánem strany, ale hned na to vyslovuje zase přání, aby naše strana založila na Moravě list nový! Jak si to představuje, aby strana list založila, ale tento náby orgánem strany naprosto nebyl, nevíme. Těší nás, že naše „St. Hl.“ má příznivce a odběratele i v řadách pokrokových a že jest pokládána za reprezentační list českého studentstva. Na námitku, že by si „St. Hl.“ vážili ještě více, kdyby nebyla tak otevřeně katolickou, odpovídáme: Naše hledí jest otevřeně! Otevřeně hlásíme se k ideám křesťanským, v řady své nikoho nelákáme, ale každý, kdo přijde s dobrou vůlí pracovat, s radostí jest vítán. Polovičatosti, neupřímnosti, nedůslednosti jsme daleko. — Co se týče toho, že by moravské studentstvo s námi svorně pracovalo, kdybychom mu ve „St. Hl.“ věnovali zvláštní rubriku, by mohlo se uplatnit v uměleckých oborech, odpovídáme: Pro krásno a umění všech směrů je vám „St. Hl.“ k dispozici. Podporujte nás v naší práci — dosud jste tak nečinili — přispívejte do „St. Hl.“, starejte se s námi, aby jediný ten časopis katol. studentstva československého byl důstojnou reprezentací našich ideálů, aby imponoval našim nepřátelům — a pak jistě nebudete mít příčin k nějakému stěžování. Neodlučujte se od nás, spojenými silami dokážeme daleko více. Tedy jen od slov k činům! Jinak na váš dopis odpovídá dopis druhý z Brna! Redakce „St. Hl.“

Galejník ze „Stud. Revue“. Všeho spíše jsme se nadáli, ale galejníka nikoliv. Z Pankráce sice neutekl, za to svojí přítomností oblažoval Písek. Hrozná věc se dály v Písku. Španělská inquisice v nejhorším zabarvení je ničím proti galejnickým mukám v Písku. Slyšme jen „Stud. Revui“. Náš galejník dostal prý v oktávě od redakce „St. Hl.“ (my nevíme o ničem) dopis, že jí byl katechetou P. Rybičkou doporučen za odběratele „St. Hl.“ „Co

měl oktaván před maturitou dělat, nechtěl-li si prodloužit muka galejnická. Přihlásil se kolportérovi „St. Hl.“, koupil od něho do maturity 3 výtisky a měl pokoj.“ „Pět let prožil jsem v tak obrovském zotročení, že žasnu dnes při čtení svých „Zápisků galejníka“ — tak nazval jsem svůj gymn. denník — jak mohl jsem vše snést, jak po tak dlouhý čas dovedl jsem potlačit v sobě svou volnou mysl.“ — Má to ta pokroková strana pěkné charaktery! Ze žuly vytesané! Ze strachu, aby nepropadl — jinak si galejníkovy strachy nedovedeme vysvětlit — přihlásí se náš pokrokový galejník za odběratele „St. Hl.“, tedy ze šplhounství, prospěchářství, doma píšou se „Zápisky galejníka“, tedy zase farisejské pokrytectví, po maturitě vjede do našeho galejníka lví síla přesvědčení, za oběd by se z něho stal třeba klerikál co chcete více? Ostatně naši píseční kollegové nám podají jistě nejlepší dokumenty „o galejnických mukách“ tohoto pokrokového, žulového charakteru. x.

Z Brna. Na našem l. česk. gymnasiu uvítána byla „Studentská Hlídka“ s opravdovou radostí. Den ode dne stoupá zájem o tento milý časopis a právem lze se nadíti, že „St. Hl.“ získá letos ještě více odběratelů, nežli loni. Kéž se naděje tato splní! Zdá se, že studentstvo moravské resp. brněnské dochází konečně k názoru, že nikdy nebude moci reprezentovati studentstvo a jeho snahy časopis, v jehož

čele stojí lidé vrtkavých a nestálých názorů, lidé, kteří plní tento svůj tak zv. „studentský časopis“ podivnými frázemi a myšlenkami, jimž říkají „životní názor“ a přesvědčení“. Oni jsou prodchnuti nezdravou ideou „pokroku“ a moderní nevěry, a ačkoli dobře vědí, že názorů jejich nesdílí většina studentstva, přece osmělují se nazývati je majetkem dnešní středoškolské mládeže a svůj časopis listem studentským. Máme trpké zkušenosti v tomto směru, a můžeme směle říci, že nikdy ještě pevně v řadách našeho studentstva nezakotvil časopis podobný, byť nesl sebe hrdější název listu „pokrokového“ neb nevěreckého“. — Studentský časopis představujeme si jinak! Ve „Stud. Hlídce“ pak vidíme list, jenž plně nás může uspokojovati a plnit nás oprávněnou nadějí, že on bude orgánem, jenž nás bude pevně soustřeďovati. Než, aby byla „St. Hl.“ též střediskem nás, studentů brněnských, nutno, aby v ní podávány byly zprávy z Brna, zprávy ze života a ruchu moravských a obzvláště brněnských studentů, čímž by se navzájem seznamovali se studentstvem ostatním. Zprávy z Brna podávati budeme v každém čísle, a doufáme, že se tak zavděčíme jak studentstvu v marškrabství, tak i v království.

— Larirette. —

===== Věstník slovanský. =====

PH. ST. JAN BARTOŠ:

Slovanské dorozumění.

Poslední dobou počíná veřejnost opět živěji zajímati se slovanskou otázkou, neboť se přichází k přesvědčení, že bez jednotného postupu Slovanů nemohou si ani Češi uhájiti svých práv. K sjednocení však a vzájemnému porozumění třeba nějakého jazyka dorozumivacího, neboť ač mluví Slované jazykem velice si podobným, přece při poradách nutno užívati řeči toho, proti němuž bojují; jaká to ironie! Proto vyskytly se tu a tam rozpravy, jak této obtíži a nepříjemnosti odpomoci. Již v letech šedesátých Slovinc M. Ziljski sestavil jakési slovanské „esperanto“, a i v nové době pomýšleno na tuto cestu. (Hošek, Kroměříž.) Myšlenka dosti svůdná, avšak musíme uznati, že učit se řeči, kterou nikdo nemluví, jest nesmysl. Vždyť každý národ si ten zprostředkující jazyk vyslovuje po svém a tak táž řeč dvěma příslušníky různých národů mluvená není časem táž. Proto musily vždy takovéto pokusy upadnouti v zapomenutí.

Jindy pomýšleno na ruštinu a dokonce i na cyrillici jako písmo slovanské (zamlouvala se hlavně svou rozšířeností a krásou literatury), jako dorozumivací jazyk hodila prý by se též nejlépe srbština, jak psal H. Jireček.

Dr. Frinta ve „Slov. Přehledě“ domnívá se zase, že vzájemnost slovanská jest jen tehdy možná, když každý intelligent bude ovládati čtyři dialekty slovanské: češtinu, ruštinu, polštinu a srbštinu. Toť by bylo nejideálnější, ovšem je otázka, není-li to trochu mnoho, žádati na intelligentu, aby znal hned čtyři jazyky slovanské když dnes nezná ani jediné řeči kromě své mateřštiny. Já bych se spokojil, a byl by to veliký krok ke slovanskému dorozumění a sjednocení, kdyby každý slovanský intelligent znal jen jediný druhý slovanský jazyk, ovšem rozumně volený. To je též svatou povinností každého upřímného Čecha, má-li ještě dnes aspoň trochu citu vlasteneckého.

Avšak především, nežli rozhodneme otázku o dorozumívací řeči slovanské, nutno promluvit a uvědomiti si zcela jasně, co jest to ta vzájemnost slovanská, je-li vůbec oprávněna a možná a jak si představujeme její uskutečnění, aby došla cíle. Neboť někteří Slované nevěří v nutnost slovanské vzájemnosti, pokládajíce všechny takové snahy za utopistické sny. Co nás tedy pobádá, abychom se vůbec spojovali? Snad jedna krev a podobná řeč? Vždyť přece nikdy jsme neslyšeli, že by na př. Italové, Španělové, Francouzi atd. mluvili o nějaké vzájemnosti románské. Musí tu tedy býti nějaká objektivní příčina, která je všechněm společná a to jest jich boj za samostatnost, boj skoro proti témuž nepříteli. Tudíž vzájemnost slovanská je zcela oprávněna. Proto již v letech osmačtyřicátých za tím účelem svolán byl do Prahy všeslovanský sjezd, na nějž přibylí nejznamenitější mužové všech Slovanů. Mnoho však neprospěl, poněvadž tehdy všechny naděje skládaly se do Ruska (politický panslavismus), že ono jediné vysvobodí Slovary na západě. Ovšem toť byl směr pochybený. Není tomu však mnohem lépe ani dnes, kdy přišlo se k názoru, že toliko v síle národohospodářské je spása naše — t. zv. neoslavismus. Přece však ani tyto snahy přes všechny časté návštěvy Čechů v Petrohradě nezdaří se docházeti valného úspěchu. A pravím, nikdy též nijak neprospějí. Neboť kdo zná poměry ruské, jako na př. Poláci a dnes již i valná část Jihoslovanů, ví, že od Ruska nelze aspoň prozatím ničeho doufati. Tak na př. ujednáno, že zřízena bude slovanská banka v Praze, a zatím bude v Petrohradě. Vždyť sobecká Rus jen potud si všímá ostatních Slovanů, pokud vidí v tom prospěch velikého Ruska. Ostatně co bychom mohli očekávati od toho, který tak krutě nakládá se svým nejbližším bratrem polským?

Proto není divu, že k takovému bratříčkování Čechů s Ruskem pohlížíejí Poláci s nedůvěrou.

Ze všeho vidíme, že slovanská vzájemnost, má-li dojíti cíle, těmito dosavadními cestami bráti se nesmí, má-li se pro ni získati naši nejbližší sousedi — Poláci. Zde tedy v Rakousku bez Ruska musíme se dorozuměti a sami si pomoci, je tedy jediné možný — t. zv. austroslavismus.

Jihoslované vždy věrně stavěli se po bok Čechů v otázkách slovanských. Jde tudíž pouze o získání Poláků pro věc slovanskou. Ovšem poslední dobou mluveno o nich jako o zrádcích Slovanů ostatních v Rakousku. Toť bylo trochu přehnáno. Zrádcem může býti nazván, kdo zradil nějaký program nebo smlouvu, toho však zde nebylo. Musíme uvážiti, že Poláci jsou národ dvacetimillionový, který nejen má slavné dějiny, nýbrž i nyní vyniká krásou literatury a uměním nad jiné Slovary, na př. Čechy, který má v Rakousku dvě university, v Haliči samé pak téměř samosprávu. Proto nemůžeme se diviti, že katoličtí Poláci velice dobře situovaní nehledají útočiště jako utiskovaní Jihoslované u Čechů v Praze, kteří toho všeho dosud postrádají, u těch, kteří stále mají všude strach jen z klerikalismu, u nichž katolíci jsou veřejně denně uráženi a ztrácí se jedna posice za

druhou, při tom však vesele se jezdí z Prahy na návštěvy do Ruska, kde Poláci jsou krutě pronásledováni. Nedivme se tedy, že Poláci k takovéto práci pohlížejí s nedůvěrou a nevyhledávají Čechů. Ale tím není řečeno, že by neměli žádného pochopení. Neboť přijdete-li k nim a vysvětlíte-li jim, že si takto představujete slovanskou vzájemnost bez Ruska, jsou přesvědčeni o uskutečnitelnosti této myšlenky. Proto je třeba, abychom my Češi sami šli k Polákům, jako Jihoslované druží se k nám, rozřešili především spor slezský, aby se nemusilo psát, mluvit a sbírky konati proti polonisaci nebo čechisaci. Měla by se již jednou sejít k poradě o této věci oboustranná komise, která by věc vyšetřila a v pořádek uvedla, aby již z celého sporu přestal mítí užitek společný náš nepřítel.

(Dokončení.)

Ústřední akademie věd pro Jihoslovany. Prof. Vinc. Marinko nedávno na schůzi Lvovy společnosti navrhoval založení Ústřední akademie věd pro Jihoslovany v Lublani. Podkladem této akademie byly by dosavadní vědecké spolky slovinské: Matice Slovinská, Lvova společnost, Školská Matice, Právník, Musejní Družstvo, Spolek profesorů bohosloví, Professorský spolek se sídlem v Lublani a Zgodovinsko (Historické) družstvo v Mariboru. University Slovinci sotva prý do 20 let dobudou, akademii by však vlastními silami mohli uskutečnit hned. Úkolem akademie bylo by především, zřízení veliké knihovny, obsahující nejen úplnou literaturu slovinskou, ale i vše, co se vztahuje na Jihoslovany.

—k.

Rusíni nedostanou prý universitu dříve, Němci prý to nedovolí, poněvadž již sto let tomu, co německá universita v Dorpatu v Rusku změněna na ruskou. Dokud prý ta hanba nebude odstraněna, nedostanou Slované ani haléře na kteroukoliv universitu v Rakousku. Od vážného nebývá daleko k směšnému.

B.

Abstinentní schůzi uspořádalo studentstvo na universitě v Krakově. Po přednášce dr. Eisenberga zavázaly se všechny akademické spolky vyloučiti ze svých zábav a schůzí alkohol.

V Postupimi zřizuje se mohamedánský seminář, aby i v Německu mohli Turci studovati islam. Professory budou tři bývalí mohamedánští kněží. Pro Turky se zřizuje universita, avšak Polákům se zavírá i obecná škola, stejně, jak je tomu s Čechy ve Vídni.

Všeslovanský studentský sjezd v Moskvě. Dle „Slovence“ usnesl se Spolek slovanské vzájemnosti v Petrohradě, aby v příštím roce pořádán byl v Moskvě sjezd všech slovanských studentů, na nějž budou pozváni zástupci všech slovanských národů.

—š.

Na universitě v Černovicích je, jak Němci bědují, němectví ohroženo. A není divu. Rumuni uspořádali stávkou, když jim senát zakázal jejich kroužek, Poláci žádají stolicí jazyka a literatury polské a demonstrovali při inauguraci, Starorusové podobnou stolicí, Ukrajinci stolicí pro zemské dějiny. Kromě toho žádá se, aby se bral zřetel na universitě ke všem zemským řečem. Uvážíme-li, že v minulém roce bylo na universitě 925 posluchačů; z toho je 194 Rumunů, 129 Rusínů, 75 Poláků a Němců prý je 517. Kde jsou židi? Těch je na tamnější universitě 387; z nich napsalo na nationale „jüdische Nationalität“, tak že na studenty německé připadá pouze 167 čili pouhých 18 proc. Také jedna německá universita!

.B.

===== Hlídka kulturní a časová. =====

WLACHOVSKI:

Náboženství nebo morálka?

O tomto thematu při snahách „Vlné školy“ tak akutním mluvil ve „Lvově společnosti“ vládní rada Dr. Thumser.

Mohutné zasáhnutí ethického hnutí má svou příčinu v hrozném, dnes již nikým nezneuznávaném sesurování mládeže, zaviněném jednak sociálními poměry, jednak mizením smyslu pro rodinu, pro vzorné plnění rodinných

povinností, pro sebezapírání. Jen málo filosoficky eminentně nadaných lidí jest schopno dopracovati se bez náboženství nějakého mravního stanoviska. Toho nesmíme však žádati od širšího obecnstva, a teprve ne od mládeže, poněvadž tak hluboké filosofické uvažování pro ni se ještě nehodí. Ale střední škola má mládež tak vyzbrojiti, aby si mohla svůj životní názor zvoliti svobodnou volbou. Tuto volbu ulehčí střední škola jen tehdy, když jinochu sdělí správně fakta jeho vlastní konfesse. — Pojetím vyučování náboženství do osnovy učební činí stát, hledě k jednotlivci, zadost povinnosti, podati občanu, má-li pochybnosti o víře, potřebné pomůcky k jejich rozluštění, společnost zase tak se stará o své největší dobro, když nejlepší z národa dobře vzdělává a tak povznášejícím způsobem na celý národ působí. Výhradné vyučování morálce bez náboženství zamlčuje mládeži zřetel a vztah k Bohu a tak ji a priori okrádá o víru v Boha, za co by stát zodpovědným býti nemohl.

Namítají-li odpůrci, že konfessií vyučování náboženství seje mezi mládeží jen nesvár, tu jest se jich třeba otázati, zda dítky teprve vyučováním náboženství anebo již náboženskými úkony v rodině si uvědomují, že přináleží k nějaké konfessi. Či snad již zde lze mluvit o indifferentismu? Praví se dále, že jest proti vši zdravé paedagogice chtít dětem nějaké přesvědčení ze zevnějšíku vočkovati. Neděje se však totéž i při vyučování morálce? Či snad mravní zásady přinášejí děti již s sebou? Co by mělo pak vyučování za úkol, kdyby učitel na srdce dítek působiti nemohl? Co by pak znamenala dnes tak oceňovaná osobnost učitelova, kdyby učitel ze svého „já“ nic na dítky nepřenesl? Nepůsobí též učitel na úsudky mládeže při výkladech textů různý smysl, různé domněnky připouštějících? Či snad jen náboženství jest jediným pólem, které pro školu má býti jakýmsi „noli me tangere“, aby tak mládež ještě více byla vydána zdivočujícímu vlivu vnějšího světa na pospas?

Vyučování náboženství neruší žádného základního státního zákona pokud prisuzuje právo občanu, nebýti nucen k nějakému vyznání, poněvadž vyučováním náboženství nejsou žáci přinucováni k náboženskému úkonu. Ale i samo nucení k náboženským úkonům neruší státního zákona, pokud tento mluví o občanu. Jinak by též právo rodičů, určovati dětem konfessi, bylo rušením státního zákona. Myslí-li však rodiče, že by vyučování náboženství bylo jejich dětem jakožto občanům na újmu, tu ať si připamatují, že žádným nátlakem netrpí, když náboženství z přesvědčení vyznávají. Neboť, kdo z přesvědčení jest náboženským, ten musí zvyky svého náboženství uznávati a dovoliti svým dětem bráti na nich účast. Ani státně nemůže se dovoliti užívati náboženství jen jako pláštíku k praktickým účelům.

Tolik vládní rada Dr. Thumser o disjunktivě náboženství a morálky. Jak vidno, vyučování náboženství nijak neruší ani osobní ani občanské svobody. Ale přes to žádá „Volná škola“ násilné odtržení mravouky od náboženských základů, protože jedině tím může si odchovati (lépe odočkovati) stoupence, jedině tím postupem může na nějakou dobu zastříti onu sankci, která dala zákonům mravním absolutní platnost. Kde jest víra v Boha, tam není sympathií s „Volnou školou“, tam není možno přesvědčiti rozum, že náboženství jest jen složkou přirozeného vývoje.

A proto musí se volati po odtržení morálky od náboženství, musí padnouti v přesvědčení Bůh, a pak práce další bude již snadná. Ale pak již nebude „Volná myšlenka“ potřebovati ani svatých, které dnes pan professor tak horlivě shledává.

»Našinec«, výborně redigovaný denník zmiňuje se velice pochvalně o ukončeném prvním ročníku „Stud. Hlídky“. Píše: „Studentská Hlídka“, list katolického studentstva česko-slovanského, dokončila první ročník a oznamuje, že podařilo se jí získat nové spolupracovníky a že bude vycházet dále ve zvětšeném rozsahu. To je to hlavní. Těšíme se upřímně ze zdatu „Studentské Hlídky“ a hlasíme se, že „Našinec“ to byl, který dal bezprostřední podnět k uskutečnění časopisu katol. studentstva českého, který povstal ze studentské části „Nového věku“, když list tento na podnět „Našince“ založil studentskou rubriku. Že o založení katolického časopisu studentského jednalo se už dávno víme dobře a proto mluvíme jen o bezprostředním podnětu. „Studentská Hlídka“ vedena byla dobře; bylo z ní cítit teplo nadšení a poctivého přesvědčení. Odtud její úspěch, který by se byl dostavil, i kdyby v prvním roku „Studentská Hlídka“ nebyla stála na takové výši obsahové, nebyla i kvantitativně poskytovala tolik, co k radosti naší fakticky poskytla. Pokud víme, nepovšiml si našeho maličkého jubilea žádný jiný časopis, za to jest nám skvělým zadostiučiněním, že pochvala vyšla z míst tak kompetentních, jako jest „Našinec“. Těšíme se z tohoto uznání, pro nás jest jen podnětem k vytrvalejší, nadšenější práci.

Co soudí Rusové o atheismu. Lidé nevěřící v Boha, chtějící zarazit své protivníky, říkávají jim obyčejně: Dokažte, že je Bůh. Já v takových případech pak odpovídám: Dokažte, že není Bůh! Nevěra je vlastně také náboženstvím, jen že nižšího rázu. Vždyť kdo chce se státí atheistou, ten musí uvěřiti, nu alespoň v prostor, a zuby nehty držeti se této své víry. Tak tedy můžeme našim atheistům jen blahopřáti, neboť oni, zřikající se pravé víry křesťanské, stávají se stoupenci nové, jimi za různými účely vynalezené víry — atheismu. Atheismus, lépe řečeno „nevěra“ je náboženství, jež (v závislosti od osoby, jež ji vyznává), v nejlepším případě zvrhuje se v ctění mamonu, v kult zlatého telete, ničemností a zločinů. Nepopírám, že je atheismus nejoriginálnější ze všech vyznání. Co může být svobodnějšího, než atheismus, jenž všechno dovoluje. Pro jednotlivé typy draveckého rázu je atheismus velice výhodný, ježto dovóluje nabývatí pozemské statky všemi prostředky, pro celou společnost však je nejen škodlivý, ale i nebezpečný. Nepochybným je jedno: rozvoj atheismu vede lidstvo k anarchii, zvířecosti, k degeneraci. Nesmíme zapomínati, že křesťanství povyšuje lidstvo, kdežto atheismus snižuje každého, kdo ho nevyznává. Pohledte: veškeren dobytek, nevyjímaje ani proslulé osly, vyznává atheismus, jenž by se měl vlastně nazývatí „vyznáním dobytka“. Nespějí k výši naši „předáci“,

když si vyvolili náboženství dobytka. Jestliže naši atheisté ještě neztratili zcela svůj lidský zevnějšek, pak je to proto, že jako vlak, jemuž došla pára a jenž přece setrvačností jede dál, i oni ex inestia ještě drží se křesťanské morálky, žijíce mezi křesťanským lidem a dávají na sebe působiti literaturou křesťanskou. Ale v celku lze říci, že mravnost a čestnost atheistů není vnitřní, ale strojená, zevní a neupřímná. Překročení hranic mezi mravností a nemravností, počestností a zločinem je atheistovi velice lehké. Jedině co ještě zdržuje atheisty od tohoto kroku, je přísný zákon, soud, vězení, slovem — karabáč. Bývají ovšem případy výjimečné, ale tak vzácné, že právě svou ojedinelostí jen potvrzují pravidlo. Blahodárný vliv křesťanstva nelze popírati, on je zřejmým; ono zničilo otroctví, zjemnilo mravy lidí, ukázalo jim na jasnou cestu pravdy. Velikým omylem je souditi, že věda neguje víru v Boha. Mělká věda vzdaluje od Boha, hluboká přibližuje k Bohu, toť už staré pravidlo. Největší učenci byli hluboce věřícími; na př. Newton, Koperník, Liebig, Galilei, Lavoisier, Amiel, Drummond, Secchi, Flammarion a m. j. Proč se však teď u nás hemží nevěrci? Příčinou toho je židovský tisk. On vzdouvá vědecké nully à la Marx, Lassalle & Cie na veličiny, plivá na pravé obry vědy. Cíl je jasný: bezbožné lidi judaismus si lehčeji zotročí, než věřící ve Svatost Kristovu. Tak chce se vykřiknouti do světa Mějte se na pozoru! Nebezpečí je velké! Lze dáti všem (a hlavně mládeži) dobrou radu: vzdalujte se s ošklihostí od levičáckých pokrokové židovských listů, jako od nakažených morem, jako od listů, na nichž je pečeť antikristova! Tím jedině lze sebe i v bahně nevěry tonoucí lidstvo zachrániti. Pamatujte si: jeť největší slávou, býti zbrani slávy Boží! Židům pak, těmto pravým nepřátelům lidstva, dlužno nejen vzíti právo vydávati listy, než i internovati je v Palestině. Pak teprve nastane pokoj! (L. Pistrovskij.)

Věstník spolkový. Dne 8. února pořádána byla v naší nové spolkové místnosti členská schůze s přednáškou právníka Frant. Noska na thema „Socialismus. Část I.“ Přednášející poukázal v úvodu k tomu, že theoretická nauka vědeckého socialismu je dnes naukou již překonanou. Ježto však se socialismus jako nauka praktická nejen udržuje, nýbrž i šíří, musí zde býti také příčiny, a tyto třeba hledati z části v dnešním našem právním řádu, jehož základem je individuální vlastnictví, svoboda smluv a volná soutěž. Aby pak se přítomnému stavu mohlo porozuměti, třeba si vysvětliti historický vývoj našich dnešních institucí. Pokud se tedy týká především naší velkovýrobní organizace průmyslové, poukázal přednášející k tomu, jak v malovýrobní organizaci se postupovalo od stoličství k řemeslu zakázkovému a skladnímu a na to ukázal na vývoji českého

sklářství, jak to leží v povaze věci jakožto nezbytný důsledek hospodářského rozvoje, že komerční stránka v živnostech nabývá převahy a provádí postup k manufaktuře a odtud k velkovýrobě soustředěné. Kdežto však při malovýrobě zaměstnavatelé i dělníci přísluší téže sociální vrstvě, nemají při velkovýrobě dělníci naděje státí se samostatnými podnikateli a tím vzniká zápas sporných zájmů obou stran. — Pokud se týká individuálního vlastnictví, poukazuje se často se strany socialistů k tomu faktu, že zde bývalo vlastnictví kolektivní, což je nepopíratelná pravda, ale právě to je nesprávně považovati některou formu vlastnictví za absolutní, neboť vlastnictví jakožto kategorie historická utváří se v každé době dle současných potřeb a právě nutnost větších výtěžků to byla, jež vedla k ustoupení od vlastnictví kolektivního, neboť forma vlastnictví soukromého a podnikatelství, upírajíce prospěch celku k zistným pudům jednotlivce, zaručují společnosti daleko lepší způsob úkoje všech potřeb, než by se státí mohlo při kterékoli organizaci jiné a s podobného stanoviska zodpověděna otázka práva dědického. — Po té Msgr. prof. Dr. Kordač poukázal k tomu, jak úzký je vztah mezi právem a mravem, který velí v dělníku ctíti člověka a ovládati vykořisťovací snahy, kterým pohanský pojem vlastnictví a právem vlastně neomez. svoboda smluv ponechává plnou volnost. Když pak ještě koll. Novák připojil poznámku o velikém sociálním významu cechovní organizace řemesel ve středověku, která svými řády znemožňovala přílišné zbohatnutí jednotlivce, ale řemeslu jakožto celku zaručovala relativní blahobyt, čest a politickou moc, byla schůze doslovem předsedovým skončena.

Syn velikého filosofa. Právě nejmodernější filosofové, kteří chtějí reformovati celý svět, mají to veliké neštěstí, že nedovedou ani řádně spravovati svou rodinu. Již jsme psali, jak v Jasné Poljaně, kde sídlí hr. Tolstoj, jsou poměry přímo strašné. Lid zanedbaný, hladový, pomáhající si krádežemi na panském, škola na rozpadnutí, noční přepady atd. Stařeček Tolstoj pozvedá svůj hlas ke všem národům evropským, ale ve vlastním sídle jakoby zpátečnictví a zbědovanosti neviděl. A teď nová rána! Tolstoj hlásal reformované křesťanství, poukazoval na biblické příkazy; teď však najednou jeho vlastní syn Lev

Lvovič Tolstoj byl odsouzen k 5000 rublům pokuty, resp. k měsíčnímu vězení pro rouhání. Nechtěl se tento hrdina ani k soudu dostavití a proto byl policejně předveden.

Ples České Ligy Akademické. Jak již v předešlém čísle bylo naznačeno, dopadl druhý reprezentační věneček, konaný 20. ledna, skvěle. Dvorana hotelu „Central“ hostila vybranou společnost, neboť věneček navštíven byl řadou vysokých hodnostářů, zvláště církevních, členy šlechty, jakož i akademickými professory. Průběh plesu byl skvělý, dvorana taneční vykrášlena byla velice umělecky. Ples návštěvou svojí poctili zejména J. E. kardinál kníže Lev Skrbenský, nejvyšší zem. maršálek J. J. Ferd. kníže Lobkovic, přised. zem. výboru J. Excel. hr. Vojt. Schönborn, prof. dr. Vřešťál, děkan theol. fakulty, prof. dr. Kordač, dvor. rada Křikava, dvorní rada Hronek, JUDr. Mořic Hruban, náměstek zemského hejtmána, Dr. M. Kovář, školní rada, primář Dr. Lenz, JUDr. G. Mazanec, JUC. Schindler a mnozí jiní. Personalie plesu jsou, čtenářům již známy. Omluvili se: Protektor kníže Zd. Lobkovic, místopředseda hr. Coudenhove, prezident zem. fin. řed. Terchs JUDr. Jos. šl. Koudela, přised. zem. výb., poslanci Šamalík, Dr. Stojan, Dr. J. Král, rektor čes. university, vicepresident místopředseda, Dr. K. Groš, starosta král. hl. města Prahy, J. Seifert, I. nám. starosty, Kasalický, II. nám. star., JUDr. J. Myslivec, říš. poslanec. Plesový výbor: JUC. V. Janda, předseda, JUC. V. Waschko, jednatel, JUC. J. Plch, zapisovatel, JUC. V. Říha, pokladník. Širší výbor: Ph. C. Fr. Drobný, JUC. J. Hronek, Ing. C. J. Gája, Ph. St. J. Bartoš, Ph. St. J. Novák, Ph. St. G. Svanda, Ph. C. V. Hrubý, Ph. C. J. Šimon, Ing. C. Fiala, Ing. C. Kudr, Ph. C. Vičánek, Ph. St. Kadlec, Ph. St. Černý, Ing. C. Ferd. Jirásek, Ph. C. J. Stěpán.

Promoce. Horlivý člen „Č. L. A.“ Fr. Nosek, jenž znám jest i čtenářům našim svými články, prohlášen byl dne 19. února za doktora veškerých práv. Zajímavým jest, že byl promován první ze svého ročníku. Přejeme mu vše mnoho štěstí na nových cestách života.

Pro nával látky byli jsme nuceni odložití mnoho článků do čísel následujících. Prosíme své kollegy, aby nám zasílali literární práce; v 3. čísle budou opětne „Ukázky středoškolské „Musy“.

STUDENTSKÁ HLIDKA

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK II.

BŘEZEN 1910.

ČÍSLO 3.

J. RESL:

Arnošt Hello : Člověk.

Arnošt Hello! — Člověk lačnící po spravedlnosti, pravdě a kráse, po lásce a vznešené jednotě života. Člověk lačnící po Synthesi v Pravdě. — Člověk žízňící po slávě, aby pomohl bratřím a bolestně trpící proto, že ho nechtějí slyšeti. Geniální křesťan a přísný katolík duší i tělem. — „Jméno jednoho z největších myslitelů lidstva, hrdého, vznešeného u vědomí své Pravdy, pokorného před Nejvyšším, jehož Jméno po celý život svůj rozjímal. Neměl pověstí mezi lidmi, pokud byl živ, nebo narodil se pro slávu, a ta na něho čekala. Nebyl talent, byl více, byl geniem a proto jeho počátečný neúspěch.“ (S. Bouška v úvodu k Podobiznám svatých).

Tak asi lze charakterisovati tohoto velikého křesťana a pravověrného katolíka francouzského, spisovatele a geniálního kritika uměleckého a filosofického. „Pravým psychologem tohoto století (devatenáctého) není Stendhal, ale ten úžas budící Hello, jehož nepřemožitelný neúspěch podobá se zázraku,“ řekl o něm J. K. Huysmans. —

Arnošt Hello se narodil r. 1828 v bretaňském městě Lorientu, v zádušném kraji na břehu mořském, v zemi žuly a dubů a v zemi pevné a silné víry. Zemřel tamtéž roku 1885. Otec jeho byl vysokým úředníkem a „rodiče jeho byli zosobněná čest a důstojnost; tento hrdý rys povahy zachoval si Hello v celém díle svém.“ (Více o jeho životě má S. Bouška v úvodu k Hellerovým Podobiznám svatých; některé zvláštní rysy jeho povahy a díla vytýká Bloy v pracích: „Brelan vyobcovaných“ a „Zde se vraždí velcí lidé.“)

„Hello není spisovatel z povolání, je myslitel, je prorok, je apoštol svých ideí, mluví, protože musí a protože je přesvědčen o svatosti svého díla. Jeho bolest jest bolest nad neúspěchem ideí, jež hlásá, o nichž je přesvědčen, že mají vládnouti světem a duším.“ (Bouška.) Hello snil o veliké regeneraci světa, o království Božím na zemi a „myslil o sobě, že jest označen pro jakousi část přípravné práce k příštím triumfu Spravedlnosti.“ (Bloy, Brelan vyobcovaných 40.) Byl nadšený ctitel Církve katolické a přesvědčen o jejím božském poslání, ale sami katolíci nechápali hloubku jeho katolického smýšlení a cítění a „nešťastný Hello byl zařazen do přihrádky blázna a odříznut z obezřelosti literární od ostatních křesťanů,“ pro něž jediné pracoval. „Vidí-li člověka překypujícího životem a láskou, obklopí ho hřbitovní zdi,“ napsal sám v „Člověku“. Trpěl proto nesmírně a nemohl to snést s resignací, neboť věřil upřímně a důvodně, „že sláva Boha vzejde z jeho vlastní slávy“ a kdyby byl oslaven, že by lépe posloužil svým bratřím,

jež miloval jako sebe. Tento duch, jediný svého druhu, obdařený mohutnou originalitou, mohl snad býti ještě něčím více, kdyby byl nežil v tak smutných okolnostech životních. „Duše Hellova! nejvelikolepější a nejvíce oloupená z duší, co jich bylo,“ volá proto Bloy. (Zde se vraždí velcí lidé 15.)

Zvláštní rys bolesti, bolesti bez resignace, bolesti nad tupostí a lhostejností současníků k jeho vznešeným výkřikům, bolesti nad zneuznáváním, je v díle Hellově význačný a nápadný.

Ale ještě význačnější jsou pro jeho dílo dvě veliké a vznešené vášně u Hella charakteristické: láska k pravdě, jež zuřivě nenávidí blud a zlo, a nesmírná touha po Kráse.

Zvláště jeho láska k pravdě! Byl původně advokátem, jako svatý Alfons, ale když jednou v poradní schůzi advokátů bylo odhlasováno, že advokát smí vědomě hájiti každé pře, i když poznal její nesprávnost, tu poctivý a přímý Hello, nechtěje hájiti bezpráví, složil svůj úřední šat a stal se od té doby „ideálním advokátem Pravdy, které hájil do posledního dechu.“ Láska k pravdě byla a zůstala „velikou, nenasytnou, vždycky živou a bolestnou vášní jeho života“. Jeho „nenávist klamu a bludu, která směřuje pouze k naukám, nedotýkajíc se osob, je tak žhoucí, že proniká hluboce jeho styl a koloruje ho barvami prudkými a bouřlivými.“ Hello měl v plné míře to, co Josef de Maistre nazývá hněvem lásky a tento cit samojediný dodává mu neslýchané osobitosti, literárního akcentu tak význačného, že jest nemožno, . . . nebyti tím zaražen. „Takový jest rozdíl,“ psal, „mezi láskou a horlivostí, že láska spokojuje se milováním, . . . horlivost ubíjí vše, co se jí v odpor staví“. Hello jindy tak něžný je zhoubcem ve jménu Jednoty víry. (Brelan vyobcovaných 35 n.) — Lhostejnost k pravdě, dobru a kráse je něco, co Hella ohromuje. Chápe rouhání, ale nevěří ve lhostejnost, ta je mu zakuklenou nenávistí. — Hello je všude hluboce vášň, mluví často a krásně o pokoji a radosti duše, ale nemiluje smíchu, který zůstává jen na povrchu. Za to miluje slzy, slzy očisťující a přinášející radost vnitřní, hlubokou a trvalou. „Jedna z nejpodstatnějších známek genia Hellova jest nenávist ke vši prostřednosti,“ t. j. polovičatosti. Bolestný a bičující sarkasmus je v jeho slovech o „člověku prostředním,“ — všude mluví jako „přítel a advokát věčné Pravdy a šílený nepřítel všeliké lži, všeho pokrytectví,“ neupřímnosti a polovičatosti v životě, ve vědě i v umění.

Hello byl „mužem nejen rozžitým po spravedlnosti a pravdě, nýbrž zapáleným zároveň žádostivostí po Kráse;“ byl též umělec plný entusiasmem a lásky. Křesťan Hello, toužící všude po dokonalé jednotě, chtěl vytvořiti nové umění, umění veliké a vznešené, umění křesťanské. *) Třetí kniha „Člověka“ obsahuje o tom množství krásných myšlenek. O Hellově spisovatelském umění praví Bloy, že údiv čtenářův je neskonale více podmíněn jeho přízvukem (jako u Pascala), než myšlenkami. A přece bych řekl, že „význam Hellův je v jeho myšlence“ (Bouška), ale myšlenka je u něho nerozlučně spojena se stylem. „Jediná pravda to je, kterou hlásá, ne chladně, ale ohnivě, vášnivě, s láskou a zároveň silou, která podmaňuje.“ Jeho pohled je pronikavý, vniká přímo k srdci, k duši všech věcí a odkrývá mezi nimi vztahy nehledané, nové a tajemné. „Je z největších polemiků a satiriků světových, z největších a nejvášnivějších stilistů francouzských; satira doplňuje u něho exaltaci citovou.“ (Šalda v Ottově Slovníku). Stálý

*) L. Bloy (Brelan vyobcovaných 50 n.) zdá se mi, že vidí v této snaze po umění křesťanském utopii. Nemohl jsem aspoň z jeho skeptických slov nic jiného vyčísti, než že umění a křesťanství jsou prý nesrovnatelné. Mohou prý se naskytnouti výjimeční nešťastníci, kteří by byli zároveň umělci a křesťany, ale nemůže prý býti křesťanského umění.

enthusiasmus, jakýsi vznešený křik je podstatnou známkou jeho stylu, takže čtenář, zvyklý jen na obyčejnou lehkou četbu, může se při četbě Hella brzy unavit.

Filosofie Hellova je praktickou v pravém slova smyslu, chce učit, jak se má „žít v pravdě, ne živořit, jak žít, vědět a tvořit, kterak žít moudře a krásně.“ Bůh je princip všelike pravdy a života, čistý kon (actus purus). Čím více se mu kdo přiblíží, tím bude jeho život plnější, činnější, radostnější. Hello je filosof Jednoty. Moderní vědě a filosofii zdála se závislost na Bohu něčím pokořujícím. Ale „pro nás vládnouti jest sloužiti Bohu.“ Umění jde také tam, kam se zlíbí jeho fantasii a má svůj blud za neodvislost. A přece, co slavnějšího, než poslouchati zákona věčného, absolutně pravdivého a naprosto krásného? Co nečestnějšího, než býti otrokem vlastní obraznosti? Hello věří, že budoucnost věd a umění je v synthese, ve veliké a vznešené jednotě, jež se stane na půdě křesťanství. (Srv. Podobizny svatých XL.) Hello chce Život a Jednotu, chce Náboženství, Vědu, Filosofii a Umění spojit v Jednotu Života. —

Hello „napsal řadu děl neobyčejně osobitých a krajních již samým stylem“ (Šalda). Do češtiny jsou přeloženy „Physiognomies de Saints“ (Fysiognomie Světců), „Podobizny svatých“ S. Bouškou a „M. Renan, l'Allemagne et l'Athéisme au XIX. siècle,“ „P. Renan, Německo a ateismus XIX. stol.“ Josefem Florianem. A v červnu l. p. 1909 vydána konečně nákladem „Studia“ ve Staré Říši na Moravě největší kniha Hellova, „Člověk,“ v překladu Josefa Floriana o 486 stranách na tuhém ručním papíře.

Pokračování.

ANTONÍN HRŮZA

Ch. ing. Jan Methoděj Plucar.

(Pokračování.)

Bílý úsvit jitra jej překvapil svou jakoby chorobnou bledostí. Ulice Prahy byly ho plny, tohoto úsvitu, hustého poněkud, protože nemohl v něm uvidět zlatého úsměvu slunce, jak byl uvykl vidati je na venkově. Všecko bylo tak podivně zamlženo a obetkáno chmurami této protivné bledosti; i mysl jeho zdála se být jí zahalena.

Mohl odjet; bylo před sedmou hodinou ranní a k vlaku bylo ještě dosti času, ale Plucar nechtěl z tohoto ovzduší, nechtěl takto duševně spráskán a zdeptán vrátiti se domů, odkud včera odjížděl, jsa jist, že dnešek přistihne ho již u cíle jeho snů

Ale ?

Než — změní-li se stav jeho duše, prodlí-li tu déle, do poledne třeba ?

Je vůbec myslitelné, že by běh všedního života ustal, že by se mu jaksi uhnul z cesty, že by se chmury jitra rozptýlily a že slunce vyjde ?

Šel kolem chrámu, jehož vrata byla dokořán. Prostora jeho temněla se v pozadí, kde usláblým svitem chvěly se plaménky několika tlustých voskovic ve stojánkách ozdobených zvadlými věnci.

Vstoupil do tohoto šera a schoulil se do lavice v postranní tmavé kapli. Nebylo tu dosud nikoho; jen ta žlutá světla opuštěná a jakoby zapo-

menutá a vystrčená sem z ruchu života roztrásala chvosty svých plamének do massivní tvrdosti ztemnělého prostoru a zdála se žloutnouti zlatem slunce, které venku darmo hledal a které ani za nejostřejšího svitu bylo by neproniklo okny zkolorovanými postavami svatých obou Zákonů

Cosí měkkého, uklidňujícího vložilo se do duše Plucarovy . Kdesi zacinknul zvonek, něžně, jakoby byl někdo kapky stříbra utrousil. Zvuk tento předcházel dva lidi: kněze a hochu ubledlých tváří a pokorného, dětsky čistého pohledu. Zlatem vyšívaný ornát zamíhnul se ostřejším svitem, když světlo voskovic zlomilo se o jeho záhyby; pak zas se ticho jaksi zajiklo, prostor zmlknul a sen jakýs záhadný, jakoby sen duší dřímajících ve plamenech světél, přelétnul hrou odumřelých třpytů zlatého tkaniva a klenbou oněmělou.

A všecko zvažnělo, zesmutnělo, jakoby v očekávání úchvatně silného dramatu a krvavé tragédie. I do srdce Plucarova stékala tato nálada smutku, jež dala se dobře připodobniti hudbě tichých strun na nástroji, jehož jásavé tóny tlumil černý závoj. Mysl se jaksi koupala ve vlnách této hudby, která kdyby byla z blízka zaznívala, jistě by byla vzbouřila i struny jeho srdce a jeho citů všech, než tak, jak nyní tichými ozvěnami ševalila kolem jeho skrání, zkolébala toliko jeho osobní, čistě individuální bolest

A napadlo mu, jak by bylo blaze jeho srdci, kdyby vůbec nebyl. Jaké by tu bylo krásné usnutí k procitnutí nikdy nemožnému . .

Ale tu jakoby ho byl kdosi do srdce píchнул. Pocítil bolest, fysickou bolest. A přece se nepříhodilo docela nic zvláštního . Jen hoch tam v postranní kapli říkal za knězem confiteor, bil se svou malou rukou v úzká, nevyvinutá prsa za hlasitého: „Má vina, má vina . .“

Také by tak měl se přiznati? Než změnilo-li by se čeho v jeho životě? Není-li vše lhostejno, kde a na kom vina leží, když teď nelze dnešku urvati, s čím mu prchnul — to štěstí o němž snil, řítí se kams v nedohledno, v nekonečnou prostoru černého a hlubokého jako tma žalářů, na jejichž vlhké dlažbě bělají se kosti trosečníků života a straší světla jejich duší jako zde ty bludičky plamenů .

Pocítil cos tvrdého nad sebou; zdálo se mu, že prostora chrámu se sžíraje a že chladné stěny jeho studeným dotekem mrazí jej na žhavých skráních.

A vyšel ven, potácivým, chabým krokem, dosud si neuvědomiv, proč vlastně sem byl vstoupil .

Cítil, že jest unaven, ale přece dosud nebyl schopen odhodlání jakéhos určitějšího a jasnějšího; myšlenky dosud byly připoutány k ráně, která přese všechny jeho dřívější střízlivost, vypočítavou rozumnost a jakýsi jízlivý výsměch všeho něžnějšího dotýkala se těžce jeho srdce a která dle jeho technických termínů „vyvodí své důsledky.“

Venku již bylo hlučno; bylo pondělí a opozdělí úředníci spěchali do svých kanceláří. Plucar viděl na jejich tvářích a v očích zarudlých zřejmě stopy prohýřené noci s neděle na dnešek. Pocítil náhle odpor a ošklivost ke způsobu života, jehož kalné vlny i jeho uchvátily . Ti, již kolem něho chvátili, jakoby již byli vybredli; za to on ustavičně se jimi brouzdá a nemůže naléztí předmětu, kterýž by, byv uchopen, zároveň s ním neklesal.

A cítil, že bredne hlouběji a hlouběji. Tak si pojednou připadnul zbytečným a nemístným v životě, který zdál se mu býti velikou rodinou, schoulenou pod teplým útlukem, kterýž on opustil jako zpustlík a proti jehož dveřím se obrací s pěstí hrozivě do výše vzpříženou, s kletbou na rtech a s myšlenkou nízké pomsty v rozvířeném a nenávistí horečně vzplanulém mozku.

Viděl, kterak uhybají se mu všichni, jakoby byl stížen nakažlivinou odpuzující; tak jej nějak vylučovali ze své společnosti, šlouchali jej lokty, i boky a pohledy jakými's jej obetkávali a jakoby mu metali bezohledně ve tvář výčitku: „Ničema jsi, protože nedbáš povinnosti!“

A vzpomněl, že měl této chvíle již dávno býti ve své laboratoři; ředitel závodu nemiloval lidí, kteří po zábavě lenoší na úkor povinnosti úřední a bezohledně stíhal ty, kteří se baví tolik, že nemohou druhého dne pracovat. Plucar ho viděl, jak s mrzutým pohledem bude vyhlížeti ze své pracovny ke stolům, kde měl své působiště a jak v duchu stílisuje si přísné napomenutí, v němž „povinnost, úřad, kázeň, přesnost a píle,“ budou zejména zdůrazňovány a v němž dotkne se ho i bolestivě pochybou o jeho inteligenci, když je třeba jako obyčejnému dělníku toto mu připomínati a takto jej kárati.

„Starý chlap jste a není vás hanba,“ — řekne mu potom v soukromí a odplivne si před ním, docela si před ním odplivne.

Za jiných okolností nesnesl by této výtky a opustil by třeba službu — ale dnes? Vrací se jako venkovský chasník od muziky, páchne lihovinami, kouřem a potem, má zbledlé, žluté tváře, oči podběhlé odporným jakýms vlhkem a červení, šat jeho je v nepořádku a nechybělo mnoho, že by se byl popral, s nožem v ruce!

Probudil se v něm člověk nižší mravní úrovně — a on přece si přísahal, že nevrátí se nikdy do míst chudoby a nízkosti — leč dnešek vše zvrátil a všechny práce zničil jednou nocí.

To byl urputný výpad — fuj! hořklo mu v ústech; odvážnou, smělou a hazardní hrou pokusil se o vydobytí koruny svých dosavadních úspěchů, všecko dal v sázku a všecko prohrál!

Bohatý, výhodný sňatek — leč dnes? Cítil, jak jej odkopli od svého prahu boháči, jeho, chudása, který se k nim chtěl dotříti! Chudoba přece jen čpěla dosud z veškeré jeho bytosti, z každého slova mluvila a všecku jeho duši halila jakousi sprostou patinou, jako plesnivina pohozenou holinku.

A zase si odplivl, tak nějak s versou lidí, kteří výkonem tímto plivají na vše, co je pro ně nedostížitelným a čímž jsou přinuceni pohrdati. Zlost jakás divná jím zatřásla. —

Žena — Marie Dudova! Tak to jméno vždy vyslovoval s jakýmsi zbožným vznícením a s něhou, jako když matka volá svého mazlíčka — a dnes? Miloval ji?

Přiznal si, že ano! A miluje ji dosud a proto všechny tyto rozpory a nedůslednosti v jeho mysli, proto ten zmatek překotný v pořádku jeho života. Byla mu drahá, protože doufal, ba byl přesvědčen, že s ní jako se ženou bude šťasten a pak — byla přece jenom zámožná a to také rozhodlo! A proto, že všecko toto uklouzlo mu pod rukama, se zlobil, trpčil a kyselil!

Zase se přenesl myšlenkami do továrny: tam už stroje hlučely, pára plechovým komínkem zvonila a bílá její mračna rozptýlila se rychle v chladném jitrním vzduchu. Nad údolím, jehož příkrá, lysými skalami pokrytá úbočí splývala s dnem jeho lučinatým, válely se mlhy a do nich vzpínal se štíhlý kužel vysokého komínu, chrlicího co chvíle mraky černého a fosforem páchnoucího kouře.

V kotlech už šfáva šuměla, z pánví odpařovala se tekutina a vlhkost páchnoucí páry přilínala k studeným tvarům železné konstrukce, na níž zavěšeny byly transmise k pohonu mísidel, výtahů, třídících válců a rozměňovacích strojů.

Kožené řemeny a lněná lana svištěly vzduchem a klepaly jako do taktu úchvatné písni práce svými ocelovými sponami do lesklých hřbetů řemenic.

Všecka budova se chvěla a prostorami jejími jakoby hnala se bouře, od patra k patru, od síně k síni. Do širokých rozloh burácely její ozvěny rytmické a den ze dne stejné: šestou hodinou rani signalisoval kovový hvizd parní píšťaly počátek šichty, a tu bylo již dlužno býti na místě.

Plucar dnes scházel. Ano, vysmějou se mu a což teprve až se dozví, že výprava jeho za štěstím skončila tak donquijotsky!

Neměl mezi kollegy mnoho přátel, intimních již dočista ne! Stýkal se sice se všemi, protože nenáviděl roztržky a příkrost pohledů lidí, s kterými mu bylo žítí — než k důvěrnosti, která srdci ulehčuje, bolest a zklamání nésti napomáhá a každou radost a každé štěstí povyšuje na čistou rozkoš, bylo u něho daleko. A proto právě věděl, že o výsměch nebude tu nouze. Radostný výsměch, výsměch jakéhos zadostučinění dají mu pocítiti, a on bude bezbranným proti nim, leda že by je umlčel násilím!

Hu! otrásl se.

A bývá tak v úřadech! Za volné chvílky každý klep se skritisuje, každá událost se překlepe a pomluví, dnes toho, zítra onoho vezmou si na přetřes a koření si jím nudu oddechu a všední práce. Býval dosti zhusta svědkem i podílníkem této „duchaplné“ zábavy, která zejména za nočních šicht byla až příliš živou, zvlášť jednalo-li se o milostné zápletky zdejších zaměstnanců s děvčaty továrenskými.

On flirtu s dívkami tohoto druhu nebyl však nikdy příznivcem, krása žen těchto nedovedla jej nadchnouti, protože připomínaly mu jeho původ a byly by jej jistě strhly v ovzduší, z kterého on přece se vypracovával, od citění s lidmi těmito a s jeho potřebami se všemožně emancipoval a tudíž všecko mjel, co signum chudoby hmotné mělo vpáleno do tváře. Zachovával předepsanou tímto svým zákonem zdržlivost a snažil se vždy dáti všemu kónání svému, své řeči, myšlenkám ba každému kroku a styku s lidmi ráz jisté noblessy a elegance a i hrdosti a úzkostlivě dbal, aby nebyl jinak titulován, než jak mu příslušelo právem jeho vysokoškolského vzdělání a s ním nabytého společenského postavení.

Vytvořil si zvláštní kult, kult abychom řekli, obdivu a ocenění sebe sama v sobě — tedy úcty člověka k jeho hodnotě. Právo prvního nezřídka zakřikl právem a nutností formy a šablonou druhého. Nepocítoval při tomto znetvoření svých citů a myšlenek nikdy jakýchsi rozpaků, nechtěl a nemohl věřiti, že se — cítě, mysle a jednáje takto — obmezuje, že znechucuje se svým kollegům, které všecky, mimochodem řečeno, podceňoval, protože, což bylo ovšem správně, neprošli tak trnitou cestou života jako on!

Než dnes se všemi svými doktrínami, tak úzkostlivě kdys zformulovanými učinil přemet, čili docela obyčejný kotrmelec. Je vydán posměchu vinou své neobezřetnosti, svým jaksi ignorováním studia ženského srdce, jeho záhadných hloubek, úžasných mělkostí, zakrývané povrchnosti, vůbec vlastností ženy, které na jedné straně činí z ní královnu čistých srdcí, předmětem obdivu, úcty a zbožňování a na druhé opět snižují ji na demona, tyranku a vražednici všeho, co kdy ušlechtilého vzkvetlo v duši mužově.

Všecko to tak všeobecně lidské, co v prachu plazilo se kdys před slávou a věhlasem jeho odborně slovutného jména, vzbouřilo se tu protestem a odporem a vyvstalo jako přísný soudce všeho jeho života. Utkaly se tu dvě idey a idea člověka a jeho srdce vítězila — ale vítězila již pozdě, když již nebylo možno ničeho z vítězství tohoto vyzískati. Vtáhl do zbořených měst, do popleněných osad, zdeptané lány strašily spoustami svými a jemu nezbylo

než hledati a pátrati v rumovišti zbořenin, v dýmu požárovišť a hroziti se, že je tu tak sám a bezradný!

Tohoto fiaska u jeho přátel nebylo a přece žili, povrchně usuzuje, skoro tímtež životem, jako on. Až snad na okolnost, že nebylo u nich rozlišnosti mezi člověkem a jeho úkolem přisouzeném mu kulturou, vědou a vzděláním. U nich nebylo třeba této stranickosti, protože již od mládí ranného život je obklopil přepychem a bezstarostností o existenci. Chvilé, které on trávil v hledání cest a oklik, jimiž by bylo bývalo lze usnadniti si hořkou pouť, používali oni jaksi k povšechným rozhledům po světě . . . On s nimi jda a s nimi soupeře, rozedral podrážky u chatrných bot a když na chvíli se zastavili k oddechu, bylo nutno krátkou lhůtu k odpočinku určenou využití k opravě obuvi, neměl-li se opozditi k vůli bolesti rozdrásaných nohou!

Ano, tak to bylo!

Prokletý život! A kdo měl tenkrát upozorňovati, kdo raditi, varovati a ukazovati k blízku obzorů, k obzorům jeho vlastní duše? Přátelé? Neměl jich! Rodiče? Vědomosti jejich nepostačily ani k postřehnutí vlastní situace — jak tedy mohli býti vůdci člověku, který dal se cestami jim úplně cizími?

Snad tedy milenka?

Zde se Plucar poněkud pozastavil; ale mávnul jen rukou, když vzpomněl na svou studentskou lásku, naivní sice děvče, než přes to přece tak vychované, aby poznalo, že známosti druhu tohoto končívají z pravidla neblaze. Vdala se, kdy on teprve svá vysokoškolská studia počínal, dnes je z ní již asi obtloustlá mlynářka, matka dospívajících dcer, a je to konečně docela přirozené — vždyť jeho požadavkům byla by nikdy nevyhověla.

Byla mu tehdy úplně lhostejnou zpráva o jejím provdání se — a přece mohl již tehda z události této čerpati tak mnohá poučení pro sebe . . .

Než — toho přehledu všeživotního nebylo ovšem ani tu možno hledati . . .

A šel tedy sám . . . Jako dnes! Život jej odstrkuje, zavírá před ním štěstí do nedobytných pokladnic a on rozbíjí si lebku o jejich tvrdé stěny

(Dokončení.)

Dr. FRANT. REYL:

Ö součinnosti kleru s inteligencí.

(Dokončení.)

II. Z této kulturní činnosti církve vyplývá, že má církev také veliký význam na poli sociálním, kdy nynější krise není zaviněna jen nestejným rozdělením majetku, nýbrž též nestejným vzděláním jednotlivých společenských vrstev. Dnes jest jasno všem sociologům, že nestačí ku blahobytu společnosti množiti jen hodnoty hospodářské, nýbrž že jest nutno též zvyšovati fond hodnot mravních.

Vzdělání rozumové uschopňuje člověka, aby co nejvíce statků tvořil, výchova charakteru k tomu svede, aby z mnohých potřeb lidských žádal si jen těch, které mu doporučuje rozum a svědomí. Nutno v člověku množiti mravní hodnoty poctivosti, nutno buditi soucit ku bližnímu a živý cit pro spravednost. Reforma sociální nemůže se spokojiti jen s úpravou právních a hospodářských poměrů, jest dlužno též upravit a zušlechtili nitro lidské.

A víte, co se dotýká nitra lidského nehlouběji? Je to náboženství, jehož hlasatelem je kněz. Proto také žádná sociální reforma nemůže se řádně

provésti bez spolupůsobení kněze. Německý spisovatel Koppstein vydal r. 1906 knihu „Moderní křesťanství“, v němž se mluví o významu kněze. Professor Czerný, proslulý klinik v Heidelbergu, napsal: „Potřebujeme duchovního, jako nositele mravního poslání, aby byl protiváhou materialismu.“

Prof. Egelhaaf se vyjádřil: „Více nežli jindy potřebuje naše doba duchovního. Čím duch času je exaktnějším, čím více přibývá vynálezů, čím více věda se šíří, tím potřebujeme protiváhy náboženského idealismu a jeho majestátní výše.“ (Viz Dra. Reyla: „Úkoly sociální politiky“ 1909 str. 137.)

A jako na poli sociálním, tak ani v politice nelze se obejít bez náboženských zásad, proto ani z politiky nemůže být kněz vyloučen. Mním tím ovšem politiku poctivou, ne mandátovou; míním politiku sociální, která směřuje k odstranění nepříznivých poměrů hospodářských a společenských. Předním úkolem poctivé sociální politiky jest vhodnými zákonodárnými opatřeními zajistiti smír mezi materiální kulturou a osobním blahobytem jednotlivým a poskytovat účinnou ochranu nejen kapitálu, ale i práci.

Dnes nesrovnalost mezi obrovským vzrůstem záloh hmotných a mezi osobním blahem jednotlivcovým vyniká hlavně z dlouholetého řádění bezohledné soustavy liberální, která spočívá na úplné volnosti ziskového pudu a na zúmyslném opovržení zákonem Božím ve veřejném životě. Nutno zajisté silným nátlakem přivésti rozpoutaný ziskový pud do náležitých mezí a touto velikou mravní silou, která by toho dokázala, jest jediné mravnost na náboženství založená. Jen ohled na věčného a vševědoucího soudce, nejvyššího pána člověka i přírody, dovede člověka i diktovati mravní povinnosti ku veřejnému blahu a stanoviti hráz hospodářské činnosti, kde přichází ziskový pud do sporu s požadavky spravedlnosti a lásky k bližnímu.

Kdyby se vedla v Čechách politika rozumná, která respektuje náboženské cítění našeho lidu, pak bychom musili v Čechách tvořiti jedinou českou stranu a přestali bychom se drobiti na frakce, kteréž znamenají úpadek české delegace. Není třeba ani velikého politického rozhledu, aby český člověk pochopil, že když český lid nábožensky jest založen a nábožensky žije, nesmí být politika jeho protináboženskou. Mnozí zaslepení lidé v Čechách šli však již tak daleko, že počali vylučovati kněze nejen z politiky, ale také docela již i z národa a z vlastenecké práce. Otázka ovšem jest, zdaž počínáním takovým možno doufati na zdárný výsledek. Při vylučování jest vždy dvou činitelů zapotřebí. Jeden, který vylučuje, a druhý, který se vyloučiti dá. Pochybuji silně, že kněžstvo české bude tak dobráckým, aby vyhovělo přání kde kterého patentovaného vlastence.

Pohrdavý způsob, jakým nynější generace zachází ve veřejném i vlasteneckém životě s duchovenstvem, jest skutečně nevděkem za všecku buditelskou a vlasteneckou činnost, jakou duchovenstvo české po staletí v národě vyvíjelo. Na dotvrzení svých slov dovolávám se svědectví našich českých politiků, jimž nynější politikové se nemohou žádným způsobem vyrovnati.

A přece společnost česká není vůbec a bezvýjimečně proti kleru. Když některý kněz odpadne a zpronevěří se své přísaze, je vítán s otevřenou náručí a o překot vychvalován. Je to smutným vysvědčením pro charakternost našich politiků, že jenom zrádové z řad kněžských nalézají vlídného přijetí, kdežto kněz poctivý a charakterní jest důsledně ignorován.

Netřeba ani vykládati obšírněji, že národ tak malý a ohrožený, jakým jest národ náš, nemůže si dovoliti té marnotratnosti, aby se vzdával součinnosti katol. kleru, jenž stával vždy v přední frontě ve všech politických zápasech a národním boji proti přívalu germanisace.

III. Jestliže součinnost kleru s inteligencí jest nutná na poli kulturním, sociálním, politickém i vlasteneckém, pak tvrdím, že jest součinnost tato nutnou též na poli náboženském.

Náboženství není zajisté jen pouhým řemeslem, kterým by se měla zabývat jen jistá třída, náboženství není také jen souhrnem liturgických obřadů, které vykonává jen stav kněžský, náboženství není pouhou formou, nýbrž jest principem života soukromého i veřejného. Má význam pro jednotlivce, má význam pro celou společnost lidskou, proto není náboženství jen věcí soukromou, není jen chlebovou záležitostí faráře, nýbrž má význam veřejnoprávní, a každý nábožensky cítící člověk, ba každý lidsky cítící intelligent má a musí mít zájem o náboženství.

Dnes ovšem česká intelligence ponechává duchovenstvu všecku starost o náboženství právě z toho důvodu, že nemá náležitého pojmu o významu náboženství, a že považuje úřad kněžský za odbornou živnost. Kdyby náboženství bylo skutečně jen řemeslem, pak byl bych prvním, který by usiloval potlačit takové kramaření s lidskými city. My ale jsme přesvědčeni na základě historických a filosofických důvodů, že náboženství katolické jest pravda Bohem zjevená a kněžstvo že jest skutečně pravým zástupcem Kristovým zde na zemi. Proto také věřím, že náboženství je předmětem tak vzácným, že všichni lidé bez rozdílu vzdělání mají považovati prakticky zařízený život podle zásad náboženských za svou povinnost, které nemají jednotlivci pouze dostáti sami, doporučovati, nýbrž celá společnost národní.

Jiří K-ha.

K p r a v d ě !

(Pokračování.)

Jak může v takovém prostředí býti řeč o víře? Doklad ze života akademického: Moskevský docent Čenkov provedl roku 1907 mezi studenty „pohlavní anketu“. Vyšla na jevo statistika hrůzná! A u nás? Podobný pokus stal se před lety na pražských vysokých školách a odborné kruhy byly ve zmatek uvedeny, jaká to intelligence povede jednou český národ!

Vzácné myšlenky o důležitosti náboženství v ohledu právě zmíněném a o velikém poslání a výchovatelských výsledcích katolické církve podává v poslední době muž nad jiné nestranný a znalec odborný, dr. František W. Foerster (protestant), professor university curišské. U nás vydán r. 1908 jeho spis: „Pohlavní mravouka a výchova“ v překladu Ad. Urbánka. Tam pronáší Foerster mezi jiným pozoruhodnou větu: „V kruzích opravdu věřících nacházíme ještě dnes pohlavní život řízený pevnými a zřetelnými zásadami, zatím co mravní malátnost a necharakterní zhrubělost jest největší právě v kruzích nevěřících, které jen kácely a téměř nic nového místo toho nepostavily, než nauku o vyžití.“ (Str. 131).

Jak mocným jest tudíž dosah pravdy! Lze říci ještě vážně, že ona jest prázdným fantomem, — a náboženství věcí překonanou?

Na filosofické fakultě se přednáší t. zv. „praktická filosofie“ — ale nikam se věru nehodí název ten lépe, než pro čisté, silné a upřímné přidržení se zásad křesťanských. Toť ten životní prvek, filosofie, která v praksi neselhala, ale splodila duchy obdivuhodné.

Nyní sem povolejme vynikajícího representanta ethické vědy posledních dob, prof. Richarda Wahle, který poctivě přiznává, že celá spekulativní a theoretická ethika se minula cíle. („Das Ganze der Philosophie.“)

Toť aspoň tiché dosti učinění křesťanské mravouky, jak je ostatní prakse denně a v nesčetných obměnách dosvědčuje. Zbožný, charakterní jinoch

stojí vždy pevně, on se snaží výše, a jestliže kdy podstoupí zápas za své mravní ideály, on ví, proč a jak; jeho víra jest mu nejen oporou života, ale začasť i jediným jeho důvodem. Právě víra živá, svatý zápal pro něco vznešenějšího, — hlavně však nevinné, ale silné srdce, obestírají celou bytost takového jinocha zvláštním kouzlem, jež v obdivu nazval Björnson „bílou magií“ („Jednoženství a mnohoženství“.) Těmito názory dívá se na svět, jimi udává směr budoucnosti. Dobře to vystihl Göthe:

„Wie Einer ist, so ist sein Gott,
darum ward Gott so oft zu Spott.“

(„Zahme Xenien,“ IV), a Platon radil napřed uspořádati mravy lidí a potom teprve je poučovati.

Mnoho zde prospívá míti vždy před očima svůj cíl. V tom jest tajemství zdaru. Kdo si zodpoví základní otázku „proč zde jsem,“ — a učiní si odpověď věcí cti, ten napolo už zvítězil.

Této otázce se nevyhne nikdo. Snad dlouho dříme neprobuzena, ale pojednou, nenadále vztyčí se v celé své neodbytnosti, zabuší mocnými údery na bránu, — snad tehdy, kdy její vyzývavost jest nejméně příjemna a vítána. Ona stravovala myslící ducha pohanstva, neopustila ani moderního člověka.

Myslím, že zvláště intelligent se jí nevyhne, — a je příznakem nezdravým, abnormálním, míní-li kdo, že se s ní už dávno vypořádal. V přísných zkouškách života, v ohni utrpení, u mrtvol drahé bytosti, při skonání života dere se mocně v popředí zájmů: „K čemu jsem tu, — co jsem?“

A zváží-li člověk myslící lidské bědy fysické i mravní, — vidí-li své bratry úpěti v tisícere muce, tím více se ptá po určení člověka. Jen si všimněte ohromných rozporů společenských, — úžasné mravní bídy i mnohých vzdělanců, pozorujte neurvalý boj o existenci, — to vše nutí člověka k otázce: „To, či něco jiného jest mým účelem?“

Věčně žíznlivý duch lidský neuspokojí se jenom něčím viditelným, — on si žádá a hledá pravdy, jejíž fragmenty jsou ovšem na světě už dosažitelný, ale plnosti její doufá v Pravdě samé, neskončené, v Bohu. Duch moudrý neztrácí nikdy s obzoru tohoto cíle svého, — a poslední věci člověka nejsou mu stínem, ale povzbuzením, radostí, srdcem žití. Mnozí však, jak dí Lubbock, mají je na očích jako rakev na egyptských hodech, a tak jako mrakem zachmuřují svit života. Jak radostně zde září do temnot a bolestí života silná víra v nesmrtelnost duše, ona je kotvou v bouři a přístavem v době poklidu. Proto není mrtvou literou otázka náboženská, poněvadž jest půdou, na níž spočívá veškeren život náš.

Toho jsou důkazem naše speciálně české poměry. Český lid měl vždy náboženské jádro. Právě pohnuté doby jeho minulosti točily se kol náboženského problému, — a ať už byl řešen jakkoliv, stačí, že tu zájem o náboženství byl a to veliký. Čtème na př. kulturní doklady Wintrovy a vynoří se nám obraz netušený.

Stačí srovnati století XIV. s následujícím: Karel IV., Štítný, Milič, Konrád Waldhauser, Hus, Petr Chelčický, Komenský a j., — osudy vysokého učení v těchže dobách, kvasení v celém národě, rychlý vznik a zánik různých náboženských sekt, — nové pak přilnutí k církvi, — to vše dosvědčuje, že český lid nebyl apathický v náboženství, ale pokládal ji za část svého bytí.

A nyní? Mizí národní píseň, na poli neuslyšíte ve $\frac{3}{4}$ Čech veselé písni, s posupným výrazem se pracuje, něco není v pořádku. Nebývalá nevlídnost zeje k nám, špatně zakrývající prázdnotu srdce, — srdce zbaveného Boha a vše oživující víry.

„Páni“ začali a „páni“ se brzy přesvědčili o důsledcích. V hostincích bylo náboženství systematicky utloukáno, — a když nyní malá hrstka obě-

tavých se vrací na ztracené posice, aby získala, co se ještě zachrániti dá v zájmu příštích generací, — jediné slůvko „klerikalism“ osvědčuje kouzelnou moc. Jím se to ozývá od university až do poslední vesnice. Zde je výmluvným dokladem universitní „Veni Sancte,“ — česká to specialita, poslední volba rektora atd. atd. Snad málo kde povrchní a mělká „Volná Myšlenka“ se může s takovým bombastem roztahovati jako u nás. Stačí v té příčině vzpomenouti části našeho národního učitelstva, které nyní teprve vítá Haeckla, ve světě učeném už popraveného a horlivě fedruje národu nesympathickou „Volnou školu“.

Malá ironie: „Jsme prý národ Husův“! (a jeho sebrané spisy nikdo nekupuje .)

Oasy.

Jest ovšem dusno, — lze však mluvit o sečtených dnech náboženství? Je tedy situace naprosto beznadějnou? Nezdá se; jak už svrchu naznačeno, hlásí se k životu nejen jeden příznak věstící obrát, — dosud nesmělý, ale tím zajímavější, že se objevil za různých okolností a ve všech vrstvách lidstva, třeba jen sporadicky.

Zatím co ministr Viviani ve Francii se těšil tím, že už shasili na obloze ona veliká světla, jako jest věčnost, nesmrtelná duše a j., což u nás v kruzích soc. demokratických, pokrokářských et comp. došlo hlučné ozvěny, — je nucen vynikající jich předák, prof. Massaryk, prohlásiti: „Ten náš český liberalismus se bortí, intelligence zabývá se zase otázkou věčnosti.“

Ano, jde tento proud světem, dosud utajený, avšak v dohledné době se ještě přihlásí k životu. Čekalo se mnoho, ne-li všechno od vědy, — ale všeobecné zklamání konstatuje náš český učenec prof. MUDr. Mareš výrokem výše uvedeným. A slavný apologeta P. Maryan Morawski vyjadřuje myšlenku Marešovu skoro týmiž slovy: „Aby věda či osvěta mohla vytlačit a nahradit náboženství, musila by sama odpovědět na otázky, jež klade náboženství a jež srdce lidské nejvíce zajímají. Prozatím však věda těchto otázek neřeší. Ba dokonce, po chvilkových illusích, sama přišla k poznání, že otázky ty leží úplně mimo její dosah.“ („Večery u jezera Genevského“ strana 8.)

Konec tento tušil již před 150 lety Rousseau, když r. 1749 na otázku Dijonské akademie, přispěla-li obnova věd a umění k zušlechtění mravů, — odpověděl záporně. Rousseau ovšem netušil nynějšího rozmachu lidského ducha, zvláště v oboru technických věd, než i my si musíme dnes přiznati se vši upřímností, že přes všecken pokrok různých věd nestal se člověk šťastnějším. Není to vinou vědy samé, chyba je v tom, že věda byla přeceňována, že hledáme v ní něco, čeho neměla a také ani jejím účelem nebylo. Pakli se však úporně trvá na tom, že věda sama je universálním prostředkem i lékem života, — byl by stav opravdu vzdělaných tříd smutným toho důkazem. Varujme se zde extrémů: i přehodnocování vědy i zase nedocenění. Slova charakteristická pronáší k té věci F. Duilhé de Saint-Projet: „Dvěma slovy možno vyjádřiti smýšlení současné, je to skepticismus a fetišismus; skepticismus náboženský a fetišismus vědecký.“ („Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních str. 52; přel. dr. Podlaha.)

Odtud to hromadné „stěhování na jih,“ — k slunci pravdy, k teplu poznání, — neboť severní kraje chladné vědy nejsou pro všechny, nepostačí každému. Než i ti, kteří zůstali, — časem toužebně po slunci zatouží a vítají jeho návrat.

(Pokračování.)

Základy sociálního pojišťování.

(Pokračování.)

Ústavy, které jsou nositeli soc. pojišť. mohou býti buď veřejné nebo soukromé. Veřejnými jsou pokladny vedené státem nebo samosprávnými jeho svazky, na př. zeměmi nebo okresy, tedy svazky z nutnosti právní existujícími t. j. takovými, jichž bytí či nebytí není dáno do libovůle jich příslušníků. Naproti tomu, kde se interestenti sestoupí a projevem společné vůle utvoří si svazek ku provádění sociální poj., mluvíme o organizaci soukromé, neboť zde jest dána možnost, aby členové na př. nějakého spolku zase společným usnesením zařízení toto zrušili. Pokud pak se jedná o soukromé ústavy pojišťovací, tu v obor sociál. poj. v technickém smyslu spadají jen ty, které nemají snahy z tohoto provozování nabývatí zisku, kde se tedy z běžných příspěvků hradí vydání na splácení rent. Naproti tomu nespádají sem ústavy soukromé, na zisk vypočítané, tedy na př. společnosti akciové, které často provozují na př. poj. na případ úmrtí a pod.

Není také prosto vši důležitosti, je-li organizace sociál. poj. provedena dle jednotlivých odborů živností pojištění podléhajících — poj. odborové, či zda všichni bez ohledu na své zaměstnání jsou pojištění u téže pokladny, která šíří svou činnost na určité území, v kterémžto případě mluvíme o organizaci teritoriální (nebo také smíšené). Tak na př. pojištění v Rakousku je provedeno teritoriálně, t. j. na př. všichni, kdož podléhají pojištění úrazovému v Čechách, jsou členy úrazové pojišťovny v Praze, ať pracují v kterémkoli odvětví průmyslu a to má za následek velikou komplikovanost předpisů při rakouském pojištění úrazovém, ježto nejsou všechna odvětví stejně nebezpečná, tak že třeba různým způsobem stanoviti výši příspěvků dle jednotlivých tříd nebezpečnostevních. Naproti tomu v Německu je úrazové pojištění průmyslové provedeno dle odborů, tak že rozdělování na třídy nebezpečnostevní odpadá, kdežto úrazové pojištění dělnictva zemědělského je i tam provedeno teritoriálně, což zde ovšem nevádí, poněvadž způsob provozování průmyslu zemědělského je celkem týž ve všech částech říše a nebezpečnost při něm také přibližně stejná. —

Co do způsobu, jakým kapitálová organizace soc. pojištění může býti provedena, nutno lišiti dva principy, z nichž každý má své přednosti i praktické obtíže: je to systém úhrady kapitálové (Kapitaldeckungssystem) a systém řízení rozvrhovacího (Umlageverfahren). Věc nejlépe vynikne příkladem: pojištění úrazové v Německu je provedeno na základě zřízení rozvrhovacího, což znamená: vydání na renty úrazové, tedy renty, které se osobám během správního roku úraz utrpěvším nově povolily a renty, které již v dřívějších letech byly povoleny a na základě toho i v běžném roce se vyplácejí, zapraví se nejprve jaksi zálohou z nějakého pramene jiného (na př. v Německu poskytuje tyto obnosy říšská pošta) a na konci roku se celý tento náklad rozvrhne na účastníky t. j. na dělníky i podnikatele, tak že z jejich příspěvků musí se celý ten obnos ročních nákladů sebrati. Je zjevno, že při tomto způsobu jsou v době zavádění příspěvky poměrně malé, poněvadž je s počátku málo splatných rent a novota tato resp. břímě s ní spojené není tak veliké a důležitá tato věc nenarazí hned s počátku na tak silný odpor těch, kdož mají příspěvky zapravovati. Výdaje ovšem zvolna stoupají jak postupně víc a více rent se stává splatných tím, že přistupují stále další případy úrazů, až dostoupí se jisté výše, na které se vydání přibližně již udržel a to tím, že zase pozvolna odpadávají

úmrtím ony osoby, které počaly již dříve renty požívat. Tedy na př. v prvním roce zavedení případnou na 1000 dělníků 4 úrazy i bude nutno opatřit těm 4 postiženým roční rentu po 400 K tedy celkem 1600 K, tak že příspěvek jednotlivců k úhradě tohoto obnosu bude činit 1·6 K. V druhém roce přibudou témuž tisíci dělníků další 4 renty, což s rentami z předešlého roku činí 3200 K a příspěvek za osobu již 3·2 K ročně atd. do jisté výše.

System úhrady kapitálové naproti tomu je se stanoviska pojišťovací techniky rozhodně správnější a spočívá v tom, že v jediném správním období třeba z příspěvků interessentů sebrati tak veliký kapitál, který dle pravidel pojišťovací techniky a získaných zkušeností musí stačit k úhradě rent po celou tu dobu, kdy ony budou musiti býti vypláceny, na př. týž případ, jako shora: dejme tomu, že se zmíněné 4 renty po 400 K budou musiti poškozeným vypláceti pravděpodobně 30 let a k tomu je při 4 proc. míře úrokové třeba kapitálového fondu v obnosu 27.667·24 K, tak že každý z onoho 1000 dělníků musí přispěti obnosem 27·67 K, což je zajisté o mnoho značnější, než výše uvedený obnos 1·6 K a tím se dá vysvětliti také živější odpor, který se proti tomu zvedá. Ovšem při tomto postupu zůstávají příspěvky hned od počátku přibližně stejné, protože nepřistupuje náklad na renty dřívější, které všechny musí naléztí úhradu v příspěvcích toho správního období, ve kterém se staly splatnými.

Dle toho konečně, zda se oprávněnému vyplatí určitý obnos kapitálový jednou pro vždy, nebo zda nabývá nároku na renty splatné v periodických obdobích, mluvíme o pojištění kapitálovém a rentovém. Jakkoli obnosy kapitálové jsou dle přirozenosti věci poměrně vyšší, než jednotlivé obnosy splacených rent, je zjevné, že se tímto způsobem účelu sociálního pojištění nedocílí, poněvadž je zde vždy nebezpečství, že se splaceným kapitálem nenaloží způsobem náležitým, tak že pojištěnec pak postrádá všeliké podpory, kdežto postupně splácené renty zabezpečují přece jen aspoň to nejnutnější.

Nyní třeba přistoupiti ke stručnému vylíčení toho, jak sociální pojištění je provedeno v jednotlivých státech středo- a západoevropských a to tak, že dlužno probrati jednotlivé obory dle kategorií výše uvedených, pojednati tedy postupně o pojištění nemocenském, úrazovém, invalidním a starobním a to nejprve v Anglii, jejíž organizace sociál. pojištění je v některých směrech výsledkem dlouhého historického vývoje. Potřebám poj. n. e. m. o. c. e. n. s. k. é. h. o. slouží především t. zv. „spolky výpomocné“, které odvozují původ svůj z dávných svazků cechovních. Zákonodárství anglické mělo záhy dosti příležitosti jimi se zabývat, aby odstranilo zlořády, které se v nich zahnízdily, zejména snaho vykořisťovací, tak že již zákony XVIII. věku jimi se obírají. Nejnověji pak zákon z roku 1896 rozlišuje společnosti nezapsané a zapsané. Tyto poslednější jsou ony, které podrobily se zákonným předpisům o stanovisku pokladen, o oborech, na které se jimi provozované pojišťování vztahuje, o členství při nich, uložení jmění, vedení pokladny, bilanci, uplatňování nároků atd. — Každý rok musí předkládat bilanci a vždy za 5 let prokázat svou způsobilost dle požadavků pojišťovací techniky vyhověti svým povinnostem. Za to požívají přednostního práva pro své pohledávky, úlevy poplatkové a úlevy při zúrokování státem poskytnutých rezerv — Forma zorganizování těchto spolků výpomocných je velmi rozmanitá. Jsou to společnosti místní, odborné, pro dělníky určitého odvětví, pro ženy, děti, mládež atd. a také obor jejich působnosti je velmi pestrý, ale nejvíce se vztahuje k pojištění nemocenskému, při čemž zajišťují lékařské ošetření, podporu v nemoci, peníz úmrtí pro pozůstalé na náklady pohřbu, nemocenské příspěvky pro rodinu a pod. — Základem finančním jsou téměř

všeobecně příspěvky účastníků, větší nebo menší dle rozsahu pojišť. a vybírané týdně, měsíčně nebo čtvrtletně.

Druhým faktorem v systému pojišť. anglického jsou „j e d n o t y d ě l n í c k é.“ Tato odborová sdružení jsou výsledkem plodných svépomocných snah anglického dělnictva, jež ve svých jednotách postupovalo od malých spolků konsumních a družstev nákupních ke společenstvům výrobním a konečně k ohromným velkoobchodnickým podnikům. Jednoty tyto, obstarávající všechny zájmy zúčastněných členů, vytkly si také za jeden ze svých cílů provádění pojištění ve všech směrech a došly skutečně velikolepých výsledků, neboť vedle příspěvků nemocenských poskytují i renty starobní a z části dokonce i prázdnové.

(Pokračování.)

J. D-k.:

Rok 1909 a katolické studentstvo.

Rok 1909 zůstane povždy v blahé paměti všeho katolického studentstva. Teprve rokem 1909 vstupuje katolické studentstvo doopravdy na veřejnost. Akademické spolky byly sice již v minulých letech založeny jak v Praze, tak i v Brně — ale většího významu na studentské veřejnosti neměly, poněvadž scházely jim nějaký mluvčí. Studentská hlídka v časopise „Nový Věk“ — ač jí nikterak neodpírám významu — pro celé české katolické studentstvo nedostačovala, poněvadž jí největším dílem používala jen pražská „Česká Liga Akademická“ a jinému studentstvu zůstala „terra incognita“.

Teprve r. 1909 založením vlastního časopisu ukázalo katolické české studentstvo, že dosud žije, že chce žít i dále, ale ne již někde v úkrytě, nýbrž ve veřejnosti, že chce — a to nepřátele naše nejvíce zlobí a mrzí — získávati stoupence i na školách středních, že zkrátka chce mohutněti.

Život nám upírali již dosti dlouho. Dlouho nemohl se katolický student na veřejnosti ukázat, dlouho ho považovali studenti jiných táborů, kteří mysleli, že právo na existenci mají jen oni, kteří spíti jsouce moderními hesly a frásími bez rozumu a bez rozvahy odsuzovali ty, kteří s nimi nesouhlasili, studenty katolické — své kollegy — za ovce prašivé, jimž se čistý musí vyhnouti. . . dlouho, velice dlouho nás všemi možnými (a namnoze i lživými) zbraněmi potírali — jen aby jiskru života v nás utlumili, uhasili, udupali . . . A my? My, nemajíce mluvčího svého, musili jsme všecky urážky, lži a nepoctivosti, nepřáteli nám ve tvář vmetené, mlčky do dna vypít, klidně jako beránci snášeti, spravedlivě se obhájeti nebylo nám do práno.

A jak je tomu dnes? Nemaluji si nějaké vzdušné vidiny, vím, že k úplnému uznání našeho života od veřejnosti a k náležitému respektování jeho uplyne ještě dlouhá doba, přece však je jisto, že nepřátelé nemluví již o nás takovým uštěpačným a podceňujícím tónem, jako dříve, když jsme ještě neměli svého časopisu. Pokrokářští studenti všech odstínů uznali již faktum: jsou již jednou tu — a to po teprve jednoročním vycházení našeho listu jest veliký úspěch. Časopis tedy způsobil, že jsme uznáváni a respektováni, ne sice ještě zcela, ale také uvážiti, že vychází teprve jen poměrně krátkou dobu. Pečujte a starejte se, kollegové, o svůj list, který jest nám

POESIE

JAR. SÁZAVSKÝ:

Život.

Jak vlnky potokem
řítí se s rokotem
v laškovném šepotu
v tlumeném repotu,
v náruč si padají,
chvilku si zahrají,
kyprý břeh zlíbají,
bujně se stíhají
mladí jak jeleni. —

Život nám v poletu
v štěstí, hned v odvetu
v žal duši ponoří.
Touha se rozhoří
vábná a plamenná —
truchle hned zasténá,
šumně se rozchvěje
duše hlad. Krůpěje
krve z žil tryskají. —

JAN SKÁLA:

Rozhodnutí.

A přece musím brázdu doorat
a bezohledně jít po stopách cíle, —
snad světlý fantom kouzlo své pak ztratí, —
leč přec chci jít a věřit vlastní síle.

A slední cíl? — Snad časem vše mi zmizí
a zemdlí duch a všechny sny se zhatí, —
však celý život byt byl pouhou visí
to jisto jest, že musím umíratí. —

Já dobře vím, že štěstí dosáhnouti
mi nemožno. — Jen ve snech musím žít —
však žít chci — a výše vždy se pnouti,
kde nové hvězdy novým světlem svítí! —

A heslo mé: Být mužem na své dráze
a poctivě žít, s čelem prostým viny —
a štěstí hledat ve šlechetné snaze
a klidně zřít i v smrti chladné stíny. —

DAVID HYNEK:

Modlitba.

Když dech mladé přírody se ke mně vine
a v sférických váncích celuje mi zadumané čelo,
tu se duch můj vznáší k Tobě, Hospodine,
a mne jímá touha, nad prach povznést své nízké tělo
k Tobě do těch tajemných jasných výšin,
jimiž ode věků hlaholí a jásá mocné Hossiana,
kde vstříc chodci kynou háje sladkých tišin,
a pralesů slastně teskný šumot velebíci Tebe — Pána;
v jejich vážné ticho chtěl bych vejít
a oddat se velkým o Tvé lásce kontemplacím,
nechat v duši světlo Míru vzejít
a zář štěstí, blaha získat žití svého inklinacím;
pak bych v paseky se vnořil temné stíny,
jimiž proudy nadpozemských světél perlami se linou,
kde se divukrásných roklin hloubí klíny,
šumivých kde bystřin stříbrolesklé vody v skoku plynou,
plesně oslavuji, Tebe, Pane, Tvůrce svého.
V houští exotických palem šustily by tiše moje kroky,
duch se vynořoval z temného snu mlhavého,
svízných laní kmitaly by v běhu útlé boky,
a velebný hymnus ráje spěl by k trůnu Tvému;
pak bych usedl si v vonné trávě u studánky čisté, jasné
a naslouchal zpěvu, dithyrambu radostnému,
jímž Tě oslavují bájných fantastických ptáků trylky hlasné.
Potom nechtěl bych už v bolu, strastech žítí,
Všemohoucí, věčný Hospodine, na tom našem rmutném světě,
když jsem spatřil slávu Tvého blaženého bytí;
ale rád bych v skonu sklonil hlavu, v jásajícím věčně mladém létě.

JAROSLAV HOSKOVEC:

Za Sv. Čechem.

Ty's krácel žitím vezdy jednostejně
a nedbal světa, jeho lichých cet,
v svých básních zřel jsi celičský svůj svět
a objímal jej věčnou láskou hřejně.

Ač samotář vždy byl jsi neochvějně,
a o samotě lyru rozechvěť
jen doved' jsi, jak slavík sladce pět,
přec v každé době byl jsi obr stejně.

Ted' v blankytný jsi vzlétl modrošir,
kde nekolotá vášní světský vír,
zde přiblíživ se jenom k cíli svému,

jsi odkázal nám „Písně k Neznámému“
Tam za ně On zas uděl věčný mír
a pokoj tvému srdci šlechtnému!

JIRÍ RILL:

Ballada jarní.

„Bože, jest to zima dlouhá!
Venku stále krutý mráz.
Kdy se splní moje touha,
vyjít na sluneční jas?“

Moje vetché, staré oudy
zajisté by zmládlý zas,
kdyby zavzněl v černé hroudy
křepelinky libý hlas.“

Dědouš smutně hlavu chýlí
nad dubový, starý stůl —
Usnul. Vous mu halí bílý
tvář a vlasy hlavy půl.

Časně ráno vnouče chvátá
do dědova výměnku.
Hlavička se mihne zlatá
v malém, nízkém okénku.

„Vstávej, venku je tak mile!
Dědoušku, ty ještě spíš!
Zašly dlouhé zimní chvíle,
jaro, vesna jest tu již!“

Hošík vběhne do jizbice,
radostí mu září hled,
dědova se dotknul líce
studeného jako led.

JURKA SLOVÁK:

Vytrváme !

(Příteli svému J. M.)

V prostřed proudů dravých žijeme, příteli milý,
již urvaly, co draho bylo nám;
snad trnové věnce sudičky nám vily
a do vínku daly zápas, zápas jen, boj sám'!

Boj urputný nám věštěn jen,
nám míru zašla jasná zoře,
přízeň a láska jsou klamný sen,
jen smutné vzpomínky a tiché zbylo hoře.

Však nechť klátí vichr naším stromem,
nechť peklo do něj bije hromem,
nechť nepřátel se množí řada
a kují pikle jako pavouk síť,
vytrváme! Ta naše láska musí zvítězit!

J. V. MARGOLD:

Do památníku.

Pohled, jak se lístek vzduchem nese —
nahoru a dolů, sem — tam lítá,
spadne na hlad' vodní — proudem hne se,
pluje klidně — pak se větrem zmítá,

— tu však ptáček sletí, v zobáček jej chopí,
v hnízdečko zanese. — Přilét', když se zdálo
že se promočený list ve proudu stopí.
List — to život lidský; štěstí s ním si hrálo ...

JURKA SLOVÁK:

Nálady.

I.

Kdys z jara vyšel jsem si do polí;
člověk rád se zatoulá, když srdce zabolí,
teploučký větérek točil se v políčku,
přede mnou děvčátko šlapalo cestíčku.

Děvčátko zašlo, zpívalo.
S výšin nebes skrívánek jásal,
na modré báni sluníčko hrálo,
v duši mou trpkou pokoj se vkrádal.

II.

Měsíček vyšel nad lesy
a všecko zlatil kolem,
srdce mé smutné toulalo se kdesi,
daleko za tím širým polem.

Zatoulalo se k místečku,
kde moje milá dlívá,
kde snivou svěsí hlavičku
a tiché písně zpívá.

JIŘÍ RILL:

Vzpomínka.

Uzounké údolí
svírají hory,
v nich větry hučivé
zmítají bory.

Mračna se po nebi
divoce honí;
noc je jim v zápětí
na vraném koni.

V šeru již chaloupky,
uličky křivé,
na návsi bez listí
lípa se kýve.

S vížky, tam s návrší
klekání klínká.
Kéž moje matinka
sladounce spinká.

KAREL ORT:

V krajinách tichých

V krajinách tichých, dýšících mírem,
duch můj se vznáší v nadhvězdnu říš,
na křídlech lásky ve věčnu šírém —
spěje tam tiše — výše a výš.

Zaplálo slunce v nebeské báni —
boť duše prchl — není ho víc —
srdce se hrouží v nadšené pláni,
láskou mi plane chmurná dřív líc.

V krajinách tichých, dýšících mírem,
duše se zbaví bolů svých pout,
do oněch krajin — ve věčnu šírém
chtěla by duše nyní již plout.

V krajinách tichých, dýšících mírem,
Paní ó svatá, kde Tvůj je stan,
duši mou doved' světa tím vírem
k Sobě, ó Máti, chraň ji, chraň!

FELIX NEBOVIDSKÝ:

V květu máje.

V květu máje
zvučí háje,
lesy zvoní písněmi.
Všude krása,
všecko jásá — — —
a přec zpívat nelze mi!

Na výsluní
cítím vůni
svátých květů s jabloní
Smíchy jasné
dívký krásné
však už víc tu nezvoni

Byla krátká
chvilě sladká,
uprchl už lásky čas —
Ty má lásko,
zlatovlásko,
vzpomeneš si ještě zas?

JAROSLAV HORSKÝ:

Tone. umírá. .

Mladosti, vábná mladosti,
zapadla's v hlubiny temné,
dopřáno není osudem,
bych užil něhy tvé jemné.

Dopřáno není osudem,
bych užil mladosti tebe,
v mém srdci mraky honí se —
klene se bezhvězdné nebe

Slyším jen Echo z dálavy
něžné ač — bolné jest přece,
živote, mládí radostné,
dávno již spočíváš v řece

JAN ŠANDA:

Ozvěnou.

Jako krev když ze žil teče
pomalu — tak tiše — chtivě,
tak se bolest nitrem vleče,
nitrem mojím, v kterém meče
zanechaly rány živě. —

Hejno havranů kam's letí
do daleka — křídly klátí,
do modra kams, kde se zlatí
tajemný hrad ve zakletí.

Vezměte mne s sebou ptáci —!
slyšte, ptáci, černí ptáci, — —
v zakletý chci hrad já s vámi — —
— — s vámi — —
skály zvučí ozvěnami

N. IGNOTUS:

Jen sílu míti.

My jdeme v svět, jenž na nás vábně kývá,
a zatím v taji splétá nástrah silný kruh;
než běda tomu, komu slabost zbývá
a jemuž bouřným vírem znaven klesá duch.

Když víra v lidstvo se nám z duše dere
a naděj' její klesá k hrobu níž a níž,
ať myšlenky se ženou z čela steré
a k nebesům se samým mužně zdvihnou výš!

Být pevným, růst jak vrchol dubu v lese,
jímž žádný víchř k smrti neotřese:
to života běh vlastně značí

A s čelem hrdým, byť i v bolu kráčet,
ní hrstku pudy slzou slabou smáčet
já chci a nesnížit se k pláči!

takovým dobrodincem, získávejte mu příznince a odběratele všude, kde jest to jen poněkud možno — ale zvláště mezi studenty středoškolskými!

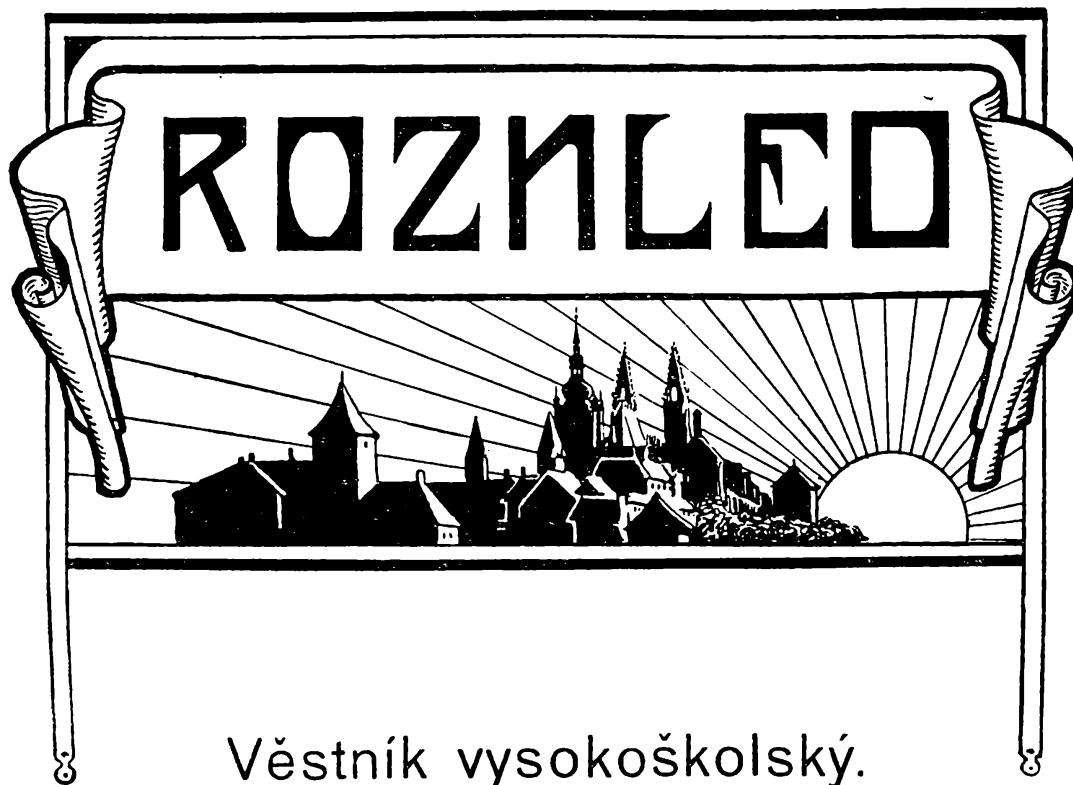
Střední škola — ta vychovatelka nejmladší naší intelligence — vězí ještě velice v drápech pokrokářů. Nikdo by nevěřil — kdo toho nezkusil — jak je katolický student na střední škole tupen, urážen, posmíván, pronásledován nejen se strany svých kolegů, nýbrž namnoze i profesorů. Mladší professorstvo, odkojené moderní atheisticou literaturou, jest téměř celé nasáklé záští a nenávistí vůči katolickému náboženství a rozmary této zášti odnášejí skoro pravidelně — katoličtí studenti. Mohl bych uvést konkrétní případy, ale myslím, že toho netřeba: na každém zajisté ústavě pocítí katol. studenti sami na sobě pravdivost mých slov. A jaká je proti tomu medicína? Zde si musíme získati náležitý respekt — mohutností, počtem stoupenců. A stoupence nabýváme jen tiskem. Tedy opět časopis je potřebný — a tuto potřebu nám přinesl rok 1909 a na nás jest, abychom se postarali o tak britkého bojovníka: jest nevyhnutelně zapotřebí, aby náš list se co nejhojněji rozšířil a byl kollegy podporován materiálně i morálně. Předplatné není nikterak přehnaně vysoké a co se týče podpory morální, je takřka povinností každého kolegy, aby ze svého ústavu podal zprávu o tamnějších poměrech. Kéž jsou všichni kollegové této dvojí povinnosti vůči svému časopisu vždy pamětlivi.

Ale rok 1909 jest ještě i jinak pro katolické studentstvo památný a důležitý, rok 1909 přinesl i jiné radostné po nás události. Mním tím první pracovní sjezd katolického českého studentstva v Hradci Králové a konečné ustavení Slovanské Ligy Katolických Akademiků (S. L. K. A.) ve Vídni.

Kdo byl tak šťasten a mohl se zúčastniti, mohl státi při kolebce našich sjezdů*), tomu zajisté nevymizí blahé ty okamžiky, strávené mezi svými, do nejdelší smrti. I mně bylo dopřáno dlíti na tomto sjezdě. Radostí byl jsem naplněn, když zřel jsem ten veliký dav, který byl přítomen hlavní naší schůzi. Když máme tolik a takových příznivců — myslil jsem si — tu jest již polovice boje vyhráno. A jak pak teprve bylo slastno dlíti na důvěrné poradě naší. Čilá debatta, která se rozproudila o thematu „Jak získáme stoupenců“, svědčila o porozumění a pochopení našeho programu. A jak neradi vycházeli jsme ze sálu, kdež se porada odbývala. Ale radost — nepochopitelná od toho, kdo nebyl přítomen — radost nad vítězstvím našich ideí v mladých duších, rozlévala se po celém našem nitru. V té chvíli býval by obětoval každý vše sobě nejdražší pro svatou naši věc. Ještě několik takých chvil — a zvítězíme, dobudeme a přesvědčíme nejen skeptiky, ale i odpůrce — kdyby ovšem byli též přítomni — že zásady naše, zbudované na pevném základě víry katolické jsou pravé a že dříve neb později — dle toho, jak se utváří okolnosti, musí smést všecky jiné, zbudované na lehkém písku pouště — liberalismu. Doufám pevně, že již na druhém sjezdě setkám se s novými tvářemi, které již poznaly, že liberalismus vybíjí všecky své síly jen v protináboženských štvanicích tak, že k pozitivní práci nemá pražádné potence, které poznaly, že je tam, kde Kristus a jeho přikázání vévodí, že jen tam je vítězství. Doufám a věřím pevně, že již na druhém sjezdě zcela si vytríbíme již program svůj a brzo potom — té slastné myšlenky! — brzo potom sjezdem manifestačním ukážeme celé veřejnosti, jak jsme vyrostli, jak jsme zmohutněli — — Dejž to Bůh! — — A počátek toho všeho učinil r. 1909 prvním svým sjezdem pracovním.

(Dokončení.)

*) Jen tak mimochodem navrhuji, aby tyto sjezdy konaly se rok co rok, a tak se náš program úplně vytríbil — a pak by naše práce, systematicky jsouce konány, zcela rychleji pokračovaly.

Z vysokých škol. Na schůzi profesorských sborů jednotlivých universit bylo jednáno o rozdělení filosofické fakulty na oddíl humanistický a realistický. Nedošlo však k jednotnému názoru. — Z Prahy vyšel k téže poradě návrh, aby na právnické fakultě zřízeno bylo samostatné oddělení státnovědecké, na němž by se uděloval doktorát státních věd. Rovněž tento návrh nebyl přijat. — Na české technice v Brně rozdělen se svolením panovníkovým odbor strojího inženýrství v oddělení stavby strojů a oddělení pro elektrotechniku. — Do poslanecké sněmovny vyslána byla deputace čes. vysoké školy technické v Brně, sestávající z rektora Zvoníčka, děkana Jahna a prof. Ursiniho a uvedena byla k ministru vyučování hr. Stürgkovi, jemuž přednesla žádost na doplnění české techniky brněnské oněmi obory, jež jsou již zřízeny na německé technice v Brně, zejména na odbor chemický. Ministr slíbil splnit tento požadavek, budou-li vládě povoleny nové berně. — V Praze konala se za účasti odborných činitelů z kruhů obchodních a průmyslových porada o zřízení vys. české obchodní školy. Zvoleno bylo zatím užší komitě, jež má stále na otázce zřízení vysoké obchodní školy pracovati a výsledky svého šetření předkládati širšímu komitě.

Katolické studentstvo francouzské. Upozorňujeme české katolické studenty, kteří se ubírají na studia do Paříže, na sdružení francouzských studentů katolických: 1. „Sillon“, Paris, 43 Boulevard respail, 2. „Reunion des étudiants“, Paris, Rue de Vaugirard 104, 3. „Cercle catholique des étudiants“, Paris, 18, Rue du Luxembourg.

Na pravou stopu přišla „Stopa“ (č. 2.) v těchto slovech o životě nynějšího studentstva (v článku: Studentstvo. Jeho společenský život): „Jak žije český student společensky, jak se dovede bavit, to jsou otázky právě tak vážné, jako nepříjemné. S dojemnou svorností mlčíme o této části studentského života, ačkoli má právě ona často větší význam pro jednotlivce, než jeho účast na politice a čemkoliv jiném. Lze říci, že průměrně má student denně volného času, který může využít neobmezeně, nejméně 3 hodiny. Je lhostejno, čím je vyplní? V těchto třech hodinách denně může se rozrušit a odplavit, co vystavěly dny a roky. Tyto tři hodiny jsou skrytým nepřítelem. Je cosi hroživého ve slovech: Pověz mi, jak vyplňuješ svůj volný čas, a já ti povím, jaký jsi. Vypadá to jako školácká didaktika, ale je v tom hluboký smysl.“ Spolková „činnost“ studentstva bývá často „žalostné plýtvání mladým temperamentem, lapání hesel a ideový život ze dne na den.“ Jest sice ideální mládež, ale té se nedostává k práci podmínek. (Český student většinou je chudý.) Tato mládež „dovede nejíst a přece filosofovat (výrok: prius vivere — jest jí zabít). Má svůj kulturní hlad a mužnou odvalu nasytit jej.“ — Ale „jest ještě jiná naše mládež“. A té je ovšem víc. Jde po vyšlapaných, pohodlných cestách. Starší kollegové na počátku roku dají potřebný návod a za půl roku nepoznáte mladého abiturienta. Mluví pražským dialektem, místopis Prahy zná lépe než její kanalisační komise, a jeho oči se rozzáří, jen když může udat svou poslední avanturu. A nejtrapněji působí, když si při sklenici vzpo-

mene na svůj domov, je-li to Moravan. Pak půl hodiny, hodinu, dokud ho to neunaví, zpívá. Podtrhuje v řeči, zpěvu, svoje nářečí, neboť to je jediné, co mu zbylo z jeho kdysi zdravého, srdečného venkovského zjevu. Se stejnou chutí navštíví Žofin, jako tančírny v Sokolské a na Vinohradech. Nejvolněji se však cítí v malých hospůdkách, kde není novin a kde má slovo filistr. Neboť on miluje přátelský, lidový stůl. Je přece z lidu a nechce být škrobený. — Přibíráme ještě v úvahu dojemnou péči naší mládeže o kliniku pohlavních nemocí prof. Janovského, a máte zběžně druhý obraz společenského života studentského, máte ukázkou, jak tato mládež vyplňuje svůj volný čas. Vzpomínám krásné přednášky Chalupného loni ve Svazu. Ke studentstvu nebylo ještě mluveno o právu na mládí tak mužně. Kdo však zná jeho brožuru: Slovo našim studentům? Ne, nám je naše mládí lhostejno. Snad ho vůbec nemáme?“ — Ano, jest málo mládí, málo mladického, čistého, zdravého idealismu mezi studentstvem — už na středních školách. Mnoho studentů žije ze dne na den bez cíle nebo cílům příliš nízkým. A ti ideálnější tápají, bloudí tmou, vrhají se v nebezpečí a podléhají, trpí vnitřními rozpory a chápou se cest a cílů nepravých. Byla by dlouhá kapitola o tom studentském idealismu: o „idealismu“ tichém, snivém, blouznivém, nezdravém, chorobném, fanatickém a překotně anarchistickém; o „idealismu“ příliš abstraktním a „idealismu“ příliš realistickém; o „ideálním“ sobectví a „ideálním“ ateismu, materialismu, anarchismu, nihilismu. Je také idealismus šilenců, idealismus „nemocných duší.“ Ale konečně každý idealismus, v němž se jeví čistá, upřímná a nezištná snaha po lepším, sluší studentu lépe, než život bez cíle, život čistě materiální a sobecký, nízký, hrubý, bezzásadný, život u sklenice a pro sklenici. R.

Studijní cesty universitní. Po příkladu cizích universit a vysokých škol technických hledí nyní i rakouské university pořádati studijní cesty rázu všeobecně vzdělávacího. Senát vídeňské university usnesl se uspořádati o velikonocích t. r. první studijní cestu, a sice tam, kam z důvodů politických tíhnou nyní vedle Maďarů i rakouští Němci, do Istriie, Dalmacie a Bosny

a Hercegoviny. První studijní cesta vídeňské university vyjede z Vídně na Oglej, pak na Grado, Polu, Split, Cattaro, Metokvič, Mostar, Meleda, na Vis, Poreč, Terst a na Videň. Vedení celé výpravy leží v rukou universitních profesorů. Před nastoupením cesty uspořádána řada přednášek všeobecně i odborně orientujících. Ze všeobecných přednášek uvádíme: o cestovním zdravotnictví, o cestovní technice, o základech, dle nichž má se posuzovati dílo umělecké; z odborných přednášek proberou se místa a krajiny celé cesty ve směru umělecko-historickém, archaeologickém, přírodovědeckém, zeměvědném, hospodářském a obchodním. Podnět, který dala rakouským universitám universita vídeňská, nezůstane přirozeně a právem bez následování.

Akademický dům. Spolek pro vystavění Akadem. domu konal 18. února výroční valnou hromadu. Dle tištěné výroční zprávy blíží se Akademický dům svému uskutečnění, třeba že posud lze mluvit jen o zabezpečení stavebního místa (proti Palackého mostu, kde tvořil by vhodné pozadí pomníku Frant. Palackého.) Spolek má vedle domu ve Spálené ul. v ceně 224.000 korun, na němž vázne hypotekární dluh 32.000 K, hotové jmění v obnosu 36.228 K 29 h, tak že již dluh jest kryt a bude lze výtěžku užití na stavbu Akadem. domu. Svaz českoslov. studentstva odvedl ze Všestudentské slavnosti 1459 K. Zprávy funkcionářů schváleny byly jednomyslně, načež provedeny byly volby nového výboru. Zástupcem studentstva do kuratoria Akadem. domu zvolen J. St. Kosina.

Udílení podpor v Praze „chudým“ studentům děje se skutečně „pokrokově“. Majetní studenti propivše a promrhavše peníze od rodičů jim zaslané, mají tolik smělosti, že nestydí se žádati „Husův fond“ o podporu na obědy. A když skutečně poukázky na oběd obdrží, prodají je, a na výtku, proč tak činí, odpoví: „Co pak já budu jísti takovou stravu, jaká se mi v Mense předkládá?“ — Ale běda chudému studentu z České Ligy Akademické. Kdyby byl sebe chudší, nedostane ani za halěr. Různí ti jednatele z různých měst se už o to starají. Na jejich „zásluhou“ činnost občas upozorníme s příslušnými doklady.

x.

===== Věstník středoškolský. =====

K reformám středních škol.

(Pokračování.)

V dějepise v nižším gymnasiu jest cílem vyučovacím: úvod k poznání minulosti. Kromě zpracování nejvýznamnějších a nejkrásnějších pověstí, je se zmíniti o předních osobnostech a událostech dějinných v obrazech

ucelených a zvláště prohlédati k dějinám rakousko-uherské říše. Látku učebnou jest podávati, pokud možno, formou vypravovací (v povídkách). Aby zjednáán byl správný přehled časový, jest ponenáhlu stanoviti základní souvislost letopočtů, jichž není lze pohřešovati a tento stálým opakováním sobě osvojiti. Na vyšším gymnasiu jest cílem znalost hlavních událostí dějinných v pragmatické souvislosti na poměrech přirozených, kulturních a hospodářských se zvláštním vytčením dějinného rozvoje rakousko-uherské říše. Touto průpravou uvéstí v porozumění našeho státního, sociálního a hospodářského organismu v jeho nejdůležitějších funkcích (vlastivěda). Vše, pokud se týká zvláště dějin válečných, jest na nejnutnější míru obmeziti. V třídě VIII. probírá se zeměpis říše rakousko-uherské; pak úhrnně se probírá dějepis rakousko-uherské říše od vzniku jejího, vývoj a vnitřní rozvoj, jakož i vzájemný vztah její k dějinám ostatních zemí a států, při čemž zvláště jest výtknouti momenty kulturní a hospodářské vlastivědy. Ústava a správa rakousko-uherské říše se zvláštním zřením ke královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným dle všeobecného uvedení do podstaty a nejdůležitějších funkcí státu ve vztahu politickém, kulturním a hospodářském; práva a povinnosti státních občanů.

V z e m ě p i s e v nižším gymnasiu základní nazírání a vědomost o podobě a velikosti země a o zdánlivých pohybech slunce, aby vysvětliti se dalo střídání světla a tepla. Porozumění mapě. Přehledná znalost povrchu zemského dle její přirozené povahy, dle národnosti a států se zvláštním zřením k říši rakousko-uherské. Na vyšším gymnasiu důkladněji se obeznámiti se zeměmi evropskými a to opakováním, doplňováním a prohlubováním zeměpisných vědomostí, získaných na nižším gymnasiu, při čemž vytýká se příčinná souvislost zeměpisných zjevů; zevrubná znalost geografických poměrů říše rakousko-uherské, zvláště jejich přirozených oblastí hospodářských a činitelů jejího vývoje. O mimoevropských zemích jest jen stručně pojednati.

V y u č o v á n í m a t h e m a t i c e dělí se ve tři stupně: nižší tři, střední dvě léta a vyšší opět tři léta. Na nižším stupni (I. až III. třída) probírá se průprava k nauce o číslech až včetně k počátkům počítání písmeny jako povšechný obraz početních zákonů. Průprava k nauce o prostoru ve všeobecném spojení planimetrických a nejjednodušších představ stereometrických. Užití a prodělávání představ o prostoru, nabytých z ostatních oborů školních (zeměpisu, přírodopisu atd.) a z obyčejného života na modě jsoucích. Návyk na jisté užívání arithmetického a geometrického názvosloví (terminologie, Kunstsprache). Ve středním (IV. a V. třída) stupni pěstuje se aritmetika první a druhé řady; mocniny a odmocniny. Planimetrie a stereometrie. Na vyšším (VI. až VIII. třída) stupni končí se tak zvaná elementární matematika (počtářství) s pochopením a užitím pojmu o funkcích. Gonometrie a trigonometrie. Analytická geometrie. V třídě VIII. jest souborné opakování z celého oboru veškerého vyučování o mathematice, zejména rovnic a řad, stereometrie, trigonometrie a analytické geometrie. Rozšíření a prohloubení.

Zcela novým jest při vyučování v ě d á m p ř í r o d n í m (přírodopisu), že zavedena tělověda (somatologie) a nejdůležitější zásady fyziologie, zdravotnictví a geologie. V nižším gymnasiu jest cílem vyučovacím: znalost typických zástupců hlavních skupin živočišstva a rostlinstva z bezprostředního pozorování, jasného popisu snadno pochopitelných, morfologických poměrů se zřením k takovým biologickým vztahům mezi ústrojím jejich a způsobem života, které lze snadno vysvětliti a schopnost dle různých nebo shodných znaků třídit tyto přední zjevy v systematické řady. Na pozorování snadno poznatelných znaků zakládající se znalost důležitých nerostův a některých

hornin. Na vyšším gymnasiu znalost nejdůležitějších zjevů vnějšího a vnitřního složení, jakož i života rostlin a živočichův a vztahu mezi ústrojím jejich a způsobem života. Základy přirozené soustavy rostlinstva a živočišstva. zakládající se na morfologii, anatomii a fyziologii. Tělověda (somatologie) a nejdůležitější zásady fyziologie a hygieny. Znalost morfologických, fyzikálních a chemických vlastností takových nerostů, které jsou pro domácnost člověka nebo jako podstatné součástky nejznámějších druhů hornin zvláště významné. Znalost podstatných zjevů geologie.

Vyučování přírodopisu bude podporováno také prakticky, zejména vycházkami a cvičeními. (Pokračování.)

Střední české školy v zněmčeném území. Zřízení českých měšťanských škol v zněmčených obcích, kde obecní správa zpečují se vydržovati tyto školy, jest dle dosavadních zákonů nemožným, poněvadž dle rozhodnutí správního soudního dvora jsou to školy „luxusní“. Proto školské komitě za předsednictví dra. R. Stejskala v Duchcově činí přípravy k zřízení českých škol středních. Nedávno rozeslány byly dotazníky, dle nichž má býti sestaven úhrnný počet těch, kdož daly by své syny na střední školu českou.

Reforma dívčího gymnasia „Minerva“. Spolek pro vydržování dívčího gymnasia usiluje o to, aby studujícím poskytnuto bylo nejlepší vzdělání vědecké, které má také hlubší vztah ke skutečným požadavkům života a které připraví mládež pro nové existenční obory. Proto hodlá spolek postupně změnití své pouhé gymnasium v gymnasium reálné, v němž zavedeno by bylo povinné vyučování jazyku francouzskému; při tom však, uznávaje zušlechťující vliv klassického vzdělání, hodlá ponechati na ústavě i jazyk řecký jako předmět nepovinný. Odstraněním řečtiny jako povinného předmětu, uvolní se žactvu dosti času, který věnován bude péči o výchovu tělesnou — tělocviku, jenž bude předmětem povinným. Za příčinou této reformy svolal výbor „Minervy“ veřejnou schůzi rodičů, na níž vyložen účel a podstata dotýzšených změn a účastníkům rozdána dotazníky, přejí-li si nového typu neb souhlasí-li se starým.

Stávka posluchačů německých na umělecko-průmyslové škole v Praze. Posluchači německé národnosti na umělecko-průmyslové škole v Praze zahájili stávku a to proto, že jeden německý posluchač z ústavu byl propuštěn, poněvadž neprokázal ve svém hlavním předmětu prospěch, jaký regulativ ústavu žádá. V celé aféře mají však prsty němečtí poslanci, kteří chtějí se domáhati samostatné německé školy průmyslové. K odůvodnění požadavku svého potřebují však důkazy o „neshodě“ německých posluchačů s ředitelem utrakvistického ústavu. K tomu má jim posloužiti nynější stávka.

Dopis ze Slovácka. (Z Uher. Hradiště). Píši po prvé. Ale píši s bolestí, abych vylíčil vám poměry na zdejším gymnasiu. Byvše vybidnuti „St. Hlídkou“ vydali jsme „provolání“ vybízející studentstvo, aby pomohlo svým bratrům na Slovensku. Znělo asi takto: „Několik studentů usneslo se sebrati několik knih našim utlačovaným bratrům na Slovensku! Podnik jest vážný, prosíme proto, aby kdo může, nás v něm podporoval. Každý jest ovšem volný, nemůžeme jej nutiti a ani nebudeme! Odvoláváme se jen na národní cit jednoho každého. Jsme také Slováci, ovšem ne tak utlačováni jako naši bratři v Uhrách, ale jednoho srdce, jedné duše, jedné krve. — Uvážíme-li pak, že na ostatních gymnasiích už mnohem více se v tomto ohledu učinilo, musíme přiznati, že naše gymnasium jest daleko za jinými. — Pomozte tedy i vy svým bratrům na Slovensku, nedovolojte, aby cizácká ruka nám naše bratry uchvátila.“ — Se zlou však jsme se potázali. Plno poznámek: To jest klerikální podnik atd. Ještě téhož dne kolovalo třídou jiné provolání, svolávající studentstvo k večerní pitce do hospody. (Měl se tam totiž zapítí první běh.) Toto provolání s jásotem přijato, plno podpisů, že se studentstvo dostaví. Zde jest charakteristika českého pokrokového studenta. Národ, vlast, to jest mu věci neznámou, zpátečnickou — pitka v hospodě jest jeho ideálem. Student, který není v pravém slova smyslu anarchistou, jako oni, ten jest denuncován, zpátečník — klerikál. Jak zvrácené to poměry! Provokovati, býti drzým k professoru atd., toť jejich pokrok! — Smysl však pro krásno, pro něco dobrého, toť u nich bílá vrána. Hmotný materialismus jest toliko jejich ideálem. Cit vlastenecký, nárek, prosby volajícího bratra o pomoc, toho neslyší — jsou hluchí. Právem píše náš básník Ad. Heyduk:

„Jak bránit se, když nikdo nepomáhá,
a za právo jít v boj tvá síla váhá!
A ti, kdo měli pomoci by meči,
spíš nepřátelům za zlo naše vděčí
a rádi jsou, když lstí i pěští hrubou
nám jazyky i srdce z náder škubou.

— x. y. —

PH. ST. JAN BARTOŠ:

Slovanské dorozumění.

(Dokončení.)

Mimo to Poláci jsou národ v pravdě katolický, proto též mají mnohem větší znalosti a zájem o Slovince, kteří jsou dobří katolíci, nežli o nás, nutno, aby Češi místo stálého mluvení o klerikalismu, chopili se raději pozitivní práce, chtějí-li získati Poláky, aby pak ve spojení s nimi byli mohutným představitelem myšlení slovanského v Rakousku. A to všechno dá se snadno provésti. Takto tedy jeví se nám myšlenka slovanská, tak musíme si představovati vzájemnost slovanskou, má-li dojíti uskutečnění. Potom teprve, až tu v Rakousku se dorozumíme, mohlo by přijíti v úvahu též Rusko.

Někdo by se snad mohl otázati: „A proč naši vůdcové tomu takto nerozumějí, ti přece vše chtějí jen s Ruskem, ač dřívější akce selhaly a ač Poláci nikdy nepřipojí se k jich postupu?“ — I oni to uznávají, avšak pozorují, že při austroslavismu měli by vůdčí slovo katolíci, a na to přece tak pokrokoví Češi nemohou nikdy přistoupiti.

Z toho všeho tedy patrné, je-li třeba nějaké zvláštní dorozumívací řeči, nebo snad učiti se všem slovanským řečem. Velikým krokem k slovan-skému sblížení bude učení se polštině, nejlehčímu pro nás jazyku, nebo i jihoslovanštině (slovinštině nebo chorvatštině; oba tyto jazyky jsou tak podobné, že rozumíme jednomu, snadno pochopíme i druhý). Ovšem nesmíme si mysliti, že znalost toho kterého jazyka musí býti tak příliš veliká; postačí, jestliže si rozumíme. Jihoslovanská intelligence na př. skoro všechna umí česky, proč by na př. neměl Čech rozuměti slovinsky neb chorvatsky nebo polsky, kteréž již bez učení se rozumíme? Za tím účelem třeba pouze trochu čísti, abychom poznali několik těch odlišných slov. Jsem přesvědčen, že by nebylo českého studenta, který by na příklad neuměl čísti textů polských nebo jihoslovanských, kdyby jen věděl, jak je to lehké, kdyby též na tu věc jej upozorňovali jeho professoři, když dnes není dovoleno vyučování slovanských jazyků na středních školách.

V tom smyslu měla by též rozhodnouti Národní rada na Moravě, která navrhuje zavedení vyučování některého slovanského jazyka na středních školách: buď ruštiny, nebo polštiny, nebo chorvatštiny (srbsčiny). V úvahu mohl by se bráti pouze jazyk polský nebo chorvatský (srbský), neboť jaký prospěch může míti z ruštiny Čech, který chce zůstat v Rakousku. Dnes žádný; neříkáme však v budoucnosti, až Slované v Rakousku budou rozhodovati, pak třeba můžeme míti vliv i na události v Rusku, na př. aby Poláci nebyli tam utiskováni, aby vládla tam pravá svoboda atd., pak teprve bude možno mluvit o sjednocení všech Slovanů.

Není třeba žádných obsáhlých grammatik, třeba pouze podívati se do učebnice, na př. Vymazalovy, jak máme vyslovovati a pak za pomoci slovníku čísti, nejlépe nějaké noviny, k čemu je ve větším městě příležitosti dosti. Při četbě není též třeba dívati se na každé slovo, taková práce brzy by se znechutila, postačí, když denně při četbě seznáme asi deset slov a máme za měsíc takovou zásobu slov, že již můžeme úplně čísti bez slovníku.

Rovněž nepozastavujme se nad tím, že na př. nepodaří se nám hned na první ráz výslovnost té které hlásky, tomu všemu se pak lehce naučíme,

naskytne-li se nám příležitost, mluvit se Slovanem. Takovým způsobem hravě se seznamujeme s jazykem polským, slovinským nebo chorvatským, tak že o nějakém učení nelze téměř ani mluvit. Ovládáme-li pak takto aspoň tu neb onu slovanskou řeč, dostavuje se již sám sebou též zájem o Slovany, jichž jazyku rozumíme a zajímáme se pak vůbec o vše, co se jich týče, vyhledáváme též příležitost ke styku. A té je dosti! Jen ať každý náš stoupenec učí se některému z výše uvedených jazyků, a přijde-li do Prahy, nalezne tu dosti Slovanů, s nimiž by mohl konversovati. Rovněž naši dobrovolníci měli by jíti na vojnu pouze do zemí slovanských, mají-li ztratiti rok, proč by to nezařídili tak, aby přece z toho měli nějaký prospěch?

Dále každý student universitní, který není odkázán jen na kondice, mohl by se podívat aspoň na jeden běh na př. do Krakova, o mnoho to nepříjde dražší nežli v Praze, avšak ta zkušenost, pozorovati celý ten život národa a při tom lehce a důkladně možno mu naučiti se jazyku. Ovšem bylo by záhodno, aby bylo též pamatováno nadacemi na studenty české, hodlající studovati na slovanských universitách

Ze všeho patrně, že netřeba nám nějakého esperanta slovanského, ani učiti se hned všem slovanským jazykům, nýbrž každý náš stoupenec bude se učiti polštině, (která má dnes též velikou důležitost z ohledů obchodních a průmyslových) nebo jihoslovanštině.

A budeme-li takto prakticky prováděti slovanskou vzájemnost zde v Rakousku, nezůstane pouhým snem, nýbrž korunována bude uspokojujícím výsledkem.

Nám se to podaří; neboť k jedné krvi, podobné řeči, jednomu společnému nepříteli přistupuje též to, co dosud mezi Slovany je hlavní překážkou, proč nešli vždy spolu — jedna víra.

Za tú našu Slovenčinu!

Trpítel bratří Slováků, bojovník „za tú našu slovenčinu“, farář Andrej Hlinka, vyšel 25. února t. r. ze segedinského žaláře V „L'udových Novinách“ vydal toto prohlášení:

Drahí rodáci!

Zámky pukajú, cella sa otvára, neminie pol dňa a já budem vám podobný, svobodný občan. — Prešla dlhá zima, zapadla tmavá noc, zkušku som vystál a vyndem von síce nalomený, ochromený, soslabený, ale nie zlomený. Pamätáte sa, že pred poltrefa rokom som vám napísal článok zo Svätej-Hory, za ktorý mi veľkodušne nadelili poldruha roka. Tam som povedal: idem do väzenia, tam budem očakávať vzkriesenia. Neznám na koľko som vystihnul dnešniu dobu pred troma rokmi, ale já myslím, že svitá. Keď som sa od vás odberal, zapadalo slnko, ťažké mračná sa niesly oblohou našou, nad Tatrou sa blýskalo, dúbravy slovenské boly skropené krvou; vy všetci ste klesali a radili jednohlasne: nechod', nesdržíš to, podľahneš, zahynieš nám. Bohu vďaka nesplnilo sa proroctvo vaše, ale moje. Nepodľahnul som já, podľahli žalobníci moji, ktorí sú smetení, ako list v pozdnej jaseň. Já som tu. Pochoval som síce mnoho žiaľ'ov a bôľ'ov tu na brehu

Tisy, len môj palác by vedel povedať, koľko vzdychov sa nieslo každodenne k našim horám a vrchom, a na konci každého znelo: Otče zachovaj mi ich, aby boli jedno a svorní! Otče daj, abych z tých, ktorých si mi dal, neztratil žiadného!

Na koľko je vyslyšaný úpenlivý hlas môj, to mi ukáže budúcnosť.

Obraciam sa dnes k vám, priatelia moji a bratia moji! ktorí ste mi ostali vernými aj v búrach a víchricách času. Vy dodávali ste mi sily, z vašej lásky čerpal som odhodlanosti k snášaniu úderov a krížov. Vy boli ste mojimi Šimonmi Cyrenejskými, ktorí niesli ste kríž práce vtedy, keď som ja bol zatvorený v dočasnom hrobe na brehu Tisy.

Dnes dokonané je dielo, dnes zatvorila sa kniha hriechov mojich, dnes zadostučinil som spravodlivosti ľudskej, zákonom krajiny. Nežalujem dnes na nikoho v tomto slávnostnom okamžení. Nie som nejakým zvláštnym ctiteľom modernej, pohanskej filosofie — ani neverím vo fatalismus, ktorý všetkým zločincom úpiera slobodnú vôľu, a zodpovednosť za jeho činy, trebárs on sám sozná, že zhrešil a vraždil ako Jánossi. Ja som kresťanom v prvom rade, a verím i učím, že si je každý človek zodpovedný za svoje činy a skutky. Zodpovedným chcem byť aj ja za moje. Pred ľuďmi som už zadosť učinil nariadeniam tým, ktoré ma na celý rad rokov odtrhly od môjho ľudu, stáda a práce a sotily medzi priestupníkov a zločincov. Nesúdim o trestoch mojích, lebo nechcem nový na seba pritiahnuť; a nemám práva byť sudcom v mojej veci. O tomto bude súdiť jednúc „magistra vitae“, dejepis, ktorá bude povolaná vyniesť výrok, či som dobre činil alebo zle. Táto povie, či som bol burič, alebo či láska k pravde, viere, ľudu a vlasti ma hodila do väzenia. Jedno už dnes môžem povedať: svedomie mi v ničom nečiní výčitky. A toto je môj najvyšší sudca, lebo v ňom vidím hlas Boží. — Svedomie moje je nie svedomie zločnca, svetára, neverca, pôžitkára, ktorý si ho činí dl'a vlastných chútok a normod. Mojou normou je, bude večne evangelium a nauka Toho, ktorý bol tiež buričom, trebárs ľud verejne vyznával, že „všetko dobre činil i nemých učinil mlúviť i hluchých slyšať.“ — Ja som moje činy riadil nezmeniteľným a večným zákonom volaným z čiastky na Sinai a doplneným na Golgote slovom: „Otče odpusť im, lebo nevedia čo činia!“ a spečateným pri poslednej večeri slovami: „Príkaz nový vám dávam, aby ako som ja činil i vy ste tak činili.“ A myslím, že v tomto sa shodne so mnou i môj najväčší protivník. Svedomie riadené dl'a zásad politiky a ducha času ináč činí, ako som ja činil. Ja obetoval som pohodlie, výhody, úrad, stav, slobodu, ba aj sám život — a čo je hlavné, pritom som nikomu škody neučinil.

Vyzývám dnes všetkých, ktorí se mnou obcovali, s ktorými som stál v podriadenom, obchodnom, alebo hmotnom spojení, aby vydali svedectvo, komu som krivdil, a ja mu nahradím, trebárs bych v nedostatku hmotných prostriedkov mal seba samého za otroka predať. Toto nedokáže nik, ani len tí, ktorí tvrdia, že som prostým „rinským popom“ alebo, žeby som neučinil, za ľud nič, „keby pléšky nenosil.“ Pred týždňom doniesol „Hlas“ tri úsudky o mne: podľa jedných som rinským popom a tmárom; podľa druhých červeným socialdemokratom, a podľa tretích väzňom. — Čo som tedy? Keďby som ja mal zodpovedať, povedal by som: človekom, tedy podrobeným všemožným slabostiam ľudským, preto som nie neomýlnym a ublížil-li som komu, žiadam za odpustenie. Jedným som nezkrôtiteľným, márnivým, ješitným, ambiciosným, iným zase krotkým až veľmi. Čo tedy?

To sú mienky ľudské a tie sa stále rozchádzaly podľa záujmov a potrieb. Zákon ma odsúdil na základe poburovania proti maďarskej národnosti. Nech by všetky predešlé mienky mali pravdu, lebo veď som občas aj tmárom, mnohokrát demokratom, bo pochádzam z ľudu; i krotký som dosť,

veď ma krotia už 33. mesiac. Snáď i ambiciosny som, ale toto všetko môže byť čnosťou a zásluhou, veď svätý Rehor hovorí vo svojej 13. homilii: „v ktorých skutkoch zaiste hovorí Pán: nech svieti svetlo vaše pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky, a oslavovali otca vášho, ktorý je v nebesiach. O poburovaní ale hovorím verejne dnes, ako som to stále tvrdil, že nemám príčiny proti maďarskej národnosti alebo ľudu búriť. My máme spoločné biedy i výhody s maďarským ľuďom, nás viaže spoločný záujem vlasti, nás Prozreteľnosť božia sem spolu sniesla, my odkázaný sme jeden na druhého. My máme jeden-druhého čtiť, milovať, ale nie nenáviieť. Já nechcem z tých byť o ktorých hovorí dnešné evanjelium (f III p. D. II. quadrag): — „Na stolicu Mojžišovu sa posadili zákoníci a farisei. preto čokoľvek vám povedia čiňte — skutky ale nenásledujte. — Lebo hovoria a nečinia“ (Matus 23). Ja som chcel byť celý a harmonický človek, usiloval som sa byť kňazom slovenského ľudu. Zbraň moja nebola nikdy nenávisť, pomsta, oheň, svady a búrenie: ale láska, práca, vzájomná pomoc a obapolné uctenie sa. Ja nemám práva súdiť žiadneho, súd patrí Bohu. Ale aj maďarský ľud ma porozumel, nikdy nevidel vo mne buriča, ani svojho nepriateľa. — Dožičil by som Chudovskému a Rakovskému sem prísť v nedeľu o 9. ráno, keď chodíme v sprievode strážcu z kaplnky väzenia, a videl by 200—300 čistých maďarov, ktorí ma znajú a ktorí videli moje činy. Títo by vám vydali svedectvo. Ukazujú palcom a šepkajú „ez a rozsahegyi pap Hlinka“, toto je ružombežský farár odsúdený na 3 1/2 roka, a keď som šiel pomedzi nich všetci, ako na rozkaz sňali klobúky a pozdravovali. To sú Maďari čistí, rodení, praví, nepredpojatí, ktorých nevedie osobný záujem, ani politická zášť, ale dobré a čisté srdce, ktoré poznalo a videlo vo mne pravého brata, a kňaza, ktorý sa obetuje za stado svoje.

Toto je verdikt najmaďarskejšieho mesta a korenistého maďarstva, s týmto sa budem chlúbiť, ako najskvelejším svedectvom nevinnosti mojej, trebárs ma potitíkovia aj na dno pekla pošlú pod kepienkou vlastenectva a búrenia.

Mojím heslom bude spájať, sjednocovať všetkých bez rozdielů národnosti a reči. U mňa je jazyk len prostriedkom vedúcim k vznešenému cieľu blahobytu a dobra. Ja nečiniť som nikdy rozdiel medzi človekom maďarským a slovenským, ale lúčil som zlé od dobrého, hnité od zdravého. Dovoľujem, že môj kritický nôž snáď hlbšie reznul do mäkuškého tela, a toto nenajdúc inej viny na znemožnenia mňa našlo: búrenie, ufám, že už dnes nebudem búriť, lebo dnes už budú iní rozberať a nie ja.

Dnes navraciam sa ku stádu môjmu osiralému, ktoré úplné štyri roky kvôli a nosí šatu pokory a smútku nad mojím väzením. Prichádzam v mene tichého a pokorného kráľa a kniežata pokoja, prichádzam s palmou pokoja v pravici. Trebárs porekadlo hovorí: „si vis pacem para bellum“ — chceš-li pokoj, chystaj sa do boja, čo najlepšie dokazujú dnešné gulomety a strelné stroje, ja predsa prichádzam medzi svojich v ruke so znakom spasenia, ktorým apoštolovia podmanili mudrcov tak, ako divých pohanov.

Môj zrak obracia sa dnes k výšinám nebeským, kde sídli môj Otec. — Kol'koráz som sa k nemu obrátil, nikdy ma neopustil. Jemu vďaky vzdávam za všetko, čo dal i vzal i naložil so mnou. S pomocou jeho preniesol som ťažkú skúšku dvojého väzenia, cirkevného i politického. Keď dorážali údery, keď kopily sa chmáry a mrákavy, volal som: „Pán je svetlom mojím a spásou mojou: čoho sa budem báť? Pán je ochrancom života môjho, čoho sa budem ľakať?“ Dnes padám v pokore pred oltár a skladám daň deťinskej úcty. Dnes po prekonaní všetkých bojov volám tak, ako som volal, keď tonula loďka biedneho života môjho: „V Tebe Pane dúfal som, nebudem

zahanbený na večnosť“ — V ňom som prekonal nepriateľov mojich, v ňom som prežil čas navštevovania, jemu česť a sláva!

Dnes obraciam sa v duchu k Námestníkovi Pána duše mojej. Dnes dvojnásobne cítim, že som synom matky Cirkve, ktorá mi navrátila podiel dedičstva môjho a kalicha môjho, ktorého som bol nespravodlivo pozbavený.

Obraciam sa i k tebe, drahý ľudu môj, aby som ti verejne vyjadril môj obdiv a vďaku za tvoju hrdinskosť a stálosť. — Keď ma opúšťalo všetko, ty si ma neopustil. — Ty modlitbami, skutkami, dopisami, listami usiloval si sa ulaviť ťažký stav môj: Boh láskavý nech bude tvojou odmenou časnou i večnou. Ja sa ti tým odmením, že ti sľubujem, že ako doposiaľ, tak aj napozatým venujem sily mojej tvojej spáse, osвете i blahobytu. Viac ti dnes dať nemôžem.

Obraciam sa aj k nepriateľom mojím s braterskou pravickou. Odpúšťam všetkým, a žiadam, aby aj mne bolo odpustené. — Žiadneho na svete nedržím za tak zlého. Žeby sa tešil záhube a zničeniu bratra svojho. Preto krivdy na mne páchané pripisujem nedorozumeniu, a zdivelým politickým pomerom. Dnes máme vidieť, že osudy naše riadi vyššia moc. Prisahali mi záhubu zničenia, a ja vychodím síce nalomený, ale nezničený. Prežil som politický hurháj, prežil veľkú národnú vládu, prežil koalíciu. Aj tulipán trochu uvadnul, sláva vodcov padla, ľud ale stojí. Za tento ľud pracujeme, každý dlá sil a okolností. Nech spája nás láska a vzájomná úcta. Náhl'ady môžu byť rozdielne, cesty rozličné, ale cieľ jeden: blaho nám svereného ľudu.

Bože pomahaj!

Segedín dňa 22. februára 1910.

Andrej Hlinka,
farár.

Slovanská stolička na univerzite ve Vídni. Po trisemestrovom prúťahu rozřešena konečne otázka, kdo má býti nástupcem Jagičovým. Musí nás tešiti, že na stoličku, kde zasedal slovutný Slovinc Miklošič a Charvát Jagič, dosazen znova Slovan, Charvát dr. Milan Rešetar. Ovšem mimochodem se tážeme, neměl-li jím snad spíše býti řádný profesor tamtéž, dr. Václav Vondrák a nerozhodovala-li tu okolnost, že Rešetar jest zetěm Jagičovým. Avšak kdo zná obsazování stolic na př. na naši fakultě právnické i ostatních, snadno si vysvětlí celou věc. B.

Sjezd polského studentstva v Praze. V lednu konal se v Praze sjezd polského studentstva, které studuje na české technice v Praze, na tábořské akademii, na lesnických ústavěch v Písku a báňské akademii v Příbrami. B.

Polská a rusínská universita. Za předsednictví min. hr. Stürgkha konala se v ministerstvu vyučování porada poslanců polských a rusínských, na níž bylo jednáno o žádosti Polákův, aby byl zákonitě stanoven polský ráz Lvovské university. Rusíni proti tomu rozhodně odporovali a pro-

hlásili, že v případě, kdyby se na to přistoupilo, musili by žádati samostatnou universitu rusínskou. Za těchto okolností nebylo docíleno dohody. Proslychá se však, že v brzké době bude žádosti Polákův vyhověno a císařským nařízením polský charakter Lvovské university oficiálně prohlášen. Rusínům slíbí vláda universitu samostatnou — ale bez udání doby, kdy bude zřízena.

Lužické srbštině začalo se znova vyučovati na učitelském ústavě v Budišíně, tak že budoucí lužicko-srbští učitelé mohou se vzdělávati ve svém mateřském jazyku. Rovněž dovoleno jim kupovati pro knihovnu lužicko-srbské knihy. —š.

„Slávská Lipa“, měsíčník, list pro osvětové, jazykové i národohospodářské sbližování Slovanstva, počal vycházeti na Žižkově. (Redakce a administrace Havlíčkova ul. č. 19.) Časopis přináší informativní slovanské články, psané česky, polsky, slovinsky atd. s četnými vysvětlivkami hned v textu, proto doporučujeme vřele kolegům, kteří se zajímají o slovanskou věc. Předplatné 5 K (bez příloh 3 K) ročně. Studentům se poskytuje sleva. B.

Věstník spolkový. Dne 17. února konána opět členská schůze Č. L. A. s přednáškou našeho člena Frant. Noska' která byla pokračováním na téma: „Socialismus. Část II.“. Přednášející poukázav k tomu, že myšlenky socialistické vyskytují se periodicky již od dob nejstarších (Platon), upozorňoval na to, že socialismus doby přítomné jest oproti dřívějším zjevem permanentním, a to proto, lze stále trvají jeho hospodářské příčiny. Moderní socialismus vychází z Francie, což jest důsledkem nazírání předrevolučních filosofů francouzských na rovnost občanskou, nejen po stránce formální, nýbrž i materiální, a výše vědecké dostupuje u Němců, kde působení jeho se jeví: 1. kritikou platného řádu, 2. vlastním učením theoretickým a 3. praktickou agitací. Hlavními reprezentanty jeho jsou Jindřich Karel Marx a přítel jeho Bedřich Engels. — Oproti pojmu hodnoty v technickém smyslu národohospodářské nauky postavil Marx svou nauku o hodnotě, že se totiž všechny statky směňují dle množství práce na ně věnované. Ale soukromé vlastnictví činí podnikatele způsobitým, donutiti dělníka k většímu výkonu pracovnímu, než jest třeba k jeho uživě, a co je nad to, to si podnikatel ponechá a takto dělníka vykořisťuje (přisvojování nadhodnot). Věc se stále zhoršuje a při postupném proletarisování drobných podnikatelů a stále rostoucích velkopodnicích se stane konečně, že dělnictvo třídně uvědomělé strhne na sebe moc ve státě a rozdíly tříd přestanou. Učení to jest již proto nesprávné, že element oekonomický není jediným hyblem všeho života, ale ani theoretická konstrukce hodnoty se nedá udržeti, neboť, je-li, jak Marx tvrdí, podíl ziskový i nadhodnotný ve všech odvětvích výroby stejný, pak by musil nezbytně i poměr kapitálu konstantního k proměnlivému také býti stejný, čehož však není, jak i sám Marx výslovně doznává, a není tudíž ani pravdou, že se všechny statky směňují dle množství práce na ně věnované, čímž padá základní teorém Marxův a s tím celá jeho nauka, jak kriticky ukázal Boehm Bawerk. Toto líčení theorie Marxovy, podané jen se stanoviska oekonomického, doplnil koll. Trčka poukazem na Marxovo stanovisko vůči náboženství. Marx, vycházející od předpokladu, že původní stav člověka byl nekulturní (oproti stanovisku našemu, že prvotní člověk byl kulturní), spatřuje v náboženství jen jednu složku materialisticky pojímaného vývoje. Tam, kde jsou různé vrstvy společnosti, je také třeba náboženství, aby se takto předstíranou autoritou udržely vykořisťované vrstvy v poslušnosti oproti vládnoucím. Ale konečným kolektivisováním společnosti odpadnou rozdíly vrstev a tím také potřeba náboženství. —

Když byl koll. Novák učinil některé poznámky se stanoviska historického, zejména pokud se týká elementů kommunistických náboženských sekt u nás počátkem XV. věku, navrhol koll. Drobný, aby se při schůzkách členů ve spolkové místnosti probíraly častěji, než dosud, časové otázky národohospodářské, sociální i politické. Po té pan ingénieur Pospíšil povzbuzoval k tomu, aby členové Č. L. A. ten čas, který jim zbude po vyplnění denních povinností, věnovali pražským i předměstským katolickým organisacím, načež schůze skončena. — O probírané otázce socialismu se jednalo dále v části třetí na členské schůzi dne 28. února, kdy přednášející líčil agitační činnost Ferdinanda Lassalla v Německu v letech šedesátých a jeho příkré vystupování proti Schulze Delitschovi. Hlavním agitačním heslem Lassalovým byl tak zv. železný zákon mzdový, že prý se totiž mzda za práci obyčejnou omezuje na to, čeho dle panujícího obyčeje je třeba k uživě dělníka a pracovního dorostu. Ježto však je dána možnost, aby dělnictvo příznivých konjunktur využilo k zlepšení své míry životní i na základě platných právních řádů, jest tím odstraněna zdánlivá vnitřní krutost zmíněného zákona mzdového a pro tuto se stanoviska socialismu slabou stránku zmizel železný zákon mzdový úplně z theoretických úvodů programů sociální demokracie. Pokud se týče sociálně-demokratického hesla boje proti kapitálu může tento rozumně platiti jen kapitálu, jakožto jmění těžebnímu, tedy kategorii historické v době individuálního vlastnictví, nikoli však kapitálu, jakožto prostředku výrobnímu, který jest kategorií absolutní. — Když přednášející poukázal k některým prostředkům řešení otázky sociální vůbec a dělnické zvlášť (sociální pojištění, zákonodárství ochranné, družstva nákupní, společenstva výrobní atd.), ukazoval k tomu, že bez reformy morální na podkladě náboženské není možná žádná účinná reforma sociální, a naznačil, že jedině církev římsko-katolická je s to býti spásou dnešního lidstva v jeho rozháranosti, jsouc sobě vědoma svého přítomného velikého sociálního úkolu: Restaurare omnia in Christo. Po té vysoce důstojný pán, P. Alois Jemelka, superior T. J., upozorňoval na to, jak subjektivismus přítomnosti podvrací smysl pro objektivní pravdu a jak opuštění absolutního podkladu morálky Boha — vede při vzájemných rozporech nejrůznějších systémů filosofických jen ke skepsi a pesimismu. — Koll. Drobný činil některé návrhy k zlepšení vnitřní činnosti spolkové a pan ingénieur Pospíšil vybízel k směřujícímu postupu na veřejnosti, zejména do-

máháním se respektování našich kroků se strany odpůrců, načež ještě po delší debattě schůze předsedou skončena.

Machar obdržel od feuilletonisty „Moravské Orlice“ tuto podobiznu: „Když slovný náš polyhistor (kromě té nešťastné filosofie) pan profesor Masaryk vydupal v devadesátých letech minulého století stranu realistickou, potřeboval pro partaj oficiálního básníka a zrak jeho se zalíbením spočinul na pozeňnané už tehdy hlavě pana Josefa Svatopluka Machara. A nezklamal se v něm. Byl to chlapík, který se nebál ani Pána Boha. Dovedl kdekoho dle potřeby potřísniti a říkal tomu čištění vzduchu. Měl odvahu vykřiknout, že Hálek napodobil Heina, ale ferina křičel jen proto, aby nechytíl jeho; neboť co má ve svých verších dobrého (kromě suché prósy a napodobení národní písně), to děkuje právě Heinovi. Mladočeši na něj sbírali, vynadal jim za to v „Božích bojovnicích“. Vrchlického třikrát „zřezal“, čtyřikrát odprosil. Čechovi navěsil koňské klapky, dovedl se však k němu opět přilísnouti. Ke Krásnohorské se zachoval, ach velmi rytířský. Straně sloužil věrně a poctivě. Každé neděle žasl národ nad novou jeho obětí. Humbug se líbil, lid se bavil, strana rostla měsíčně aspoň o tři stoupence. Nabyla dvou mandátů a to ještě stěží. Bylo třeba nové vzpruhy. Musí se získati intelligence. Založí se „Novina“ a najme se bitec Šalda. Macharovi se sebere na cestu do Říma, Machar objeví „novou“ antiku, přijme Helia za otce, sepiše přednášku a vydá se s ní na cesty po vlastech českých. Město za městem v nadšení jej vítá. Městská rada, jež nevítila, prohlásí se za zpátečnickou a klerikální, neboť jest povinna vítat syna Heliova, třebas jeho přednáška neměla stý díl toho užitku a významu, jako jediné představení Matěje Kopeckého. Ale partaj to chce a potřebuje. Kdo nepíská s sebou, anathema sit! A národ se baví, Machar se ukazuje. Nikdo nechce být zpátečnický, všichni ho chtějí slyšet. Přijed, přijed cesta se platí! Poeta nestačí vyhovět všem po zvánkám. Nechce mimo to do každé Lhoty. Ale dr. Herben nabádá, jen jet, jen jet! Kterak pomoci? Ciperný jeden stranník z venkova dal dobrou radu: Od firmy Jarůšek a spol. objednaný výtečný gramofon, jenž výborně zastupoval, putuje po vlastech, básníka Machara. Jeden gramofon nestačil. Dnes jich již přednáší o antice asi šest. Posledně četl jsem v „Čase“, jak zle vyčítali mělnickému purkmistru dru. Valentovi, že si nepřišel poslechnout gramofoni. Zpátečník! Klerikál! A přec jej dva mělničtí realisté pomáhali volti! O panu Macharovi chce spolek akad. „Opava“ uspořádat večírek. Myslíme, že je nám třeba zcela něčeho jiného, než Machariád a uspořádáním večírku dokázalo by se, že část našeho studentstva svým úkolům nerozumí.“

„**Čech**“ přináší pod názvem „Ejhle kacír“, zajímavou stať o Dru. Chalupném: „Pane dr. Chalupný, vy jste býval v redakci „Casu“, s Herbenem a Masarykem držel jste bojovný oštěp, potom rozešli jste se s drem. Herbenem — proč, to dr. Herben nepoví —, a proti Masarykovi založil jste „Přehled“ a stal jste se předákem novorealistů. A jako Masarykův odpůrce kupíte nyní kolem sebe nové pracovníky, studenty, politiky a opovažujete se kacírovati „největšího Čecha“, ba dokonce polemizujete s Ním a podráždíte mu trůn. „Masaryk přišel z Vídně do Čech kácet sochy“, a vy, pane dre. Chalupný, kácíte sochu Masarykovu, ba otřel jste se i o římského turistu, Machara, a vůbec neuctivě se chováte k pokrokovému realismu Herben-Machar-Masarykovskému. A, člověče nešťastný, vy jdete ještě dál: šlápl jste do záhona kvetoucích macešek — do „Volné Myšlenky“, a proto opakujeme znovu: pozor, p. dre Emanueli Chalupný! Základní naukou veškeré pokrokové doktriny jest: ven s náboženstvím ze škol. Prof. Masaryk, jenž hledá Boha, ráčil tak stanoviti a po něm to opakuje syn Heliův, dr. Loskot, dr. Aron, dr. Vohryzek, dr. Scheiner, Hofrichter . . . Inu, celá naše duševní elita a naši učitelští Komenští. Náboženství, jak víte, nesnáší se s vědou, jest zpátečnické, otupuje, náboženská výchova jest klerikalismus, učitel světlo rozsvěcuje a kněz je zháší atd. Beznáboženská škola jest požadavkem všech osvícených a pokrokových lidí — francouzský ideál musí se stát skutkem také v Čechách. Ovšem, jen u katolíků — židům ponechává Masaryk a protestantům Drtina jejich náboženskou školu. Tedy — ven s náboženstvím! A v této chvíli přicházíte vy, pane dre. Chalupný, pokrokáři a realisto a protiklerikále, a píšete: „Mezi vědou a dogmaty není absolutní rozpor.“ Nelze náboženství vyloučiti ze škol; vznikl by tím rozpor mezirodinou a veřejným životem a škola by byla pak osamocena a bez zájmu. Vyloučiti křesťanství z nynější kultury jest nápad šilencův. U pokrokářů a volných myšlenkářů, vylučujících náboženství ze škol, jest mnoho bombastu, ale málo práce. Problem tento není tak lehký, jak by se na první pohled zdálo. Volní myšlenkáři, radící k násilí, zapírají své vlastní jméno, — tak píšete, p. dre Chalupný, dle smyslu. A vytýkáte také mnoho nynějšímu náboženskému učivu v obsahu i metodě vyučovací. „V nynějším učivu náboženském převládá sociologie, chtělať církev národy od dětství ovládati; metoda vyučovací nepřihlédá k chápavosti, mnoho se učí nazpaměť a vykládá se o věcech těžce pochopitelných“. A také reformátorem náboženského vyučování chcete býti, pane dre. Em. Chalupný. Radíte: církevní dějepis, meta-

fysika, sociologie buďtež vzaty z náboženských hodin a dány do světských předmětů, čítanky přinášejtež náboženské výchovné články a vlastní jádro náboženské buď učitelé nebo kněžími vykládáno do spělé mládeži po dokonaném čtrnáctém roku.“ Ach, pane dre. Chalupný! Co jste to napsal? Víte-li, že vrhne se na vás „Čas“, že „Volná Myšlenka“ a učitelské listy vás prohlásí za tvora nejhoršího — za tajného klerikála? Vy, pane doktore, urazil jste majestát Masarykův a tím svým „šilencem“ střetl jste se s velikanem, který za 200 korun honoráře oživuje nám antický zapadlý svět a jeho krásy. Vy jste si na sebe poštlal nejnesnášlivější „Volnou Myšlenku“! Všichni učitelé pokrokoví a svobodomyslní zatnou pěstě. A proto, dokud jest čas, odvolejte svá kacířství, nebo na vlastním těle pocítíte, jak pálí plameny hranice, k níž Herben a Masaryk přinesou polena, Aron a Loskot papíry a kterou syn slunce zapálí.

Z Písku. Ke zprávě o galejniku v minulém čísle uveřejněné se nám sděluje: Ubohý galejník, jak hrozná byla jeho muka! Považte, lidé dobří, býti již od 14 let (či snad ještě dříve, než se dostal do Písku do kvarty?) takových vznešených zásad, nabytých hlubokým přemýšlením a nemoci ani s nimi před professory, tím méně před katechetu a nesměti vynadatí tomuto, že jest hrozný tmář, že vše, čemu učí, jest nesmysl, že on, 14letý muž, má přesvědčení svoje docela jiné a lepší. Či jak to myslí jinak „potlačovati v sobě volnou mysl“? Chudák, pamětní desku by zasluhoval za ty pekelné strasti. Takový zpátečnický katecheta ho dokonce nutí, aby vše „volné“ smýšlení v sobě taje šplhal u něho a dělal tak farisejsky svatouška, že jej doporučí konečně „St. Hlídce“ za odběratele. Proč nevybral jiného, proč právě toho? Právě proto, že to byl takový farisej, který podlézal na všech stranách a všude se dělal hezkým. A musil odbírat „St. Hl.“? I nemusil. Vždyť výmluvu, kdyby bylo vůbec na to došlo, takový panáček vždy jistě by měl po ruce, že odbírá „St. Hlídku“ nemůže. Jiní neodbírali ji a neodbírají a také jest dobře. Ostatně p. katecheta ani neví, kdo všechno na ústavu „St. Hl.“ odbírá. (Kromě doporučení kolportéra o „St. Hl.“ se nestará, aby mu nemohlo býti nic vyčítáno s druhé strany.) A proto ať žije charakter a pokrok!

Pout ke hrobu Riegrovu. Jako v letech dřívějších, tak i letos pořádána byla byla 3. března v den výročí úmrtí dr. Fr. Lad. Riegra pout ke hrobu zvěčnělého vůdce národa. Smuteční slavnosti té zúčastnily se četné deputace vědeckých a vlasteneckých společností. Ze studentstva českého uctilo památku zvěčnělého vůdce jen studentstvo katolické, zastoupené deputací České ligy akademické. Každý by

se zajisté domníval, že staročeský Akademický čtenářský spolek byl první, který si pokládal za povinnost pouti té se účastniti. Ale zklamal by se velice — „staročeští“ studenti na pout zapomněli. A není také divu! Jejich myslí zaujímá něco daleko odlišného: Věnečky, plesy, skvělé representace — kdo pak si vzpomněl, že žil také někdy nějaký Rieger a že vděčný národ koná k hrobu jeho pouti! Či jest Akademický čtenářský spolek staročeským, jen když potřebuje staročeské peníze? X.

K součinnosti kleru s inteligencí.

Moravský „Našinec“ píše: „Studentská Hlídka“ kráčí milovými kroky k výši studentské, opravdové, vážné revue. To nadšení, které přímo vyzařovalo z nepatrných sešitů ročníku prvního, nebylo plané, bylo života schopné a životodárné. „Hlídka“ nás letos dvěma prvními čísly až překvapila. Hutný, věcný obsah, seriosní a vřelý názor na stav věcí v studentské veřejnosti a jednotnost vůle a snah všech v ní soustředěných pracovníků! Ano, tak jsme si představovali katolický studentský list, když jsme před 2 lety v „Našinci“ vyzvali redakci „Nového Věku“, aby rubriku zavedla a z ní časem vytvořila samostatný časopis. Tvrdili jsme tehdy, že časopis se ujme a ujmouti se musí — a neklamali jsme se. I středoškolské studentstvo počíná se kolem „Hlídky“ soustřeďovati, dopisy z jeho řad utěšeně se množí. A bylo na čase. Střední školy, jak z vlastního názoru víme, jsou zaplaveny listy studentskými s ostře vyhraněnou tendencí protikatolickou. „Hlídka“ musí tomuto otravnému přívalu staviti hráze. Ale když jsme před 2 lety volali po katolickém studentském listu, přáli jsme si, aby si v něm podal ruce dorost intelligence laické s kněžskou. Toho v „Hlídce“ nenalzáme! Kde vlna? Bohoslovci před 4—5 lety se pro založení studentského katolického listu exponovali, vyjednávali, a nyní to, k čemu dali iniciativu a co do konce proti laickým akademikům (Kotrč, Červenka, Šanta a j.) v r. 1906 na Velehradě houževnatě hájili, zůstává jim cizí. Proč jsou brány některých seminářů „Hlídce“ uzavřeny? Z jakých příčin, důvodů? Není oportunní styky katolické intelligence laické s kněžskou hned v zárodcích přetrhávati. Vždyť, nač by byl pak dr. Reyl v Hradci Králové o této věci tak důrazně mluvil? „Hlídce Studentské“ přejeme, aby v brzkou vnikla i tam, kde ji dosud nemají (reálky, gymnasia, učitelské ústavy a j.) nebo kde jí bez příčiny nedůvěřují. . . .“ Kde je tedy vina, že ve „Stud. Hl.“ nepodává si dorost intelligence laické ruku s intelligencí kněžskou? Uvádíme několik zajímavých dokladů. Jest přirozeno, že, má-li se laický a kněžský dorost podporovati, musí se znáti. Jak tedy kněžský dorost se snaží, aby nás poznal? Právě v tyto dny psal

nám bohoslovec z Brna, že prý nemohou „St. Hl.“ v značnějším počtu odebírat, poněvadž prý toho mají letos na bedrách příliš mnoho. — Bohoslovci z Hradce Králové nám oznámili, že prý budou brát pouze 6 exempl. „St. Hl.“ a teprve na dopis našeho administrátora se jich přihlásilo 24. A tak to je ve všech seminářích. Nejlépe však nás znají bohoslovci — olomoučtí. Ani jeden olomoucký bohoslovec neodebírá „Stud. Hl.“. Či snad čekají, až se „St. Hl.“ vybarví? — A podpora středoškolských katechetů na několik čestných výjimek není také skvělá. Někteří vracejí „St. Hl.“ napořád, aniž by ji prohlédli, a našel se i případ, že vrácen časopis náš s poznámkou: „Co s tím?“ K tomu dalších slov netřeba. Mnoho a mnoho zajímavého mohli bychom „Našinci“ sdělit, ponecháváme si to však na jindy. S potěšením můžeme redakci „Našince“ sdělit, že časopis náš našel hojně obliby i na reálkách a učitelských ústavech, ba máme dosti odběratelů i mezi studenty vysokoškolskými. X.

Spolek českých katolických akademiků v Brně pořádá v sále Všeoborového sdružení cyklus přednášek „o Slovensku“, doprovázený světlými obrazy. První přednáška: „Pout velehradská“ konala se 9. března. Další přednášky konati se budou dne 6. dubna: „Z kraje Jožky Uprky“, 30. dubna: „Hore Váhom“.

Macharikon. Hvězda Macharovy musy valem bledne a snad ještě před příchodem komety nalezneme literární výplody Macharovy v seznamu pornografické literatury. To, co Machar uveřejňuje v „Čase“ pod titulem „katolické povídky“, je hotoovou snůškou vymyšlených zelených anekdot a oplzlých pikantností. Vypadá to jako plagiat Dekameronu, jenže svou hrubostí a tendenční zlobou originálu se to nevyrovná. Toho se musil Masaryk na svá stará kolena dočkat, že „Čas“ po svých čestných bojích proti oplzlé literatuře stal se skladištěm oplzlých výpotků. Bývalý orgán pro českou inteligenci přebarvuje se v zamilovanou četbu starých vojáků, tak že místo nynějšího nakladatelstva pokrokové strany zasloužil by již p. Kočího. Nejen „Čas“ sám, ale celá strana realistická je v patrném úpadku následkem tíživé přítěže vadného braku, jenž se během doby uchýlil pod vlajku umravňujících realistů. Nás to ovšem nepřekvapuje, protože se to dalo předvídati, že lidé mravně pokleslí nezlepší se, kochá se aspoň v nečistých představách a kazí mládež oplzlými anekdotami. Takový bývá nejobyčejnější pramen pornografické literatury. Literární prostituce je zrovna takovou neřestí jako tělesná, proto jest nesporno, že se

ji ani dobrý člověk nesmí dopouštět a tím méně „nejlepší.“ A když „nejlepší člověk“ nemá studu, jak to asi vypadá u těch neklasifikovaných? „Nový Věk“ přinesl o Macharovi několik peprných epigramů. Ku př.

Citát z Machara.

„Černá římská harpije
vrací zemi jen co sní a vypije.“ —
Machar asi — z jeho slov to zní —
ten co vydá ve skupenství řídkém, hustém,
nedopřeje zemi, ale s gustem
znova všechno vypije a sní,
odtud to, co na papír on píše,
jemným parfumem vždy dýše

*

Z „katolických povídek“.

Machar: Reyle, páchnete dnes stokou!

Reyl: Ne stokou — ale vaší slokou.

Machar: Má poesie páchnout! Ó bozi!

Oblaka!

Reyl: Smrdí, pane, strašně jako kloaka!

Machar (zuřivě): Reyle!

Reyl (klidně): Přejete si, hejle?

Malá vzpomínka. Syn Heliův napsal v „Konfessích literáta“ o pravdě toto: „Mučivá touha po pravdě seděla jako pavouk v mém duchu a pletla pavučinkové síť každému slovu, které jsem slyšel — člověk, jenž mi jedenkrát něco nahlal, měl u mě ztraceno vše. Tak se stalo, že celé řadě lidí stavěl jsem v duši své trůny a sázel je na ně; klaněl jsem se jim, a při nejbližší příležitosti jsem je sházel dolů a měl jakýsi pocit spokojenosti nad jejich pádem.“ Jenže Machar jest obrem v theorii, ale trpaslíkem v konání právě tak, jako většina příslušníků pokrokové strany samé. Jest obecně známá příhoda jeho s Dostálem-Lutinovem, kterého „největší český člověk“ a básník usiloval vykřičeti za pijana a karbaníka. Dostál však měl několik svědků, jak „největší český člověk“ prohnal lže, a, což mnoho znamená, mezi nimi byl stoupenec pokrokové strany, ctitel Macharův a Masarykův p. Jindřich Kalman. Pan Kalman napsal, že, „jakkoli byl od jakživa ctitelem Macharovým, pocítil proti jeho článku odpor, protože byl nespravedlivý.“ Když Dostál po všech stránkách své příhody dokázal, jak Machar nestoudně lhal, dokládá „A já, který jsem šestý rok duchovním správcem „vyvrhele lidstva“ v polepšovně, mohu říci, že jsem se nesetkal posud s padouchem, který by tak drze lhal a tak surově tupil, jako činí famulus humanitářů ve vědecké revui (Masarykově „Naší Době“).“ A Machar po těchto slovech ani nepípl. Věděl proč. —ch.

STUDENTSKÁ HLIDKA

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK II.

DUBEN 1910.

ČÍSLO 4.

J. Ch.:

Per lucem ad crucem.

Před letošními svátky velikonočními jel jsem osobním vlakem bývalé společnosti státní dráhy do R. a při té příležitosti byl jsem svědkem rozhovoru nanejvýše poutavého, jemuž jsem věnoval celou svoji pozornost a který níže, vyžádav si k tomu laskavé svolení jeho účastníků, které mi s největší ochotou bylo dáno, předkládám laskavému čtenáři. — V malém nekuřáckém coupé, do kterého jsem vstoupil, byly jen dvě osoby, které mým příchodem patrně byly vyrušeny z nějaké živé rozpravy, k níž se však ihned zase vrátily, jakmile se vlak dal do pohybu.

„Pravil jste,“ započal mladý, asi 28letý muž, „že od té doby, co jste na vysokém učení pražském, není vám možno tak prostě přijímati a věřiti všemu, co jste ještě v oktávě považoval za absolutní pravdu. Nejste samojediný, kterému se tak děje a tvrdím směle, že ohromná většina posluchačů vysokoškolských prožívá na universitě vlastně přerod náboženský, který pro mnohého ovšem skončí neblaze a musím se přiznati, že i na mne počaly doléhati různé vrtochy skepse, když jsem vyšel z těch prostých poměrů střední školy a ocitl se uprostřed toho víru dnešního materialismu. Ach, odpusťte, v proudu našeho rozhovoru zapomněl jsem se vám představit: Jsem doktor filosofie Josef M. a jsem professorem na gymnasiu v L.“

„Ludvík Z. a studuji v prvním roce přírodopis,“ představil se navzájem asi 20letý mladík, který se také hned ujal slova: „Dovolte, pane doktore, abych se vyjádřil určitěji. Netvrdím, že bych již naprosto popíral všelikou ideu Boha, ale naprosto také nemohu říci, že bych byl o existenci boží skutečně přesvědčen. Z toho vznikají ve mně trapné rozpory a neodbytně na mne dotírají mučivé otázky o životě posmrtném, spravedlnosti ve světě a celém problému lidského žití. Ačkoliv se cit spravedlnosti ve mně domáhá uznání existence Boha soudce i odplatitele, přece jen zase pozitivní výsledky věd, které tak nemilosrdně ruší všechny náboženské nauky, na př. ihned již nauku, týkající se zodpovědění otázky vzniku světa, vedou mne k tomu, abych se spíše sklonil k materialistickému pojmání celého vesmíru.“

„Kde, prosím, je zde jaký rozpor? Učí přece víra, že viditelný svět byl od Boha stvořen, učí tedy fakt, které empirická věda nemůže prostě konstatovati, zkrátka: učí věci, ve které je kompetence vědy vzhledem k její metodě naprosto vyloučena.“

„Odpusťte, pane professore, nemohu s vámi souhlasiti. Vždyť věda přichází ve svém badání až k nejzazšímu stadiu celého vesmíru, ona svým badáním přichází až ke kosmickému prachu, ze kterého postupně vznikl

dnešní svět, ona přichází k atomu, a když se ptám po vzniku hmoty vůbec, tu odpoví mi pozitivní věda prostě, že hmota je věčná, a mohu se přiznat, že toto vysvětlení má pro mne více přesvědčivé síly, než víra ve stvoření Bohem, neboť, jak aspoň mně se zdá, snaží se víra velikou tu záhadu vyložití záhadou jinou, dle mého domnění ještě obtížnější.“

„Dobře, milý příteli, přičiním se, abych vás uvedl na správnější cestu v této otázce. Neužiji žádného důkazu, který by se vedl z nějakého předpokladu víry, nýbrž čistě rozumově doufám vás přivést k poznání, že čím více se zahlubáváme ve všechny ty otázky, které od věků již poutají lidského ducha, tím jasněji vždy dospíváme k záhadě nevysvětlitelné, která, jak jasně poznáváme, zasahuje způsobem, který prozrazuje nejvýše dokonalé poznání, tedy nejvýše dokonalý rozum, vůli činnou a moc neobmezenou čili všemohoucnost, že všude narazíme na jakousi prapříčinu nevysvětlitelnou, kterou nazýváme Bohem. Budiž tedy; připusťme zatím věčnost hmoty. Myslím, že si představujete původní stav hmoty tak, že v nekonečném prostoru byl všude rozptýlen kosmický prach, tedy ony atomy, ona prahmota, která je podstatou a základem dnešního viditelného světa. Nyní nelze si jinak věc mysliti, nežli že tyto atomy byly buď v klidu nebo v pohybu, a teď prosím, dejte laskavě pozor. Je vám zajisté známa nauka o tak zvané inertií neboli bezvládnosti či nehybnosti hmoty, nauka to empirickou vědou konstatovaná a také žádným učencem, třeba tento sebe určitěji zastával nauky materialistické, nepopřená. To je tedy důležité faktum, že bez nějakého impulsu hmota se do pohybu nedá, a když silou nějakou v pohyb byla přivedena, nikdy sama od sebe se nezastaví, ani pohybu svého nezmění, tak že k jejímu zastavení nebo změně jejího pohybu třeba zasáhnutí vnějšího, zkrátka: síly vnější. Když si teď představíme, že ten kosmický prach byl původně bez pohybu a pak z něho vznikl pohybem částic a jejich seskupením nynější vesmír, pak již v tomto směru narazíme na zasáhnutí nějaké moci, neboť kdyby atom byl původně bez pohybu a žádná síla zde nezasáhla, pak by také bez pohybu zůstal, a kdyby od věčnosti ten stav trval, tedy by také od věčnosti nebylo ničeho jiného, než stále týž chaos. Souhlasíte?“

„Zajisté, pane doktore, ale mohu prostě namítnouti, že si představím původní atomy jednoduše v pohybu, a pak se mi vyloží vznik světa aplikací zásady o gravitaci bez zasáhnutí nadpřirozené moci velice jednoduše.“

„Myslíte? Když ten atom byl v pohybu, pak ten pohyb byl stále týž, právě zase na základě zjištěné bezvládnosti hmoty, a pak zase nemohl by se vytvořiti nynější svět, leda že by změnu toho pohybu zase způsobilo zasáhnutí síly vnější, existující mimo něho!“

„V tom nemohu vám přisvědčiti, pane professore. Když předpokládáte gravitaci, pak zcela přirozeně vznikne pohyb rotační a ten povede k vzniku světa.“

„Zajisté, když předpokládám gravitaci! Ale jak mohu mluvit o gravitaci tam, kde jsou atomy stejnoměrně rozděleny v celém prostoru, jak může zde býti řeč o nějaké síle, pudící je k určitému středu.“

„Ani to by mne nepřesvědčilo, když předpokládám, že to rozdělení atomů nebylo stejnoměrné, nýbrž naopak, že tvořily shluky tu řidší, tu hustší, a tu snadno pochopím vznik jednotlivých bodů centrálních, tu snadno pochopím, jak působením gravitace vznikl krouživý pohyb atomů.“

„Dobrá, ale nezdá se vám, že předpokládání nestejnoměrného rozdělení atomů ve vesmíru je příliš hypotetické, příliš hledané, že je to hypotéza vynalezená k tomu, aby nám pomohla zdánlivě vědecky opřít argument proti víře? A i při tom zdaž nemusíte se rozumně ptáti po oné moci nebo síle,

která způsobila to nestejněmorné rozdělení atomů, aby se tím umožnil pohyb rotační?“

„Připouštím, pane doktore, ale přes to mi to spíše skýtá výklad, nežli odpověď, kterou mi dává víra.“

„Budiž tedy! Hmota je věčná, atomy byly nestejněmorně v prostoru rozděleny, i tuto naprosto nevysvětlitelnou hypotézu připustím, ale pak uvažte, že svět by nemohl nyní existovati: je-li zde od věčnosti a prosím, představte si, pokud je to možno, co se tím praví, pak měl k svému vývoji celou věčnost, a tento vývoj by také musil již od věčnosti býti skončen.“

„S tím opět nemohu souhlasiti a dovedu si představit, že dnešní stav hmotného světa je jedním z toho nekonečného počtu vývojových stadií, který má za sebou celou věčnost a před sebou také.“

„Ale pak máte naprosto nejasný pojem věčnosti! Tím, co jste řekl, připouštíte, že je možné číslo, které je konečné, determinované a nekonečné zároveň, což však je, jak přece uznáte, mathematická nemožnost, zkrátka: absurdnost!“

„Vehnal jste mne, pane professore, vskutku do slepé uličky, z níž nemohu najíti východu.“

„Vidíte, příteli, uznáváte to. Jest možno, aby věda dala k tomu nějakou odpověď, myslím věda skutečná, která si je vědoma své metody a která se také touto methodou řídí? Uvažte jen: Věda empirická, věda pokusná může prostě konstatovati souvislost mezi fakty, ona může zjistiti pokusem faktum, že po jevu A následuje jev B, ona může dojíti k formulování vědeckého determinismu, ale vždy musí míti nějaké antecedens, něco předchozího, aby to následující z toho vyvozovati mohla, zkrátka: ona musí provozovati pokus. A zda není zjevno, že vznik světa je pro vždy vyloučen z možnosti pokusnického zkoumání, tak že věda skutečná, pravá musí v této věci prostě říci: Nevím! A stejně není možno vědecky zodpověděti otázku vzniku života na zemi! Představte si jen: To je vědecky konstatované a nepopřené faktum, že život na zemi nebyl vždy, neboť o prvotních vrstvách kůry zemské, o vrstvách prahorních, je geologií a příbuznými vědami zjištěno, že to bylo období azoické, období bez života, který je vědecky zajištěn teprve ve vrstvách prvohorních. Ale táž empirická věda učí, že živé z neživého vzniknouti nemůže, jak to vyjádřil John Tyndall, jenž přece náleží k těm, kteří jsou zajisté co nejméně zaujati pro křesťanství: „Opravdoví vědci vyznávají upřímně, že nemohou podati postačitého výkladu o počátku života bez předpokládání nějakého života předcházejícího.“ Je tedy zjevno, že život někdy na světě vznikl, ale je také zjevno, že přirozenou cestou, která by se vědecky dala konstatovati, vzniknouti nemohl, tak že nezbytně povstal zasáhnutím moci nadpřirozené, zázrakem, projevujícím opět zasáhnutí oné Prapříčiny! Kdo nechce tedy nějaké dohady vydávati za zjištěné poznatky vědecké, ten musí říci prostě jako materialistický učenec Claude Bernard: „První příčiny nenáleží v obor badání empirického: onyť nám vždy uniknou jak ve vědě o bytostech živých, tak i ve vědě o tělesech neživých.“ Ale vedle této skutečné, střízlivé a chladné vědy jest ještě věda, lépe řečeno učenci, kteří bujně fantasii a osobním domněnkám, které nemají buď žádné, nebo jen velmi málo pravděpodobnosti, staví na hlavu korunu vědecké vznešenosti a zabíhají do věcí, které se skutečnému badání vědeckému na vždy vymykají. Ale kam se při tom poděje vědecká metoda?“

„Máte pravdu, pane doktore, ale i když se přichýlím k víře ve stvoření, pak mi tu přece jen stále zůstává neodkliditelný rozpor mezi učením církve o vývoji hmotného světa, které ona čerpá z Písma svatého Starého Zákona, zejména z líčení Mojžíšova v první kapitole Genese, z jeho učení

o šesti dnech, a poznatky vědy, zejména když uvážím ony dlouhé věky a postupnou evoluci všehomíra, jak mi ji podává na př. hypothesis Laplaceova.“

„A v tom vidíte snad nějaký rozpor? Zde musíme přece lišiti dvoji věc, zajisté docela různou: odkud pochází tento svět, čili jaký je jeho počátek, a otázku od toho docela nezávislou, jakým způsobem se tento svět vyvíjel. Není-li pravda?“

„Zajisté!“

„Pokud tedy prvního se týče, odpovídá víra naukou o stvoření, a jak jsme již uvedli, věda nemůže dáti odpovědi žádné. Pokud pak se týká otázky druhé, tu tvrdím, že víra, to jest nauka církve katolické, nám ničeho věřiti neukládá, věda pak že nám v této věci podává ne sice již úplně zajištěné poznatky, ale přece jen velmi duchaplné hypotheses, které se v nejednom směru blíží svému empirickému potvrzení, aby se staly nezvratným poznatkem solidní vědy. To je to hlavní: vy vycházíte a odpustíte, že vám to řeknu tak upřímně, z předpokladu naprosto nesprávného, neboli přímo řečeno, vy nevíte, čemu církev učí. Jen tolik se nám předkládá závazně k víře, že svět zde není od věčnosti, že je stvořen a nic více, a mohu vám to prokázati. Co se praví v apoštolském vyznání víry? Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebes i země atd. Ano. Zde je výslovně definována nauka o vzniku světa, ale naprosto se nemluví o tom, jakým způsobem tento svět se vyvíjel a zcela stejně má se věc, když vezmete tridentské vyznání víry: Věřím v jednoho Boha, Stvořitele nebes i země, viditelných věcí všech i neviditelných atd. . . . To je tedy v této otázce oficiální prohlášení církve, vyvrcholené na sněmě vatikánském (1869—70), který vzhledem k řádění materialistických bludů XIX. věku považoval za potřebné v té nejslavnější formě definovati církevní nauku o vzniku světa: Jestliže by kdo popíral, že svět a veškeré věci v něm byly od Boha z ničeho stvořeny, budiž z církve vyloučen! — Vidíte, přáteli. Lidé prohlásí něco za učení církve a pak proti tomu vedou nejvášnivější útoky. Kdyby si každý zjednal poučení o tom, co vlastně je učení církve, nemohlo by se něco takového státi!“

(Dokončení.)

J. D-k.:

Rok 1909 a katolické studentstvo.

(Dokončení.)

A kdo by podceňoval význam sloučení všech katolických slovanských spolků v S. L. K. A.?

Katolické studentstvo slovanské jasně tímto svým činem dokázalo, že jenom ono dovede opravdu pracovati pro vzájemnost slovanskou.

Již mnoho a mnozí žehrali na to, že myšlenka slovanské vzájemnosti nikterak nepokračuje — ba spíše upadá. (vzpomeňme jen roku 1848 . . .) přes vše plané mluvení a ještě planější psaní. Sjedou-li se někde příslušníci slovanských národů, vystrojí se jim na počest hodně nákladný a skvělý banket, pronesou se krásné a chlubné toasty — jenjen oplývající vyšňořenými slovy o slovanské vzájemnosti — banket se skončí, sjezdovníci se rozjedou

do svých vlastí, napíše se několik nadšených referátů do novin a vše utichne, zmlkne, na vše se v krátkém čase zapomene — a Slovanstvo žije roztrženo dále. Taková ovšem „práce“ neprospěje Slovanům pranic, možná, že je ještě v očích jiných národů zlehčí, poněvadž řeči a psaní je až mnoho, ale „skutek utek“.

Zcela jinak si počínalo v tomto směru katolické studentstvo. Na podnět čilých studentů slovinských, kteří předčí katolické studentstvo všech jiných národů svou agilitou, jejichž organizace jest i nám vzorem, sestoupili se všechny dosud stávající spolky katolického studentstva ve „Slovanskou ligu katolických akademiků“. Tímto činem ukázalo katolické studentstvo zcela jasně, že v dnešní době jen ono samo pochopilo důležitost a význam tolik žádané vzájemnosti slovanské. Pořádají výlety — jak to o prázdninách učinili pokrokoví studenti — do jiných zemí slovanských, to přece nemůžeme nikterak nazvat prací pro slovanskou vzájemnost.

Ci myslí si oni páni, že když jedou na jih a tam společně se sobě rovnými nadají klerikálům, že tím snad vykonali velikou práci na poli Slovanstva? To mohli zůstat i v Čechách a i u nás se mohli vynadávat. Ona vůbec veškerá činnost pokrokářů záleží v neurvalém tupení a posmívání věcem katolíku nejdražším. Bylo tedy již na čase, že katolické studentstvo se vzchopilo k společné práci, aby pracovalo tam, kde síly jiných nestačí, aby osvědčilo se tam, kde síly jiných marně se rozbíjejí, aby odvrhlo od sebe výtku nevlastenectví, která se nám tak často metá ve tvář

A vše to stalo se v roce 1909 .

Byl tedy rok 1909 pro katolické studentstvo velice šťastným — o tom není pochybnosti. Rok ten splnil nám několik krásných a stěžejních bodů našeho programu — ale nemylně se, nejsou ještě všechny, ještě mnoho jich zůstalo pro budoucí léta. Jest si jen přát, aby i nynější rok 1910 byl v dějinách katolického studentstva tak důležit, aby i rok 1910 přinesl nám tolik, ne-li více, radostných událostí — a tak abychom my co nejdříve dospěli k jasnému svému cíli. Celé naší další činnosti pomáhej a zdař Bůh!

Dr. FRANT. REYL:

O součinnosti kleru s intelligencí.

(Dokončení.)

Probrav jednotlivé obory lidského ducha, na kterých jest možno svorné působení intelligence s klerem, zmíním se letmo ještě o pracovní methodě.

Styku kněžstva na poli vědeckém, sociálním, politickém a národním rozumím tak, jako styk rovného s rovným. Nemíním tím nikterak přiváděti laickou intelligenci v závislost duchovenstva. Na těchto polích snad někdy právem vytýká se kleru, že chce ve všech oborech panovati a intelligentům jiným nepřije dostatek volnosti. Slýchal jsem ve veřejných schůzích stesky dobrých katolíků na nemístné autoritářství kněží ve věcech naprosto nábožensky indiferentních ve zřejmém odporu se slovy sv. Augustina: „In dubiis libertas.“

Nesouhlasím s takovým poručníkováním, když neběží zrovna o věc čistě náboženskou. Na poli dogmatickém ovšem nelze připustiti, aby intelligentní laikové rozhodovali o člancích víry z toho jasného důvodu, že poklad víry Spasitelem svěřen byl k ostříhání a výkladu jedině církvi a jejím

sluhům. Svět a celá společnost musí se dogmatickým pravdám církevním přizpůsobovati a bylo to vždy osudnou chybou, když si kněžstvo dovolalo náboženské pravdy dle časových poměrů upravovati. Snaha tato zplo-
dila blud, tak zvaný modernismus, jenž vydal v šanc nejistotě odvěké a nezměnitelné pravdy evangelia. U nás v Čechách na př. činěny byly před lety pokusy smířiti Machara a jiné realisty s dogmatikou církevní. Různé ústupky byly nabízeny, ale výsledek této akce se nezdařil. Může se zrevi-
dovati a moderně upravit pracovní metoda církve učící, ale poklad zjeve-
ných pravd nesmí býti stržen do víru kolísavých názorů lidských.

Pánové! Hlas můj, volající pro součinnost kleru s laiky, podobá se sice dnes hlasu volajícího na poušti, ale není jistě dalekou doba, kdy na poli veřejném bude svorně pracovati klerus a intelligence. Nedejte se másti sou-
stavným tupením stavu duchovního, vždyť zcela řemeslně se vyrábějí lživé zprávy o vadách jednotlivců. Statistika kriminální dokazuje, že ze všech tříd společenských stav duchovní vykazuje nejméně provinilých. Když však se přece někdy skutečně přihodí politování hodný případ, pamatujme, že to chybil kněz, který je také jen člověkem, a proto negeneralisujme jednotlivý případ na celý stav, aneb docela na samé náboženství. Vždyť chyby tyto neplynou ze zásad náboženských, nýbrž jsou právě v odporu s nimi, a do-
kazují právě svou ojedinělostí, že ohromná většina příslušníků stavu kněž-
ského je pro svou zachovalost úcty hodna.

Kdo všechno pochopil, ten také dovede všechno odpustiti. Proto tedy pro chyby jednotlivců neposuzujte stav celý a hleďte s dobrými jednotlivci pracovati na uskutečnění ideálu Kristova, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

Pro praksi bych vyslovil tyto pokyny. Součinnost mezi klerem a intel-
ligencí je jen tehda možnou, když mezi nimi je vzájemná důvěra. Proto je nevyhnutelným častý osobní a písemný styk. Zejména osobními styky vynik-
nou šlechetné rysy povah, odstraní se celá řada uměle vyrobených před-
sudků a navazuje se přátelství. Jednou přivedl zámožný továrník do student-
ského našeho semináře malého studenta, svého syna, a žádal za jeho při-
jetí. Krok svůj provázel slovy: „Chci, aby můj syn z vlastního názoru po-
znal, že kněží nejsou tak špatnými, jak je noviny nepřátelské líčí.“ Hošík
tento pobyl jen v nižším gymnasiu u nás, ale dodnes ke mně se uctivě
hlásí, když se s ním někde setkám, ačkoliv je již otcovým společníkem
v továrně.

Nikdo snad v Čechách nebyl tak soustavně tupen a snižován, jako
zesnulý biskup Brynych a přece celá chyba Brynychova záležela v tom, že
jsem svého žulového a šlechetného charakteru zastíňoval celé zástupy bez-
charakterních patentovaných vlastenců. Kdo přišel s Brynychem do bližšího
styku, byl pro něho získán, tak že smrti jeho želeli i bývalí jeho odpůrci

Právě proto, že jsou osobní styky tak důležitými pro společnou práci,
vděčím tomu z plna srdce, že dnes vidím kolem sebe zástup mladých aka-
demických občanů a mladého kleru. Vítám to s povděkem, že Jeho Excel-
lence ndp. biskup Dr. Doubrava se zástupci učených vrstev theologických
poctili shromáždění toto svou návštěvou. Veliké naděje kladu na letos zalo-
ženou „Studentskou Hlídku“, která bude pojátkem našich duševních styků.
Podporujte mladí přátelé, svůj tisk, zejména zmíněnou „Hlídku“ a „Meditace“.
Organisujte se k zabezpečení lepších dnů v české vlasti, aby druzí národové
nebyli nuceni varovati své syny před slovanskou Prahou, která bývala před
vpádem realistů na vysoké učení kulturním střediskem slovanské rodiny.
Lepší dnové vrátí se nám, bude-li intelligence opět svorně pracovati s du-
chovenstvem na národní roli a já se snad nemýlím, když ve schůzi dnešní
spatřuji červánky lepší budoucnosti.

Arnošt Hello Člověk.

(Pokračování.)

„Člověk“ je bez odporu nejdůležitější a nejlepší dílo Hellovo. V něm je celá jeho duše, plná vznešenosti a veleby, plná života, touhy a bolesti — ale ne bolesti sentimentální, která miluje neštěstí — plná entusiasmu a lásky, rozvášněná touhou po pravdě a jednotě. Je v něm zhuštěno tolik myšlenek, vyjádřených způsobem originálním, že jest nemožno obsahu jeho podati, a zase nemožno něco z něho uvéstí a necitovati. Jednota této knihy, tak rozmanité a bohaté, „spočívá v tom, že předvádí všude aplikace téže Pravdy a následkem toho v Životě, ve Vědě, v Umění její odlesky a symboly. Chtěl jsem ukázati Život (knihy první), Vědu (knihy druhá) a Umění (knihy třetí) jako tři zrcadla, v nichž se obráží týž obličej, jako tři větve téhož stromu, jako tři články téhož zákona . . . Pokusil jsem se umístiti Život, Vědu a Umění pod paprsek organické Jednoty,“ praví autor v předmluvě.

Nelze sice podati obsah tohoto díla Hellova, ale bylo by to moje upozornění na ně velmi neúplné, kdybych aspoň něco nevynesl z bohatého toho pokladu těm, kteří Hella nečetli a kteří ho neznají.

Člověk chce nejprve život. „Život“ je první kniha „Člověka“. Obsahuje kapitoly:

Associace ideí. Vedle lži úmyslných a výslovných, „světem obíhají lži neuvědomělé, vkluzující do světa rozhovorem, četbou, navykáním si na to, co se zove životem. Právě tyto lži ovládají svět; podkladem jejich je falešná asociace ideí“, t. j. nesprávné sdružování představ, úsudky tvořené nikoli rozumem, nýbrž obrazností. Hello uvádí pozoruhodné příklady takových falešných úsudků: „Zvykli jste domnívati se, že zločin může býti známkou velikosti, že existují vznešené lži a že konání dobra je plochostí“, že ctnost je nudná, „že pokoj se podobá smrti a že nepokoj je známkou života“. že umělec musí býti hříčkou všech vášní. Zde mluví Hello překrásně o Umění: „Obraznost ztratila zvyk spojovati ideu krásnou s ideou dobrou.“ „Umění jest jednou ze sil, jež zkazily obraznost, poněvadž řeklo, že zlo je krásné. Umění však má býti jednou ze sil, jež vyléčí obraznost, jest třeba, aby řeklo, že zlo jest šeredné.“

Lhostejnost. Hellovi se z duše protiví lhostejnost ledová, zmírnělá a snášelivá, která se nad ničím nerozhořčuje a nerozhorluje, protože ničeho nemiluje, protože jest mrtvá.

Lhostejnost je „nenávisť, která mlčí.“ „Jste-li bytostí živou, rozněcujte v sobě život!“ Nevědomci vytýkají pravdě, že jest nesnášelivá, protože pravda jest jim nudná. „A přece ona jest blažeností!“

Smích a slzy. „Smích je Slovo Relace roztržštěné, slzy Slovo Relace citěné.“ „Smích pochází z lehkomyšlnosti. Smích je vyvozován povrchem věcí, slzy jejich hloubkou.“

Práce a odpočinek. „Pracovati, toť jednoduché, ale odpočívati, toť snadné. Hladovíme po práci.“ „Pravda plodí pokoru, která se protiví nepokojné pýše, a činnost, která se staví na odpor fatalistní lenosti.“

Čest. Člověk hříšný vzbuzuje soucit, ale nečestný „pije hanbu jako vodu“. Podstata bezecti je ve slovech: slíbiti a nesplniti. Smysl pro čest umírá ze všech ušlechtilých citů naposled. V kom však i cit slova daného vymřel, v tom se nenajde již místa, kde bychom se ho dotkli.

Člověk prostřední. Největší nenávistí stihá Hello všechno, co život zploštuje, snižuje, ubíjí, usmrcuje, co život lidský odvrací od Života a Pravdy a proměňuje ho ve strašnou Nicotu. Člověk je stvořen, aby žil, a člověk prostřední má rád živoření. Prostřednost, o níž mluví Hello, není ani hloupost, ani to „zlaté středoceští“, o němž tak rádi mluví lidé prostřední. Člověk prostřední zaujímá místo v polovičce mezi dvěma krajnostmi, mezi člověkem geniálním a pitomcem. Zaujímá to místo z pohodlí, protože polovičatost se mu stala druhou přirozeností. „Charakteristickým rysem člověka prostředního je uctivost k veřejnému mínění.“ „Neodváží se, by dal k něčemu popud, by učinil první krok.“ „Připouští princip, ale ženete-li ho k důsledkům, řekne, že zabíháte do krajností.“ Slova: krajnost, nadsázka, přemrštěnost má stále na jazyku. Je neschopen každého nadšení a opovrhne vroucností. Má rád literaturu bezbarvou a oškliví si knihy, které nutí k rozjímání. Má strach před světci a věcmi vyššími. „Plete si falešnou skromnost s pokorou.“ Svě mechanické zvyky a tvrz starých předsudků staví proti člověku geniálnímu a svou zlomyslnou a skeptickou lhostejnost proti jeho nadšení. „Člověk vyšší, trýzněný stále protivou ideálu a skutečna, cítí lépe lidskou bídu (i velikost) a je silněji puzen k ideálním jasům, jež jsou cílem nás všech.“ Kdežto člověk prostřední necítí ani lidské velikosti, ani bídy. Jest pln sebe, pln nicoty, prázdnoty, marnosti. Stane-li se v á ž n ě křesťanem, přestává býti prostředním. „Člověk, který miluje, není nikdy prostřední.“

Vášeň neštěstí. Člověk miluje zlo a neštěstí, má zvláštní zálibu v neštěstí, má vášeň po neštěstí. „Veškerá zkaženost literatury a poesie, veškerá zpustlost divadla a lásky jest tím vysvětlena: člověk pěstuje vášeň neštěstí.“ Století XIX. ohmatávalo a vyhlubovalo se zálibou rány člověka, místo aby je léčilo. Neobyčejný úspěch „duší nemocných“, světobolem raněných, byl by bez této neobyčejné vášně nevysvětlitelný. Tito lidé ukazovali celému světu své neštěstí, a jiní je napodobili a vydávali se též za nešťastné.

Tak vznikl Werther, a lidé si přáli napodobiti Werthera, neboť zdraví bylo považováno za cosi nízkého. „Hrozná chuť po věcech srdcevroucích přešla ze špatných divadel do špatných životů.“ „Mezi přáteli neštěstí lord Byron zaujímá místo, jehož mu mnozí záviděli.“ Hello se tu o něm více rozepisuje.

Byron pravil, že ctnost je nudna a že zlo je lékem proti nudě. Tyto myšlenky otrávil v lidstvu prameny života, a chuť po neštěstí, jež kolem sebe nadělala tolik řeči a vyvolala tolik slz neplodných, se stala jednou z forem lenosti a příslušná literatura byla po té stránce apologií lenosti, lenosti žvástavé, mnohomluvné naduté a emfatické. A „tato lenost, nespokojená praxí, zvedá se do výše theorie. pokouší se plakati a staví na odiv slzy jalové“. Nářky takové „nemají ani působivosti, ani krásy“; jen „vysilují a zatvrzují v pýše“. Tak vzniká poesie lehká, jejíž všechny mátohy snění, plné vzdechů, slzí a lží, jsou prázdny Boha a plny člověka. Slzy, jež jsou vzlykotem pravdy, byly touto poesií zprzněny a staly se parádou, p ó s o u, manýrou, lží. Slzy, které jsou prameny života, staly se prameny smrti a o c h a b l o s t i. Přísná a pravá poesie oslavuje r a d o s t, protože radost pochází od Boha. Křesťanská „zkroušenost srdce jest plna radosti.“

Tajemství a XVIII. století. Hello skvěle vyvrací běžný předsudek o tomto „osvíceném“ století.

Bázeň a strach. „Bázeň doprovází radost i lásku i slávu. Strach je skleslost, pocházející z nedůvěry a nenávisti. Strach je onen ohavný cit, který z dítky božího činí třesoucího se otroka lidí a věcí. Bázeň vštěpuje pokoru.“

Svět. Vlažnost a prostřednost je prostranství, v němž se pohybuje „svět“, o němž mluví Hello. O tomto světě vykládá také strašné prý slovo Kristovo: Non pro mundo rogo — ale exegese to místo jinak vykládá. Krásně tu Hello vypisuje svět, jak jeho hlavní snahou je, utéci před Pravdou a životem v Pravdě, „utéci od tváře sv. Jana“ na Pathmu. „Svět miluje zlo, avšak chce je mít ocukrované, vyšnořené, učesané, olíčené, oblečené podle zvyků; miluje hřích, avšak miluje hřích čistoučký, pěknoučký, uhlažený . . V panství hříchu lže se ze zájmu, z vášně, z hanby, ze strachu. V panství světa lže se ze záliby, z marnivosti, lže se, aby se lhalo, lže se tak, jako se dýchá; nebylo by v něm o čem mluvit, kdyby se nelhalo.“ „Svět, toť staroba.“ „Svět sestavil dítky.“

Sfinx. Sfinx byla obluda, předkládající hádanku Osudu. Není fatality. „Milovati, v tom vše.“ Rozum sám na sebe odkázaný stojí před záhadou života, nevěda, kudy kam. „Antická sfinx, toť bezmocný Rozum, hraničící se zoufalstvím . . Láska zná lépe svou cestu.“

Cestování. Život je cestování. Cestování otvírá člověku nové široké obzory, jež jsou obrazem jiné velikosti, a cestování, jež nikdy úplně neuspokojuje duše, připomíná člověku, že cesta tímto životem má jinde svůj cíl.
(Dokončení.)

ANTONÍN HRŮZA:

Ch. ing Jan Methoděj Plucar.

(Dokončení.)

Pocítil únavu a zašel do hôtelu, aby si odpočinul. Ale tu osudnou náhodou srazil se s blondýnem, který na plesu tak dobře bavil Marii.

A za advokátem v patách šlo děvče; Plucar je poznal a věděl hned, proč sem přišli. A nový hnus a odpor k celé této kastě lidí naplnil jeho duši. Tím více však jej urazila neprozíravost Mariina, že tak bez rozmyslu dala se ovládnouti advokátem.

Či snad muži těchto hodnot líbí se více ženám?

On ani k těmto pokusům o vydobytí dobrodružných a chvilkových rozkoší neměl schopností, tím méně ovšem mohl doufat, že podaří se mu uchvátiti Marii z rukou úlisného pochlebníka, jakým byl advokát

Všecko dnes prožité a uprchlé a ztracené, noc prohýřená až do bílého dne a pak toto tékání myšlenek a bezuzdná roztříštěnost jeho citu, sresultovaly se v duši jeho v hořký pocit zbytečnosti a chorobné resignace. Fysická únava jej také podlamovala a malátněla. Nepomyslel tedy ani, jak dále vše se vyvine a rozuzlí, ulehl, naporučiv, aby jej po obědě vzbudili k odpolednímu vlaku.

Ale usnouti tak, jak si byl přál, přece jen nemohl. Nezvykle působilo naň denní světlo a pak ticho hôtelského pokoje. Byl ze své praxe uvykl ruchu továrny, který byl mu ukolébavkou i budíčkem zároveň.

Převracel se na lůžku, všecko tělo jej pálilo, jakoby byl ležel v kopřivách. A sny, podivné sny, doplňující vše dnes prožité, ho trápily

Zdalo se mu, že vrátil se domů, po dlouhých letech . . Ale přišel v noci, za úplné tmy. Klopýtal o kamení po rozjezděné polní cestě, protože od nádraží k samotě tovární, kde byl jeho otec ponocným, bylo více než hodina pěšky. Byl inženýrem, ale dosud neměl místa a neměl tedy peněz, aby si byl mohl najmouti povoz.

Unaven, dostihl konečně domova . . . Jasně ozářená okna světnice, v níž rodiče bděli, zazářila do tmy noční a osvětila svah cesty, po které vjíždělo se do vrat závodu . . .

Pes, zdivočelý tmou, vyřítíl se mu v ústrety, než poznáv jej, Bůh ví, dle čeho, schlípl ocas a kňuče, plazil se mu u nohou.

Vešel do světnice, kde na odřeném, chudém stole hořela petrolejová lampa.

Jeho sourozenci spali na posteli; tři byli, od deseti do šestnácti let; leželi podle sebe a Plucarovi se zdálo, že jsou mrtvi, jak byli ve tvářích zsinalí a voskově žlutí. Z koutku za kamny vybatolila se matka, a zívajíc, ptala se ho, co tu chce.

„Jsem Method,“ řekl nějak suše a nemohl se odhodlati, aby matku objal a políbil.

„I do pecidla — Method?“ divila se matka a přivinula ho na svá hubená a suchá ňadra.

„Přišel jsem se podívatí, co pořád děláte,“ řekl syn a rozhlédl se pátravě kolem, jakoby hledal otce.

„Vždyť vidíš, co “ řekla matka a ukázala na lampu, „svítíme,“ dodala.

Petrolejový zápach, zdálo se, že dusí nejmladšího bratra; zakašlal a neprobudiv se, přehodil se na příč postele. Také Methodějovi se prsa nějak zúžila, dech mu selhal, jakoby ho byl někdo přiškrtil.

„Bída,“ řekl si v duchu a litoval, že sem zajel. „A co ten,“ ukázal na bratra, ležícího na příč lůžka — chtěl říci bratr, ale cítil, že by se tímto spřízněním nějak ponížil — „má souchotiny, ne?“ ptal se.

„Kdož ví?“ řekla matka. „To víš, roste jako prut a na jiného nezbude než na brambor; až vystuduješ, musíš pomoci, když teď všichni na tebe děláme.“

„A co tatínek?“ ptal se, nereaguje na appell matčin.

„Vždyť přece víš — oběsil se, už dávno! Či jsi zapomněl, když ho tehda pouštěli po prkně se dveří seníku nad stájemi? Vidíš, jaká je tu bída!“ odvětila matka a její žilnaté, hubené ruce klesly jí do klína.

„Aha, již se pamatují,“ řekl syn ledabyly, jakoby šlo o věc naprosto všední.

Ale hrůza ho přece obešla, až ho zamrazilo, když vzpomněl na „kout zoufalců“ v zastrčeném křídle komplexů továrních budov, kde věšeli se lidé, když jim život zhořknul k nevydržení.

Skončili tam dva předchůdcové jeho otce a později i otec. Bůh ví, co předcházelo jeho rozhodnutí, ani slůvkem se nikomu nezmínil, až na jednou to přišlo!

Ti, co před ním si zoufali, byli pijany — ale otec nikdy se neopil a přece, přece!

„No jó — bída,“ řekl Plucar a již se nedivil.

„Má vina, má vina . . .“ uslyšel kohosi hlasitě se přiznávat; hoch bledý, žluté tváře a horečně lesklých, hlubokých očí, podobný zcela jeho bratru, bil se v prsa před oltářem.

„Naše životy zaviniily bídu rodičů i bídu naši,“ řekl si Plucar a živým jeho snem zobrazil se mu chlad rodiny, kde vyrůstal a kde bylo dětí přes počet . . .

Nebylo do úst a hlad je přece neumořil; za to bolest nad nemohoucností otcovou zachmuřila mysl jeho a zavedla ho na seník Spíše se lidé ustrnou nad sirotky a snáze jim bude bez něho . . .

A ponechali vdovu v místě, kde býval druhdy její muž Náhradou za muže přiřkli jí kus neúrodné země na blízku stáje, kde se jí manžel

oběsil. Takový tmavý, odporně zavlhlý záhon mezi dvěma továrenskými strouhami, plnými páchnoucích výkalů a špíny, jejichž hráze byly proděravěny a osazeny krysami a jejich hnízdy . . . Jen brambor se tu rodil v chudé prsti, a ještě bylo jim spěchatí se sklizní jeho, aby hladoví potkani jej neohryzali a nepřipravili je o jedinou úrodu.

Jaký tu byl rozdíl mezi tímto koutem a zahradou ředitele závodu!

Sem nezabloudilo slunce ani za nejparnějšího léta, vzduch páchnul čpavkem z blízkých koníren a vadnoucí natí slídily krysy — tam na mírném návrší, na nejteplejším výsluní, v ředitelově zahradě, bylo plno záhonů, na nichž dařilo se krásným zeleninám, kterými ozdoboval ředitel svůj chutnými a živnými pokrmy hustě pokrytý stůl. Tady kvetly růže, bez, jasmín i kalina, pažit chvěl se rozkoší zeleně svěží a lahodící oku, stromy oblékaly se již záhy z jara v háv sněhobílých nebo zarůžovělých květů, létem zhoustly koruny jejich a rozezvučely se nádhernými a stříbrnými hymnami ptactva, a když podzim zkreslil pestrými barvami rozkoš úrody, zarděly se jabloně krvavými plody, hruše sklonily se nížeji pod tíhou větví svých a ostrá zeleň švestek a sametové révy, pnoucí se po bílé zdi panského obydlí, zapestrily se modrými nebo medově zažloutlými hrozny.

„Do zahrady milostpánovy nelezte!“ naporučil otec a příkazu toho bylo dlužno šetřiti. A přece, jak všecko lákalo dobrodružnou mysl chlapců přestoupiti tento tvrdý zákon! Již jím byli rozčlenění a odloučení od zřidel krásy a odkázáni za hranici života a jeho radostí a jejich pohybu a vývinu určen těsný kout . .

Nebylo jim dovoleno, aby dýchali vzduch, prosycený vůní růží, resed a kalin; jen z daleka mohli se obdivovati kráse ředitelových dcerušek, rozkošných diblíků, smavých tváří a živých, toužících oček. Viděli přes plot jejich krásnou mama, vždy úzkostlivě oděnou v hedvábí barvy, přiměřené té nebo oné době v roce. Její bytost byla hochům jakýmsi stělesněním života, jeho bujnosti, tajemství, rozkoše, štěstí i bohatství — statků a pojmů, po nichž bylo sice možno rozepnouti touhy jejich srdcí, ale které povždy měly zůstatí jen pošetilým bláhovým snem.

Jakoby je život do čela bil, předváděl a snoubil a poutal osudy jejich s prací jiné ženy, která byla jim blízko jako jejich život a jako nenasytný hlad jejich touhám: Byla drsná, suchá a nepřívětivá a jaksi cize zamlklá. Šat její byl hrubý, ruce tvrdé a těžké, pohled zlobný a přísný a jakoby vyčítavý; Plucar neviděl, že by se byla kdy ustrojila svátečněji, že by bylo kdy oko její zjasnilo se radostí nebo štěstím. Její bosé nohy byly veliké a plné suchých kloubů a tlustých naběhlých žil; vídal je denně, když batolil se po zemi a když matka doma byla.

Obě tyto ženy představovaly Plucarovi dva světy: Mama dcerušek ředitelových byla bohyní krásy, živou představitelkou života, prosluněného světlem nepoznaných radostí, kouzel a kras — matka jeho vlastní byla stělesněním jejich bídy, pomníkem jejich utlučených nadějí a pošetilých snů. Dotýkaly se tak těsně obě tyto složky jejich životů i poměrů rodinných: U ředitelů bylo světlo a slunce a smích, u Plucarů zavlhlé temno, chlad a těžká jakási nálada jako kletba.

Zde radost a tady úzkost ze života; zde volné perutě a tady těžká pouta bídy a společenské ubohosti; zde láska sladkým kouzlem prozaňuje každou myšlenku a každý čin, tady opět strach, aby nebylo zásob v komoře, chmuřil pohledy všech a kalil je šerem výčitek a závisti.

Plucar snil a přece zdálo se, že je při úplném vědomí, neboť prožíval vše duší i tělem tak, jako za svých jinošských let ve skutečnosti.

Než ku podivu: Dnes, kdy ocitl se z kruhu tohoto těsného a kdy dáno mu nahlédnouti i do zahrad, kam mu byl otec kdysi zakázal vstoupiti, při-

padlo mu, že všechno to nebylo ani hodno jeho vytrvalosti a síly jeho vůle. Všecko se nějak zvrátilo v jeho nadějích a v jeho směrech životních.

Procitl při tomto poznání a usedl na loži; vidina jakási hrůzná rozštěbila se v jeho představách: Otce uviděl s kusem uříznutého provazu na hubeném hrdle.

„Kletba a dědictví chudoby,“ šeptal a zase zvrátil se na lože.

„A života pochybeného marnost,“ doložil a vsypal cosi do sklenice, která stála vedle postele.

„Co s životem, proč se vraceti, když dnes již učinil první krok k osamocení a k zhoštění se všeho?“ ptal se a odhodlaně vyprázdnil obsah číšky.

Přivřel oči a čekal smrt; cítil již žeh jedu v žaludku a podivná únava ho zklidnila; mozek mu zprázdnil, oči zahalily se hlubokým temnem, do něhož jakoby byla svítila nažloutlá hvězda.

Ale viděl, že to je docela obyčejná a petrolejem páchnoucí lampa, která rozlévala do jeho malých obzorů tuto zsinanou zář.

„Svítime!“ řekla matka a její hubené, kostnaté ruce pokynuly kamsi do dálky, jakoby mu naznačovala, že celému světu chtěla by svítiti příkladem i výstrahou.

Hučení jakési přervalo předivo jeho myšlenky a tlumené klepání, jakoby kdosi víko rakve přibíjel, porušilo ticho kolem něho.

Dveře pokoje se ryčně otevřely a sluha hotelu vstoupil. Za ním vešli ještě dva lidé, ale Plucarovi splynuly obrysy jejich v neurčitu.

„Zase nějaký kandidát,“ řekl hlubokým hlasem jeden z nich a nazvedl víčka očí Plucarových.

Ale pak se rozmarně zasmál a prohodil:

„Spí jen, ale tvrdě, jako po plesu; nyní ho nebudte, bolela by ho hlava.“

„Poručil však, abychom ho k vlaku vzbudili,“ namítl podomek.

„Ne, ne,“ bránil starší pán; „přebral trochu a je mu třeba oddechu.“

* * *

Bylo již šero, když Plucar zdrav a osvěžen vyšel z hotelu. Všecko připadalo mu jako nepříjemný sen. Ohlížel se zvědavě kolem, aby se orientoval, kde vlastně jest, a v myšlenkách hledal příčinu, proč tu jest. Uplynulá noc, Marie, advokát, pak kostel, kněz a ministrant kmitly se jeho vzpomínkami; že si něčeho přimíchal do vody, o tom již ani nevěděl. Poznával, že jen hluboce snil; teď zasmál se svým pošetilostem a přeludům a krácel k nádraží s jistotou člověka, kterým žádná rána neotřese.

Když se navrátil do závodu, omluvil se řediteli a pak napsal Marii lístek, v němž jí vzhledem na její slova oznamoval, že je lépe, byla-li již teď taková, jak byla, než aby byla teprve po sňatku odhodila masku.

Byl přesvědčen, že jedná nyní opět korektně a zároveň si již umiňoval, že uhne se každé příležitosti sejít se ještě s Marií.

A byl rád, že našel sám sebe a že kus jeho bytosti neztratil se kdesi ve vření jiného života, než byl uvykl žít. Byl rád, že se všechno rozplynulo v dým a že on zůstal nedotčen.

Vždyť k ochraně své osoby tak dlouho se přičiňoval, všechno odvrhl, co volalo ho zpět a naopak: všechno přijal pod krov své duše, co jej přibližovalo k cíli jeho života — býti jen a jen člověkem v povolání, nikoliv pak tvorem citově založeným.

„Já, inženýr Methoděj Plucar!“ zasmál se a tento úsměv již byl prost vší ironie, stesku a resignace, aby tím více z něho vyniklo hrdé sebevědomí člověka, kterému široko daleko nebylo rovno!

Základy sociálního pojišťování.

(Pokračování.)

Účelu pojišťování úrazového snaží se vyhověti řada zákonů, z nichž poslední z roku 1906 nezavedl nucené pojišťování úrazové, nýbrž ustanovil jen povinné ručení podnikatele za úrazy, které se stanou v jeho podniku a to buď průmyslovém, dopravním nebo i zemědělském. Obnosy pojistného vyplácejí se ve formě týdenní renty, jejíž výše stoupá dle stupně nezpůsobilosti až na 50 proc. týdenní mzdy normální. Dojde-li následkem úrazu k úmrtí, je podnikatel povinen vyplatiti pozůstalým jistou náhradu. — Při tom je ovšem velmi značnou vadou nebezpečí, kterému je dělník vydán pro případ, že zaměstnavatel nebude s to vypláceti tyto renty na př. tím, že upadne v konkurs, neboť potom bude dělník ve většině případů požitku rent zbaven.

Zvláštní je způsob, kterak se v Anglii řešil problém pojištění invalidního a starobního. Tam se totiž věc pojímala tak, že stát má se o každého starého člověka postarat a při tom se téměř s úzkostlivostí bylo vyhýbáno tomu, aby snad tyto starobní renty neměly charakteru podpor chudinských, což vedlo dokonce i k návrhu do jisté míry výstřednímu, aby každý Angličan přes 60 roků starý dostával týdenní rentu 5 šilinků (= 6 K) ne proto, že je chudý, nýbrž proto že je starý. Nehledě ani k nemožnosti provedení pro ohromný náklad, který by s něčím takovým byl spojen, uzná každý, že by to bylo zbytečné, aby lidé snad poměrně zámožní a vůbec opatření také tyto renty dostávali a mimo to nemůže přece poáitek starobních rent chovati v sobě nic ponižujícího, když rentu starobní konstruujeme jakožto dodatečnou výplatu zadržené mzdy. — V tom směru věc tedy provedena nebyla, ale přes to se princip pojištění invalidního a starobního ujal a proveden způsobem tím, že ode dne 1. ledna 1909 každý Angličan starší 70 let, který má ročních příjmů vlastních méně, než 21 liber šterlinků (= 502·74 K), dostává týdenní rentu 5 šilinků (= 6 K), a to tak, že při vlastních příjmech vyšších než 21 lib. šterl. ročně tato renta postupně klesá na 5, 4, 3 atd. šilinky, až ti, kdož mají ročně 31 lib. 10 šil. (= 784·11 K) vlastních příjmů, nedostávají příspěvku žádného.

Z požitku těchto rent jsou vyloučeni, kdož byli odsouzeni pro jisté trestné činy, kdož požívají podpor chudinských a kdož neprokáží, že aspoň deset let jevíli péči o své stáří tím, že byli členy nějakého pojišťovacího sdružení.

Výplatu obstarávají státní úřady poštovní. Náklad s tím spojený činí dle angl. rozpočtu 8 mill. liber šterlinků (= 191·52 mill. K) ročně a hradí se celý z pokladny státní, tedy ze všeobecných daní a nikoli z příspěvků pojištěných.

Jiný je obraz, který podává souhrn těch zařízení, která ve Francii nahraditi mají úkol sociál. pojištění. Individualistické proudy velké revoluce smetly veškeré výsledky práce starší doby, která se v tom směru stala v odborových sdruženích a ještě, když v pozdějších dobách přirozená potřeba v nejširších vrstvách počala se projevovati svépomocnými snahami, chovalo se zákonodárství francouzské v důsledcích individualistického nazírání svých činitelů krajně nepříznivě ke každému sdružení a od toho směru upustilo se jen velmi zvolna. Než přes to vznikly na poli vzájemnosti organisace, k nimž se zákonodárství již déle odmítavě chovati nemohlo, až zákon z roku 1898 zavedl podobné rozlišování jako v Anglii, totiž na volná a státem schválená

sdužení pojišťovací, kterážto poslednější požívají podobných výhod jako registrované spolky výpomocné v Anglii.

Jistá náhrada za pojištění úrazové poskytnuta zákonem z r. 1898, který spočívá z části na principu povinného ručení podnikatele, z části na principu pojišťovacím. Všeobecně ručí podnikatel za úrazy v podniku průmyslovém, dopravním a zemědělském, pokud se v tomto užívá motorů. Při úplné nezpůsobilosti k práci požívá dělník $\frac{2}{3}$ mzdy, při částečné trvalé nezpůsobilosti příspěvku v obnosu jedné poloviny snížení mzdy (6 franků mzda původní, nynější 4 franky, příspěvek 1 frank) a při neschopnosti jen přechodné $\frac{1}{2}$ mzdy dosavadní. K výplatám těmto je povinen podnikatel i požívají tyto renty práva přednostního v konkursu podnikatele, ale k tomu přistupuje další důležité zaručení, neboť v případě trvalé invalidity přejímá stát ručení za výplatu rent a fond k tomu potřebný se tvoří z přírážek k dani výdělkové.

Menší jsou výsledky, kterých ve Francii dosaženo v oboru pojišťování invalidního a starobního. Průměrný Francouz (obyvatelstvo venkova a venkovských měst) jest člověk velmi šetrný, který svědomitě se snaží vlastním přičiněním zabezpečiti si stáří, a je to zajímavý zjev, že nejhorlivějším kupcem francouzské státní renty jest francouzský dělník. Když tedy značná část obyvatelstva jest do jisté míry pro stáří opatřena, jest patrné, že vzájemnostní snahy pojišťovací nemohou nabýti tak mocného rozšíření a tím méně možno pomýšleti na pojišťování nucené, tak že nalézáme ve Francii jen instituce, které mají býti podporou pojišťování dobrovolného. Je to zejména „starobní pokladna národní“, zřízená již r. 1850, při níž jest každému volno činiti vklady a to jednotlivě nejvýše v obnosu 500 franků (400 K) v libovolných lhůtách. Každá takováto splátka sama o sobě dává nárok na požitky jisté renty dle výše vkladu a součet všech těchto větších i menších rent, jež těmi příspěvky byly získány, činí tak rentu, která může býti dle přání pojištěného učiněna splatnou mezi 50.—65. rokem jeho věku. Dle zákona z r. 1895 připlácí stát jisté obnosy k rentám těch osob, jež, jsouce starší 70 let a již 25 let si na rentu platily, získaly však těmito vlastními vklady příliš malou rentu, při čemž však takto doplňovaná renta i s tím státním příspěvkem nesmí přesahovati 360 franků (288 K) ročně. Nedostatky tohoto zřízení byly příliš patrné, a proto zákon z r. 1905 o povinné péči o chudé starce, neduživce a osoby trvalou chorobou stížené snaží se sice zjednati nápravu, ale děje se to způsobem, který se stanoviska sociálního nezávadným nazvati nelze, neboť nemá base pojišťovatelské, nýbrž má jen vyplniti velikou mezeru na poli veřejného chudinství. Dle tohoto zákona mají osoby staré nejméně 70 let nebo osoby stížené trvalou chorobou nárok na podporu ve formě měsíční renty v obnosu 5—20 franků (4—16 K), výjimečně až 30 franků (24 K), dle toho, mají-li podporované osoby nějaké příjmy vlastní čili nic, ale tak, že celkový roční příjem nesmí přesahovati 480 franků (384 K).

Organisace sociálního pojišťování v Itálii nedospěla dosud příliš daleko, jednak následkem opožděnějšího hospodářského vývoje země, jednak pro menší uvědomělost obyvatelstva.

Pojišťování nemocenské spočívá v Itálii na spolcích svépomocných, které se vyvinuly podobně jako ve Francii a zákonem z r. 1886 regulovány podobně jako v Anglii a Francii.

Ku podporování dobrovolného pojišťování úrazového založena r. 1883 národní pojišťovací pokladna. Ježto se však v tom směru nedocílilo valných výsledků, zavedl zákon z r. 1898 povinné pojišťování úrazové, ale na podkladě pochybeném, ježto nezavedl renty úrazové, nýbrž pojišťování kapitálové, neboť kdo v podniku průmyslovém nebo dopravním

přišel k úrazu, nabývá nároku na výplatu jakéhosi odbytného v obnosu šestinásobné roční mzdy, ale nejméně 3000 lir (2400 K) a nejvýše 12.000 lir (9600 K) a mimo to 90 dní po úraze dostává polovic mzdy; při částečně trvalé nezpůsobilosti následkem úrazu šestinásobný obnos toho, oč se mzda snížila, ale nejméně 500 lir (400 K) a také 90 dní polovici mzdy a při přechodné invaliditě polovic mzdy po dobu neschopnosti.

Veškeren náklad na tyto obnosy kapitálové nesou podnikatelé, ale výplata jich jest dělnictvu pojištěna lépe než v Anglii a Francii, neboť podnikatelé sami musí zase býti pojištěni pro případ, že jim nadejde povinnost vyplatiti při úrazu podporu, a to buď u zmíněné národní pojišťovací pokladny z r. 1883, při níž jsou pojištěny zejména podniky státní, provinciální a komunální, nebo u soukromých pojišťovacích společností, které, vyhovující předpisům zákona, jsou státem schváleny. Mohou však také býti zřízeny závodní úrazové pokladny, má-li dotyčný podnik aspoň 500 dělníků a když takováto pokladna je s to dle principů pojišťovatelských poskytnouti výplatu zmíněných kapitálů, ale mohou býti i odborové pojišťovny podnikatelů na principu vzájemnosti, pokud dotyčný odbor zaměstnává nejméně 4000 dělníků a konečně dle zákona z roku 1904 mohou býti vládou nařizeny i nucené svazky podnikatelů jistého oboru, předpokládaje aspoň 1500 zaměstnaných.

Zavedení pojišťování invalidního a starobního vadí v Itálii obtíže finanční, na ten čas nepřekonatelné, a proto ku podporování dobrovolného pojišťování zřízena r. 1898 „národní pokladna pro starobní a invalidní pojišťování dělníků“, která se oproti francouzské pokladně národní z r. 1850, která jest všeobecná, obmezuje jen na pojišťování dělníků. Tato pojišťovna, nově regulovaná zák. z r. 1907, přijímá dobrovolné příspěvky pojištěnců v obnosu nejméně 6 lir (4·8 K), pro některé odbory dělnické 9 lir (7·2 K) a nejvýše 100 lir (80 K) ročně a vyplácí renty, které jsou doplňovány příspěvky státními, kterémužto účelu jsou věnovány ve státním rozpočtu jednak přímé dotace, jednak podíl na čistém výnosu poštovní spořitelny a soudních deposit. Renty tyto, jakožto starobní, stávají se splatnými v 60 letech věku, v některých oborech v 55 letech, jakožto invalidní pak bez ohledu na stáří.

Z menších států jest zajímavá Belgie, která nemá sice všeobecně provedené pojišťování povinné, ale přes to organizace pojišťování dospěla tam k vývoji poměrně velmi pěknému.

Pojišťování nemocenské jest dle vzoru francouzského založeno na organizaci společenstev dobrovolných, buď volných nebo státem uznaných (jako v Anglii i Francii), kterážto jsou tak rozšířena, že asi čtvrtina všeho dělnictva jest při nich pojištěna.

Pojišťování úrazové jest provedeno na principu povinného ručení zaměstnavatelů, kteří jsou zase pojištěni u soukromých společnostech (podobně jako v Itálii).

Pojišťování invalidnímu a starobnímu slouží „státní pokladna starobní“, zřízená již r. 1850 dle vzoru francouzského a roku 1903 znovu velmi příhodně zřízená, neboť se hledí využití svépomocného hnutí tamního lidu k dokonalému vybudování pojišťování starobního i tím, že tyto renty dle možnosti zvyšují nejen příspěvky státu, nýbrž i provincií a obcí.

Dánsko má nucené pojišťování nemocenské a úrazové.

Holandsko má velmi rozvětvené dobrovolné pojišťování nemocenské a od r. 1901 nucené pojišťování úrazové.

Ve Švýcarsku přijat r. 1890 všeobecným hlasováním návrh na zavedení pojišťování invalidního a starobního, ale o deset let později návrh

zákona k provedení již směřující, rovněž všeobecným hlasováním opět odmítnut.

Konečně Uhry mají v rozměrech velmi obmezených provedené pojišťování nemocenské a úrazové.

Předeslavše takto stručné vyličení zákonodárství cizího, můžeme přistoupiti k pojednání o organizaci sociálního pojišťování v Rakousku a Německu, a to tak, že k vyličení nemocenského a úrazového pojišťování v Rakousku připojíme v několika poznámkách nejdůležitější úchytky, které se nám v tom směru jeví v zákonodárství německém, a to proto, že základy jsou společné a odchylky nepřilíš veliké, a po té, naznačivše organizaci invalidního a starobního pojišťování v Německu, přistoupíme k rakouské vládní osnově o sociál. pojišťování.

Pojišťování nemocenské v Rakousku zavedeno bylo zákonem ze dne 30. března r. 1888, který doplněn novellou ze dne 4. dubna 1889. Pojišťování toto zahrnuje dvojí skupinu lidí, z nichž jedni mají povinnost býti pojištěni, druhí pak mají právo státí se účastnými jeho výhod. Do první skupiny patří pak všichni ti, kdož dle ustanovení zák. ze dne 28. prosince r. 1887 podléhají nucenému pojišťování úrazovému, tedy na příklad zejména ti, kdož pracují v továrnách (za které považuje praxe — neboť zákon pojmu továrny neustanovil — závody, ve kterých průměrně více než 20 dělníků jest zaměstnáno za současného použití aspoň jednoho motoru), hutích, dolech na horniny nevyhrazené, t. j. ony, které nepodléhají předpisům obecného zákona horního ze dne 23. května r. 1854, jakož i dělnictvo při zemědělském a lesním hospodářství zaměstnané, ale jen pokud pracuje u parních strojů nebo jiných, silou elementární nebo zvířecí hnaných motorů, kdežto ohledně ostatního dělnictva zemědělského a lesního ponecháno jest zákonodárství zemskému, aby toto zavedlo dle potřeby pojišťování nemocenské, což se však dosud nestalo. Do druhé skupiny pak patří osoby zaměstnané v průmyslu domácím a dělnictvo zemědělské a lesní, pokud nepracuje při motorech, předpokládaje však, že s tím zaměstnavatel souhlasí a se zaváže platiti příslušnou kvotu nemocenského příspěvku za své dělnictvo.

Nositelům pojišťování nemocenského jsou t. zv. pokladny nemocenské, a to okresní, závodní, stavební, bratrské, společenstevní a spolkové, z čehož patrné, že nebyl zřízen ani jednotný ústav, aniž provedena organizace výlučně teritoriální nebo odborová. Z uvedených šesti typů byly zák. o nem. pojišťování utvořeny pouze pokladny okresní a stavební, kdežto ostatní, již před tím existovavší, byly potřebám pojišťování nemocenskému přiměřeně upraveny. Členství při pokladnách bratrských pro horníky a společenstevních — pokud takové jsou zřízeny — pro členy živnostenského společenstva jest nucené, kdežto ostatním osobám, nucenému pojišťování nemocenskému podléhajícím, ponechána jest volnost býti pojištěni u pokladny závodní, stavební, spolkové nebo konečně okresní, kteréžto poslední jsou jaksi všeobecně subsidiární, a tvoříce hlavní článek organizace nemocenského pojištění, mají větší povinnosti, ale i větší oprávnění, než ostatní. — Provedení organizace bylo přikázáno politickým úřadům zemským, a to tak, aby v každém okrese politickém, tedy při každém okresním hejtmanství, zřízena byla jedna okresní nemocenská pokladna, při čemž jest však dána možnost tam, kde je toho třeba, zřídit i více pokladen v jediném okrese nebo naopak několik okresů spojití v jedinou. Každá pokladna musí míti svůj statut, vydaný okres. hejtmanstvím dle vzorného statutu vládního po vyslyšení dobrého zdání interessentů, který potřebuje schválení zemské vlády, jemuž také podléhá jakákoli jeho další změna. — Členství při těchto pokladnách nabývá se prostě nastoupením zaměstnání, podléhajícího povin-

nému pojišťování nemocenskému, nikoli teprve snad ohlášením při úřadě politickém, které se ovšem ukládá z důvodu udržení evidence, a členství toto také nemůže být odepřeno.

Nejvyšším orgánem těchto okres. pokladen nemocenských jest valná hromada všech členů, které však — má-li pokladna více než 300 členů — zastupují zvolení delegáti. Běžnou agendu vede představenstvo, zvolené na valné hromadě, jež volí také dozorčí výbor a smírčí soud. K provádění technických prací mají pokladny tyto právo ustanoviti si úředníky s charakterem veřejnosti. Podotknouti sluší, že členy zmíněných orgánů musí býti jak zaměstnaní tak i zaměstnavatelé a sice tito poslední nejvýše jednou třetinou. Protože okresní pokladny nemocenské mají jistý okruh společných zájmů, jsou sloučeny ve „svazy okresních nemocenských pokladen“ dle obvodů úrazových pojišťoven dělnických, jejichž úkolem jest zejména tvořiti společné rezervní fondy. Agendu svazu vede kancelář úrazové pojišťovny, jejíž představenstvo jest zároveň představenstvem okr. pokladen nemocenských.

Druhou formou nemocenských pokladen jsou t. zv. závodní pokladny nemocenské. Každý majitel závodu, zaměstnávající nejméně 100 dělníků, podléhajících pojišťování nemocenskému, jest oprávněn zříditi pro svůj závod takovou samostatnou pokladnu závodní, což však možno zakázati, když by zřízením jejím ochromena byla způsobilost okr. nem. pokladny. Je-li dělníků méně než 100, může zřízení závodní pokladny nemocenské býti dovoleno zemským úřadem politickým a zřízení její může býti dokonce i nařízeno, třeba zde nebylo 100 dělníků, jedná-li se o podnik zdraví zvláště nebezpečný. — Také tyto pokladny musí míti statut, zemskou vládou schválený, který musí zejména obsahovati ustanovení, z nichž plyne, že pokladna závodní může poskytnouti takové požitky, jako pokladna okresní, a zejména že příspěvky podnikatele nejsou menší než při pokladně okresní. — Z povahy věci plyne, že v představenstvu může býti vedle zaměstnaných pouze jediný zaměstnavatel, jemuž ovšem přísluší velmi značný vliv, ale s druhé strany také vedení účtů a pokladny děje se na náklad a zodpovědnost podnikatelovu. Jest pochopitelné, že se připouští tvoření svazů pokladen závodních, k čemuž asi nejspíše dojde při podnicích téhož druhu, tedy ke sloučení svazovému pokladen závodních ve velikých průmyslových distriktech železářských, textilních, sklářských a pod.

Třetí formou — v praxi nehrubě používanou, tak že dle chystané reformy z organizace nemoc. pojišťování vůbec mají býti vypuštěny — jsou t. zv. pokladny stavební, zřízené dočasně po dobu nějaké větší stavby, na př. železniční trati, tunelu, říčního kanálu a pod. pro osoby při těchto stavbách pracující.

Čtvrtý typ nemocenských pokladen tvoří pokladny bratrské, které jsou pokračováním někdejších cechovních pokladen hornických. Obor jejich činnosti nevztahuje se jen ku pojišťování nemocenskému, nýbrž ony vyplácejí mnohdy i jisté pense pro horníky a někdy i příspěvky pro jejich vdovy, většinou ovšem jen minimální.

Dalším článkem v org. nem. poj. jsou pokladny společenské, jejichž zřízení živnostenským společenstvem jest však jen fakultativní a povinnosti býti pojištěni mohou členové společenstva, pokud nejsou pojištěni u okr. pokl. nem., vyhověti na př. i tím, že společenstvo přistoupí korporativně k nějaké nem. pokladně spolkové, které, reprezentující nám šestý typ nem. pokl., jsou zřízeny prostě dle všeobecných předpisů zákona spolkového ze dne 15. listopadu r. 1867.

Členství při nem. pokl. dává v případě onemocnění nárok na poskytnutí pomoci lékařské, léků a léčebných prostředků, a když onemocnění trvá déle

než 3 dny, nárok na výplatu peněžitého příspěvku po dobu nejméně dvaceti týdnů ve výši 60% mzdy obvyklé v okrese soudním, která jest ovšem různá v různých částech říše. (Tak ve Vídni činí tento obnos obvyklé mzdy průměrem pro muže 1·20—4 K, pro ženu 1—3 K; naproti tomu v okrese břežanském v Haliči pro muže 30—70 [hal., pro ženu 30—40 hal a jen v době žní povznáší se přechodně až na 80 hal. denně.) Možno však také poskytnouti opatření v nemocnici z nařízení lékaře po dobu 4 neděl, při čemž se osobám, odkázaným na výdělek pojištěncův, vyplácí polovic nemocenského příspěvku (tedy 30 proc. mzdy). V případě úmrtí mají pozůstalí nárok na příspěvek úmrtní v obnosu nejméně dvacetinásobném denní mzdy necvičeného dělníka. — Požitky zde uvedené tvoří pouze minimum zákonem stanovené, tak že statutu nem. pokladny jest ponecháno přiznati nárok na požitky větší, ale s tím v zákoně všeobecně vytknutým obmezením, že poj. nem. nesmí býti slučováno s poj. invalidním, a když dle statutu vyplácí se příspěvek na základě mzdy individuální, pak nemůže se toto počítati obnosem vyšším než 4 K denně. Příspěvek nemocenský může se poskytovat nejvýše v obnosu 75 proc. a podpory mohou trvati nejdéle 1 rok, příspěvek pak pohřební nesmí činiti více než 100 K. — K úhradě nákladů poj. nem. neposkytuje stát žádných přímých dotací, tak že potřebné obnosy třeba sebrati z příspěvků, placených jednou třetinou od podnikatele a dvěma třetinami od dělníků.

Dle předlohy o sociálním pojišťování má dojiti k jisté opravě pojišťování nemocenského, a to zejména rozšířením povinného pojišťování nemocenského na všechny osoby, které na základě smluv námezdních vykonávají služby (tak že sem patří hlavně dělnictvo zemědělské a lesní, jakož i osoby zaměstnané v domácnosti). Místo dnešní minimální lhůty 20 neděl, po kterou se příspěvky nemocenské mohou vypláceti, má nastoupiti lhůta jednorocní, a aby finanční síla pokladen byla sesílena, žádá se místo nynějších 100, nejméně 200 členů. (Pokračování.)

Jiří K-ha.

K p r a v d ě !

(Pokračování.)

„Již evoluční methoda vědy má v sobě princip náboženský. Různé vědy historické, archaeologie, studium památek starověkých, linguistika, ethnografie, dějiny náboženství, vracejí se dnes zvolna k bibli a zjevení, jako nejcennějšímu pramenu historickému.

Kritické studium počátků křesťanství, především knih Nového Zákona, jež zvláště učenci protestantští podrobili nejprísnějšímu vědeckému šetření, vymýtilo předsudky a ospravedlnilo skvěle zásady víry. Učenci prvního řádu to vědí, odtud zřejmý sklon vědy k náboženskému názoru světovému.

V Německu zvláště psychologická škola Wundtova stará se o to, aby zabezpečila mezi činiteli psychologickými jistou samočinnost duchu lidskému. (Morawski.)

Nezkušené hlavy se domnívají, že už jsme zcela hotovi, nevědí však, že dnes jsme po úsudku odborovém toho dále, než druhdy; tím se mohou těšiti jen povrchní lidé, kteří se spokojí několika bombasty pochybných brožurek.

Stačí přečísti na př. Pascalovy „Pensées“, nyní do češtiny přeložené, jež aforisticky a duchaplným způsobem se dotýkají otázek náboženských.

A Pascal nebyl učencem podružného řádu! Uvádím dále z novější doby jenom některá jména laiků: Pasteur, Desjardins de Vogüé, Brunetière, Foerster, Willmann, Paulser, Ihering, Solovjev atd. Náboženské názory těchto mužů-učenců jsou ničím?

Podobně krásná literatura i umění jsou začasť ohlasem nitra, naplněného jasným vyšším světla — neb aspoň touhy po něm. Jmenuji zde pouze Zeyera, Dvořáka, Bílka; jejich zjev i po stránce zde míněné bude vždy zajímavým dokumentem doby. Nad jiné známý Rosegger jest velikým obdivovatelem křesťanství a hlasatelem jeho pravd. Stačí dále připomenouti jména, jako jsou: Strindberg, Maeterlinck, M. Scavová, Verlaine, Huysmans, Hello a zvlášť F. Coppée, jenž své vyznání víry a návrat k ní vyličil v předmluvě knihy „La bonne souffrance“, kde s dojemnou upřímností líčí své štěstí v opětném shledání s pravdou a církví katolickou.

Na Rusi jest náboženská otázka zvlášť akutní, jednak pro povahu národa, nábožensky založeného, jednak právě k vůli krizi, kterou tam náboženství prodělává, jsouc nešťastně srostlé s tělesem státním v jedno.

Tak na př. Dostojevského román „Bratři Karamazovi“ jest dokladem, jak horoucně, silou nepřemožitelnou touží lidský duch po světle nebes a Bohu samém. — Kdo by se dále nepozastavil u Lva N. Tolstého? Budiž si Tolstoj posuzován se stránky jakékoli, jisto jest, že jeho zjev jest mimořádný, který neočekávaně vpadl do středu pustého materialismu, aby svým způsobem ukázal dráhy nové. Jeho nábožensko-mravní mysticismus, do krajnosti vyhnaný, jest zajímavým protějškem současnému století.

Vůbec knihy náboženského podkladu a pozadí jsou hledány, a lidé, jakýmsi pudem vedeni, nahrazují jimi to, co na jiné straně zapřeli, nebo aspoň zapřítí chtěli. Tak málo která kniha si podmanila svět, jako Sienkiewiczovo „Quo vadis?“. Ovšem vysoká cena umělecká byla tu velikou reklamou — ale idea knihy zvítězila.

Tedy i po této stránce otázku: Jest dnešní člověk s náboženstvím docela vypořádán?

Nezdá se!

K význačným zjevům řadím dále osoby a díla křesťanské charity. Náboženská myšlenka jistě hýbe mocně dušemi lidskými, najdou-li se muži, jako byli Bosco, Cottolengo a dříve už sv. Vincenc z Pauly a j. — jako jest celá řada řeholníků i řeholnic, kteří své mládí i životy, svá snažení a práva obětovali trpícím a nešťastným. Nelze zde mluvit o nějakém sportu, jež vyvinou tu a tam různé spolky, nebo i páni a dámy, věnující v návalu humanitní nálady něco peněz, ale nikoliv svou osobnost, kteří si ukrátí dlouhou chvíli, pobaví se novými dojmy, a potom se postaví do pósy dobrodinců lidstva. To také vytýká ostrými slovy Tolstoj. („Jaký jest můj život?“)

Z kterých asi kruhů vzešel u nás „Útulek sv. Josefa“ pro sirotky na Král. Vinohradech, ústav pro slepé dívky na Kampě, soukromý ústav pro slepé děti na Hradčanech, nebo pro hluchoněmé, ústav pro polepšení mladých káranců, nebo jediný ústav svého druhu u nás, nemocnice pro nezhojitelné nemocné v Tejně a j.?

A přes to všechno jde naše česká veřejnost k dennímu pořádku s obvyklými frasemi o „zhoubném klerikalismu“ atd. atd.

Jako majáky, zářící v temnotách, stojí i v posledních dobách před námi lidé, kteří vzbudili živou pozornost, neboť bylo u nich něco, čeho lidé neměli, ale po čem zároveň toužili. Jsou to representanti věčné pravdy, stateční vyznavači jejího jména.

Jenom některá jména bez zvláštní, úzkostlivé volby: Stojí tu před námi zvěčnělý Lev XIII., který na křesle papežském imponoval státníkům i učen-

cům. Dále vidíme nesmrtelného Manninga, Wisemana, Newmana, Gladstona, Washingtona, Garcia Morenu, Windthorsta, Dr. Fabra. Ve Francii v živé paměti jest dosud vedle Lacordairea zvláště bl. Jan Vianney, jenž zemřel r. 1859 jako farář v Arsu. Byl mužem apoštolsky jednoduchým, ale přicházelo k němu až 100.000 lidí ročně, které zpovídal a učil. Největší vzdělanci i lidé prostí odcházeli od něho hluboce dojati, plni obdivu, že několika slovy svatý farář zahojil palčivé rány, léta již otevřené. U nás proslul v poslední době v květu mládí zemřelý student Petr Barbarič, apoštolský biskup Rudigier, Strossmayer, P. Abel a j.

Velikou a všeobecnou pozornost vzbudila Louise Lateau († 1883), stigmatisovaná; měla rány Spasitelovy na svém těle: v ruku, nohou i boku. Celá fakulta lékařská se k ní sjela, a když nedovedla zvláštní původ i další vznikání ran vysvětliti ani suggescí, ani jinak. — přešla v sezení svém přes celou věc k dennímu pořádku.

Na Rusi byl znám nedávno zemřelý Jan Kronstadtský, který silou víry své byl světlem celé zemi, jsa i mezi katolíky vážen a ctěn.

Nechci však na tomto místě poukazovati šíře k velikým zjevům světců i z nejnovější doby, od nichž se tak často a nespravedlivě odezírá, jejichž díla „paušálně“ se umlčují. A přece i oni budou vždy výmluvným „argumentum ad hominem“ vyššího světla, jež v srdci svém nosili, pěstili a věky ozářili.

Ať jsou činni jen kontemplativně (rozjímavě), či pracují na poli křesťanské charity — ať jsou korunami ozdobeni, či v ústraní strádající — všude znamenáme to, co nazval sv. Pavel „libou vůní Krista . .“

Jsou to velikomyslné duše paniců i manželů — zástupců všech stavů i národů — všickni mají široké srdce, velikodušné, silni v nadšení svém, sebe zapomínající. Sledujte na př. sv. Augustina, studujte sv. Terezii nebo sv. Františka z Assisi, nebo sv. Kateřinu Sienskou, sledujte činnost „nejnovější“ svěťice blah. Žofie z Baratovy — budete překvapeni, vzbudí váš interest.

Poukázati chci toliko na některé lidi, kteří si bezděky úctu vynutíli v snažení svém a spočinutí v lůně pravdy. Mním t. zv. konvertity posledních let. Mnozí, přestupují-li k církvi katolické, trhajíce krokem tím veškeré svazky pokrevní, často i přicházejíce o skvělé a vynikající postavení.

Vzpomínám ušlechtilé a vznešené paní Julie z Massovů, roz. z Behrů, která zemřela před několika lety. Vychována zbožně v duchu přísně protestantském, po boku šlechtěného muže, rovněž protestanta, krok za krokem blížila se k pravdě, zhostila se znenáhla všech předsudků i nepravých ohledů, ač nikdo na ni nepůsobil, dala se vésti toliko šlechtěným hlasem srdce a instinktivní touhou po plné pravdě. Líčí, jak poklid naplnil její srdce, když složila konečně tridentské vyznání víry a po prvé přijala Tělo Páně. Paní tato byla dáma vysoce vzdělaná, v celém Německu známá; jako protestantka založila proslulý „Psalmenbund“, jehož členy byli i příslušníci německé panující rodiny.

Morawski v uvedeném díle „Večery u jezera Genevského“ (str. 143) uvádí následující konvertity: „Z Němců: Bedřicha Schlegla, dějepisce Stolberga, básníka Wernera, filosofa Beckedorffa, právníka Phillipse, spisovatelku hraběnkou Hahn-Hahnovu. I umění přivedlo některé mistry-umělce k návratu: Heřman Cohen, později karmelita, byl obrácen hudbou, Overbeck malířstvím, Langer architekturou. A knížat, která přestoupila ke katolicismu, jest celá řada: Adolf Meklenbursko-Zvěřínský, Bedřich Hessensko-Darmstadtský, Pavel Württemberský, Charlotta Dánská, Marie Bádenská atd. Z Angličanů zasluhují zmínky učení theologové oxfordští, dříve anglikáni,

jako: Newmann, Manning, Faber, dále lordové: Stuart, Campden, Fielding: politikové: Jiří Bruce, sir Alban Napier, slavní spisovatelé, jako: R. Simpson, James Hope Scott a j. — Na Rusi jsou známy přestupy tří knížat Galicynů a několika princezen z téhož rodu; kníže Gagarin stal se jesuitou, hrabě Řehoř Šuvalov barnabitou, proslaveným svatostí, generál Nikolaj zemřel před několika lety jako trappista. — Ze židů uvádím Libermanna, zakladatele kongregace Srdce Panny Marie, Veitha, jenž stav se karmelitou, byl jedním z hlavních křisitelů katolického života ve Vídni, dvou slavných Ratisbonnů, obou bratří Lehmannů, kteří s velikým zápallem obraceli své souvěrce.

Všichni tito lidé mnoho obětovali za své přesvědčení, vzdali se majetku, rodiny, mnozí musili opustiti svou vlast; ti nejméně odvislí mezi nimi, jako knížata německá a angličtí lordové, musili zlomiti staleté tradice svých rodů, což není věcí lehkou; tak se nedá jejich návrat k církvi katolické jiným vysvětliti, leč pouze hlubokým přesvědčením “

Něco podobného nelze mlčením přejíti, to nutí k přemýšlení — jsou to zjevy, před nimiž musí každý smeknout. (Pokračování.)

A. KAMIL:

Zvuč, má lyro!

Zvuč, má lyro, čarnou písni,
cinkej sladkým sněním v sluch!
Hrud' mou bolné vzdechy tísni,
bolestí, ach, sténá duch

Zvuč! Mým ňadrem bouře skučí,
ostré rány čelo mučí,
duši šírá nářků jed

Zvuč, má lyro, v sladkém snění
vyvolej mně zapomnění,
zašlé vrať mi štěstí zpět!

Touhám.

Kam letíte ach, touhy moje mladé?
Hle, vůkol tma a v dálce rvou se mraky,
stín zkázy jistě v cestu vám se klade
a blesky svítí žárlivými zraky.

Jen hleďte, bouř jak obzorem se honí,
strom zmítá se a zlostně víchr zvoní,
jak hučí hromy, východ krví kvete
O touhy moje, spěte, spěte, spěte!

J. RILL:

Stesk.

Mládí mizí, leta plynou,
můži stárnou, starci hynou.
Jenom z mládí pomněnky
sladí trpké myšlenky.

Věstník středoškolský.

K reformám středních škol.

(Pokračování.)

Ve fyzice na nižším gymnasiu jest cílem znalost nejjednodušších a nejvýznamnějších zjevů přírodních dle pozorování a pokusu, praktické využitkování těchto vědomostí. Na vyšším gymnasiu vědomosti nabyté doplňují se a prohlubují výpočty, dále jest porozumění nejdůležitějším zjevům a zákonům v oboru fyziky, chemie, meteorologie a hvězdářství, jakož i znalost matematického upravování hlavních zákonů. Také při vyučování fyzice a chemii bude zvláště prohlédáno k pokusům.

Ve filosofické propaedeutice (v VII. tř. logika, v VIII. třídě psychologie) jest cílem doplňování vědomostí o světě vnějším empirickým pozorováním života duševního a souvislá znalost hlavních forem a pochodů myšlenkových, jakožto zakončení dosavadního a příprava k následujícímu učení vědeckému.

Celkový počet vyučovacích hodin v týdnu zůstane týž, jaký byl v učebné osnově dosavadní v I. a II. třídě po 27, ve III. a IV. třídě po 29 a na vyšším gymnasiu vesměs po 28, v VI. třídě, kde možno přidati hodinu pro přírodopis a v VII. třídě, kde možno přidati hodinu pro řečtinu, stoupá celkový počet vyučovacích hodin na 29 v týdnu.

Školy reálné. Ježto v posledních letech změnilo se pojmání o cílech a vyučovacím postupu v jednotlivých oborech škol reálných, zvláště v matematice a kreslení od ruky, bylo třeba prozkoumati a doplniti normální učebnou osnovu pro tyto školy, která posledně vydána roku 1898. Kromě úředně zjednaných dobrozdání a zpráv o pokusech ve škole, jež byly na školách reálných zavedeny jednak schválením, jednak nařízením ministerským, byl poskytnut bohatý materiál v literárních úvahách, v usneseních odborných spolkův a konečně v rozmanitých návrzích, jež byly činěny ve středoškolské enketě, konané loni v ministerstvu vyučování. Reálky, které,

jsouce postaveny naproti gymnasiím, jsou povahy odborné, 1. podávají všeobecné vzdělání se zvláštním zřením k vědám mathematicko-přírodním a jazykům živým, 2. poskytují přípravy pro vyšší školy odborné, t. j. pro vysoké školy technické, akademie lesnické a hornické, i pro vysoké školy zemědělské nebo pro různá odvětví průmyslová. Moderní jazyky v učebné osnově normální (zvláště francina a jazyky zemské, někde i angličina) staly se povinnými a rozsah studia historického rozšířen. Ježto pak organisace školství reálného byla zůstavena zákonodárství zemskému, aby bylo spíše možno přizpůsobiti ji rozmanitým poměrům jednotlivých zemí, stalo se, že reálky v Rakousku nejsou zřízeny stejně, jednotně, tak na př. na Moravě jest druhý zemský jazyk předmětem povinným. V Horních Rakousích a Korumanech učí se na reálkách i národnímu hospodářství.

Při jednání o reformě bylo třeba hlavně domáhati se důrazně úlevy žactva v práci. V této příčině jednalo se především o nejvyšší třídy, aby bylo žactvu dopřáno dosti času, aby mohlo své vědomosti shrnouti a prohloubiti. Proto v nové osnově učebné vyloučena látka zastaralá neb didakticky neužitečná, upuštěno od jednotlivostí a více přihlíženo k duševní vyspělosti žactva. Tyto zásady uplatní se ovšem jen tehdy, bude-li učitelstvo jeviti svůj vědecký i paedagogický názor při provádění této nové učebné osnovy. Bude záležeti na učitelstvu, aby žactvo, pokud možno, nejvíce ve škole se naučilo, neboť na domácí práci nesmí se mnoho látky nechat, mají-li i žáci slabšího nadání studovati pravidelně, aniž by si poškodili své duševní i tělesné síly.

Tuto novou učebnou osnovu jest zavésti ve školním roce 1909/1910 všeobecně od I. – V. třídy a v následujících letech rozšířiti ji na třídy VI. a VII. Avšak ač toto nové rozvržení učebné látky neplatí hned pro všechny třídy, jest zavésti přece v tomto nařízení vytčené a v poznámkách k osnově zevrubněji uvedené zásady reformy v osnově, pokud možno v postupu vyučování ve všech třídách, tak že žádoucí zlepšení a zjednodušení bude hned na prospěch veškerému vyučování. Také ve příčině úloh platí tato nová ustanovení hned pro všechny třídy.

V náboženství katolickém vyučuje se v I až VI. třídě dvě hodiny, v VII. třídě jednu hodinu týdně, pokud zemský zákon nestanoví jiného počtu hodin pro tento předmět. Cíl vyučovací a látku stanoví vrchní úřad církevní a zemská školní rada je předpisuje školám reálným.

Učebná osnova pro jazyk vyučovací, dějepis, zeměpis a přírodopis je táž jaká uvedena byla pro gymnasia.

Ve francině jest cílem nižší reálky osvojiti si správnou výslovnost řeči; porozuměti snazším textům francouzským, i takovým, které pojednávají o poměrech moderního praktického života. Analyticko-synthetickou methodou osvojiti si znalost skladby v nejelementárnějších formách se vyskytující. Jistota v upotřebení prakticky nejdůležitějších pravidel gramatických, dokonalá zběhlost ve francouzské řeči v mluvě, v písmě, rozsahu ve škole probraného učiva se stálým zřením na potřeby každodenní. V I. třídě 6, ve II. třídě 5, ve III. a IV. třídě po 4 hodinách. Cílem vyšší reálky jest: seznámiti se s některými významnými díly z francouzské literatury posledních tří století, a tím vniknouti do kulturního a duchovního života francouzského národa. Znalost tvarosloví a skladby. Pokročilejší zběhlost v ústním i písemném upotřebení francouzské řeči. V V.—VII. třídě po 3 hodinách. V V. třídě čtou se, pokud možno, učebné články z básnické a vědecké prosy nebo některé lehčí dílo prosaické od spisovatele posledního století. Výbor básní. Učení nazpaměť. V úlohách reprodukuji se volná vypravování dopisy. V VI. a VII. třídě probírá se úvod do literatury posledních tří století, čtou se ukázky reflexního nebo filosofického obsahu i vzorná díla dra-

matické a lyrické poesie. Každého roku jest přečísti nejméně jedno celé dílo. Jen u nejznamenitějších klasiků jest přičiniti některá data životopisná, a kde lze jest, poukazuje se na vztah literatury k jazyku vyučovacímu.

(Pokračování.)

Z Brna. Škoda, že „Stud. Hlídka“ nevychází častěji! Jak dlouze ubíhá ten měsíc, ta doba od jednoho čísla k druhému, a člověk by si zatím přál, aby už za 14 dní, ba za týden měl zase nové číslo v rukou! — V 2. čísle „St. Hl.“ mezi různými dopisy upoutala především naši pozornost zpráva pod názvem „Od nás k vám“, vlastně spíše odpověď redakce na tento dopis. Souhlasíme s touto odpovědí úplně. Brněnský „Studentský List“ musil absolutně zaniknout. O něm rozhodně nikdo ze zdejšího studentstva nemohl říci, že by byl plnil jeho přání, a že by byl vyhověl tomu, čemu pan pisatel článku „Od nás k vám“ říká: „My chceme krásno a ducha!“ Či měl se snad tento duch a krásno jevit na př. v básni, uveřejněné v 2. čísle roč. II. „St. Listu“, jež pod titulem „Lásky prokletí“ píše přepodivně o t. zv. „lásce“? Právě se tam mezi jiným: „slyš, bože veliký, prosebný hymnus náš, hymnus náš smutný: Znič naše pohlaví, znič lásku pohlaví, jež jásá, viz, rozvzteklaná. . .“, anebo na jiném místě ještě nadšeněji: „... V náručí ženštiny potulné tulák muž kles’ ... V příkopu svalil se horkých těl pár. Dvě těla divoce v sebe se vryla Po čase přišlo v svět děcko . . .“ atd. To má snad býti to krásno a duch? A potom uvažme, že ohromnou většinu odběratelstva „St. Listu“ tvořily žačky „Vesny“, a že zajisté podobné poetické výtvary divného u nich musily naléztí ohlasu. „Stud. List“ musil zaniknouti, a to vlastní vinou. Nepomohou tu vytáčky a vymlouvání se na finanční nesnáze a nedostatek pochopení u studentstva, nýbrž vždy zůstane nad slunce jasnějším faktem, že si „St. L.“ vykopal hrob sám. Náhradu nalezne studentstvo moravské v naší „Stud. Hlídce“, a doufáme — náhradu skvělou. — Yves. —

Z Brna. Až do letošního roku vedl správu žakovské knihovny našeho prvního gymnasia p. professor náboženství a nelze popřít, že staral se o ni pečlivě. Za něho i jeho předchůdců, správců knihovny — rovněž profesorů náboženství — nabyla knihovna naše určitého rázu, který by měly mítí všechny knihovny studentské. V naší knihovně zakoupení byli především spisovatelé domácí, čeští, resp. moravští, jako na př. Kosmák a pod., byli tu staří a ryzí čeští spisovatelé národní a lidoví, jako Pravda, Třebízský, Kulda, Světlá atd. a po těchto našich spisovatelích následovala řada literátů cizích. Knihovna byla všestranně

dokonalá. Letošního roku nastala změna. Správu knihovny vede mladý pokrokový pan professor a tím ovšem i ráz knihovny zvolna, ale bezpečně a jistě se mění. Nechceme tím tvrditi, že by byl v knihovně naší nastal obrat k horšímu (na př. v nepořádkách, nedostatku a pod.), ale obáváme se pouze toho, aby se nezměnil bývalý ráz knihovny. Máme tu na mysli hlavně rozšiřování knihovny žakovské o nové autory, již byli dříve málo, anebo vůbec nebyli v ní zastoupeni. Nebyli sice z knihovny odstraněni Kosmákové, Chocholouškové, Němcová a p., ale oni stavěni jsou jaksi do pozadí stálým nakupováním autorů moderních, mnohdy pramalého významu. Zvolna proniká do knihovny i Machar, dosud jenom „Výletem na Krym“ a j., není však jisto, nevnikne-li sem později i jeho „Řím“ a „Jed z Judey“. Cestu nalezly již do knihovny nejmodernější romány ruské, které kalí čistý dosud názor světový českého studenta a tak je i s díly jinými a jinými. Měla sice knihovna naše mnohé vady již za let dřívějších (byly to hlavně spousty t. zv. „Mayovek“, které pověst její kazily), ale myslíme, že během let měla by se spíše povznášeti, nežli dobrovolně ještě více klesati. Za posledních let, kdy správu její měli pp. katechetové, zdálo se, že knihovna se „vyčistí“. Nyní však, co správa přešla do jiných rukou, nejen že podobné škváry, jako jsou „indiánky“, z knihovny naší nejsou vyhazovány, nýbrž řady jejich rozmnožovány jsou spisy, které sice nelíčí tak drasticky útrapy fysické, ale vyrovňají se jím líčením duševního života osob, které od srdcí české studující mládeže jsou daleko vzdáleny. S jedné strany student slyší, že některý spisovatel je nevěrcem, úhlavním nepřitelem církve a víry, a na druhé straně setkává se s jeho spisy — v knihovně žakovské! Jak se to srovnává?! Patrné účinky jeví se už nyní na našem studentstvu; čím byl mu dříve Hálek, Třebízský, Tyl a j., tím jsou mu nyní Macharové, Arcybaševové a Zolové. Nikdo není proti tomu, aby si český student všiml moderní literatury, ale jenom neklanět se jí a nevěřit každému slovu, které tištěno jest na stránkách „moderních“ románů. Nám zapotřebí je mládeže zdravé, nadšené, a ne otrávené pessimismem a nevěrou, neboť jenom nadšená mládež může prospěti národu. — Lariette. —

K dopisu z Klatov. Na žádost dp. dra. Jos. Lejska, professora gymnasia v Klatovech, milerádi konstatujeme, že dopis z Klatov v 2. čísle „Stud. Hl.“ uveřejněný

nepochází od něho ani od dp. Frant. Roubíka, výpomocného katechety, nýbrž z kruhů studentských. Redakce.

Sjezd německých profesorů středoškolských z Rakouska konán ve Vídni na konci března. Sjezd jednal o novém typu středoškolském a o stavovských otázkách profesorů. Referent z nového takového ústavu děčinského uvedl, že typ reálně-gymnasiál ní má veliké přednosti před čistými reálkami a čistými gymnasií. Žáci mohou se rozhodovat pro oddíl reální neb gymnasiální až v pozdějších letech, když již vlohy jejich jsou prozkoumány a vyvinuty. Měšťanské školy měly by se upravit tak, aby po odbytí čtyř tříd byl možný postup na vyšší reálku, třeba snad s doplňovací předběžnou zkouškou. Referent žádal dále zavedení druhé zemské řeči pro reálky a gymnasia jako závazné. Pokládá tento úkol školy za důležitější, než učit se jakékoli jiné cizí řeči. Závaznost druhé zemské řeči měla by se aspoň pro několik prvních let přijmouti, než žáci sami si navyknu o ceňovat předmět, ten podle praktické potřeby příštího života svého. Sjezd přijal také resoluci, jež všecka uvedená přání spojuje: Podle národních a sociálních poměrů ať se zavede dostatečný počet dvousměrných vyšších reálných gymnasií, rozdělení ať počíná od třetí nebo páté třídy; ať se dá tomu druhu školy přednost, který zavádí druhou zemskou řeč v osnovu svou jako povinný předmět; žáci však ať se z druhé zemské řeči neklassifikují. Měšťanské školy ať se tak zařídí, aby po odbytí čtvrté třídy škol měšťanských možný byl vstup do vyššího reálného oddělení dvousměrné školy střední. Při jednání, co jest nezdravého na střední škole, uvedeno přeplňování středních škol a nadvýroba intelligence, vzniklá podceňováním stavu živnostenského. Střední školy stavi se většinou z důvodů politických (zvláště německé) a žactvo se pak pro ně teprve sbírá. Referent žádá pak, aby počet žáků ve třídě snížen byl na 40. Jednáno bylo též o samosprávě na střední škole, jež značně přispívá k zmírnění národnostních třenic. Přes tu směs všech těch reformních návrhů, jest škola naše přece jen stále ztrnulou, nemohouc se jinak nad zastaralé typy a metody povznést, jakoby začarována v kruh národnostních sporů, bála se starati ještě o něco jiného, než o udržení svého národnostního rázu.

Z Tábora. Na gymnasiu zřízeny byly před vánocemi „literární kroužky“. Scházíme se jednou za týden v budově školní a některý z kolegů přednáší o některém

spisovateli nebo díle literárním. Po přednášce jest debatta, po případě i recitace básní. Kroužky jsou pod dozorem profesora češtiny a přístup do nich mají žáci tří nejvyšších tříd. Zařízení kroužků jest zajisté prospěšné vzdělávání studentstva a přinese zdárný výsledek, ovšem — bude-li šetřeno ustanoveného programu literárního. V neděli po mši sv. otevřena jest v kreslirně čítárna, do níž mají přístup žáci vyššího gymnasia. Vystaveny jsou tam četné časopisy (ovšem nepolitické), knihy a Ottův naučný slovník. Z katolických časopisů jsou to: „Vlast“, „Meditace“, „Studentská Hlídka“ a „Květy Lásky“.

V Táboře konaly se missie a tu jistý professor gymnasia varoval studující před nimi. Aby prý šli raději na procházku, že jim to lépe prospěje. Ovšem náhodou nepochodil. Studujících bylo na missiích veliké množství a všichni při tom zůstali zdraví. — Na gymnasiu měly býti také missionářské exhorty, ale zemská školní rada je — zakázala! Kdo as v tom měl prsty?

Z Nového Města na Moravě. Čtu-li ve „Stud. Hlídce“ o pokrokovém studentstvu, vždy si myslívám, kam až dospěje jejich nízké, materialistické stanovisko, jak se vyvrcholí. I na naší reálce zavládl bohužel smutný tento zjev. Markantní ukázkou toho, jak kulturně vyspělé jest toto „pokrokové“ studentstvo, jest případ, který se u nás před nedávnou dobou přihodil. U nás bují totiž povážlivou měrou četba všelijakých knih, ba jeden pokrokář měl tolik drzosti, že si přinesl do školy před svatým přijímáním ostentativně pověstný Zolův román „Nana“, oplzlostmi jen se hemžící. Chtěl snad tím dáti na jevo, jak pohrdá sv. přijímáním, byl však i se svými společníky náležitě poučen. Smutný to úkaz a ne asi ojedinělý. Jsem přesvědčen, že i jinde na středních školách dějí se různé a různé věci, jen že se mi zdá, že středoškolská kolegové málo, velice málo do „Stud. Hlídky“ dopisují. Z našeho ústavu budeme podávati zprávy častěji. — Se „Stud. Hlídka“ jsme úplně spokojeni. Bohužel, že se na naší reálce odebírá pouze 7 exemplářů. Přičiníme se však, aby počet tento co možná nejvíce vzrostl. Těšíme se vždy na nové číslo a jsme každým novým číslem mile překvapeni, neboť obsah jest vždy pestřejší a krásnější. J.

Angličtina na reálných gymnasiích. Ministerstvo vyučování rozeslalo koncem února zemským školním radám nový a sice provisorní učební plán, jímž se zavádí angličtina jako druhý živý jazyk na osmitřídnicích reálních gymnasiích.

O literárním rozkolu československém.

„Viniti jen a jen Slováky z jejich národní zuboženosti a přičítati ji literárnímu rozkolu jest jednoduše neznalost.“
Ad. Pokorný.

Ostrými slovy odsoudil přední znatel slovácké kultury a slováckých poměrů životních, Ad. Pokorný, všechny, kdož vidí příčinu politického, národnostního i kulturního nezdaru slovenského národa v jeho literární odluce od spisovného jazyka českého. O pravé příčině odštěpenství a jejích následcích pro kulturní vývoj ducha slovenského se vskutku velmi málo uvažuje; obyčejně každý vidí v ní nerozvážený, zbytečný krok vůdců slovenských.

K nestranné orientaci v československém rozkolu jest nutno jíti dále, než do let čtyřicátých, kdy po prvé v almanachu „Nitry“ užito nové slovenčiny jako spisovného jazyka, je třeba studovati aspoň onu periodu české osvěty, které na Slovensko přinesli v polovici XV století zástupy husitské a po bitvě na Bílé Hoře proudy českých exulantů.

Byla to od času působení sv. Cyrilla a Methoda jediná snad epocha v pravdě ideální vzájemnosti československé, jejíž rozmach vzdělanostní vypěstoval sice na Slovensku uvědomělou inteligenci národní a zplodil hojnou literaturu domácí v jazyce českém, ale konservativnímu životu slováckého lidu zůstala čeština i nadále vzdálená a cizí, aniž by ho probudila národnostně a povznesla kulturně. V tom právě vězelo chybné jádro pozdějšího sporu literárního, že vlastenci čeští byli udržováni v illusi, jakoby čeština na Slovensku byla všem vrstvám řečí domácí a vlastní. Horlitéle pro absolutní jednotu slovanskou zapomněli, že čeština, nemajíc vliv na slovácký lid, nemohla jej duševně vzpružiti v jeho národnostním znovuzrození. Buditelé slováckého národa: Štúr, Hurban a Hodža, chtěli-li lid vzpružiti a osvětliti v době všeobecné lethargie a dovésti jej aspoň na průměrný stupeň kulturní, národní a sociální, byli nuceni sáhnouti ke spisovné slovenčině, aby zjednan byl domácím nářečím snadnější přístup k srdci lidu.

To byla první z příčin literárního rozkolu československého a žádá úmyslnost!

Ještě silnějším motivem k rozkolu bylo, že ani spisovatelé slovenští neuměli správně česky psáti. Nebylo se kde naučiti. Školy obecné byly chatrné, středních nebylo, a českého zvuku, jenž sám prodělával fáse svého znovuvzkříšení, nebylo slyšeti široko daleko. Slovenští spisovatelé měli své práce plné slovacismu. Pražské „Květy“ nestačily vymítati z příspěvků svých slováckých spolupracovníků slovenské výrazy, tak že z toho vyšlo často směšné nedorozumění. Jako na př. ve Štúrově básni nahradily slovo „starina“ = dávno: věkost, českým „stařena“. Zkrátka poměry stávaly se co den více neudržitelnými.

Potřeba samostatné literatury vyvíjela se zvolna také nepřímým vlivem Herderovým, Kollárovým a Šafaříkovým.

Herderova theorie poesie prostonárodní jako jediného pravého vzoru básnického, vedla logicky k důsledku, že lidová řeč jest nejvěrnější výraz národní individuality.

Kollár vysypal zase ve svých „Zpíevankách“ celé bohatství živé slovenčiny a v předmluvě k Šafaříkově sbírce „Písni světských

lidu slovenského v Uhřích“ jazykovou krásu a lahodu nářečí vzletnými slovy posoudil, přiznává, že slovenčina jest logicky a esteticky dokonalejší než čeština, již vytýkal nelibozvučnost a zněmčilost.

Podobně i Šafařík v „Geschichte der slavischen Sprache...“, osvětlil vědecky slovenčinu jako samostatný jazykový typ, oprávněný k literárnímu životu.

Také aplikace filosofie Heglovy o kulturním rozvoji člověčenstva, v němž Slovanstvu připadne vrchol a v něm Slovákům poslední slovo, tvořila nutně podnět nové řeči literární, kterou Ludevít Štúr, nadšený vůdce mladé generace slovenské, skutečně našel uvedením podkarpatského jazyka, jak ve středních župách slovenských typ jeho zachoval se nejvěrněji, do literatury slovenské.

Zavedení samostatné řeči literární byl tedy zcela logický krok, plynoucí z dosavadního vývoje řeči slovenské, z praktických potřeb vzdělanostních, politických a vůbec z celého moderního pojmání partikularistického ideje slovanské a žádná svévole a hrdost slovácká.

Jest přirozeno, že krok tento vzbudil všude veliký rozruch jak na Slovensku, tak zejména v literárním táboře českém. Prudká polemika, v níž mnohý obhájce češtiny místo věcných důvodů pustil se do nadávek a osobních nájezdů, trvala několik let, aniž by měla jakého pozitivního výsledku.

Na Slovensku však samostatná řeč spisovná vykonala veliký kus obrobné práce, vzbudila lid z dřimoty národního vědomí a vyvolala na poli národní činnosti nevídaný před tím ruch. Zakládaly se vzdělávací spolky, hospodářské jednoty, nedělní školy pokračovací, školy národní, sebralo se za poměrně krátkou dobu po chudičkém národě na 10 000 zl. na „Matici Slovenskou“, jež přímo v úžasné své činnosti vzdělávací vydávala slovenské knihy vědecké i zábavné, vypisovala odměny na díla umělecká i vědecká, podporovala tři samostatná gymnasia atd.

Bude věčnou škodou pro Slováky, že tento zdravý kulturní vývoj byl náhle přerušen v letech sedmdesátých násilím maďarským, páchaným za ideou, jež si umínila proměnit celé Uhry v jednojazyčný stát s jedním národem — maďarským. „Maticе byla zrušena, kulturní její poklady uloupeny, gymnasia zavřena, spolky rozpuštěny. Takovým způsobem, právem silnějšího, přivezen nešťastný stav politický i kulturní, v němž se dnes národ slovenský nalézá, a nebyl, jak mnozí tak rádi dovozují, zaviněn literárním rozkolem českoslovanským. „Klekne-li zbrojník na hrud' bezbranného člověka,“ praví se v časopise „Orolu“, „může tento zpívat andělskými jazyky, nepopustí-li tryznitel jeho, není mu to platno za mák.“

Nejlépe je tedy poslechnouti výzvy Kálalovy: „Zanechme výčitek, uznávající, že Slovani za tehdejších poměrů jinak jednati nemohli: Mějme jejich nářečí ve stejné úctě, jako má naše býti u nich.“

Chorvatská vysoká škola technická v Záhřebě záhy snad se přece uskuteční. Jak chorvatské listy sdělují, konal na vyzvání chorvat. zemské vlády professor české vysoké školy technické v Brně, vl. rada M. Ursiny, předběžné studie a práce v Záhřebě. Vše má prý býti urychleno tak, aby chorvatská technika otevřena byla již příštím školním rokem. Prof. Ursiny již za svého dřívějšího pobytu v Záhřebě, jako městský inženýr, podnikal akci pro zřízení chorvatské techniky. Napsal obsáhlý pa-

mětní spis, podaný v té příčině Spolkem chorvatských inženýrů, již r. 1898 tehdejšímu banovi. Teprve po 12 letech vrací se chorvatská vláda k jeho podnětu a zdá se, že akce ta korunována bude úspěchem.

Jihoslované a italská právnická fakulta. Jihoslovanští poslanci usnesli se zahájit pronikavou akci proti úmyslu vlády zřídit italskou právnickou fakultu v Terstu. Svolí k tomu jen pod tou podmínkou, vyhová-li se slovinským požadavkům v Terstu a v Přímoří. Jest známo, že Jihoslované

po dlouhá léta žádají, aby zřízeny byly v Terstu a Přímoří potřebné slovinské a chorvatské školy a to nejen školy obecné, ale i střední. Italská správa Terstu se to-muto požadavku stále vytrvale bránila. Chtějí-li Italové, aby Jihoslované podporovali jich požadavky, aby vysoká škola zřízena byla v Terstu, nechť povolí Jihoslovanům obecné a střední školy v Terstu a Přímoří a budou mít vysokou školu tam, kde si žádají. Kromě toho žádají Jihoslované, aby ministerstvo vyučování zajistilo platnost zkoušek, složených na universitě záhřebské také v těchto zemích slovinských a chorvatských. Proti vládní předloze zříditi italskou fakultu ve Vídni nevyslovili Jihoslované námitek. Za to však Svaz Němců dolnorakouských pořádá v celé zemi schůze proti zřízení fakulty té ve Vídni, aby nebyl „německý ráz“ města tím poškozen.

Dopis ze Slovenska (z uherského semináře). Hlas můj neztratil se v pustině. U nás se to pomalu budí. Slováctí bohoslovci se zdvihají. Článek v prvním čísle „Stud. Hlídky“ uveřejněný, trochu rebelie způsobil, ale za krátký čas na uherské straně vše utichlo, jako v osířelém hrobu. Nevím, co to zvláštní ticho znamená; snad předcházející bouřku? Možná. Svědomí mne za to netrápí, pravdu hledající jen z pravdy žije. My jsme si připravili pěšinku a po té pěšince chceme kráčet. Žádnému právo netrhneme, jen své žádáme. Pěšinku nám předkové naši vyšlapali, chůze po ní nebude tak těžká. Poněvadž pak dlouho po ní nechodili, vyrostl bodlák, jenž nás píchá. My tento bodlák nevytáhneme ze země, jen odstranit ho chceme, aby našim bratřím neškodil. Pohládíme ho a řekneme mu: Víš, bratříčku, ty máš také svůj cíl, jako my, ale květiny našich srdcí by se v tvé blízkosti udusily; máš široký klobouk, jenž paprsky našeho slunce zadržuje. Víš, bratříčku, ty máš tolik místa v širém poli, jdi tam, my ti neublízíme; i vůni naší slovanské kultury ti podáme, aby ti ultramoderní literatura neuškodila. Nech nás na pokoji, vždyť i tato naše pěšinka jest dosti úzká, neboť máme v n a š e m kruhu i macešky, jež se odchylují od nás. Ty sám o tom víš, že nejedna z našich slovenských macešek si to brala k srdci, že jsem je v prvním čísle „Stud. Hlídky“ udal. Ale já za to své povinnosti nenechám, přivábím si i ty u tebe bydlící macešky. Napřed nám ať položí daně, co zbyde, tobě dáme. Ale kam to myslíš, milý bodláčku, co by tomu naše matka „Lípa“ řekla, kdyby se dozvěděla, jak s námi zacházíš? Buď moudrý! Já se na tebe nezlobím; lituji tě, že jsi od Abrahmových synáček veden, věř mi, že kdybys nám ruku podal a literaturu slovanskou šířiti dal, ocítil bys tu krásnou allegorii, kterouž náš Baar jeho „slavičím pérem“ ukázal, a zanechal bys tvou křehkou kritiku, a přišel bys k nám a my bychom tě

slavičím zpěvem vítali. Jen pěkně, učešané k nám zavítej, a neber na sebe bodláků šat, přijď k nám, součkem lipy v ruce. Buď zdrav, drahý bratříčku! Pozdravuje tě syn Lípy.

Dopis z Krakova. V sobotu 26. února uspořádalo zdejší studentstvo socialisticko-židovské schůzi (ne universitní) v hotelu „Klein“, aby protestovalo proti theologické fakultě, program to u Vás příliš všední, u nás nový. Snad nechtěli naši pokrokoví páni zůstatí za radikálními Rusíny, kteří rovněž chtěli odloučiti fakultu theologickou od university. Schůze, již se zúčastnilo na 300 studentů, měla, dík katolickému studentstvu, klidný průběh. Schůzi zahájil socialista Heltman, předsedou schůze zvolen pokrokář Bašcik 150 hlasy, Piotrowski, člen „Polonie“ dostal 90 hlasů, byl místopředsedou. Nejchytřejší se zachovalo studentstvo národně-demokratické. Předseda „Zjednoczenia“ Czerwiński protestoval proti svolání schůze, poněvadž nebyl jeho spolek pozván, i opustil sál se svými stoupenci, tak že bezbarvé studentstvo národně-demokratické opět, jako vždy, nezaujalo k této otázce určité stanovisko. Ovšem pan Czerwiński se vyjádřil o „Polonii“, že třeba ji vyloučiti ze života akademického, stejně jako tvrdí čeští pokrokáři o Č. Lize A. K programu promluvil pokrokář Kuźniar. Řečník mnoho mluvil o tom, že naše společenstvo musí se snažiti postupovati dle své vlastní vůle a teprve v posledních několika větech snažil se dokázati, že nutno theologickou fakultu vyloučiti z university. Za katolické studentstvo promluvil Winkowski, uváděje, že theologické fakultě náleží stejné místo na universitě s ostatními fakultami. Ovšem pokrokáři po svém způsobu jeho řeč stále přerušovali křikem. Debatty se zúčastnili ještě Fopp, místopředseda „Polonie“, Feliś a Laszczyński. Celkem řečníci pokrokoví planuli ohromným záštitím a nenávistí proti všemu katolickému. Schůze skončila schválením, jak se ovšem dalo očekávati, resoluce, vyloučiti theologickou fakultu z university, katoličtí studenti naopak žádali, aby theologická fakulta i nadále zůstala při universitě jako rovnocenná s ostatními fakultami. Pro tuto resoluci hlasovalo 90 přítomných, pro socialisticko-židovskou asi 180. Význam tato schůze má pro nás i „Polonii“ veliký. Na naší universitě je na 3000 studentstva a jen asi 200 z nich je vyslovených pokrokářů. Naši akademici totiž jsou celkem ještě nábožensky zachovalí, u nás lze viděti nejen množství akademiků zúčastniti se úkonů náboženských, nýbrž ani naši universitní professoři nestydí se předcházeti nám dobrým příkladem a v kostele pokleknouti. Proto jaksi s nedůvěrou pohlíželo se k nově založenému spolku katolickému „Polonii“. Všichni jsou katolíci, proč prý potřebí ještě zvláštního spolku, tím lze též vysvětliti, že nevstoupilo do „Polonie“ tolik členů

než jak by se v Polsce dalo očekávat. Vystupují-li však pokrokaři na veřejnost jako vybarvení nepřátelé katolicismu, toť zajisté nám jest jen k prospěchu; ostatní studentstvo naše musí k těmto otázkám zaujmouti nějaké stanovisko, buď půjdou se socialisty a židy nebo se přidají k „Polonii“. Jen takových schůzí více a k tomu trochu agitace a organisace se strany studentstva katolického, nějaký dobrý časopis (již se připravuje), pak nikdy nedospějeme tam, aby naše studentstvo bylo bez vyznání nebo nábožensky lhostejné.

Tadeusz Grzybowski.

Slovanská Liga katol. akademiků ve Vídni čítá dosud na tři sta členů. V dohledné době přistoupí za člena i silný spolek „Domagoj“ v Záhřebě a Družstvo Arnošta z Pardubic v Praze. Místnosti má společné s „Danici“ a „Hrvatskou“, VIII. Schönborngasse 9, tak že je členům přístupna knihovna a čítárna, kterou mají všechny tři spolky. Ve spolcích pěstují se hlavně jazyky slovanské. Výbor též rozeslal výzvu ke všem spolkům, aby zakládaly kroužky slovanských jazyků. Zajisté jest v každém spolku některý kollega, který ovládá druhý slovanský jazyk, lehko může vyučovati. Jest potřebí pouze trochu dobré vůle a málo obětavosti. Nesmí se to pokládati za ztrátu času. Nesporno jest, slovanským jazykům náleží budoucnost, to uznávají i naši nepřátelé, kteří se čím dále, tím více učí jazykům slovanským. Knihovna Ligy obsahuje v první řadě informativní díla o Slovanech, jako mluvnické a slovníky jednotlivých jazyků, literární a vůbec kulturní dějiny o vážných otázkách slovanských atd. Slovanská Liga vydá též svůj první almanach, ve kterém budou příspěvky od nejlepších mužů slovanských ve všech řečích, nač upozorňujeme naši a slovanskou veřejnost. Valnou hromadu bude míti „Slovanská Liga“ roku 1911 asi společně se sjezdem jihoslovanského katolického studentstva v Lublani. B.

Obrázek z Ruska. Nově jmenovaný správce kraje Krinickij přehližel nápisy na obchodech; při té příležitosti přikázal úředníkům, aby byl vždy na všech obchodech a závodech nejdříve nápis ruský a pak teprve polský. Avšak při nové přehlídce zahlédl podezřelý nápis. Čech, jménem Svoboda, má obchod železem. Krinickij nabyt přesvědčení, že ten Svoboda je protivládni, revoluční „svoboda“ a majitel závodu musil ihned svoji firmu změnit. Jinde podnikatel staveb Sokol pro reklamu dal svou firmu na střechu, a byla tam ještě před konstitucí. Když však byla sokolská družstva v Rusku rozpuštěna, obdržel pan Sokol ihned rozkaz, aby byl odstraněn Sokol se střechy, poněvadž jest to název spolku, který byl rozpuštěn. Pak slovanské Rusko!

Sjezd Rusínů konal se ve Lvově, na němž se projednávaly hlavně věci školské.

Z resoluce vidíme opět nesvornost slovanskou: Žádá se, aby zemská školní rada rozdělila se na sekci polskou a rusínskou, aby nebylo dovoleno zřizovati utrakvistická gymnasia, aby se zakládaly privátní školy rusínské atd. Smutná to ukázka nesvornosti slovanské. Vzájemná zášť, místo aby postupem vzdělání a všeobecné kultury uhasínala, plápolá tím více. Kdy pak si rozvaděné kmeny slovanské podají ruku k bratrské smířlivosti?

Sjezd amerických Poláků bude se konati ve Washingtonu v květnu, na kterém budou se projednávat otázky, týkající se nejen všech Poláků v Americe, nýbrž i v Evropě. Na sjezdu bude se mluviti polsky a anglicky.

Blahodárné účinky uherských škol. (Dopis z Budapeště.) Smutné časy mají Slováci. Již přísloví o nich slýcháváme: „Hloupý jsi jako Slovák.“ Jak velikou bolest působí tato slova těm, kteří v jejich kruhu žijí a pracují! Hledejme chyby, jež toto smutné položení Slováků způsobily. Tedy, kdo je toho příčinou, že jsou tak nevzdělanými? Vláda s jedné strany. Druhou odpověď nikomu dáti nemohu. Neboť úlohou vlády je, aby národu potřebných prostředků podávala, co jen tenkrát se jí podaří, dá-li různým národnostem kulturní právo. Národnosti také chtějí kulturu, nejen panující národ, a k tomu svou, vlastní kulturu. Celá říše uherská národnostmi přeplněna jest. Myslím si, že když i jednotlivec k duševnímu vyniknutí právo má, má je i národnost. Tím lépe Slovensko míti může. právo k tomu, aby svými duševními poklady nejprv sobě, potom jiným k prospěchu sloužilo. Má právo, neboť má duševní poklady! „V řeči své žije národ!“ takto zní uherské přísloví. A pravdu má! Kde národ řeč svou zanedbá, jen mizernou po sobě zanechá dějinu. Dějiny byly; Slováci jsou a chtějí býti! Jen řeč jim nechte, oni si najdou příležitosti své poklady na jevo přinést: Uvidíte, je-li Slovensko schopné moderní kultury a nebude-li známější Uhersko v cizozemsku, než nyní jest. Že nyní z politického ohledu smutné události nesou telegramy do cizozemska, tomu se nedivme; že tak slabé pokroky v jejich všeobecné kultuře vidíme, toho příčinou je uherská vláda sama. Kmen uherský, jak zkušenost dokazuje (což i Maďaři) uznají), nerad si láme hlavu, miluje odpočinek. Talent jeho uznáme, ale darmo, když ho nepoužívá. Západní kulturu národnosti rozšiřují, ale v uherském duchu, uherské řeči, mužové, již příležitost svými talenty se vyvinouti jen v uherských školách měli — protože jiných všeobecně nebylo. Větším dílem jsou to úředníci, kněží, učitelové, učitelky, profesori středních, ba i vysokých škol, bohoslovci atd. Jména jsou zbytečná: prohlédněte jen umělecký život, kolik procent

v něm Slováci a vůbec národnosti obsahují; biskup Procházka jest syn Slovana. Kolik sil v cizí ruce! . . . Mimo to židé panují u nás: V hlavním městě noviny, romány oni mají, kritikou belletristickou oni se baví. Ačkoliv vědecké knihy větším dílem z národnostních sil vyjdou, přece jsou nezřejmé, poněvadž uherským duchem je naplniti chtějí. Není takto divu, že knihy takového druhu zůstanou knihkupci na krku a čtenářstvo si mnohokrát německých, francouzských nakoupí. Toto ovšem jen všeobecně platí! Poněvadž pak tyto poměry dokazují, že národnosti všeobecně uherskou řeč si osvojit nejsou s to, ve své se však vzdělávati žádné příležitosti nemají, nuceni jsme této myšlenky výraz dáti: *Pramen čisté a svědomité vzdělanosti jen mateřská řeč býti může.* Co jsem dosavad psal, týče se výsledků maďarisace z ohledu všeobecné uherské vzdělanosti. Nyní krátce jen položení těch slovenských žáků chci nakreslit, již nuceni jsou uherskou školu navštěvovati. Slovenské dítě, než do normálky přijde, doma slovensky mluví: tak zvanou kuchyňskou. V normálce hned, první den, uherskou řeč slyší, ale nerozumí jí. Pomalu naučí se slabikám, časem dostane uherskou domácí úlohu. Téže úloze naučiti se dovede jeden nebo druhý; mnoho prospěchu nenajdete. Ke konci roku už chápou řeč — ale bohužel — na posměch uherským posluchačům, poněvadž jejich výřečnost slovenskou rutinou má. Koncem května již za kravami běhají a čemu se za rok naučili, časem prázdnin zapomenou. Vychodí takto těžce, hořce pět, šest let, uhersky dešperátně mluví, tak že kdyby se pouze slovenčině byli učili a uherčinou za týden 3—4 hodiny se bavili, zrovna tak veliký pokrok by v téže uherčině udělali, slovenčinu pak krásně by mluvili. Konec ke konci, dle nynějšího pořádku ani slovenčině, ani uherčině se důkladně nenaučí. Běda těm chudákům! Mám jednoho kollegu, jenž mi vypravoval, že kolikrát si prý už přál slovenskou báseň složit, ale darmo, nevládně řečí, ačkoliv jeho myšlenky nejsou všední; ztracené drahokamy! Škoda, škoda! . . . Chlapci, holky novější doby nejspíše tu kuchyňskou slovenčinu „mrví“, jak to Slováci říkávají. Podej takovým delší a poněkud těžší román, dostal by krásnou odpověď: „Niemôžem, nerozumím.“ Toť ještě upřímná odpověď, ale co řekneš těm, již svou řeč zapírají? Před 8 lety bydlil jsem u jedné Češky, bylať pradelnou. Jednoho dne přijde k nám soukromý sluha jistého setníka, nesa límce svého pána do prádla. Zaklepá na dveře, vejde, pozdraví a začíná hovořiti uhersky. Pravda, gazdyně má mu nerozuměla, ale jakoby o něčem pochybovala, zavolá svého manžela a dí mu: „Josefe, vezmi naň lopatu, uvidíš, vykřikne-li slovácky!“ V tom okamžiku se zasmál náš chrabří voják a

tím se prozradil. — A tak se to děje. mnohokrát i se slovenskými studenty . . . Jestli by slovenčinu i mluvili, míchají ji s uherčinou. Kdybys k nám, milý čtenáři, přišel, slyšel bys takovéto výrazy: „Zítرا půjdeme na „kírándulás“ (výlet).“ „Propůjč mi „jegyzet“ (seznam).“ „Dostal jsem „bizonyítvány“ (vysvědčení).“ „Professor N. N. mne „zbuktatoval“ (dal mi „husičku“ při zkoušce) „z németu“ (němčiny)“ atd. Co máme nyní žádati? Slovenské školy, poněvadž od nich závisí částečně budoucnost nejen slovenské, nýbrž i uherské vzdělanosti. Myšlenka národnostního upevnění nepodkopává sílu uherské vlády, tím více: idea vzdělaného uherského života vyžaduje národnostní kulturu. Jinak nevěřím, že různé národnosti v Uhersku kdy v pokoji žítí budou. Slovácký bohoslovec.

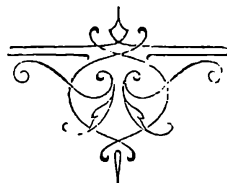
Neoslavismus. Denníky české zase přinášely dlouhé zprávy o cestě Kramářové do Petrohradu, o poradách tam konaných, o příštím sjezdu v Sofii atd. Celé jednání rozbíjelo se o spor ruskopolský. A není též divu, když Rusko tak vychází vstříc. Neboť ministerstvo vnitra právě rozeslalo oběžník, kde zakazuje se zakládání spolků kulturně - osvětových neruskými národy, (což namířeno právě proti Polákům) poněvadž prý takovéto spolky ohrožují veřejný pokoj a bezpečnost. Takový jest tedy obrázek ruského neoslavismu, pro takovéto Rusko chtějí naši vůdcové nadchnouti národ! První akcí slovanskou mělo by býti strhnutí masky neoslavismu s vrahu slovanské vzájemnosti, kteří heslem slovanským snaží se zakrýti své rusifikační záměry. B.

Ze Slovenska. Vlastenecký Slovák, kněz Tománek, o němž již v předešlém ročníku jsme referovali, stál minulý týden před církevním soudem. Byl udán, že prý bouří proti Maďarům a maďar. vrchnostem, že v okoličňanském klášteře vyšel z chodby ven, že je neposlušný atd. Soud byl tajný, ale jak dodávají „L'udové Noviny“, „nášho Tománeka oslobodili a potom ho biskup Párvy přijal na audienciu, i že sa po dobrom vec skončila, v tom vidíme potěšitelný zjav a obrat k lepšímu v celej diecesi spišskej. Tak sa zdá, že Párvy bol tiež podľahnul bestialnej politike koalicionálno-néppartistickej, a teraz vidí, že bol zavedený, že ho zle informovali páni Rakovský, Bulla et comp., a že ho len nesvedomite využívali jako nástroj proti nám. My budeme šťastní, keď budeme môcť zaznamenávať miesto tyranstva — skutočné láskyplné a apoštolské skutky biskupa Párvyho. Daj Bože, aby sa stále ozývalo jeho otcovské srdce i ku jeho kňazom i ku slovenskému ľudu.“ — V příštím čísle přineseme o volebním ruchu na Slovensku obšírný článek. P

Slovanští studující v Paříži. Dle „Průdů“ počet Slovanů na vysokých školách francouzských stále stoupá. Tak v Paříži

bylo r. 1908 na všech fakultách 1591 slo-
vanský posluchač (41 Bulhar, 100 Čechů a
Slovinců, 1414 Rusů a Poláků, 36 Srbů a
Chorvatů). Slovanští studující tvoří 57%
všech cizích posluchačů v Paříži, jichž bylo
v r. 1908 celkem 2808. V Paříži existuje

též od března r. 1909 spolek „Association
Franco-Slave“, který má navazovati styky
se Slovany. Avšak zájem o spolek je pra-
malý, neboť spolek má pouze 85 členů
(63 Slovany a 22 Francouze).

===== BIBLIOGRAFIE. =====

Gougenot de Mousseaux: **Židé**. Jich filosofie, dějiny a politika. (Vědecká studie.)
Přeložil V. Zabranský. IV. vydání, cena 1 K. Knihkup. Gustav Franci v Praze

Jisto jest, že boje proti všemu křesťanství, hlavně církvi katolické, účastní se
také mocně Židé. Majíce v rukou kapitál, a tedy moc, hledí se všude vetřítí a uplatnit
svůj vliv, stávající se tak hroživým nebezpečím pro ostatní třídy společenské. Ježto
dnešního dne hraje ve světě nejdůležitější roli tisk, snaží se dostatí jej do svých rukou
a získávají tak stoupence svým nekalým zásadám. Tiskem sejí v národech nesvár, li-
terou pracují o zničení církve, hlásajíce na oko zásady svobody a bratrství. Myšlenky
tyto vyjadřují se otevřeně v uvedené knize na str. 23., kde učený rabín uvažuje o bu-
doucnosti židovského lidu, praví mezi jiným: „Jest nutno, aby řízení všech novin a ve-
škerého tisku všech zemí nalezalo se v našich rukou. Ovládání zlata a tisku učiní nás
pány veřejného mínění a podrobí nám lidové massy.“ A na stránce následující: „Pro
nás jest velmi důležité, abychom se tvářili, že jsme straníky a stoupenci otázek sociál-
ních, hlavně v zemích, kde se mnoho pracuje o zlepšení stavu dělnického. Skutečně
však naše snahy mají směřovati k tomu, abychom ovládli a řídili veřejné mínění.“

Již z uvedených dvou citátů vidno, oč jde vyvolenému národu. Jest tedy povin-
ností každého křesťana státi na stráž proti tomuto jedu z Judeje. Autor vykládá dále
a dokazuje, že Židé, jsouce spoluzakladateli svobodného zednářství, vždy usilovali a
hledí dosud rozdvoujiti a oklamati lid, aby sami ze zmatků a neštěstí těch těžili. Nejdů-
ležitější část knihy tvoří odstavec IV. Politika budoucnosti (Zápisy „Sionské hlavní
kanceláře“ Spolku svobodných zednářů), kde program vzrůstajícího židovstva jest
zřejmý. Musíme tedy s radostí vítati knihy, které ukazují na moc onoho nepřitele a po-
dávají prostředky k jeho zeslabení. Bděme! W.

Blaise Pascal: **Myšlenky**. Přeložil Antonín Uhlíř. Nakladatel Jan Laichter.

Cíle nakladatelství Laichtrovo obdařilo nás nedávno dílem, jež literatury jiné již
dávno přejaly ve svůj majetek. Bylo již věru na čase, aby křesťanský Epiktet i k nám
byl v dobrém překladu uveden; jeť on jedním z duchů, který, jak dí filosof Denouvier,
„est devenu Comme un arteur de notre temps“, duchem, jehož vliv na
současné myšlení je stále mocný. Byť on snad — píše prof. Girand — prvním mezi
moderními, který s úchvatnou jasností, přinášeje spolu i argumenty, jež jen málo se-
stárly, položil několik životních otázek přítomné doby; problémy, jež ventiluje, jsou
problémy, jež i nás znepokojují; otázky, jež diskutuje, klade v přesných termínech, jak
my toho dnes žádáme; řešení, jež skýtá, jsou řešením, k nimž veškerý úsilí moderního
myšlení vede. Odtud tudíž onen mocný a obzvláštní vliv, který tento křesťanský skeptik
dnes a to více než kdy jindy vykonává na směr našeho myšlení. Vítáme proto překlad
jeho „Myšlenek“, vítáme jej jakožto příležitost, že se tu i našemu člověku skýtá, aby
se ponořil ve svém duševním neklidu na jeden „z nejhlubších a nejčistších pramenů
spirituálního a mravního života“. (Girand.)

Ve svých „Myšlenkách“, jež byly by pod rukou jeho vyrostly v obdivuhodnou
apologii křesťanství, chtěl nám Pascal ukázati, že jen v křesťanství nalézáme vysvětlení
lidských béd. Umysl dozajista velikolepý a genius Pascal byl by na něj vystačil. Líče
však a vykládaje lidskou bídu a studuje náboženství, činil Pascal, jak správně podotýká
biskup Gourand, „veliké concesse skepticismu“, jichž podepsati nám ne-

možno. Nám ovšem jest jasno a zřejmo, co ho asi k nim vedlo. Byla to především snaha snížit, pokud možno, lidský rozum (ač zase jinde jej vyvyšuje); byl to jeho vášnivý charakter a nemocný temperament; byl to i vliv Montaignův a jansenismu. Dovedeme tudíž Pascala omluviti; ale rozhodně zase tvrdíme, že se mýlil, jestliže myslel, že skepticismus může poskytnouti víře zbraní. Je-li rozum tak slabý, ubohý a bezmocný, jak míní Pascal, jak pak provede důkazy o božskosti křesťanství? Tu marně se dovolává duvodů srdce; jeho sentimentalismus bude tu rovněž bezmocen. Studium srdce lidského může ukázati sice potřebu, již člověk má po štěstí a naději, ale, kde tato naděje a toto štěstí je, to může mu ukázati jen rozum. Pascala tudíž třeba čísti kriticky; a proto by bylo velmi na místě, kdyby ku překladu byl přidán i kritický rozbor díla Pascalova, v němž byl by čtenáři podán jakýsi informační úvod, aby blíže poznal pohnutky, jež ho vedly k němu, a aby věděl, až do jaké míry může na závěry jeho spoléhati. Překladatel pokouší se o to ex post ve své studii „Nástin filosofie Pascalovy“ v letošní „České Mysli“. Skromnější čtenář se ovšem spokojí připojeným „životem Pascalovým“, jež nám popsala sestra jeho, pí. Périerová. Překlad pořízen dle vydání Bruschwiegova, jež dle kritického vydání Michantova, jest nyní jedno z nejlepších. Za správnost jeho ručí nám již jméno překladatelovo. Václav Lankaš.

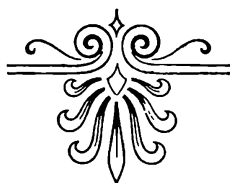
Pověstný „syn slunce“, jak se nadutě nazývá Machar, jenž tak neslýchaným způsobem tupí víru naši i samého Krista, zatím co přímo zbožňuje (za 400 kor. jednu přednášku) barbarské pohanství, dostal jasnou a pádnou odpověď. Dr. Ferd. Černovský vydal právě brožuru „V záři antického slunce“, v níž odstavec za odstavcem z řečí Macharových z kořene vyvrací a naproti tomu jasně dokazuje požehnání, jež lidstvu přinesl Kristus a jeho učení. — Brožuru tuto rozšiřujte naše organisace, zvláště tam, kde po Macharoví zbyly jedovaté stopy. Brožura jest velice levná, 15 hal., při odebrání 20 exemplářů za 2 K 50 h franko. V komisi: Knihkupectví V Kotrby v Praze 198 II. Doporučujeme co nejlépe.

„Prąd“ (časopis polské katolické mládeže studující) počal vydávati při časopise knihovnu. První svazek obsahuje: „Tři přednášky o evoluci“ známého přírodopytce P. E. Wasmanna T. J., konané před četným publikem v Berlíně. Věc zajisté časová, neboť dnes zajímá se i širší kruh intelligence o otázku theorie evoluce a zvláště jejího poměru k náboženství. (Cena svazku 40 kop. Administrace „Prądu“ Varšava, Wacka ul.)

Oprava. V předešlém čísle v lokálce „Macharikon“ bylo vynecháno vinou tiskářovou několik slov, čímž věta pozbyde svého smyslu. Dotyčné místo má zníti: — lidé mravně pokleslí nezlepší se ani sebe lepším programem strany. Kdo prožil pustě

své mládí a celý život dalšího věl jen neřestem, propadá obyčejnému osudu zhýralců, perversitě, a když pak nemůže se již činně zúčastniti orgií, kochá se aspoň — — —

STUDENTSKÁ HLIDKA

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK II.

KVĚTEN 1910.

ČÍSLO 5.

JINDŘICH S. BAAR:

Růže.

V hluboký sen pohřížena odpočívá už tři plné měsíce naše zahrada. Spí jako v loži, v obdélníku ohradních zdí kamenných, a pokryta je celá úbělovou peřinou hojného sněhu. Pouze černé, holé stromy, keře a koly označují linie pěšin a kontury záhonů pečlivě pěstěné zahrady.

U okna svojí kaplánky stojí kaplan Chabera a roztouženým zrakem nedočkavého milence hledí na tu dřímající krásku, nervosně, netrpělivě bubnuje bílými prsty na tvrdou tabulku skla a všecko v něm toužebně volá: „Vzbud' se už! Vzbud'!“

Je mu těsno v malém pokojíku, jako v žaláři. Stýská se mu po slunci, zelení a květech, po ptačím zpěvu a tichém ševelu měkkých listů stromových, po vůni i barvách květů i země.

„Probud' se! Vstávej! Už je čas!“ volá denně a — marně. Tuhý mráz nepovoluje, sněhu neubývá, zahrada neslyší.

Až koncem března zavál jižní vítr, radostně zahučely holé koruny stromů, zazpívali ptáci a bylo po zimě. Náhle, do rána udál se ten zázrak a když kaplan Chabera přistoupil k oknu, usmál se blaženě, neboť spatřil, která zahrada procitá, odhrnuje sněhovou pokrývku a vstává k novému životu . . .

Do tří dnů nebylo po sněhu ani památky a po vysychajících pěšinách procházel se ve sváteční náladě kněz, každé chvíle sehnul se k zemi a s blaženým úsměvem pozdravil květ sněženky, lístek narcisu, poupě pivoňky nedočkavě tlačící se z rozměklé černé země ven ke světlu a slunci. Řadu překvapení skýtala denně zahrada vášnivému milenci svému, tisícerými půvaby upevňovala v něm horoucí lásku k sobě, a ten, jakoby se jí nasytiti nemohl, všechen volný čas svůj jí věnoval, kochal se s ní, ryl, upravoval, sel a sázel na kyprých záhonech jejích.

Slunce příjemně hrálo, až pářilo, ptačí zpěv hlaholil slavnostně v rašících větvích stromů, včely zvědavě hrnuly se z úlů, když kaplan zastavil se u nejdražšího místa celé zahrady — u růžového pole.

„Je čas podívat se na ně,“ řekl si v duchu a dal se do práce. Tiše, beze slova ohraboval hlínu, odhazoval listy, zvedal jehličnaté kletí, trhal kolíky, kterými byly růže násilně k zemi sehnuty, odvíjel se stonků slaměný obal — až stály všechny osvobozeny, vazby a pout zbaveny, nahé, holé, bez listů a květů. Dychtivě vymrštily se od země a korunky tyčily vzhůru k nebi .

Na ty korunky zažíval se Chabera. Na každé ulpěl dlouhým, pozorným pohledem a nad každou se zaradoval čistou radostí. Ruce jeho se

chvěly, když je pozvedal, narovnával, k sobě nakláněl, neboť viděl na každé větvičce plno zelených, zdravých pupenů. Chvilí se zamyslel a pak vytáhl z kapsy lesklé, ocelové nůžky zahradnické.

Vzdychl si z hluboka. Jeho duší táhla vzpomínka na uprchlé mládí, na léta studentská! Té koruně růžové zde podobala se kdysi kučeravá jeho hlava. Jako ta růže pupenů byla i ona plna snů, plánů a tužeb. Ale život denní, skutečný počal ji prostřihávat

Nůžky cvakly a jedna větévka z koruny odpadla. Co všechno chtěl, a marně chtěl — a znovu zmáčkl nůžky. Skvělou kariéru prorokovali mu jeho učitelé. — Vynikne jistě v literatuře, anebo ve vědě. — Cizím jazykům se naučí. — Daleko do světa — na cizí university se podívá. — Vzděláním bohatě napojí žíznivou duši svou. — Za štěstí svého národa bit se bude. — Pro lid pracovat. — Vlasti věnuje všechny síly svoje. — Na staré rodiče nezapomene, ale blahobytem je zahrne. — O své štěstí vlastní se postará. — Rodinu si založí — šťasten bude. Ostré nůžky cvakaly a růžové větévky pupeny obalené jedna za druhou padaly k zemi . . . Nemilosrdně v hluboké zadumání pohřížen stříhal a stříhal. Dvě, tři větévky a na každé jen dvě, tři očka každé růži ponechal a ostatní šmahem musilo dolů . . . Trnům zraněné ruce mu krvácely, v očích leskly se mu slzy a rty jeho šeptaly: „Tak, růžičky moje zlaté, nemějte mi to za zlé, že jsem vás takhle orval, nic by z vás jinak nebylo. Bolí to sice, ale život je bezohledný — stříhá, ač často srdce krvácí a člověk je rád, zachrání-li si dva, tři ideály, k nim nutno soustředit všechny svoje síly, za ně bojovat, pro ně trpět a strádat, aby z nich jednou růže vykvetly

Mlčky stály růže . . . Některá ještě, jakoby znovu toužila po spánku, uhýbala se k zemi, ale i tu Chabera narovnal a lýkem ke kolíku přitáhl aby přímo stála a rostla.

Jarní slunce zapadalo, když byl s tou prací hotov, a s hasnoucími paprsky něžně políbilo i šedinami prokvétající hlavu prostého, vesnického kaplana i okleštěné hlavy růží v naší zahradě

JINDŘICH JOHN:

Náboženské názory našich (amerických) studentů.

(Dopis od našeho krajana v Americe.)

University of Kansas, Lawrence, Kansas, Spoj. Státy S. A.

Dne 5. dubna 1910.

Mnoho se píše přítomně o tomto thematu, a otázka ta přetřásána mezi občany. „Universita vzdaluje naše děti od víry svých předků“ jest, co často zaslechneme. Ano, mnoho by se dalo říci pro a mnoho contra: Ovzduší universitní jest náboženské, avšak ta volnost, ta sebezodpovědnost, jež jest každému popřána, anať universita jest sídlem vyššího umění, býváť mnohým úrazným kamenem. Neboť když povážíme, že americké universitní studentstvo jest o mnoho mladší nežli evropské studentstvo Vaše, které jest vážnější a usedlejší, nebyvši lehko zmitáno ideami nebo teoriemi toho neb onoho profesora, jak se to občas zde děje. Americké university jsou vydržovány státem, a tu hledí býti co nejvíce k službám státu, a to docíleno tím, že

brány jsou otevřeny širším kruhům, nežli evropské university. Tím míním: Že po ukončení čtyř roků vyšších škol (amer. high school), má žák nebo žákyně přístup do university. U Vás po ukončení gymnasia teprve, což zasahuje poněkud do našich universitních let.

Vybočil jsem poněkud, avšak to pouze, bych mohl alespoň poněkud poukázati na rozdíl mezi naším a Vaším universitním studentstvem. Krátce tedy: Americké studentstvo universitní jest o mnoho mladší Vašeho, a tedy méně usedlejší a lehčeji přístupno influenci, pocházející buď z toho neb onoho pramene.

Pravil jsem: Atmosféra universitní jest náboženská až na malé výjimky. Největším působitelem v tomto ovzduší jest světový spolek, čili správněji řečeno křesťanské sdružení známé pod značkou Y. M. C. A. (Young Mens Christian Association — Křesťanské sdružení mládeže).

Toto sdružení má veliký vliv na studentstvo, onoť hledí býti laskavou matkou všem. Noví studenti jsou vyhledáváni v bytech, jim útěcha a rada poskytnuta, schůze pořádány a různé biblické třídy, v nichž se probírá buď: „Život Krista“, „život sv. Pavla“ a j., a tak jest jejich mysl upoutána na to, co posvátné a drahé jejich matkám.

Řečníci jsou importováni z celých Spoj. Států, a tu ty nejvážnější věci, jež se týkají života každého jednotlivce, jsou přetřásány. A členy tohoto sdružení jsou ovšem studenti sami. Oni věnují čas a síly pro blaho jiných, jim záleží na tom, aby i jiní byli spaseni.

Však ze všech největšími pracovníky jsou dívky. Ty mají sdružení, podobné výše podotknutému, pod značkou Y. W. C. A. (Young Womans Christian Association — Křesťanské sdružení mladých žen). Zdá se neuvěřitelné. Žena, jež do nedávna udržována v porobě a jen ze zdáli mohla pozorovati práci a postup mužů, postup ne v jednom, nýbrž ve všech oborech, ta samá žena jde v popředí a stává se vůdkyní.

A to vůdkyni v tom, co jest základním kamenem civilisace, chápe se sama rýče, a hledí vykořeniti věci, jež hluboko jsou vžirány v těla lidstva. Ona dokazuje, že výrok: „Muž jest myslitel, žena jest pracovnice“, jest nesprávný.

A tyto dívky, jež exertují influenci na jiné kol nich, a těmito též vliv jest přenášen opět na muže-studenty, má blahodárny účinek. Neboť mnoho zla tak vykořeněno. A žena takto počíná vymítati hnilobu, jež mezi lidstvem již po staletí hlodá a ničí vše vnější, hledíc to nahraditi zevnějším.

V universitě jest mnoho spolků, klubů, tak zvaných „fraternities“, sdružení to řekněme od 30–40 studentů, pocházejících ze zámožnějších rodin, a žijí tudíž podle toho. Nemohu ovšem souhlasiti se způsobem jejich života. Jedenkaždý z těchto spolků, jež jdou pod řeckými značkami: ΞX , $\Lambda \Omega$, ΞA etc., má svůj dům, buď pronajatý nebo vlastní, a jsou takto uzavřeni pro sebe. A co se uvnitř děje, to ovšem na venek se málokdy dostane. Na druhé straně máme spolky podobné u dívek, pocházejících ze stejných pramenů. Zde v Kansas bylo hnutí loni v legislature o zrušení těchto spolků, však vše umlklo. Tyto spolky ovšem málo přispívají k duševnímu (náboženskému) životu zde, a směle mohli bychom je nazvati parazity hlubšího života.

Jsou to tedy střední třídy, jež jsou činiteli duchovními a jež mají před sebou vyšší ideály životní. Tyto kleslí cestu budoucím činitelům a připravují půdu, jež jednou přinese blahodárnou žeň. Neboť oni budou vůdci, vůdci v různých oborech, a budou míti vliv na své okolí.

Člověk, jenž myslí, přijde do university a pozoruje všechny strany života kol sebe, života, jež jeho soudruzi vedou. Mnozí život volný a hýřivý, jiní život opačný. Člověk m y s l í c í nebude dlouho uvažovati, do kterých

řad by měl vstoupiti. On uchopí se vesla a požené člunek svůj ku předu, do dálného moře, kde mnozí tonou bez pomoci, a vynaloží všechny své síly, by je zachránil. On nebude čekati, až tito tonoucí jej vyhledají. On vidí dále ku předu. A toto jest, poněkud konkrétní sice, však pravdivý obrázek toho, co vidím kol sebe, čehož jsem očividným svědkem každodenně. A tu cítím význam slov: „Verba docent, exempla trahunt.“

J. Ch.

Per lucem ad crucem.

(Dokončení.)

„Dovolte mi, pane professore, abych zcela upřímně a volně směl mluvit a promiňte mi, když se vás snad nepříjemně dotknu.“

„Ach prosím, jen tím se dá něčeho získati. Jen uveďte přímo a bezohledně všechny pochybnosti a já se přičiním, abych vám dle svých sil podal objasnění.“

„Tedy zde bych vám, pane doktore, prostě namítl, že mi chcete obratně uklouznouti, a sice nejen vy, ale vůbec všichni repraesentanti církevního učení, že vidouce nemožnost obhájení dříve zastávaných thesí proti poznatkům moderní vědy, prohlašují o vyvrácených naukách, že tyto nikdy učením církve nebyly.“

„Nelze popřít, bereíte, milý příteli, věc skutečně vážně, ale musím jen opakovati, co jsem dříve řekl, že námitka vaše plyne z neznalosti věci, a uvedu vám hned doklad: Svatý Tomáš Aquinský, který přece žil od roku 1226—74 a který zajisté tedy nebyl k nějakému takovému ústupu donucen objevy vědy XIX. věku, praví: „Vězte, že v otázkách o původu všehomíra, ve všech věcech, jež nenáleží k závazku víry, volno bylo svatým učitelům různě smýšleti, jakož volno jest i nám.“ Jak z vašich slov plyne, domníváte se, že mezi učiteli církevními je ve všech věcech naprostá shoda, vy se následkem frásí, které stále kolem vás se blýskají, domníváte, že nauky, jak se na theologické fakultě podávají, jsou zkosnatělé a nezměnitelné formule a nemáte ani zdání o tom, co nejrozumnějších vědeckých sporů od nejstarších dob až do doby nejnovější bylo předmětem horlivých diskusí ve světě učených theologů, vy nemáte ani zdání o tom, jak různým způsobem pohlíží na jedno a totéž místo Písma svatého Starého Zákona ti nejslavnější koryfeje biblické exegeze. Charakter těchto různých výkladů vám vysvitne co nejlépe, když vám uvedu dvě nejkrajnější křídla exegetických method: jest to system konkordistický a za druhé system idealistický. Mnozí vidí v textu biblickém vedle vět věroučných také celou řadu tvrzení, odnášejících se přímo k přírodovědě, a ježto kniha Bohem inspirovaná, t. j. za přímého vnuknutí Ducha svatého spisovatelem jejím složená, nemůže přirozeně obsahovati žádného absolutního klamu, nastává z toho dle zastánců konkordismu pro obháje víry povinnost zastávati po případě až do nejkrajnějších důsledků naprostou shodu biblického textu s nejnovějšími výsledky vědeckými. To jest pochopitelné, že při tom pak dochází k výkladu mnohdy velice hledanému, zvláště když uvážíme, že se mnohdy hledí výklad Písma svatého přizpůsobiti pouze přechodným hypothesám vědeckým a důsledkem toho pak jest ustupování od výkladu jednou přijatého a hledání výkladu nového. Ačkoliv tento směr má v řadách svých zástupců ne-

jednoho učenice církevního zvučného jména, může se také směř idealistický vykáhati řadou velikých geniů křesťanské starobylosti, a mezi nimi jest i svatý Augustin. Směr tento vychází ze zásady, že Písmo svaté, krácejíc výhradně za účelem náboženským, nemá naprosto za úkol poučiti nás o vědách přírodních a někteří ze zastánců tohoto směru šli dokonce tak daleko, že první kapitole Genese odepřeli vůbec povahu zprávy historické. To jest samozřejmé, že i tento směr vede k nesnadnostem, když přece se v bibli uvádějí věty, které by nemohly míti jinak smyslu, než když je vykládáme jako poučky přírodovědecké, tak že, jak to již bývá, pravda bude asi uprostřed obou zmíněných směrů, i dospějeme k nejkrásnější harmonii, když se přidržíme konkordismu zidealisovaného, t. j. nepřihlížejíce k slovnímu znění jednotlivých úsloví obvyčejné mluvy v bibli, snažíme se dosíci pravého výkladu biblického textu vhodnou aplikací pouček vědeckých, skutečně zaručených. To jest přece zjevno, že nemůže se v biblickém rčení o zapadání a vycházení slunce spatřovati vyslovení geocentrického názoru o vesmíru a shledávati v tom odpor proti učení vědy o obíhání země kolem slunce. Když dnešní učenec řekne, že pozoruje slunce nebo měsíc při jeho východu nebo západu, jest si docela dobře vědom toho, jak se věci mají, a nebudeme se přece nad tím pohoršovati, že užívá běžného způsobu rčení .“

„Promiňte, pane professore, že vás přerušuji. To jest přece nesporné a je to věc, na kterou jsem již dříve myslel, že totiž církev ustupuje od nauk, kterých nemůže obhájeti, že se právě biblický text slovně vykládal a na základě toho vystupovalo se proti všem, kdož zastávali nauky, odporující doslovnému smyslu, jak o tom zcela jasně svědčí odsouzení Galilea římskou stolicí, když zastával obíhání země kolem slunce.“

„To máte pravdu, ale příčina toho spočívá v názoru dříve běžném a i v době moderní právě od těch, kdož se staví proti božskému původu bible, neobyčejně oblíbeném, spatřovati totiž v bibli také absolutní zdroj pouček o nejrozmanitějších otázkách fysiky, astronomie a vůbec všelikých věd přírodních. Když si k tomu vezmeme ještě věc, která při tom hraje hlavní úlohu, totiž možnost naprosto libovolného výkladu různých míst bible, pak dá se zajisté vysvětliti vystupování některých učenců theologických proti nauce Galileově, ale tu oni nemohli si právem počínati jako obhájcové nějakého definovaného článku víry nebo aspoň nějakého učení, které se za ustavičného souhlasu církve považuje za pravdu theologickou, jakkoli mínění opačné nebylo výslovně ještě zavrženo jakožto bludné, nýbrž oni byli k tomu přivedeni bludným výkladem Písma svatého v otázkách, k jejichž řešení text tento přece naprosto sepsán nebyl. Abyste viděl, že skutečně dá se mnoho docíliti a že vysvitne neobyčejně dokonalá harmonie biblického textu s poznatky vědy, přidržíme-li se principu konkordismu zidealisovaného, mohu vám uvéstí výrok muže, který zajisté nemůže ani v nejmenším býti snad podezříván ze snahy, potvrditi božský původ bible, ač to nevědomky činí. Jest to výrok, který při každé příležitosti uvádívám jakožto doklad, jak se píše mnohdy od lidí zvučného a velmi populárního jména. Poznamenal jsem si totiž tato slova samotného Haeckla: „V Mojžíšově hypotese o stvoření nalézáme dvě z nejdůležitějších vět theorie evoluční, jež tu vysloveny jsou s překvapující jasností a jednoduchostí: totiž den postupného vývoje a ideu stupňové diferenciace hmoty prvotně jednoduché. Můžeme tedy velikolepé této myšlenky, obsažené v hypotetické kosmogonii židovského zákonodárce, vzdáti zasloužený a upřímný hold svého uznání, aniž bychom uznali v ní tak zvaný projev nadpřirozený.“ Zde tedy zarytý materialista konstatuje překvapující shodu, ač by této dle toho, co jsem dříve pravil, ani třeba nebylo. Uvažte jen: Jak se v bibli mluví o původním chaotickém stavu všehomíra, tak věda dospěla ve svém badání až ke kosmickému

prachu, k atomům, k prahmotě beztvárné, jako bible praví výslovně, že na počátku země byla pustá a prázdná, tak docela v souhlase s ní prohlašuje věda, že, když po částečném zchladnutí zemské koule utvořila se první její pevná kůra, nebylo na zemi života, a jako bible líčí stvoření bylin i živočichů v jednotlivých po sobě jdoucích fásích, tak i věda, zejména geologie, konstatuje bezpečně, že v jednotlivých obdobích vyskytuje se tvorstvo postupně stále dokonalejší. Co stálo to pracného badání, jakých veleduchů vědy bylo k tomu potřebí, aby se formulovala Laplaceova evoluční theorie o vzniku hmotného světa, jak pracně probíjela se geologie k nynějším svým poznatkům! A hle, všechny tyto pracně vydobyté poznatky byly již tak dávno známy židovskému zákonodárci, byly již tak pěkně shrnuty v Mojžišově přirozeném názoru na svět, že mu Haeckel může vzdát upřímný hold svého obdivu, aniž by v jeho slovech spatřoval nějaký projev nadpřirozený. To jest skutečně zajímavé. Spíše se připustí naprostý nesmysl, než by se uznala existence nejvýše dokonalé bytosti a její zasahování do dějin světa. To máte svědectví vědy, milý příteli. Ale ptejte se i svého svědomí, svého nitra, toho hlasu naší duše, toho smyslu pro spravedlnost, vloženého v lidské srdce. Uvažte jen, co znamená vlastně ten materialistický názor na svět. Není Boha, není lidské duše, není života posmrtného, není spravedlnosti, není odplaty za dobré, ani trestu za zlé: Gladiátor, který padl pro kratochvíli rozmařilé luzy, křesťan, který za svou víru nelidská muka snášel, i jeho katan, všichni zločinci spravedlností světskou nestižení a jejich oběti, všechny ty tisíce mužů i žen, kteří život svůj posvětili odříkání, dobru a ctnosti a všechny stvůry hříchu a zloby v lidské podobě, co jich kdy země měla, ti všichni rozplynou se po smrti ve stejné nic. Ano, rozšiřte tu nauku ještě více, než dnes je rozšířena a dojde nezbytně k úplnému zničení, ke zkáze a rozvratu, neboť, je-li to pravdou, pak nezbyvá než chopiti se všech radostí světa a domáhati se jich všemi prostředky, jak to již dnes můžeme všude kolem sebe viděti a následky toho cítiti. Ne, tak bezútešný není život náš, to není prostě možné, ježto stojíme zde jen před dvojí možností: buď jest Bůh a s ním také spravedlnost, nebo ho není a pak padá také všechna spravedlnost, a tu je guillotina a dynamit to jediné, co lidstvu ještě zbývá, aby v záplavě krve a v těžkém dýmu požárů dovršilo poslední akt příšerného dramatu svého žití. Proti těmto strašným důsledkům postavte ten blahodárný vliv, jaký má eudemická víra na celý život národů, uvažte, jak vysoko ona povznéstí může lidské syny, jaké divy umění a literatury vytvořila, jaké nesmrtelné pomníky lidského ducha postavila a pak v té málo utěšené naší době s odporem od sebe odmítnete otrocká pouta, jimiž nihilismus usiluje spoutati volnou vaši duši a v plamenné touze, by lidstvu lepší zase vzešly dnové, zvoláte, jako kdysi P. Lacordaire: „Ó kéž bys, vlasti má, milovati chtěla Boha, jenž otcem jest všeho, cokoliv ti drahým jest, a klesnouti na kolena před křížem jeho syna Ježíše Krista, vykupitele světa! . . .“

Nastalo odmlčení. Mladý filosof pohlížel zamyšleně k zemi, ale po chvíli se obrátil k svému společníku a pravil: „Děkuji vám, pane profesore, z té duše vám děkuji, že jste mi naznačil cestu k tomu světlu, jehož záři počínám nejasně tušiti, k té hřejivé víře mých mladých let, která mi zase může vrátiti ztracený můj klid, ale uznáte zajisté, že nejedna ještě pochybnost mi táne na mysli a já se vás osměluji prositi, abyste mi neodepřel své pomocné ruky a dovolil mi, abych se vás třeba písemně na některé věci dotazovati směl.“

„S největší radostí, milý příteli, a mohu vám říci hned: Máte-li nějaké pochybnosti, vzbuzené snad některými naukami věd přírodních, pak si přečtete zvolna a s náležitým uvážením skutečně vzácnou knihu, která vám

podá ve formě opravdu vědecké vše, čeho si v tom směru můžete přát. Jest to výtečné dílo kanovníka a někdejšího rektora university v Toulouse F. Duilhé de Saint-Projet „Apologie scientifique de la foi chrétienne“, kteréžto dílo pod názvem „Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních“ vyšlo ve „Vzdělávací knihovně katolické“ ve výborném českém překladu kanovníka dr. Podlahy. Budete-li si přát, naznačím vám i jiné spisy, dle toho, ve kterém směru budete si přát poučení, a buďte ujištěn, že když upřímně pravdu hledati budete, že ji také s pomocí napomáhající milosti boží a osvícením Ducha svatého skutečně naleznete. Kdo ovšem jest tak šťasten, že víry své nikdy nepozbyl, ten naukou kříže snadno překonává všechny strasti, ten snadno spěje k světlu ve všech záhadách, ten opravdu kráčí „per crucem ad lucem“. Ale naopak zase ten, kdo v pochybnosti upadl, když řádně uvažuje věc a bez zaslepenosti a strannické vášně svatou pravdu hledá, ten světlem svého poznání jest veden k pravé víře, ten zase spěje „per lucem ad crucem“. Dbejte jen prostého tohoto postupu: Opatřte si řádné vědomosti o tom, čemu učí církev, zbavte se nesmyslného předsudku, že církev pronásleduje vědecké badání, ve vědě rozlišujte to, co jest skutečným a bezpečným poznatkem seriosní vědy od toho, co se s velkým hlukem podává za poznatek vědecký, ač to mnohdy není nic jiného, než efemérní výplod chorobné fantasie. Nějak obzvláště snadné to ovšem není. Já chápu, vždyť v tom také žiji, že ten dnešní způsob života, ten moderní shon a chvat a mnohdy také úporný boj o skývu chleba nás táhne ještě více dolů k hmotě, já chápu, jak jest to obtížné povznést se trochu výše z toho bláta ulic a továrního dýmu a smělou myšlenkou se zmocniti věčnosti, dospěti k tomu oblažujícímu a z rozumu plynoucímu poznání Boha, k té předtuše posmrtného žití a třeba tudíž tím pracněji se odpoutati od všednosti a spěti výš a výše, jak mi tu právě napadá několik slov z jedné německé mešní písně: „. . . zwar die Sündenschulden, die uns drücken, wollen hemmend uns zu Boden ziehen, aber aufwärts rufen wir mit Mut, auf zu Dem, Der uns voll Milde lud . . .“ Až dojdete k pravému poznání, až uvedete ve své mysli v tu nejkrásnější harmonii poučky bible a zaručené výroky vědy, které tak nápadně se shodují, jak ani jinak býti nemůže, vždyť bibli i přírodu psal jediný a týž věčný Duch, pak rázem pochopíte celou pravdu víry, pak radostně obejmete kříž a pak také dovedete oceniti ten okamžik, až duše vaše vysvobozena z vězení hmoty pozná v plné záři veliké mysterium víry, záhadu Boha i života věčného!“

Mladý filosof vystoupil na stanici v K., rozloučiv se velmi srdečně se svým společníkem, a když konečně i dr. M., se kterým jsem dlouho ještě o různých zajímavých věcech rozmlouval, také z vlaku vystoupil, oddal jsem se s povznesenou myslí vážným úvahám, ze kterých však znělo ke mně vždy stejně: „Per lucem ad crucem!“

A. KAMIL:

Sférické dálky . .

Ó leť, má duše, kam tě touhy táhnou,
tam v květů hvězdných nekonečnou pláň,
do moře ticha, po němž sny tvé prahnou,
jak po studánce unavená laň.

Svět klame jen a pokrytecké smání
se se rtů svůdných na tvé čelo sklání,

by sklátilo tě v bahna tůně bezdné . . .
Ó leť, má duše, v kouzla dálky hvězdné!

Základy sociálního pojišťování.

(Pokračování.)

Poj. nem. v Německu vztahuje se přirozeně na dělnictvo průmyslové jako u nás, ale mimo to se ponechává zákonodárství států spolkových rozšířiti je i na dělnictvo zemědělské a lesní. Říšský kancléř resp. centrální úřady říšské mohou je rozšířiti na zřízence říše nebo států a spolková rada na příslušníky industrie domácí. — Kdežto naše okr. pokl. nem. spočívají na principu teritoriálním, jsou v Německu tamní „místní pokl. nem.“ zařízeny dle odborů, pokud dotyčné odvětví zaměstnává aspoň 100 dělníků a vedle toho jsou také pokl. závodní, stavební, společenské a bratrské; ale mimo to je zavedeno t. zv. povinné poj. obecní, které má však jen úkol subsidiární, což znamená, že ti, kdož podléhajíce povinnému poj. nem. nejsou jinde pojištěni, musí se pojistiti u své obce, při čemž zde však není zvláštní organizace se samostatnou pokladnou, tak že toto poj. tvoří jen část obecní agendy. — Příspěvky v obnosu 50% mzdy vyplácejí se 13 neděl a fondy se tvoří z příspěvků podnikatelů z $\frac{1}{3}$ a dělníků ze $\frac{2}{3}$. — Vedle poj. nem. říší provedeného jest zavedeno ještě jednotlivými státy velmi rozsáhlé poj. nem., kterým se organizace říší zbudovaná vhodně doplňuje a sesiluje.

Zavedení poj. úrazového v Rakousku spadá v jednu dobu se zaváděním poj. nemoc. a spočívajíc původně na zák. ze dne 28. pros. 1887 a 1. list. 1889 bylo doplněno novellou ze dne 20. července 1894. — Pokud se týká okruhu osob podléhajících povinnému poj. úraz. byl tento příkladem již výše naznačen a jen pro zajímavost dlužno uvést, že novellou z r. 1894 rozšířeno bylo povinné poj. úraz. nejen na železnice a vůbec podniky transportní pro osoby i věci na zemi i na vodách vnitrozemských (tedy ku př. personál spediteurův a personál při podnicích paroplavebních), nýbrž i na stálá divadla (a to na všechny jejich personál, tedy ku př. i operní pěvce), z čehož je patrné, kam až působnost úrazového poj. sahá, jakož i na jednotlivé živnosti ku př. kominictví, kamenictví, studnařství, konstruktérství železa a pod. — Protože se mohou při stále postupujícím rozvoji techniky vyskytnouti nová odvětví, která nemohla býti zákonem zahrnuta, která však dle své povahy vyžadují ochrany poskytnuté poj. úrazovým, bylo dáno v zákoně povšechné zmocnění nejvyšším orgánům výkonným, tedy ministerstvu vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy ressortními, naříditi dle okolností případu povinné poj. úrazové i pro ty obory, kterým nebylo to uloženo zákonem, a to proto, že takto dá se věc vyřídit daleko rychleji prostým nařízením, než je to možno pomocí mnohdy velice těžkopádného organismu zákonodárného. Jakkoli pro organizaci poj. úraz. připouští zákon pokladny odborové, které mohou býti zřízeny seskupením se většího počtu podnikatelů téhož odvětví, k němuž došlo však jen při drahách, nebo dokonce i pokladny závodní, které však zřízeny jsou jen u tří podniků na panstvích Schwarzenberských, z nichž dva jsou v Čechách a jeden ve Štýrsku, jsou hlavním nositelem organizace poj. úrazového t. zv. zemské úrazové pojišťovny, zřízené na podkladě teritoriálním celkem v sedmi městech říše a to ve Lvově, Brně, Praze, Vídní, Solnohradě, Štýr. Hradci a Terstu. Správu těchto pokladen vede představenstvo, obyčejně 18členné, jehož $\frac{1}{3}$ je volena od podnikatelů, $\frac{1}{3}$ dělnictvem a $\frac{1}{3}$ jmenována vládou (kdežto představenstva okres. nem. pokl. jsou jen volena). Z představenstva se volí předseda a jeho náměstek a správní výbor pro běžnou agendu. Mimo to

má každá taková pokladna svůj rozhodčí soud, jehož předsedou je vládou jmenovaný úředník s kvalifikací soudcovskou a přísedícími dvě osoby jmenované vládou a dvě osoby volené, a to jedna podnikateli a druhá dělnictvem. Ježto soudy tyto nemají společné instance nadřazené, docházejí pochybné otázky různého způsobu řešení, což ovšem není zrovna žádoucí, pročez pomýšlí se na jistou odpomoc (srov. níže o soudech pojišťovacích). — Kdežto při poj. nemoc. běře se za základ mzda v okrese obvyklá, je podkladem rent úrazových mzda individuální i činí renta úrazová při úplné nezpůsobilosti 60% mzdy dosavadní, při částečném pak oslabení pracovní zdatnosti přistoupí ke mzdě, nyní za menší výkon placené, ještě 50% difference mezi mzdou před a po úrazu. Nastane-li úrazem smrt, přísluší pozůstalým nárok na pohřební příspěvek nejvýše 50 K a vdově nárok na rentu v obnosu 20%, na každé pak dítě manželské 15%, při úplném osíření 20%, na dítě nemanželské 10%, pro ascendenty (rodiče, děda a babu atd.) 20%, ale nejvýše jen v celkovém obnosu 50% (tedy vdova 20%, a na dvě děti po 15%, dohromady 50%, a proto na ostatní děti již ničeho).

Organisace finanční je dosti komplikovaná, protože při panující teritoriální organisaci jsou členy úraz. pokladny dělníci pracující v zaměstnání nestejně nebezpečném, tak že nutno různým způsobem stanoviti výši příspěvku, jehož $\frac{9}{10}$ platí zaměstnavatel a $\frac{1}{10}$ dělník i rozhoduje o výši jeho: 1. třída nebezpečnostevní, 2. výše tarifu (různá u různých pokladen) a 3. výše mzdy.

Pokud se týká zařazení jednotlivých odvětví výroby do tříd nebezpečnostevních postupovalo se tím způsobem, že oně odvětví, ve kterém úrazy byly nejhojnější, vzato bylo za základ a počet úrazů, který se v jiných odvětvích za stejnou dobu udál ve stejném počtu dělníků, vyjadřován procentuálně vzhledem k onomu počtu úrazů v odvětví nejnebezpečnějším, tak že vytvořena stupnice od 1—100 a tato rozvržena na 12 t. zv. tříd nebezpečnostevních, jež sahají ku př. I. od 1—5%, II. od 6—11% atd. až XII. od 73—100%. Po té se na základě statistických dat o úrazech při každém odvětví výrobním vzala mez nejpriznivější a nejméně příznivá a dle toho, kam takto procentuálně vyjádřená nebezpečnost dotyčného odvětví sahá, zařadeno toto do některé třídy nebezpečnostevní, jako ku př. mlynářství pro obvod pražské pojišťovny do třídy VIII., pro obvod vídeňské do třídy VII. Pro každou pokladnu pak vypočítán tarif, který pro jednotlivá čísla nebezpečnosti obsahuje obnos příspěvku, který nutno zapraviti za každých 100 K mzdy, tedy ku př. pro 1% nebezp. v Praze a ve Vídni K 0·08, v Brně K 0·06, pro 20% nebezp. v Praze a ve Vídni K 1·56 a v Brně K 1·22, při 100% v Praze a ve Vídni K 7·81, v Brně K 6·20 tedy ku př. za dělníka pojištěného u pražské pojišťovny úrazové, který má 1000 K roční mzdy a je zaměstnán v odvětví spadajícím pod 20% nebezp., dlužno zapraviti K 15·6 ročního příspěvku a kdyby to byl obor se 100% nebezp., bylo by nutno zaplatiti dokonce K 78·1. Obnosy tyto jsou zajisté velmi značné a to proto, že rak. poj. úraz. založeno je na principu úhrady kapitálové (srov. výše).

Dle vládní předlohy má dojíti k jisté reformě a to mimo jiné zejména v tom směru, že se břímě příspěvkové ukládá celé podnikatelům a že stávající organisace poj. úraz. i nemoc. má býti použito k vybudování organisace poj. invalidního i starobního (srov. níže).

Oproti jednotné, v celku na teritoriálním principu spočívající organisaci rak. poj. úrazového, je poj. úraz. v Německu organisováno teritoriálně pouze pro dělnictvo zemědělské, jehož účelům slouží 48 pokladen, kdežto pro poj. úraz. dělnictva průmyslového zřízeno je 66 pokladen na p o d-

kladě společenstev odborných (Berufsgenossenschaften) a organizaci tuto doplňuje ještě jeden ústav společný pro pojištěnce stavební a námořnické.

Sporné otázky týkající se požitku rent nejen úraz. ale i starob. a invalid. rozhodují soudy rozhodčí, zřízené pro jednotlivé obvody teritoriální, nejvyšší pak instancí dozorčí a správní pro organizaci soc. poj. v Německu je „říšský pojišťovací úřad“.

Renta, která se v případě úrazu vyplácí, činí $66\frac{2}{3}\%$ mzdy a fondy k jich výplatě se tvoří na podkladě systému rozvrhovacího, což má za následek, že obnosy placených příspěvků jsou poměrně nižší, než u nás a jediné pro pokladnu stavební přijat byl princip úhrady kapitálové.

Poj. invalidní a starobní v Německu, spočívající na zák. ze dne 22. června 1889 a novelle k němu vydané dne 19. července 1899, vztahuje se na všechny osoby, které jsouce starší 16 roků, vykonávají na základě smluv námezdních placené zaměstnání (tedy nejen dělníci, nýbrž ku př. i vychovatelé a pod.) předpokládaje, že nemají více než 2000 M (2400 K) ročního platu a mimo to i na menší samostatné podnikatele (pracující průměrně nejvýše jen s jediným najatým dělníkem).

Nositelům finanční organizace jest mimo 4 pokladny zřízené pro horníky a 5 pokladen pro zřizence ve službách veřejných, 31 teritoriálních pokladen, z nichž každá dle původního zák. z r. 1889 byla úplně samostatným ústavem na ostatních pokladnách invalid. a starob. vůbec nezávislým, který činnost svou týkající se vybírání příspěvků i výplaty rent šířil na území jemu vykázané. Lze však konstatovati faktum, že z východních, více zemědělských provincií německých (Pomořan, Poznaň atd.), odcházejí lidé v době způsobilosti pracovní do porýnských provincií s průmyslem výsoce vyvinutým, jemuž nemůže vlastní jeho kraj dodat potřebných pracovních sil, a když si průběhem své pracovní zdatnosti snad ušetřili jistý obnos, navracejí se nazpět do svých rodných osad, majíce při tom nárok buď na rentu starobní neb snad invalidní. Nyní je zjevné, že pokladny v provinciích východních, přijímající příspěvky od pojištěnců poměrně méně četných, byly nuceny vypláceti renty starobní a invalidní celému tomu poměrně většímu počtu osob, které v jejich obvodu měly na ně nárok, čímž povstávalo u nich přetížení, kdežto naopak pokladny západních provincií, majíce od četné třídy mladších zaměstnanců hojné příspěvky, vyplácely renty osobám poměrně méně četným, čímž zase u nich povstávaly přebytky, kterýžto zjev nás vede k vnitřní příčině scentralisování finančního podkladu všech těchto pokladen, provedenému reformou z roku 1899, která se provádí účetnický při říšském ústavě pojišťovacím tím, že se přebytky z pokladen západních provincií prikazují passivním pokladnám na východě. Centralisace tato vyplývá nutně z toho fakta, že kraje hospodářsky nestejně vyvinuté podrobeny jsou téže státní moci, jakož i z fluktuace obyvatelstva, tedy z téhož podkladu, který u nás vede ke zřízení centrální pokladny ve Vídni pro invalid. a starob. renty (srov. níže).

Všichni dělníci i samostatní podnikatelé jsou dle výše mzdy rozděleni do pěti tříd a to: 0—350, —550, —850, —1150, —2000 M ročně. Nároku na rentu invalidní nabývá každý, jehož pracovní způsobilost klesla pod $\frac{1}{3}$ jeho původní zdatnosti, předpokládaje však, že uplynula již 1 hůta čekací, která zde činí 100 týdnů příspěvkových (tedy přibližně 2 léta), tak že kdo by se stal nezpůsobilým již ku př. po jednoročním placení, nemá nároku na rentu invalidní, která se normálně skládá ze tří složek a to: 1. základního příspěvku státem ze všeobecných prostředků státních, tedy z daní, poskytnutého v obnosu nezměněném a pro všechny třídy stejném 50 M ročně; 2. z fixního obnosu, utvořeného z příspěvků pojištěnců který,

pro jednotlivé uvedené třídy činí 60, 70, 80, 90, 100 M ročně; a 3. z příplatku, který je různý dle trvání pojištění a činí 3, 6, 8, 10, 12 pfennigů týdně neboli 1·56, 3·12, 4·16, 5·20, 6·24 M ročně, tak že ku př. renta invalid. pro osobu z třetí třídy mezdní (550—850) po 30 letech placení činí: $50 + 80 + 4 \cdot 16 \times 30 = 254 \cdot 8$ M (= přesně 299·64 K). Jak patrně, zvyšují se renty invalidní úměrně s dobou placení příspěvků, čímž se právě podstatně liší (ovšem jen v poj. německém) od rent starobních, které jsou vázány na čekací dobu 1200 příspěvkových týdnů (přibližně 24 let) stávají se splatnými v 70. roce věku (tak že nutno na ně platit nejpozději od 46. roku věku) a vedle příspěvku státního 50 K činí druhou jejich složku nezvyšovaný obnos 60, 90, 120, 150, 180 M ročně, tak že by renta starobní pro pojištěnce z 3. třídy (jako výše) činila pouze 170 M ročně, tak že se každý snaží dokázat invaliditu, což v 70. roce věku nebude tak nesnadno.

Finanční organizace německého poj. invalid. a starob. spočívá na principu úhrady kapitálové. Příspěvky platí se materiálně z polovice od dělníka (srážkou na účet mzdy) a z polovice od zaměstnavatele, formálně však vybírají se u podnikatele buď přímo, nebo v nálepných známkách na kvitančních listech za každého dělníka v obnosu 14, 20, 24, 30, 37 pfennigů týdně a sice ve výměře uvedené do konce roku 1910, načež na příštích 10 let budou stanoveny spolkovou radou.

Snahy zavést v Rakousku poj. invalid. a starob. došly až dosud uskutečnění svého jen z části provedením poj. soukromých úředníků, což možno vyložit tím, že v těchto třídách bylo větší porozumění pro věc již vzhledem k obdobnému postavení úředníků veřejných, a pak jedná se tu přece jen o osoby, které mají poměrně silnější hospodářské postavení, nežli nejširší vrstvy dělnické.

Zákon o poj. soukr. úředníků ze dne 16. pros. 1906 vstoupil v působnost dne 1. ledna 1909 a vztahuje se na všechny, kdož mají ve svém hlavním zaměstnání nejméně 600 K a jsou starší 18 let, vstoupili do svého zaměstnání před 55. rokem věku svého, předpokládaje, že jsou zaměstnání prací po většině duševní ve službách soukromých (tedy ku př. úředníci různých peněžních ústavů, inženýři v továrnách i ředitelé továren a pod.) nebo také státních, když v tomto druhém případě nemají normálního nároku na opatření pensijní. — Organizace byla stanovena dosti volně: pokud se týká státní organizace pojištění soukr. úředníků je nejvyšším jeho ústavem vídeňský „všeobecný ústav pensijní“, pro jednotlivé země pak zřízeny byly „zemské úřadovny pensijního ústavu“, při čemž některé země byly spojeny, v Čechách pak zřízeny dvě takovéto úřadovny, česká a německá, dle rozdělení teritoriálního a na Moravě rovněž dvě, nikoli však tak, že by se země dělila v národnostní distrikty teritoriální, nýbrž zde příslušnost je dána národností zaměstnaného, jak je tato zapsána v moravském národnostním katastru volebním. — Nejvyšším orgánem zem. úřadoven je valné shromáždění delegátů volených z polovice od zaměstnavatelů a z polovice od pojištěných na dobu 5 let a to tak, že na 1000 pojištěných připadají dva delegáti, pro celý pak obvod jedné úřadovny smí býti delegátů nejméně 30 a nejvíce 100. Valné shromáždění volí výbor, jenž pod vedením předsedy, jmenovaného vládou za souhlasu zem. výboru, vede běžnou agendu. Dva členové výboru spolu s předsedou zem. úřadovny tvoří „rentovou komisi“, které sluší rozhodovati pro jisté případy na místě samotného výboru, ale jen pokud se tak stane jednohlasně. Mimo výbor volí valné shromáždění i členy rozhodčího soudu a to dva pojištěnce a dva zaměstnavatele, kteří nesmějí býti členy výboru, jenž pod předsednictvím úředníka soudcovské kvalifikace vládou jmenovaného roz-

hoduje spory o renty mezi pojištěnci a zaměstnavateli, kdežto o tom, zda jistá osoba podléhá pojištění, o zařazení do určité třídy (protože do ročního důchodu počítají se i požitky naturální) a pod., rozhodují úřady politické pořádem instančním, tedy okres. hejtmanství, místodržitelství a ministerstvo vnitra. — Nejvyšším orgánem vídeňského všeob. úst. pens. je valné shromáždění delegátů, volených opět v poměru polovinném na dobu 5 let od výboru zemsk. úřad. tak, aby na 5000 členů připadli dva delegáti. Toto valné shromáždění volí na 5 let 20člené představenstvo, kterému pod vedením přednosty práva znalého a vládou na 5 let jmenovaného, přísluší běžná správa a zejména i rozhodování o uložení pojišťovacích fondů.

Vedle pojištění u těchto ústavů státem zřízených dovoluje se utvoření t. zv. „ústavů náhradních“ (jakým je ku př. pensijní ústav československého peněžnictví), které musí prokázati možnost zaručiti požitky zákonem stanovené, při čemž se musí podrobiti běžnému dozoru státní správy a každých 5 let předložiti bilanci, aby prokázaly svou způsobilost dle požadavků pojišťovací techniky.

Připouští se však i uzavření t. zv. „smluv náhradních“ mezi úředníky soukr. a obcemi, okresy nebo jinými zaměstnavateli, pokud se jim na jich základě dostane požitků ve výši zákonné a pro skutečnou jich výplatu se poskytne zvláštní záruka.

Pojištěnci sami, majíce nárok na renty invalidní i starobní, jsou rozděleni dle výše služného na šest skupin, a to 600—900, —1200, —1800, —2400, —3000 a přes 3000 výše bez omezení. Renty skládají se ze základního obnosu, který se rovná 30% dolní meze v každé třídě, tedy 180, 270, 360, 540, 720, 900, a ze zvýšení, které se za každých 12 měsíců ve službě strávených rovná $1\frac{1}{2}\%$ dolní meze třídní, tedy 9, $13\frac{1}{2}$, 18, 27, 36, 45 K. Požitek renty invalidní, který je podstatně omezen ustanovením, že nepřísluší tomu, kdo jakkoli neschopen je zastávati dosavadní svoje povolání, přece jen si může přiměřeným způsobem vydělati ještě tolik, kolik by činila jeho renta, nejméně však 600 K, je vázán na lhůtu čekací 120 měs. (10 let), požitek pak renty starobní dokonce na dobu čekací 40 let. (Tak ku př. pro pojištěnce z třetí třídy renta invalidní po 20 letech = $540 + 27 \times 20 = 1080$, renta starobní po 40 letech = $540 + 27 \times 40 = 1620$ K.)

Důležité je, že v tomto odvětví soc. poj. jsou zavedeny také pense vdovské, vázané na lhůtu čekací 10 let, předpokládaje, že manželství uzavřené před 50. rokem věku mužova trvalo aspoň jeden rok, a rovnající se polovici renty, které by požíval manžel. Provádáním se ovšem renta ztrácí, ale vdova obdrží 300% odbytného.

Rovněž zde byly zavedeny renty sirotčí, stejnou lhůtou čekací vázané, jež se vyplácejí do 18. roku věku osiřelých dětí obnosem, který se rovná $\frac{1}{3}$ základního obnosu renty, tedy bez onoho zvýšení, které nastává během doby, tedy ku př. v druhé třídě je základem 270 K a tudíž příspěvek sirotčí 90 K, když aspoň matka zůstala na živu, kdežto při úplném osiření rovná se renta $\frac{2}{3}$ základního obnosu (v našem případě 180 K). Zemře-li pojištěnec před uplynutím 10leté lhůty čekací, nemá jeho vdova a děti, vyjma že by se to stalo následkem úrazu v zaměstnání utrpěného, nároku na rentu vdovskou a sirotčí, nýbrž obdrží jen 200% základního obnosu renty jakožto odbytné jednou pro vždy. — Jak z uvedeného patrno, jsou požitky rent vázány vesměs dlouhými lhůtami čekacími z toho důvodu, aby se počet rent dle možnosti omezil, neboť finanční organizace je čistě svépomocná, ježto stát přispívá pouze obnosem 100.000 K ročně na výlohy správní neposkytuje k rentám žádných příplatků, a proto jsou také příspěvky, které platiti dlužno, dosti značné, neboť činí 1% dolní meze služného v každé

třídě a tudíž 6, 9, 12, 18, 24, 30 K m ě s í ě n ě. Břímě těchto příspěvků nese v prvních 4 třídách ze $\frac{2}{3}$ zaměstnavatel a z $\frac{1}{3}$ pojištěný sám, ve třídě 5. a 6. každý z polovice a pojištěnci ze třídy 6., kteří mají ročně více než 7200 K, platí příspěvky ty sami. (Dokončení.)

J. RESL:

Arnošt Hello Člověk.

(Dokončení.)

K n i h a d r u h á : *Věda.*

Babel. Vypisuje zmatek ve vědě filosofické. V prvním stadiu bludy se pokoušejí, aby problem rozřešily a mají určitá jména: p o h a n s t v í, r a t i o n a l i s m u s, p a n t h e i s m u s. V druhé stanici blud již se nepokouší o řešení záhady; praví, že jest nerozřešitelná: s k e p t i c i s m u s. Na třetí zastávce blud pronáší slova zmatená, bez ladu a skladu. Učitelé bludu tu „hrají komedii v jazyku nepochopitelném obecnstvu i jim“, nemají žádného určitého pojmu; nemají určitého náboženství, jsou pro nějaké náboženství budoucnosti. Tu nevíte, s kým mluvíte, neboť váš odpůrce stále mění svou podobu. Blud se stal „s p l e t i t o u n i c o t o u“.

Stav otázky. „Jest pouze jedna otázka, otázka zrna hořčičného,“ otázka Království nebeského. Hello mluví o marném spiknutí proti církvi ve stol. XVI., XVIII. a XIX., a případně charakterisuje tato století. V XVI. stol. Evropa hrdě odvrhla chléb a pila jed. „Vypadala špatně, a svalovala vinu toho nikoliv na jed, který pila, nýbrž na chléb, který nejedla.“ Stol. XVIII. neprávem se nazývá „stoletím světla“ a Voltaire „špindířský pitomec“, který „opovrhne všemi velikými žádostmi, posmívá se všemu, co se vznáší. Není trápen žádnou ideí; v tom záleží tajemství jeho ležerního chování. Nic neprohlubuje. Považuje š p r ý m za závěrek. Jeho škraboškou jest láska k lidstvu.“ Stol. XIX. jest stoletím přechodu. „S očima pootevřenýma, špatně vyspalýma, probuzené ze svých mátožných příznaků, neví ještě, nemá, nedrží, avšak žádá, žádá, žádá, žádá, ó můj Bože, jak nikdy svět nežádal!“ Lidstvo je unaveno hmotou a touží po výšinách. „Dno propasti má výhodu, nutká totiž, aby se znova stoupalo vzhůru. A působením krásného zvyku, když jsme se dotkli dna propasti, nevystupujeme pouze na planinu, hledáme hory, a tu nejvyšší horu, bychom se pomstili za své snížení.“ Svět vyplýval veškeru sílu svou na Nicotu. Nyní mu nezbývá, než vrátiti se ke Křesťanství. „Volme mezi šerednými a směšnými temnotami noci, která končí, a (mezi) božským zářením dne, který chce rozbřesknouti! Věda a umění, tyto dvě veliké marnotratné děti, zemřely by hladem ve svém dobrovolném vyhnanství. Vracejí se vyhladovělé do své vlasti (církve), která je očekává.“ „Nebe čeká od každého z nás slovo rozhodné, a n o n e. V čekání tomto lhostejnost jest nejnevysvětlitelnějším z bláznovství.“

Kapka vody. „Duch XIX. stol. (století páry a elektřiny) jest tahán dvěma směry přímo protivnými. Jednak hmotu uctívá a hned zase před ní utíká.“ V umění jeho i v životě viděti „úsilí, jímž snaží se hned uniknouti do oblak, ihned propadnouti se v blátě“. Jeví se tu dvě snahy: žíznění po ideálu a zároveň po hrubé skutečnosti. „Stol. XIX., vrhající se na hmotu, zakouší jistou potřebu nekonečna,“ „bloudí od pýchy k zoufalství,“ „jeho u m ě n í i ž i v o t bloudí od výšin bez reality k realitám bez vysokosti.“ Vlastní jeho v ě d a však, věda exaktní, která tolik blouditi

nemůže, ho poučuje o pravém zákoně všeho, symbolisuje „pravdu, již hledají neobratně život a umění: Vláci spoustu hmoty pomocí nezvažitelného.“ „K a p k a v o d y,“ v p á r u proměněná, p o s l u š n o s t í přenáší veliká břemena, neboť „vítězství hmoty spočívá v tom, že se poddává duchu.“ Překrásně tu jest líčen stav lidstva XIX. stol. v obraze pocestného, který za večera ztrácí cestu v lese. Pára sblížila lidi a národy, ale roztržka vnitřní je tím větší.

Věda. (Pojem Vědy. O V ě d ě starověké, s t ř e d o v ě k é a o v ě d á c h nové doby.) V XVIII. stol. vědy ztratily j e d n o t u, vědy a náboženství prohlášeny za kontradiktorické. „XIX. stol., které lační a žízni po plnosti, nemohlo by ji uskutečnit než hlubokým sjednocením vědy a náboženství.“ „Potřeba viděti z blízka, potřeba dotýkati se, toť devatenáctého věku duch.“ „Pravá věda překonává a tříští všechny systemy.“ „Stvoření jest velepíseň (o slávě Stvořitelově); věda ji slabikuje a umění ji zpívá a život prodlužuje do dálky její ozvěnu.“ „P r a v d a dostačuje všemu a všem. Illuse nehodí se k ničemu.“

Nevědomost náboženská. Řízná kritika pedantských učenců, kteří se hrabou jen v minulosti, kteří sami náležejí minulosti a přece vytýkají církvi, že již náleží minulosti. Mnoho takových učenců by bylo hrdo, kdyby odkrylo nějakou podrobnost neznámou, na př. jméno kuchaře Juliana Apostaty, a nelitovalo by na to práce dnem i nocí, ale „kdyby se jednalo o n y n ě j š í h o člověka, o člověka živoucího (o jeho budoucnost a věčnost), . . . odpověděl by učenec, že nemá kdy. Žije pro ty, jichž nepotřebuje a kteří jeho nepotřebují“. „Přítomnost je mnohem méně známa než minulost.“ Lidé dobře vychovaní hanbili by se, kdyby nevěděli nic o bitvě marathonské nebo o bitvě v Thermopylách, ale vychloubají se nevědomostí o církvi katolické. Za nevědomost se lidé více hanbí než za hřích. „Jest jakási souvislost mezi marností osob a marností věcí; . . . člověk marný je tím hrdější na své vědění, čím věci, o něž se jedná, jsou marnější.“

Svazky duchovního příbuzenství. „Ošklivost bludu je zkušebním kamenem, jímž se poznává láska k pravdě. Týž „svět“, který v moderních dějinách povždy nenáviděl křesťanství, neměl nikdy nenávisti pro starověkou modloslužbu. „Čím více člověk jest nevěřící, tím více záliby chová ke kultům nepravým.“ „Voltaire a Goethe byli dva různí lidé.“ A přece „Goethe měl zálibu ve Voltaireovi; ne, že by se Voltaire líbil Goetheovi: odlesk vlastní nenávisti (ke křesťanství) se mu (u Voltairea) zamlouval.“ Goethe, který „se mohl státi člověkem vyšším“, se modlil k Jupiterovi, tolik mu bylo protivno modliti se k Ježíši Kristu. „Atheista, který si oškliví světce, obdivuje se rád do očí bijící přísnosti jansenisty . . . Ten černý a neplodný smutek se mu líbí, protože se podobá jeho smutku.“ „Pravý světec jest pln lásky; avšak je to láska, která spaluje a šíří . . . Svět by si přál, aby světec oplýval láskou nasládlou, aby se usmíval ke všemu.“

Svatý Diviš Areopagita. *) Hello miluje nesmírně spekulativně-mystickou theologii Pseudodionysiovu, a to tím více, jelikož je pokládá ještě za spisy

*) Sv. Dionysius, jež tu měl na mysli Hello, jsou, jak nyní známo, vlastně tři různé osoby, omylem v jednu spletené: 1. Sv. D i o n y s i o s A r e o p a g i t a ze Skutků apoštolských (XVII., 34), kterého obrátil sv. Pavel v Athenách. 2. Sv. D i o n y s i u s, mučedník ze III. stol., biskup p a ř í ž s k ý, národní světec francouzský (St. Denis); vyobrazuje se sťatý, jak drží hlavu svou v rukou. 3. N e z n á m ý a u t o r spisů: „O mystické theologii“, „O božských jménech“, „O nebeské hierarchii“ a „O církevní hierarchii“ z V. stol. O toho tu vlastně jde, totiž o jeho spisy, které byly dlouho přičítány sv. Dionysiu Areopagitovi, jemuž je tento neznámý autor podvrhl. Nazývá se proto nyní všeobecně P s e u d o d i o n y s i e m (nebo Dionysiem P s e u d o a r e o p a g i t o u), protože sám chce u čtenářů býti považován za sv. Dionysia Areopagitu, jemuž spisy své připsal, snad aby jim dodal větší autority, a protože za něho skutečně také byl dlouho pokládán a jeho spisy se těšily ve středověku vážnosti skoro apoštolské.

sv. Dionysia Areopagity. Hello jej nazývá „Doktorem Bytnosti“ a vidí v něm „vášeň pravdy a vášeň krásy“, tyto dvě vášně Hellovi nejvlastnější.

Jednota. „Život, Láska, Jednota souvisejí, nebo spíše netvoří než jedno. Smrt, lhostejnost a odloučení jsou tři slova stejnoznačná.“ „Sjednotiti se a doufati, v tomž heslo vítězství. „Odvážiti se doufati, že postup pravdy a dobra . . . jsou přece možny; odvážiti se chtěti, by se uskutečnily, odvážiti se sjednotiti se, o d v á ž i t i se ž í t i, taková jest povinnost každého, kdo má duši.“

Století a staletí. (Moda a blud.) „Vlastností bludu jest, že má pro sebe okamžik, a vlastností pravdy, že má před sebou věčnost.“ „Jakmile blud zanikl v jedné podobě, hledá hned novou. Hello studuje historii bludů, obšírně mluví o protestantství. „Malomyslnost a pýcha rychle po sobě následují; hned se člověk domnívá, že může všechno i bez pomoci boží, hned, že nemůže nic, byť i s Bohem.“ „Blud unavuje církev, aniž by ji zmátl; znavuje ji svými nezřetelnými a protirečnými křiky.“

K n i h a t ř e t í: *Umění.*

Umění. „Umění je smyslový výraz krásna,“ je manifestací ideálu. (O umělci a umění.) Hello chce umění životné, pravdivé a vznešené.

Kritika. O kritice malé a prostřední a o pravé kritice umělecké jest pozoruhodná kapitola. „Kdyby literární kritika existovala dnes v Paříži, tvář světa byla by změněna v osmi dnech.“ Malá kritika, „aby se pomstila, ukazuje v koncepcích genia tečku, která chybí, a prostřednost tleská“. „Kritika jest Svědomím Umění.“ „Jest nedostatek entusiasmu v tomto světě; nechť kritika se oddá cele rozžihání obdivu a obživne . . . Má vznešené poslání, aby obnovila mládí.“ „Jest třeba, by vstoupila na pole života.“ „Nikdo nemůže souditi toho, nad čím nepanuje.“ „Pochopiti, toť rovnati se,“ pravil Rafael. „Kritika je jednou z nejvyšších forem Umění.“ „Prvním požadavkem umělce a kritika jest: nic velikého nezneuctívati.“

Ustálenost, obraznost a řád (v umění). „Každé veledílo jest nástinem. Nedokončenost je známkou genia . . .“ „Pro umělce obyčejného zákon jest formulí. Pro člověka geniálního zákon jest životem . . .“ Hello mluví o boji klasiků a t. zv. romantiků. „Co charakterisuje systémy, toť omezení.“ „Největším neštěstím, jež se může stylu přihoditi, jest obdiv, kterého se domáhá bez ohledu na ideu.“

Asie, Řecko a Řím představují: Rozjímání, vědu a předpis, tři hlediska, dle nichž lidstvo pozorovalo díla své intelligence. Asie představuje vědu primitivní, éru intuice. „Duchem Orientu je Umění, totiž kontemplace, totiž odpočinek. Duchem Řecka je věda, totiž práce. Řecko nerozjímá: soudí, srovnává, měří . . . Celá jeho krása je v poměrnosti . . . Vznešené mu uniká . . . Řím je sbírkou předpisů. Řím, toť formule . . .“ Na století XIX. jest „pocífovati a hlásati v e l i k ý s o u l a d rozjímání, jež hodlám teď nazývati uměním, soulad umění, vědy a předpisu, soulad Východu a Západu“.

Umění starověké a literatura antická. Rozlišení slov: umění a literatura; starověkost, antika, staroba. Kritika úpadkové rhetoriky C i c e r o n o v y a poesie „žoviálního“ H o r á c e, která se zvrhuje ve stolovou pijáckou písničku. „Horác jest nestydatý šprýmař.“

Dramatická katastrofa. V řeckém dramatu byla katastrofa rozuzlení neštěstím, vůlí O s u d u. U Shakespeara přináší rozuzlení n á h o d a, která plodí neštěstí. Někteří myslí, že dramatické a nešťastné jsou dvě slova souznačná. „Německé drama nahradilo fatalitu a náhodu n i c o t o u, která pohlcuje Fausta.“ Rozuzlením Molièrovým jest h a n b a. „Pravé rozuzlení dra-

matu, opravdovou katastrofou je: Spravedlnost . . . Jest na čase rozhlásiti, že neštěstí není posledním slovem věcí, a potlačiti starou vzpouru člověka proti naději. Jest na čase říci, že krásné je pravdivé, . . . odvážiti se vésti životem k pravdě ty, jež drama vedlo až dosavad smrti ke lži.“

Opovrhování uměním. Opovrhovati uměním jest oddati se mu, obdivovati se mu, ale nebrati je vážně. Jsou lidé, kteří mají umění jen za zábavu, kteří se obdivují umění jen v divadle, ale v životě nechtějí slyšet nic o pravdě, ani o kráse. Pěkně je tu líčen rozpor člověka, který jest povrchním křesťanem a umělcem.

Komické.

Nynější tendence umění. „Umění směřuje k ideálu.“ Klamným ideálem, k němuž se uchýlilo, jest abstrakce. „Procházelo se v prázdnu mezi dvěma skutečnostmi, tak daleko od nebe jako od země. Kterak znechutil tento falešný ideál člověku chléb každodenní! Kterak člověka zchoulostivěl, snížil, zneschopnil k práci a zvláště k odpočinku!“ — O t. zv. škole realisticke.

Román. (O románu starověkém, středověkém a moderním.) Moderní román chtěl člověka v jeho nudě bavit, byl pokusem, vrátiti lidem bez Boha chut k životu, a zatím zvětšil ještě nudu člověka. Román antický vzbuzoval zvědavost bizarností příhod a podivuhodností dobrodružství v neznámých krajinách. Román moderní aby nahradil tento půvab neznámého, uchýlil se k vášni. Chopil se citů prudkých a snažil se lidem namluvit, že vašeň dodává životu chutnosti, že jest solí života. Zatím však „nechut k životu vrhla se na člověka“. „Vášeň rozšiřuje prázdno v srdci člověka. „Jediné Bůh stačí k tomu, by se člověk nenudil.“ Román se domníval, že pobaví člověka v nudě kombinacemi, člověka, který hladoví a žízní po jednotě, ať to ví nebo neví. Moderní román je knihou nudnou, „chová vašeň neštěstí,“ rád pije krev, která teče bez užitku, a rozkoš mu působí slzy, které tekou marně, nenávidí milosrdenství, miluje srdcervoucí výjevy. „Vůbec špatný román charakterisuje to, že opovrhuje pokojem,“ že „rád považuje pokoj za cosi negativního, což se hodí malým lidem, a zmítání za vznešený monopol velikých povah.“ „Špatný román vám ukazuje pád jako nevyhnutelný cíl všech pokušení. Odstrašuje, snižuje, nudí člověka, nabízí mu volbu mezi životem plochým, který nevede nikam, a falešným hrdinstvím, které vede do propasti. Plodí necht. hrůzu, nepokoj, marný soucit!“ Jest na čase, aby zákon boží se ukázal jako zákon pravdy a jako zákon krásy.

Styl. Nejdelší kapitola a jedna z nejlepších. Slovo má prozrazovati jasně vaši myšlenku a vaši duši, a vaši povahu a vaši osobnost. Člověk má: „žítí v pravdě; mysliti, jak žije; a mluvit, jak myslí“. Toť zákon stylu. „Styl jest výbuch vaší osoby.“ I člověk obyčejný může viděti velikou pravdu, může míti velikou myšlenku; ale aby se ta pravda řekla výrazy definitivními, slovy nesmrtelnými, k tomu je třeba genia. „Styl organický je slovem živým ve službě živé idee. Styl mechanický je seskupením slov.“ Až dosud duch lidský domníval se velmi často, že k realizaci krásna bylo třeba přestrojiti se, a přestrojení to nazvalo se Uměním.“ „Jest třeba, aby člověk geniální povstal a řekl: Chci, aby od nynějška Umění bylo upřímné . . ., aby přestalo býti přetvářkou člověka, aby se stalo jeho výrazem. Chci, aby bylo jednoduchým, naivním a vznešeným výbuchem nádher intelligence. Aby bylo krásné a aby jeho krása byla pravdivá, chci, aby Umění ode dneška řeklo věci tak, jak jsou.“ „Krása není výmyslem, jest zářením pravdy.“

To vše, co jsem uvedl, není ani zdaleka obsah knihy Hellovy.

POESIE

MÁJOVÁ PŘÍLOHA

D—d Hynek:

Matičce.

Matičko má, když v dáli smuten sedím
a zraněnou duší v vzpomínek se nořím taje,
které na mne teskně se spuštěným hledím
patří, když duch zalétá v hor známé háje,
tehdy ve vzpomínek shluku vidím tvář Tvou ustaranou,
smutkem zamlžené modré oči, jež tak starostlivě
na mně spočívaly se žalostí marně ukrývanou,
ruku seschlou, jež mne hladívala měkce, tklivě.

Vidím Tě, jak při návratu v domov drahý
tiše přicházelas' k mému prostickému loži,
upíralas' na mne zrak slzami vlahý,
prosíc nebe za zdraví a smilování Boží.
Jak úzkostně naslouchalas' každíčkému vzdechu,
když hrud' prudčeji se v snů obětí dmula,
jak jsi ždala k Bohu o posilu, o potěchu,
by má mladá, chorá bytost nezhylnula.

Ó, matičko, za tu Tvoji láskyplnou péči
srovnat chtěl bych každíčkou v Tvé tváři vrásku,
zlíbat oči zářných hloubek, jež tak dobře léčí
trudy mladické mé duše, Tvou trpící lásku
ke mně v nesmrtelných slovech dlátem zlatým vrýti
v desky paměti své! Ale ruka v rozechvění klesá,
nedá nesmrtelným slovům v plamenech se stkvíti,
srdce v tichém dojmu vzpomínkou na Tebe plesá,
a mně zhořklé slzy tváří poubledlou kanou
bolem, že Tě kdysi ztratím, Tebe, vroucně milovanou!

A. Kamil:

Večerní.

Kol ticho dumné. Vrby smutně šumí
a v dálce hučí temnou písni jez.
Šer used' v trávě, v duši teskné dumy
se snesly zvolna Pozdní pták lkal kdes' —

Kams' po obzoru výši jeřáb táhl
a křídly klátil v sivé lemy hor,
až zmizel v dálce . Do strun větrík sáhl
a stříbrem řeky tiše nes' se vor.

Na vlnách dumných plavců píseň zněla
v to šero tklivě. — Stál jsem sám a sám
se slzou v oku, ňadra má se chvěla
tak bolně, teskně. — Kam jste prchly, kam,

ó, dnové mládí? Nebem pluly mraky
Já marně v dálkách hledal prchlý věk
a marně volal slzavými zraky .
Kdes noční dravec hlučný spustil skřek — —

Blahoslav Moravský:

Jaro.

Ó, vesno jarní, krásy čárné,
ty poetů jsi strunnou lýt,
již malují tvé luhy zdárné,
a tóny loudí na zefýr.

Již do náruče trudných spánků
se chystá zoufajících zor,
přec naděj' svítá z májných vánků,
zas žijí smrti na úkor.

Tak jarost zkvétá květů máje
a vzkříšení svůj slaví kvas,
to čilé mládí ve snu ráje .
I mně kéž nový vzejde čas!

Jurka Slovák:

V poli na jaře.

Uprostřed bujného života v poli
uvadlá jabloň dumá a stojí.

S úsměvem bolným dívá se kolem,
větrík jak šumným laškuje po'em.

Vidí, jak skřivan v oblaky spěje,
z hrdélka zpěvného veselost seje.

A tam kdesi u lesíka žežulička zakukala,
vesele si zakukala uschlá jabloň zaplakala.

Jan Nep. Šanda:

MY

Když lid nás vítá: „Hossanah!“,
tu hrud' se Blahem výši
a rtové naši zlačnělí
po slávě nové dýší

Však, když dav křičí: „Ukřižuj!“
tu noha nemůž' s místa .
klid v chvíli také zachová
jen sladká postać Krista.

J. Vřesnický:

Srdce lidské.

Jest srdce lidské harfa, jež dvoje struny mívá
na první člověk zahrá a veselo mu bývá,
leč druhých jen se dotkl — již tklivé písně zpívá.

Ant. Skalecký:

Májová.

To slunce zapadalo právě
za mořem květů bílých plání,
v tak snivě zčervenalém hávě,
jak rudých ohňů plápolání.

Jak vise vzcházal čaroskvoucí,
ta vise sladká v něžné kráse,
jak nádro milenčino žhnoucí
Tu duše k komus' modlila se

Vzduch chvěl se prosycený vůní,
se trásl přitisknutý k zemi,
a v bílé pláni květů tůni
se zrodil večer s kouzly všemi.

Kés síle, k Neznámému věčna
A západ hořel velký, krásný,
a pláně, moře květů mléčná
mne zvala v stíny svojich třásní.

Zelko:

Návrat ptáků.

Obloha jasná, slunce se směje,
na zemi slavnost vzkříšení . .
V daleku hejno ptáků se chvěje,
tiše zní hymny pučení.

Vrací se z dalek; pupeny raší,
touhami srdce vlní se,
naděje duši k oblakům vznáší,
vůněmi země plní se.

Vrací se z dalek slunného snění,
k severu, k nám se vrací zpět.
Na křídlech nesou pozdravy zemí,
ve zpěvných retech bílý květ.

Vrací se z dalek, znovu by pěli
písně, jež krev vždy rozpění,
znovu by duším oddaným celý
zpívali večer do snění.

Vrací se z dalek, z dalekých moří
O, ptáci moji z ticha snů,
neviděli jste, slunce kde hoří,
umírat bílou princeznu?

J. V. Hradecký:

Staré housle.

Mansardy úzké v koutku stmělém
bez pohnutí na skobě visí rzivé
tak němy ve svém citu osamělém,
o dávné sníce zvučné písni snivé —

Tu kdysi děd ve strunách rozechvíval
a zvučné písni doprovázel tóny,
pak otec můj vždy, večer když se stmíval,
ze strun těch loudil zvuků rony.

Žel krásných večerů, žel blahých oněch chvílí,
otec písni strun kdy libý večer vítal,
než nad viskou hlas „Ave“ zavzněl milý
a starý měsíc ve kadeř se noci vplítal!

Vše minulo. — Již mrtev otec drahý,
já opuštěn tu zůstal v světě sám,
však vzpomínkou — ach okamžiku blahý! —
když housle uzřím, k otci zalétám.

A housle stále visí v němé hluši;
již pavouk uvnitř sítě svoje sprádá,
jen někdy ozve se v nich bzukot muší:
to v síť malého tkalce oběť padá.

Pak ticho v nich; jen hlubé snění
zas ve zpuchřelých strunách civí,
a šedý prach dál barvu jejich mění.
Mně zní však stále ohlas písně snivý,

z těch houslí, na nichž otec hrával,
můj sluch z nich píseň otce vnímá,
jak z vzácné mušle, v níž vždy dřímá,
šum moře, vlnobítí nával — —

Jurka Slovák:

Stesk.

Když jsem byl maličký,
zpívalo mně kvítí,
teď ani hvězdičky
tak jasně nesvíí.

Když srdce bolelo,
šel jsem, matko, k tobě,
teď by jen plakalo
a ty ležíš v hrobě.

Jurka Slovák:

Pohřeb utonulého.

(Ohlas slováckých národních písní.)

Zabili Janoška, zabili,
do studené vody hodili.

„Škoda tě, synáčku, škoda,
vzala tě divoká voda.

Jed' do moře, jed', Janičku,
neuvidíš víc mamičku!

Nesou tě, nesou rybičky,
na nebi svítí hvězdičky.

Stará mamka k vodě půjde,
mne smutného volat bude:

Modlí se za tě keříček
a na něm pláče slaviček.

Vodo, voděnko, jsi žalosti vina,
sebrala's maměnce jediného syna!“

Jiří Rill:

V podvečer.

Shrbená jabloň čepeček bílý
na hlavu starou vzala,
naposled skrovné napjala síly,
vesnu by uvítala.

Večerní vánek šelestí sadem,
s jabloně střásá květy,
babička pod ní v srdíčku mladém
čaruje rajske světy.

Měsíček vychází nad tichou stráni,
rosičkou květy slzí,
k babičce jabloň s šepem se sklání:
„Zemřeme obě brzy!“

Felix Nebovidský:

Já ztratil vše

Já ztratil vše, co těšilo mne,
i zpěv mi na rtech mřel,
jen to snad zbylo také pro mne,
bych hvězdám kynout směl.

Mně toho zpěvu nejvíc' líto,
jenž bol můj, stesk a kvíl,
vše, co v mé hrudi bylo skryto,
vždy v písni proměnil!

Však, co je nejhroznější pro mne,
co snést už nemám síl:
Že poslední své štěstí skromné
já sám jsem odhodil!

Jaroslav Horský:

Vypovězencům českým!

Krajina tone v záplavě
v růžovém červánků moři,
slunéčko klesá za hory,
loučí se země jest v hoři.

Takto se loučí s vlastí svou
vyhnanců nesčetné davy,
slzy jim tekou potokem,
políbek tisknou v zem' žhavý.

V truchlivé ticho časem jen
zvonečku zakvílí zvuky,
s Bohem buď, s Bohem vlasti má,
Bůh tě zbav všeliké muky.

S Bohem buď . . . s Bohem, domove,
po otcích zděděné nivy,
s Bohem buď, vlasti . . . národe,
s Bohem náš volá hlas tklivý.

Umlkli . . . S bolem pohlíží
naposled v otcovské krovy — —
naposled rukou kostnatou
žehnají předků svých rovy

Jsou to jen více méně nahodile vybrané ukázky obsahu. Že někde ne-
vedeno nic nebo nepoměrně málo, stalo se jen proto, aby se práce ještě
více neprodloužila. Nemohu k tomu dodat nic lepšího než: Čtěte! Nalez-
nete stravu silnou a sytou, že se jí budete moci dlouho živiti. Je to kniha
vážná, ale jen „hlupáci se bojí zabývat se věcmi vážnými ze strachu, že se
unaví“ („Člověk“ 165).

Je to jedna z těch ojedinělých a řídkých knih, k nimž se člověk znova
a znova navrácí a v nichž nalézá stále nové myšlenky.

Kniha stará sice, a přece stále nová, ano moderní. V záplavě tolika
zbytečné literatury je zrovna povinností na takovou knihu upozorniti, a bylo
by třeba docela křičeti, když skero všichni mlčí. Kniha vyšla již před půl
rokem, ale vydání její bylo provázeno němým mlčením veškeré téměř naší
literatury. Nepsalo se o ní v časopisech, ani v žurnálech, nebylo ji viděti
ve výkladních skříních knihkupců.

Snad proto, že je to kniha katolíka duší i tělem, snad také proto, že
vyšla nákladem „Studia“, snad mnohý vůbec nevěděl, že něco takového vy-
šlo. Pokud vím, jen „Meditace“ na ni upozornily. *)

Jiří K-ha.

K p r a v d ě !

(Pokračování.)

Veliký rozruch způsobil minulého roku přestup ke katolické církvi
universitního profesora v Halle n. Sálou Dra. Alberta z Ruville.

Týž vysvětlil pohnutky svého činu ve spisu „Zurück zur heiligen
Kirche“, který se dočkal už 18. vydání a je četbou velmi interessantní. Ruville
líčí v něm upřímně všechny své boje i cesty milosti Boží, po kterých krácel,
zbavuje se svých předsudků, jichž nicotou vždy lépe prohlédal, — až stanul
u cíle. Co je zvláště cenným u této knihy: Ruville méně mluví o sobě,
ale celý zájem upoutává k věčné pravdě, na níž nalézá vždy nových motivů
obdivuhodných a nedoceněných.

Tvoří-li tedy i náboženství tak mocnou složku života lidského i v našem
století, nezdá se, že už nadešel jeho konec . . .

Tak si snadno vysvětlíme, že nedostatek víry bývá nahrazován pa-
věrou, pověrou, byť i dostala tato jakékoliv učené jméno. Spiritismus a
s ním souvislé zjevy, povahy nezdravé a zhoubné, jsou bludičkami nad
močály nevěry a skepse. Že právě spiritismus jest rozšířen nejen mezi
inteligencí, ale i v lidu obecném na místech vyznačujících se náboženskou
vlažností, — to jistě je důkazem, že člověk se jistých otázek nezhostí nikdy.
Svým způsobem se o tom rozepsal du Prel ve spisu přeloženém do němčiny
pod názvem „Die mystischen Erscheinungen auf dem Gebiete der menschli-
chen Natur.“ Správné ocenění spiritismu a příslušnou literaturu uvádí Dr.
Novotný v „Časopise katol. duchovenstva“ r. 1906 a 1907, Dr. Kudrnovský
ve spisku „Spiritismus“ („Vzdělávací knihovna katolická“ sv. 46.); dobrý
je též populární spis Bělinův o spiritismu a j.

Že člověk není s otázkami náboženskými tak docela vypořádán, do-
kazují dále pověstné, veřejné disputace o věcech náboženských, které u nás
byly pořádány, na př. v Hradci Králové, v Praze (Sjezd „Volné myšlenky“),

*) Některé kapitoly z obsahu byly v tisku vynechány, aby článek nebyl příliš
dlouhý.

v Litoměřicích, v Plzni. Ať už podnětem jejich bylo cokoliv, stačí faktum, že se lidé dosud, a to živě o náboženství zajímají. Kdyby náboženství bylo opravdu mrtvolou, jak se říkává, — nikdo by se o ně už nestaral

Eucharistické kongresy pořádané ve světových městech za ohromné a nadšené účasti katolického obyvatelstva, — katolické sjezdy, život spolkový ukazují, že barometr ještě nepadl pod nullu.

Jděte na proslavená poutní místa a tam se shledáte nejen „s babičkami a růženci“, tam potkáte uvědomělé jinochy i muže, dělníky, živnostníky i inteligenty s hodností akademickou. Kdo tvrdí jinak, mluví do větru; ať se přesvědčí a vidí, že tam jdou za potřebou srdce, se skutečnou, nelíčenou zbožností. Tam se cítí Bohu blíž, tam vroucněji, bez ohledu na kritisující jinde okolí, se oddají modlitbě, přijmou sv. svátosti, — na omilostněných místech spíše se nadějí a dosáhnou amnestie.

Lurdy! Celý vzdělaný svět je zná, podivuhodné zjevy tamní podrobeny jsou nejprísnější kontrole, lékaři kteréhokoli vyznání a přesvědčení mají volný přístup do lurdského „Bureau des constatations“, kde každý případ je podroben vědeckému šetření. Ať popře někdo, že v Lurdech nestaly se přechetné případy náhlého uzdravení nejpokročilejší tuberkulosity, otevření ran zlomenin, rakovin! To jsou fakta, protokolárně zjištěná od mnoha lékařů, kteří schválně nějaký čas v Lurdech vše podrobně studovali; celé množství takto uzdravených je dosud na živu a vše dosvědčí (v. Bertrin: „Histoír critique des Évenments de Lourdes“, 9. vyd. u Lecoiffrea). Za jiných okolností byla by to sensace svrchovaná, poněvadž žádný se neodvážil v uvedených případech mluvit o nějaké suggesti atd., -- ale známý směr tisku vše umlčí. Zde je stělesněný hřích naší doby proti Duchu sv.: „Poznané pravdě odpírati . .“

Jaké tudíž postavení má církev naše v podobném prostředí? Byla a zůstala až do dneška nositelkou pravdy? Či kde je pravda, není-li v církvi Kristově? Hleďte ji a povězte! Kde jest původní kmen Kristem štípený? Snad v nesčetných sektách protestantských, jež vespolek se potírají a v těch nejzákladnějších pravdách zcela se rozcházejí? Nikdo neupře, že mocný životní princip dosud plane tělem i duší církve katolické, jež přetrvala nejkrutější krise i v osudných pochybách různých svých reprezentantů!

Je tu znatel nad jiné povolaný, prot. lord a známý badatel T. B. Macaulay, který pln obdivu píše v článku „O papežství“: „V XIX. stol. pokleslá církev se ustavičně pozvídala ze svého úpadku a nabývala svého panství. Nyní jest její moc nad srdci a myslí lidí v katolických zemích větší než za dob encyklopedistů . .“ („Úvahy historické a literární“, přel. J. Váňa.)

Jak to bylo možno, že církev katolická proti všem zákonům pravděpodobnosti neutonula v krvi svých dítek v dlouhé době prvních 3 století? Všemohoucí Řím měl tehdy armády nepřemožitelné, svíral v ruku svých veškerou moc, jeho kultura vypsělá i umění, jeho nesmírné bohatství stálo v boji proti chudým lidem z Palestiny, ostré výnosy vládní drtily v prach křesťanství, a hle — ono vyšlo z katakomb vítězné a nabylo své přivržence na všech stranách, poněvadž pravda se zničití nedá. A tehdy církev znázorňovala v katakombách Krista vzkříšeného, neb on byl její nadějí a silou.

Ve středověku hrozné vášně vetřely se až do lůna církve, zasedly na nej přednější stolce její; nastaly poměry, za kterých nezbytně, železnou nutností hyne každá říše, byla to krise nebezpečnější ještě, než za dob krvavých ediktů římských císařů. A hle, opět ukázala se životní síla zdravého organismu církve, jež po těžkých zkouškách odvrhla z nitra svého všechna cizí, nezdravá tělesa a zvítězila. A tehdy, v době netušené moci shledáváme se s jejím ideálem — Kristem, ne vítězným, ale ukřižovaným.

Nyní nastala třetí éra, v níž právě žijeme i vzepjetí ducha lidského proti dílu Božímu, tedy boj nejúpornější, ve všech končinách a vrstvách lidstva roznícený, boj na život a na smrt. Neběží dnes pouze o církev, nýbrž každý to ví, že vlastně válka vypovězena samému Bohu, jehož jméno proskribováno ve školách, rodinách i v životě veřejném. Jakou je situace církve v tomto ovzduší? I nepřítel uznává, že organizace církve je nyní pevnější, než kdykoli jindy, neboť nikdy nestáli biskupové kol apoštolské Stolice jednotněji, málo kdy kněžstvo tak úzce se přimklo ke svým biskupům, jako právě v době přítomné. A mezi věřícími čítá církev tisíce a tisíce oddaných duší, na které se může spolehnout vždycky. Z toho, že pokřik válečný na straně nepřátelské jest tak nehorázný a surový, nelze ještě ničeho vyvozovat.

Církev je klidná, mlčky trpí, a s důvěrou patří k nebesům; vždyť ví, že se lidstvo upokojí a uštváno vrátí v její mateřský klín. Oproti všem útiskům a arrogantní domýšlivosti staví nyní paradoxon pýchy lidské — svůj nejdražší poklad, své „arcanum fidei“, Krista svátostného, jenž brzy snad upokojí rozbourené vlny a nastane utišení veliké.

Sama pak procházejíc ustavičným ohněm zkoušky, jest očištěna, jako snad nikdy, a to už jest dobrým znamením, vyskytne-li se zvláště v kleru nějaký živel nepřiměřený, že zdravý organismus církve jej nestrpí a vyloučí.

Třeba si všimnouti, jak výchově dorostu kněžského všestranně se věnuje vždy větší péče, jak observantní (přísné) řády řeholní prospívají a mohutní, a získávají si uznání, kdežto neobservantní zakrněly a hynou.

Všimněte si, jak roste literatura theologická, určená nejen duchovenstvu, ale i vzdělaným laikům, — a pocítíte nový vzduch.

Kard. Newmann však pochybuje, že se vůbec kdy Evropa vrátí po tolika spoustách k celé víře. Zmíněný již lord Macaulay mluví o papežství, zcela logický jeho osud slučuje s údělem veškeré církve právě ve smyslu jejího učení, a činí toto přirovnání: „Arabové mají báji, že veliká pyramida byla postavena předpotopními králi a jediná ze všech děl lidských přetrvala potopu. Takový byl i osud papežství. Bylo pohřbeno pod velikou zátopou (t. j. franc. revolucí a érou Josefskou), ale základy její zůstaly nepohnuty a když voda opadla, objevila se samotná nad troskami světa, který pominul“ (l. c. 146.).

Jak mnoho musila církev vykonat, když i zakladatel novodobého pozitivismu, Comte, je nucen vydati ji ve své „Sociologii“ (přel. Brejcha, 2. vyd.) následující svědectví: „Žaluje se neprávem na katolicismus, že potlačoval rozvoj lidu. Katolický klerus snažil se vždy vnést do massy všech vědomostí, kterých získal.“ (Str. 233.) „Vědecký vliv katolicismu byl tak blahodárný, jako jeho filosofická působnost.“ (Str. 243.) „Katolicismu lidstvo děkuje za první všeobecnou výchovu.“ (Str. 331.)

Malá připomínka na důkazy „zpátečnictví“ naší církve: Universitu v Římě založil r. 1303 Bonifác VIII., v Pise ji založil r. 1343 Klement VI., týž založil universitu v Praze r. 1347, v Krakově ji založil r. 1364 Urban V. a ve Vídni týž r. 1365.

Nebo jiná „zpátečnictví“: V Rakousku složili katoličtí duchovní na studentská stipendia 12,422 642 K, z toho má 1943 studentů ročně 463.336 K. V Čechách dali duchovní na týž účel 2,974.252 K, jichž používá 371 stipendistů. — A nejeden z těch, kteří nejvíce na církev hubují, požíval nebo ještě požívá takové nadace!

O „tmářství“ církve mluví zvláště klášterní knihovny. Strahov má 80.000 svazků, Teplá a Rajhrad po 70.000, Vatikán 200 000 svazků a 26.000 rukopisů atd.

Proč stejné podmínky nevykazují kruhy, které ode dávna se vychloubají svým pokrokem? (Dokončení.)

== BESÍDKA. ==

J. D. R.:

Literatura a četba studující mládeže.

(Několik volných úvah o literatuře a životě.)

Vzal jsem po dlouhém čase zase jednou do rukou noviny. Bylo to nedělní číslo „Národní Politiky“, kterou si koupil můj protisedící pro ukrácení dlouhé chvíle ve vlaku. Přelistoval jsem tu spoustu potištěného papíru, ale nic nemohlo upoutati můj zájem a pozornost, až padlo oko mé na tuto zprávu:

„V zájmu vhodné četby dospívající mládeže pořádá českobudějovický krajský spolek Z. Ú. J. učitelstva měšť. škol ve dnech svatodušních výstavku četby v Protivíně. Vystaveny budou knihy vhodné pro dospívající mládež, ale také takové, které jsou velmi často čteny, avšak pro mládež naprosto se nehodí. Jestliž výstavka určena pro širší vrstvy, aby byly informovány způsobem co možno do očí bijícím, a aby literatura mládež duševně ochuzující byla potlačena, na druhé straně však, aby se skutečně cenným knihám kteréhokoliv nakladatelství dopomohlo k náležitému uplatnění. Při schůzi dotčeného krajského spolku, která se bude konati 17. května v Protivíně, promluví o pěstění řádné četby odborná učitelka a spisovatelka sl. Anna Husová z Písku. Upozorňuji se zvláště menší nakladatelství a učitelé nakladatelé na tuto výstavku, a žádají se, aby knihy dle svého mínění na výstavku tuto se hodící (t. j. vhodnou četbu pro mládež dospělejší od 10 do 16 roků) poslali ve 2 exempl. k posudku.“

Napadlo mi, ač jsem tomu mnoho nedůvěřoval a mnoho naděje v to neskládal, že by bylo dobře všimati si toho a sledovati to.

Do hlavy mi hned vstupovala myšlenka o četbě mládeže studující, i jal jsem se přemýšleti o významu četby a literatury pro studenta. Vzpomínal jsem na svou četbu gymnasijsní a nynější, vedlo mne to konečně k rozjímání o literatuře a životě: Proč hledáme mnozí život v literatuře a proč tak těžko se bez ní umíme obejít? A nechybujeme tím, nepřeceňujeme literaturu, neztrácíme při tom život, jehož hledáme? Ty a podobné úvahy, které tehdy mi prošly hlavou, vyvolány zmínkou o četbě mládeže, byly ovšem jednostranné, neměly zření ke všem stránkám literatury, a sotva by pochopil jejich pravý smysl ten, jehož život nikdy nebyl určován a poután literaturou, četbou, knihami. Měl jsem při nich na zřeteli hlavně sebe a některé své kollegy, ty, kteří příliš srostli s literaturou a knihami, dobrými i špatnými, ty, kteří hledají život v knihách a literatuře. Podávám zde ty úvahy trochu rozšířené a doplněné, chtěje jimi upozorniti své mladší druhy gymnasijsní na některé stránky četby a studia, jež se někdy přehlédají, aby o nich vážně přemýšleli. Co chci říci, budou jen nahozené myšlenky, jako malta nahozená, aby se srovnala a uhladila, jen látka k přemýšlení.

Chci zde mluvit o literatuře ne jako cíli, nýbrž jako cestě, vlastně jen jako průvodkyni na cestě životem. Neboť literatura není a nemůže být naším cílem. Cílem v jistém nevlastním smyslu může být jen povoláním literátům, pokud si zvolili za jeden „cíl“ svého života literaturu obroditi, nebo novou, lepší literaturu stvořiti, literatuře vykázati pravé místo v životě. Ale i největším milovníkům literatury může být literatura jen cílem podružným, tedy jen prostředkem. I těm, jimž literatura stala se takřka životem, jest žítí vedle literatury ještě život skutečný, neliterární, a běda jim, jestliže tento vlastní život zanedbali! Není tedy bez významu snaha, ujasniti si pravý poměr mezi literaturou a životem, mezi životem v literatuře a životem ve skutečnosti, životem živoucím, do něhož nás postavila Prozřetelnost, abychom v něm žili, ne abychom četli a snili, abychom dobře žili, abychom žili rozumně, moudře a účelně. K této snaze bych rád přispěl aspoň několika úvahami o naší četbě studentské a našem zájmu o literaturu.

Bylo by snad žádoucí i v tomto listě věnovati trochu více pozornosti četbě, která mívá takový vliv na vzdělání, povahu a celý život studentstva. Nesmíme přehlížeti nesmírnou důležitost knihy, která se stala člověku studujícímu, budoucímu „intelligentu“, hlavním snad pramenem vzdělání.

Student a kniha, student a literatura — dva nerozlučné pojmy!

Právě na studenty ideální, pilné a nadané bývá vliv četby největší (myslím zvláště na četbu soukromou, kterou si vybírá student sám). Student své idee čerpá hlavně z literatury.

Kniha jest nám zdrojem nejbližším. Kniha jest naší společností, naším přítelem, rádcem, těшитelem, jest naší vychovatelkou; a také by měla být vším tím dobrá kniha studentovi. Dobrá kniha!

Co všechno může dáti kniha studentovi, co z něj může učiniti! Zvláště na gymnasiu, na školách středních! Dobrá kniha — i špatná kniha!

Jsou dvojí studenti. Jedni nečtou skoro nic, druhí příliš mnoho — ale obojí mívají vkus převrácený, jestliže vůbec vybírají. První bývají pohodlní, neideální, „praktičtí“, druhí ideální, ale ten jejich „idealismus“ bývá přerůzný. Málo nadaní a málo horliví studenti obyčejně neradi mnoho čtou, nejvýše tak něco lehkého, protože je každá duševní činnost brzy unavuje. Nadaní a horliví, kteří mají cíle vyšší a odvážnější, čtou obyčejně zase mnoho, čtou vedle belletrie a poesie i literaturu vědeckou, filosofickou, meditující, náboženskou — označil bych ji slovem: vážnou nebo „vzdělávací“.

Slýchal jsem a četl jsem to také kdesi, že se student nemá tak záhy obírat filosofii a filosofováním, že má s takovými příliš vážnými úvahami počkati. Mínil-li se: „filosofii“ zmatenou, nejasnou, pochybnou, atheistickou, souhlasím; neboť ta může hlavu studentovi jen poplésti, všechny pojmy jeho zmásti a zatemniti, ta nutně plodí zmatek, rozervanost a nespokojenost a všechno uvádí v nejistotu. Místo, aby duši lačné a po pravdě a radosti toužící podala zdravý chléb života, zbavuje ho pevné opory v životě, olupuje ho o nutnou jednotu a tím i o základ a sílu charakteru, zanechává v duši nesmírnou prázdnotu, opuštěnost a bídu. A tuto duši zpustošenou, vyprahlou, melancholickým smutkem nebo zoufalou zuřivostí a nenávistí ke všemu svíranou, kterou trápí ustavičný hlad a palčivá žízeň, obestírá potom abstraktními mlhavinami, chorobnými sny nebo něčím ještě horším; a stálou žízeň její mírní alkoholem, který sice na okamžik omamuje, dráždí příjemně, ale potom tím větší palčivost a neuhasitelnou žízeň zanechává. Je tu jakási osudná souvislost mezi moderním alkoholismem a moderní, chorobnou lítě-

raturou, literaturou „krásnou“ i literaturou „filosofující“. Čtení, které jen dráždí a rozrušuje!

A když přečteš pár těch svazků
s tmavou ořízkou neb zlatou,
uvidíš, jak filosofům
divně myšlenky se matou.

(Twardowski.)

Hledání pravdy v tomto babylonském zmatku s počátku zvětšuje trapnou žízeň po pravdě, potom působí závrť a na konec smysl pro pravdu vůbec otupuje.

Ale co dělají, když pochybnost je tu, když otázky naléhají, a duše žízni po pravdě, které jí nikdo nepodává? Kdo uhasí tuto žízeň palčivou? Kdo zodpoví otázky, které, byvše jednou vyvolány, nedají se jen tak od-
býti? Otázky nejvnitřnějšího života a otázky věčnosti, otázky, na nichž zá-
visí život člověka více než na školním prospěchu. A ty otázky jsou tu, vy-
volává je život, vyvolává je škola všelijakými narážkami.

Většina z nás studujících — středoškolských i vysokoškolských — jest ve stavu hledání, na cestě často nejisté a nebezpečné, většině z nás je kniha průvodkyní na té cestě. A mnozí snad jsme až příliš spoléhali na tuto prů-
vodkyni.

My, kteří studujeme, chtějíce věděti, jsme nuceni přesvědčovati se o obojím: brzy o tom, že jsme hrozně nevědomí, že nám nesmírně mnoho chybí, že musíme stále studovat a se vzdělávati, že mnoho ještě potřebu-
jeme zvědět a poznati, . . *) brzy zase o tom, že vědomosti sebe větší nás nespasí, že nejsou ničím proti svatému životu. Vědění jest potřebné, ale v ukojení pudu po věděni, v ukojení pouhé zvědavosti není vlastní význam pozemského života. „Vědění tvé má býti svítilnou k správnému životu. Co by ti prospělo všecko věděti, kdybys při tom nežil tak, jak žítí máš?“ „Za nutnou podmínku pravého vědění žádá již Plato očištění duše od všeliké vášně; neboť jen duší čistou může člověk pojmuti a pochopiti čisté, prav-
divé, věčné.“

„Příliš veliká vědychtivost snadno škodlivě rozptyluje a zle klame a svádí. Plato míní, že úplná nevědomost není největším neštěstím, že daleko zhoubnějším než nevědomost jest nespořádané mnohovědění. Mou-
drým jest tedy, kdo touží po vědomosti, pokud jest pravému blahu člověka nějak prospěšná,“ praví T. Pesch ve výborné knize „Christliche Lebensphi-
losophie“. A dále: „Důležité jest poznati pravdu a skutečnost tak, jak jsou. Smyslové poznání a pouhé domněnky nám nestačí. Abychom poznali, co nám prospívá, třeba nám vystoupiti od smyslového k nadsmyslovému. Při tom pak třeba se modliti a živou lásku k pravdě v srdci udržovati. Učené řeči velmi často více překáží než pomáhají.“ „Pravdu chtějí všichni, ale velmi mnozí jen z bezmezného sobectví pravdy hledají; odtud ta neko-
nečná směsice (Wirrwar) různých mínění.“ „Duše s prostomyslností Boha hledající osvěcena bude světlem božským; to má pro poznání pravdy větší cenu než lidské úsilí.“ Ale i k tomu jest třeba námahy a obětí. „Pravda chce býti vybojována; pravda chce býti protřpěna.“ Cesta k pravdě bývá trnitá, proto ne všichni k ní dospívají. „Nedej se zaraziti pouze početnou převahou jinak smýšlejících. „Nic,“ praví Goethe, „není protivnějšího než majorita; neboť sestává z nemnoha silných předáků, ze šibalů, kteří se při-
způsobí, a z množství, které se za nimi valí, samo nevědouc ani v nej-
menším, co chce.“ A Schiller: „Většina jest nesmysl; rozum byl vždycky

*) „Málokterí vědí, co člověk potřebuje věděti, aby věděl, jak neskončeně málo ví.“ (T. Pesch.)

jen u málokterých.“ — „Srdce má své důvody, o nichž rozum neví ničeho. Odtud známé faktum, že srdce (vůle a náklonnosti) člověka má vliv na celý system jeho myšlení.“ To platí v dobrém i špatném smyslu. Člověk, jehož snahy a úmysly nejsou čisté a nezištné, nebude přístupný každé pravdě. A naopak zase svatost dovede propůjčiti člověku pokornému velikého ducha. Přčetní svatí jsou nám důkazem, k jaké výši rozumu a chápavosti povznáší hluboká víra a život podle víry. Byli svatí, kteří četli jen Písmo sv., kteří nestudovali, a přece vynikali úsudkem tak jasným a bystrým ve všech otázkách, že jejich odpovědi úžasem naplňovaly učené. „Dobrý život činí člověka moudrým podle Boha a zkušeným ve věcech mnohých,“ čteme v „Následování Krista“ Tomáše Kempenského (I., IV. 2.). A podobně Smiles v „Charakteru“ (asi na počátku str. 10.): „Zdravý rozum, vycvičen školou zkušeností a nadšen dobrotou srdce, stává se na konec praktickou moudrostí. Dobrota srdce zahrnuje v sobě nejvyšší moudrost, dobrota činí lidi moudrými.“ Sv. Vianney, prostý chudý farář, na př. byl člověk možno říci nevědomý, neměl žádných rozmanitých a rozsáhlých lidských vědomostí. „Ale měl — a to nahrazuje vědu a v případě potřeby zkušenost — víru, která vše prohlédá a všechno ví. Měl velikou praktickou moudrost, hluboké porozumění cest Božích a bídy lidské, podivuhodný ostrovtip, jistý a rychlý přehled, volný, správný, pronikavý úsudek. Kromě toho byl nadán nadpřirozenou pamětí, jemným taktem a schopností pozorovací.“ — Slova jeho byla uchvacující. Duch jeho dodával slovům nejobyčejnějším nevyrovnatelnou správnost, prostotu a dovednost, praví jeho životopisec Mounin, který s ním obcoval. („Duch ctih. sluhy Božího J. M. Vianneye.“) „Velmi často nepovědomé tušení, přirozený takt snáze uhodne, co jest správné, než vědomé přemítání; často teprve uvažováním blud počíná,“ praví zase T. Pesch. „K pravé vědě možno dospěti jen tomu, kdo pravdu miluje. Tisíce slídiců číhá na tvé stopy, pravdo; ale ty tichým krokem procházíš uprostřed nich“ nezpozorována! — „Pravdy, kterou poznáš, použivej i prakticky. Mnoho vědění bez skutků jest jako mrak bez deště. Jen tam jest jistotně vlastnictví pravdy, kde k poznání přistupuje i život podle pravdy.“ (Pesch, Christliche Lebensphilosophie, ve 4. a 5. kapitole.)

Uvedl jsem tu řadu citátů. K čemu? Zase jen jako látku k přemýšlení, neboť v tom jest jejich význam. „Cena sentencí — abych ještě citoval Pesche — záleží v tom, že povzbuzují k přemýšlení; kdybychom je četli (jako román) bez přerušení, nabudeme dojmu, jako bychom se procházeli sbírkou mědirytin; dojem stírá dojem.“ A ještě jeden citát pro hořejší citáty: „Mysli, co velicí muži myslili, ale nepřestávej sám mysliti!“ —

Mnoho čtení nesoustavného a roztržitého jen ducha rozptyluje, znepokojuje a zbavuje ho jednoty nutné k životu. „Přestaň se přespříliš sháněti po vědomostech, protože se v nich tají mnoho roztržitosti a zklamání... Jest mnoho věcí, jejichž znalost duši prospívá buď málo nebo nic. A bláhový, kdo se stará o jiné věci, nežli o to, co jest mu ke spasení. Mnoho slov nenasycuje duše, ale dobrý život občerstvuje ducha...“ napomíná ctih. Tomáš Kempenský v „Následování Krista“ (I., II. kap.) „To jest nejvznešenější a nejprospěšnější četba: pravdivě poznávati sebe sama a sebou pohrdati.“ (I., II. 4.) „Nesmírná to pošetilost, že nedbajíce pravd užitečných a potřebných, schválně se sháníme po takových, které leda ukájejí zvědavost a jsou škodlivy.“ „Čím jest kdo v sobě usjednocenější a čím prostější jest jeho nitro, tím více vznešených pravd chápe bez obtíže, protože se mu dostává osvětlení rozumu shůry. Čistý, prostý a pevný duch, ať podniká děl sebe více, přece není roztržit, protože všechno koná ke cti a chvále Boží a prost jsa vši sebelásky, v ničem nehledá sám sebe. Co ti více překáží a více tě obtěžuje než nezřízená

žádost tvého srdce?“ (I., kap. III.) „V tomto životě . . . všechno naše rozumování jest obestřeno jakousi mráкотou. Pokorné sebepoznání jest spolehlivější cestou k Bohu než umělé hloubání.“ (Tamtéž.) Kdo čte a studuje všechno, co ho na okamžik zaujme — a někoho mnoho věcí někdy zajímá — kdo chce všechno vědět, všechno poznat, ke všemu přičichnout, všechno přechytit a studovat, — ten se dožije na knihách trpkého zklamání, ten se oloupí i o to, co měl, a získá jen zmatek, chaos představ a pojmů neurčitých, nejasných a nejistých, ztratí oporu života, ztratí jednotu a stane se nešťastným, nestálým a neklidným dilettantem; o všechno jeví zájem, ale jen chvilkový, neboť sám nemá o ničem pevných zásad a ničemu se nevěnoval zcela, o všem umí mluvit a psát, ale nic hluboce neproniká, se vším si jen zahrává, poletuje po povrchu; chtěl všechno získat a zatím všechno ztratil; má všechno a dohromady nic. Takový člověk může být vtipný, nadaný, obratný, šetřlivý, „vzdělaný“, „intelligentní“, spisovatel plodný a čtený, může mít svižný sloh a být dobrý řečník — umí pěkně mluvit, snad i krásně snít, ale neumí tak krásně žít; v životě je třtina, duch popudlivý, nestálý a neklidný, nedůsledný a nejednotný, sobecký a malicherný. Nemá jednoty, nemá silného charakteru. Nedovede si představit život intelligentního člověka, za jakého se má, bez požitků a tížádsti. Příliš mnoho četby, četba bez ladu a skladu rozptyluje ducha, roztrhává a rozbíjí síly duševní. Jen v jednotě jest síla. Jen duch upřený na jednu velikou ideu života, duch směřující k Jednotě, duch v sobě soustředěný může plně žít a vykonat něco velikého v životě. Kdo chce jít příliš do šířky, nemůže jít do hloubky, co získá na šířce vědění, ztratí na hloubce a na síle, jasnotě a jistotě, a tak snadno zpovrchní. Stává se těkavým, přelétavým, roztržitým, nespokojeným; stále hledá něco nového a nic ho nemůže upoutat tak, aby se tomu věnoval celou duší, celou energií a s nadšením; a bez nadšení ta práce mnoho nevydává. Nemůže ani na všechno stačit, začíná desatero prací najednou a žádnou nekončí, má plnou hlavu myšlenek, ale nic u něho není prohloubeno, upevněno, ujasněno, uceleno; dává se ovládati rozmarem a chvilkovou zálibou a tak promáří nejlepší část svého života a vyplývá síly své i svůj zápal na věci malicherné a neužitečné. Vzpomínám si tu na výrok Tolstého z Kruhu četby: „Méně čtěte více myslíte!“

Příliš mnoho četby bez ladu a skladu (mám na mysli beletrii, poesii, filosofii i vědu) také pamět otupuje a připravuje o jasný zdravý úsudek. Výsledek takové četby bývá chaos, zmatek v pojmech a úsudcích, a následkem toho i nejasnost a neurčitost ve stylu: neschopnost jasně myslit a jasně a stručně se vyjadřovat. Takový spisovatel pak se snaží uchvacovat jen umělým, strojeným stylem nikomu nesrozumitelným, protože jasně sám neví, co říci chce; a takový čtenář zase se dává strhovat více slohem než obsahem, obsah a myšlenky na něho tak nepůsobí jako zvuk slov, protože není schopen jasně a klidně myslit. Nejasný sloh nejlépe vyhovuje jeho chaotickým představám a konfusním pojmům.

A co je dnes literatury, která všechny pojmy mate a převrací, která všechno mlhou zatahuje. Nemyslím stil, který je určitý, nejasný a tajemný proto, že vyjadřuje tajemství. Mám na mysli literaturu, která nás vleče zmatenou mlhou slov, která nás chce těmi slovy utlouci a přesytiti, a která jen zasmušuje a rozrušuje. A „co zasmušuje a rozrušuje, jest nepřítelem božského pokoje,“ praví krásně Bloy v „Chudé ženě“. Co tu literatury, která plete náboženství s uměním, umění s filosofií, vědu s lidskými domněnkami a výmysly — literatury „krásné“ i „filosofické“, která chce lidstvo osvěcovat a zatím sama neví, co chce, která podává lačným duším výplody chorobné obraznosti a všelijaké mlhaviny, když jest nám tolik potřebí určité

a jisté pravdy života! Co literatury chorobné, nemocné, perversní, dýšící morem a smrtí, ubíjející čistou a prostou radost ze života. A jak velice tato literatura znechutila prostý a zdravý chléb života! Místo stravy prosté, zdravé a výživné hledáme stravu uměle připravovanou, po níž není žádná síla, hledáme dráždidla, která seslabují.

Jen čistá a jasná duše může nám dáti výtvary čisté a jasné. Poetická tvorba mnohých spisovatelů jest jen výronem jejich choré duše. A právě tito lidé duševně choří bývají zamilovanými autory naší mládeže.

(Dokončení příště.)

JAN NEP. SANDA:

Jsou chvíle

(Václavu A. Makovcovi.)

Jsou nálady dusných, dumavých chvil . .
jsou podzimky duší — nepohody chmurné
pro brázdy s kamením, jichž nikdo neosil —
bezradně ležící pusté.

Jsou chvíle také divně neurčitých tónů
sychravých dnů a padání mlhy —
do spěže srdce železná buchají zvonů —
— trhají zlonosné mraky.

Jsou chvíle tklivých rozechvění žárných,
kdy duše tetelí se jimi spítá v blahu
o rájích vysněných a marných
pohádky nadšeně přede.

Jsou chvíle divné — —
Duše resonují.

J. V. M.:

Vzpomínka.

Zas vzpomínky se derou v mysl nové,
zas upomínka ve dny letní bílé,
ach, překrásní to blaha byli snové,
již nevrátí se nikdy ony chvíle?

SVAT. HOSKOVEC:

Touha po minulosti.

Zmizelé a zašlé časy,
duch můj po vás touhou plane,
časy luzné, plné krásy!

V duši moji uschované
vášně, lásky plam se nítí,
kdy, kdy poklid zas v ní skane?

Srdce moje vás chce miti,
vábných snů to pestré kvítí;
po vás jenom naříká si,
zmizelé a zašlé časy!

O novostavbách českých vysokých škol v Praze jednalo se v pilných návrzích prof. Drtiny, Hráského a Velicha na říšské radě. V pilném návrhu tom mluví se o nedostatečnosti nynějších budov vysokoškolských a žádá se urychlení jich novostavby. Akademický senát české university v Praze podal již před 9 lety ministerstvu kultu a vyučování obšírně odůvodněnou prosbu o provedení novostaveb, nutných pro českou universitu. Tato akce, trvající tudíž již 9 roků, měla dosud onen jediný výsledek, že opatřena byla k novostavbám pouze potřebná stavební místa a položen základní kámen kolejní budovy pro fakultu právnickou a theologickou r. 1908 na oslavu panovnického jubilea. Ale od té doby se nestalo ničeho. Podobně má se s fakultou filosofickou, pro niž zakoupeno bylo stavební místo v assanačním obvodu, ale průtahem jednání se stalo, že dosud nebyl vypsán ani konkurs na náčrtky novostavby. Na fakultě medicínské jest nedostatek vhodných místností obzvláště citelný. Již před 23 lety slíbil ministr vyučování Gautsch dvornímu radovi Pavlíkovi, že za dva roky postavena bude nová gynaekologická klinika a do dnes se tak nestalo. Dosud leží u ministerstva stavební akta bakteriologického ústavu Hlavova, přístavby kliniky chirurgické, oční, nového ústavu pathologicko-anatomického, ústavu pro soudní lékařství, hygienického a fysiologického. Také na české technice v Praze nejsou poměry lepší. Česká technická vysoká škola v Praze byla ode dávna vzhledem na počet posluchačů nejlépe navštěvovanou školou v Rakousku: v posledním desetiletí se počet posluchačů

ztrojnásobil a činí nyní přes 3000, pro které není nejen přednáškových síní — jest konáno přes 300 přednášek — nýbrž ani kreslírny, laboratoří, dílen a místností pro pokusy. Stavba těchto nutných místností je stále protahována, a poněvadž také provisorní místností v 10 činžovních domech, získané za drahé peníze, naprosto nedostačují a se nehodí, nastaly pro studující takové neblahé poměry, že ve svých studiích jsou poškozováni. Pražská technická bibliotheka je z nejstarších a největších v celé Evropě a má mnohá kniha nesmírnou cenu. Tato knihovna jest umístěna v místnostech nedostatečných, jež nemohou býti ani rozšířeny, ani se jich nedá řádně využít, mimo to, ačkoliv technická knihovna je společná oběma pražským vysokým školám technickým, nemohou ji posluchači české techniky používat, ježto jest umístěna v místnostech německé techniky, kam přístup českým studentům nejednou násilně byl zabráněn — pročť umístění její na neutrální půdě jeví se býti nezbytně naléhavou nutností. Z těchto všeobecných, krátce naznačených důvodů byl podán na říšské radě tento pilný návrh: „Vláda se vyzývá, aby učinila vše, by provedeny byly potřebné novostavby: 1. kolejní domy pro českou universitu v Praze na bloku IV. a X. způsobem vyhovujícím potřebám vědeckým a důstojnosti státu stejně jako důstojnosti jediné university českého národa a to s největším urychlením, jakého vyžadují potřeby vyučovací. 2. Aby na stavbu ústavu pro hygienu a fysiologii zakoupena byla potřebná staveniště a zároveň urychlilo se schválení finančního plánu pro novostavbu

pathologicko-anatomického ústavu. 3. Aby na stavbu české techniky získala se staveniště pro novostavbu výhodná. 4. Aby neprodleně počalo se se stavbou pro jednotlivá oddělení české vysoké školy technické v Praze, jakož i budovy pro společnou knihovnu obou technických vysokých škol v Praze. — O nutnosti nových universitních budov rokovalo se též na schůzi studentské a přijata byla resoluce: „Posluchači české university v Praze, shromáždění na manifestační schůzi v sále lázeňském 10. května t. r., protestují proti oddalování novostaveb české pražské university a připojují se jednomyslně k pilnému návrhu, podanému v těchto dnech posl. Drtinou, Hráským, Velichem a soudr. v poslanecké sněmovně. Celý stav české university není jenom bolestí české obce akademické, sboru professorského a studentstva, nýbrž i „evropským skandálem“, jak místnosti university pražské už před čtvrt stoletím nazval rakouský ministr. Shromáždění žádají tedy, aby vláda v době nejkratší podle své povinnosti i v zájmu své pověsti odstranila neudržitelný stav české university.

Valná hromada „České Ligy akademické“ konala se 1. května za četné účasti členů i vzácných hostů, z nichž uvádíme prof. dra. Kordače, škol. radu dra. M. Kováře, dra. Mazance, říš. poslance V. Myslivece, spisovatele V. Bitnara, ing. Pospíšila a j. Předseda spolku ing. C. J. Gája zahájiv uvítáním přítomných jednání, poukázal v úvodní své řeči na význam činnosti spolkové za min. správní rok, načež udělil slovo jednatelem, jenž přednesl obšírnou zprávu jednatelem, jež uveřejněna jest v příloze časopisu, ve výroční zprávě. Ke zprávě jednatelem vyžádal si slovo kol. Drobný a poukázal na to, že dosud nebyla vyřízena žádost za „ručenky“ do městské knihovny, ač již před vánocemi byla městské radě pražské podána a vybízel výbor, aby žádost tu nepustil se zřetele. V další své řeči projevil přání, aby katolický tisk český více pozornosti věnoval činnosti spolkové a „Stud. Hlídce“. Zpráva pokladní schválena byla bez debatty a výboru uděleno absolutorium. Kol. Trčka poukázal pak ve zprávě knihovní na nedostatek spolkových místností, jež nedovolují již dalšího rozšíření knihovny. Načež prof. dr. Kordač prohlásil, že bude podporovati snahu výboru po rozšíření knihovny, jakož i opatření vhodné místnosti pro knihovnu a doporučoval výboru, aby se obrátil na slav. ordinariáty se žádostí o darování knih. Po schválení zpráv jednotlivých funkcionářů a schválení rozpočtu příjmů a vydání na běžný rok provedeny volby výboru do něhož zvoleni: předsedou Ph. C. J. Bartoš, místopřed. Ph. C. J. Trčka, jednatelem J. U. St. V. Vičánek, pokladníky J. U. C. V. Waschko a Ph. St. J. Novák, knihovníkem

Ph. C. Navrátil, zapisovatelem J. U. St. Plch, novinářem Ph. C. Fiala a správce domu Ph. St. Reiniš. Nově zvolený předsesta v delším proslovu nastínil pracovní program, v němž zvláště vytkl momenty utužování styků se středoškolskými studenty, provozování slovanské vzájemnosti a konání příprav pro založení spolku katolických posluchaček universitních, podobně jak tomu jest ve Vídni. O pracovním programu tom rozvinula se živá debatta, kterou zúčastnili se pp. dr. Mazanec, říš. posl. V. Myslivec, ing. Pospíšil, kol. Drobný, Gája, Trčka, Mohorič, Petrželka a j. Přebatě o stykách studentů středoškolských s vysokoškolskými doporučováno pořádat každoročně sjezd studentský, zřizovat prázdninové odbočky Ligy, k čemuž podnět dán již společně s bohoslovci na Moravě a utvořiti ve spolku zvláštní odbor který by styky se středoškolskými stále udržoval. Při jednání o slovanské vzájemnosti zdůrazňováno, že řešení slovanské vzájemnosti jest pouze tenkrát možné když přihlíží se na náboženské názory slovanských kmenů a usneseno pěstovati praktickou vzájemnost tím, že podobně jako loňského roku budou studovati členové naši na slovanských universitách ve Lvově a Záhřebu. Když přikročeno bylo k volným návrhům, přimlouval se kol. Drobný za spolupráci Ligy se spolkem Arnošta z Pardubic. K témuž bodu mluvil pak prof. Kordač a kol. Vičánek, který navrhuje, nyní, když oba spolky sídlí v jednom domě společně užívání knihovny a čítárny. Na návrh kol. Drobného zvoleni byli pak z obou spolků delegáti do přípravného výboru pro ustavení slovinského spolku katol. akademiků, jehož valná hromada konati se bude o svátcích svatodušních. Dr. Mazanec poukazuje pak na nutnost součinnosti kleru s inteligencí a doporučuje k společným poradám bohoslovců s akademiky sjezdy na Velehradě. Posl. Myslivec pak v delší hluboce procítěné řeči vybízí členy k intensivnější práci mezi lidem. Na konec navrhuje ještě kol. Pírko zřízení pěveckého sboru a kol. Jirásek nabádá členy k hojnému vstupování do tělocvičných jednot „Orlů“. Když pak přednesl kol. Mohorič pozdrav od slovinských spolků „Danice“ a „Zarje“ a kol. Petrželka od chorvatského spolku „Domagoje“ byla zdařilá tato valná hromada vřelým apelem ku spolupráci předsedou skončena. Ze schůze této, jejíž důstojný průběh byl obsahově i myšlenkově prohloubený, odnášeli si účastníci ty nejkrásnější dojmy.

Fakultní schůze posluchačů české fakulty medicínské konala se v polovici dubna a jednalo se na ní o vládním návrhu pojišťování nemocenského. Dr. K. Helbich ve své řeči objasnil, na jakém pro lékaře škodlivém základě spočívá změna vládního návrhu o nemocenském pojišťování. Vylíčil význam jeho pro medika

jakožto nastávajícího lékaře a dokázal, jak by uskutečněním zákona i věda lékařská trpěla. Načež byla po debatě přijata resoluce: „Posluchači lékařství na české universitě pražské shromáždění na fakultní schůzi dne 12. dubna 1910 prohlašují: Uznáváme požadavek lékařských organizací, aby roční příjem 2400 K tvořil mez, nad kterou jest každé pojištění na lékařskou pomoc nepřipustné za spravedlivý; poněvadž nabyli jsme dále přesvědčení, že by neuzákoněním tohoto požadavku utrpěl lékařský stav, jehož součástí se cítíme, těžkých škod hmotných, mravních a vědeckých, usnášíme se za dobytí uvedeného požadavku solidárně s korporacemi a organizacemi lékařskými postupovat a bude-li potřeba kázat, za něj ze všech svých sil až do krajnosti i bojovat.“ Poněvadž však ve výboru pro sociální pojišťování přijat byl 18. dubna návrh subkomitétu, aby příjmová hranice osob, jež do pojištění mají býti pojati činila, 3600 K ročně, postavení jsou medikové a lékaři před otázkou, jak další kroky k vyřízení své žádosti zařídit.

Sjezd českého studentstva v Brně konal se ve dnech 6.—8. května. Zahájen byl uvítacím večírkem a causerii dra. Lederera o Björnsonovi ve velké dvoraně Besedního domu. Sjezdu zúčastnili se delegáti českého studentstva z Prahy, Moravy i Vídně, jakož i delegáti studentů chorvatských, srbských, slovinských, ruských a rusínských. Také professorský sbor vysokých a brněnských středních škol zastoupen byl svými delegáty a též několik poslanců bylo přítomno. Druhý den sjezdu vyplněn byl poradami v sekcích a odborech. Sekce ty jsou: sociální, studentstvo po absolutoriu, české studentstvo a vysoké školy v Rakousku, organizace českého studentstva a studentská otázka slovanská. Výsledky práce v sekcích předneseny v plenární schůzi, kdež mimo několik resolucí o sociálním postavení českého studentstva byly přijaty resoluce, v nichž se žádá: Zřízení studentské pracovní bursy a statistické studentské kanceláře, připuštění žen k veřejnému studiu na vysokých školách a ku všem veřejným úřadům, brzká zákonná úprava spravedlivé služební pragmatiky pro státní zaměstnance, rozmnožení míst pro právníky, reforma správních a policejních úřadů a nahrazení soudců-laiků právníky, zrušení kollejného a tax za rigorosa a promoce, odstranění maturitní zkoušky, zřízení obchodního a kulturně-technického odboru na české technice v Brně, zřízení zvěrolékařské vysoké školy a vysoké obchodní školy v Praze, proměna zemědělského oddělení na české technice v Praze samostatnou vysokou školu a přípravné práce ku zřízení české školy politické. Dale přijata resoluce, v níž žádá se zavedení povinného obsáhlého vzdělání paedagogického pro kandidáty professury, pro učitele obecných

škol žádáno přípravné vzdělání ve dvouletých koedukačních vysokoškolských paedagogických akademiích s vlastní samosprávou a „svobodou vědy“, zřízení samostatné rusínské university ve Lvově a zřízení soukromé slovanské školy v Praze ku povznesení hospodářského poměru mezi jednotlivými slovanskými národy. Samo sebou se rozumí, že sjezd neobešel se bez u nás už příliš sevšednělé resoluce pro odluku theologické fakulty od svazku universitního. Mělo se jednati též o resoluci proti zasahování klerikalismu ve vyučování na středních školách, ale vládní komisař nepřipustil jednání o této věci, proti čemuž ozvaly se bouřlivé výkřiky odporu. Náhradou za to usnesli se pokrokoví studenti podporovat šíření česko-židovského hnutí v zemích koruny české a vysloveno přání, aby židům dostalo se stejných práv a povinností s ostatními Čechy (!). Studentská organizace česko-židovská má býti sice považována za menšinovou, ale přispívati na ni mají židé i nežidé (!!). O tom, jak studentstvo „pokrokové“ usneslo se na jedné straně obmezovati práva katolíků, na druhé straně však hnutí židovské podporovati, píše brněnský „Hlas“: „Že sjezd neodpustil si útoku na církev, dalo se očekávati již z toho, že se konal pod praporem česko-židovským. Na návrh Sternův (česká jítřenka lepší budoucnosti?) přijata resoluce, aby „veškeré naše školství a vysokoškolské zejména bylo neodvislé od vlivů církevních, aby byla zaručena úplná volnost vědeckého zkoumání a provedeno úplné odcírkevnění a zlaicisování našeho školství, především důrazně žádá odloučení theologické fakulty od university, ježto spočívá na stanovisku plně nevědeckém a církevně dogmatickém, nesleduje cílů ryze vědeckých ani nestranně náboženských, nýbrž je uzavřena v úzký rámec dogmat a zájmů vždy jedné církve. Při filosofické fakultě budiž zřízena stolice srovnávací vědy náboženské.“ Jako by Sternům v Rakousku někdo sahal na jejich školství. Po školách křesťanských jim ovšem nic není, ale drzost židovská jest již příslovečná, ať je německá nebo česká. Studentský sjezd v Brně konal se vůbec ve znamení jerišských trub. Předsedou byl žid Hauser, slavnostním řečníkem při pátečním večírku žid Lederer (za křesťany mluvil posl. dr. Stránský), v sekcích měli hlavní slovo židé Beck, Stern a j.“ Že židů na sjezdu bylo neobyčejně mnoho vidno i z toho, že u příležitosti studentského sjezdu konala se v hotelu Slavia též schůze českožidovských pracovníků na Moravě, jež byla velmi hojně navštívena, jako píše „Čas“. Po schválení těchto resolucí promluvil ke sjezdu posl. Masaryk a Hajn. Večer pak byla uspořádána přednáška doc. dr. K. Absolona o problemu podzemní řeky Punkvy. — Třetí den sjezdu konána

manifestace pro zřízení druhé české university v Brně. Navštívena byla četně. Pražskou universitu zastupoval na ní J. M. rektor Král, pražskou techniku v zastoupení rektora posl. prof. Velich, brněnskou techniku J. M. rektor Zvoníček. Přijata resoluce, by ihned zřízena byla česká universita v Brně a brněnská technika doplněna patřičnými odbory a laboratořemi. Po řečech zástupců studentstva jihoslovanského, zvláště slovinského, dále rusínského přijaty resoluce za zřízení slovinské university v Lublani, rusínské ve Lvově. V této resoluci žádá se dále, aby slovinskí docenti mohli se habilitovati na universitě pražské a aby uznána byla úplná reciprocita university záhřebské. Za říšské a zemské poslance všech stran českých na Moravě přednesl projev J. Exc. posl. dr. J. Záček. Z jeho slov vyznívalo, že zřízení české university v Brně jest již jen otázkou krátké doby. „Poslední kapku krve bych za to dal, že my všichni, co jsme zde, dočkáme se zřízení české university v Brně“ — pravil dr. Záček. Pro zřízení university v Brně vyslovili se ještě rektori dr. Král a Ing. Zvoníček, jakož i říšský posl. prof. dr. Velich a dr. Bulín. Konečně byl schválen projev sympathiis pilným návrhem posl. Drtiny, Hráského a soudr. stran moderního vybudování českých vysokých škol v Praze.

Věstník spolkový. První členská schůze Č. L. A. po svátcích velikonočních konala se dne 14. dubna s přednáškou našeho člena Fr. Noska na thema „Peníze a cenné papíry. Část I.“ V úvodě poukázal přednášející k některým problémům hospodářsko-politickým, které jsou s to upoutati naši pozornost a vyvolati otázku po jejich výkladu, načež podal definici peněz, jakožto onoho statku, který slouží jako všeobecné měnidlo, platidlo, míra a uchovatel hodnot. Kdežto na nižších stupních hosp. vývoje užívalo se jakožto peněz různých statků (tak sůl v Habeši, datle v Arabii, tabák ve Virginii) je se vzrůstajícími styky mezinárodními třeba hledati nějaký statek, který má všeobecně uznanou hodnotu směnnou, jak tomu je zejména při zlatě a stříbre, které se tak přiměřeně upravují, aby pohodlně se jich v oběhu používati mohlo, tak že docházíme k otázce technické úpravy peněz k mincím, které definovány jakožto kusy drahého kovu, co do váhy a ryzosti přiměřenými známkami státní autority ověřené. Zde podán výklad o mincích kurrantních a mincích drobných a poukázáno k tomu, jak nepřetržitou těžbou zlata i stříbra zásoby jejich dále se množí oba kovy ve své směnné hodnotě zvolna klesají a naznačeno, kterak se v průběhu dějin různě utvářel vzájemný poměr směnné hodnoty obou drahých kovů (relace). Po skončení přednášky vznesl koll. Sedlák dotaz o vysvětlení kolísání kursů mincí zahraničních, což zodpověděno

tím, že se kursy směnek znějících na cizí místa platební mění a tedy dle jejich kursů se i hodnota cizích mincí posuzuje a k dalšímu jeho dotazu o povaze rakouských mincí drobných prokázáno početně, kterak mince drobné obsahují méně drahokovu, než na kolik zní jejich nominální hodnota a naznačeno, kterak si to možno vypočísti. — Část II. uvedené přednášky podána na členské schůzi dne 21. dubna, kdy podán výklad o měně jednoduché, ať již zlaté nebo stříbrné, a po té měně dvojité a to úplné, kde vzat za příklad francouzský bimetalismus po roce 1803 a naznačeno, jaké byly jeho vlivy na oběh mincí z jednoho nebo druhého drahokovu, když se na světovém trhu odchýlila relace obou kovů od relace zákonem předpokládané. Stala se také zmínka o návrzích na zavedení mezinárodního bimetalismu a podána kritika dvojité měny úplné. Po té přistoupil přednášející k pojednání o náhradách za hotové užívání peněz, z nichž první je bankovka, která je slibem výplaty určitého obnosu drahokovu, a druhou je státovka, která je slibem osvobození od nějakého plnění oproti státu. Jestliže pak se bankovkám odejme směnitelnost za drahý kov a tyto po případě státovky prohlásí se zákonné platidlo, vzniká měna papírová, jejíž vznik, vzrůst a účinky na veškeren život hospodářský byly naznačeny. Když pak přednášející zodpověděl dotaz koll. Sedláka, pokud se týká právní možnosti převýdaje papírových peněz, byla schůze po proslovu koll. Drobného, který poukázal k tomu, že odstupující předseda Č. L. A. koll. Gája již po tři léta věnoval spolků své síly činnosti svou ve výboru, doslovem předsedovým skončena. — Dne 12. května konána první členská schůze Č. L. A. v novém správním období s přednáškou našeho člena Frant. Noska, která byla třetí částí cyklu zahájeného již v uplynulém správním období. Přednášející zrekapitulovav stručně obsah prvních dvou přednášek ukázal na vzniku a průběhu rak. měny papírové před 1811 hospodářského účinky převýdaje papírových peněz a naznačil, jaké obtíže stavěly se neustále v cestu opravě soustavy měnové v Rakousku až do r. 1892, kdy provedena oprava valuty a zavedena nynější zlatá měna. Po té přistoupil přednášející k pojednání o další důležité náhražce užívání hotových peněz, ku směnce, jejíž historický vznik vylíčen, načež naznačeny se stanoviska platného práva rakouského essentiální podmínky platnosti směnky a vysvětlena povaha indossamentu.

Vyznamenání. Známý spisovatel katolický a bývalý člen výboru České Ligy akademické Ph. Dr. Jos. Kratochvíl poctěn byl cenou České Akademie pro vědu, slovesnost a umění za svoji knihu „Dnešní otázky filosofické“. Upřímně gratulujeme!

Naše rovy. Z řad našich odešel nám přítel Frant. Čunát, kand. učitel; vypustil 21. dubna ve Voseku u Milevska v náručí rodičů čistou svoji duši. Ideálem jeho bylo státi se učitelem nejen dětí, ale i lidu, z něhož vyšel. Se stromu života spadl květ v jarním rozpuku. Requiescat in pace!

Z Čáslavě. Letošního roku se ujala „Studentská Hlídka“ také na našem ústavě, na gymnasiu. Vítáme „St. Hl.“ rádi, poněvadž jest to časopis katol. studentstva důstojný a přáli bychom si, kdyby vycházela častěji. Co se týče poměrů na našem ústavě, musíme říci smutnou pravdu, že i u nás jest většina studentstva „pokrokářská“, z tábora Macharova, jehož spisy se hojně čtou od tertie až do oktávy. Dalo by se o tom mnoho psáti, na př. jak se u nás ti „pokrokoví páni“ chovají na veřejnosti a jak ten svůj pokrok dávají na jevo, ale prozatím budeme raději mlčeti. Jest to smutné, že mezi studentstvem, budoucím to výkvětem národa, panují takové poměry. Chceme pro „St. Hl.“ všemožně pracovati a učiniti ji protiváhou atheistických a protikatolických knih a listů, které se mezi studentstvem vyskytují a čtou. Zprávy budeme podávati častěji.

J. J. D—k.

Pohled do života středoškolského. Dle dopisovatele „Českého úředníka“, č. 5., divný prý vzduch vane na leckterých ústavěch středoškolských. Na př.: na c. k. českém státním gymnasiu v Praze III. opovážil se totiž ředitel pro pořad velikonočních exercitií od 3.—6. dubna 1909 dáti vytisknouti zvláštní programy pobožností, jež rozdal profesorům i žákům. — Na c. k. reálce v Jičíně zakázal ředitel hráti v reálce tennis v neděli dopoledne „s klassickým odůvodněním“, že v tu dobu jsou „bohoslužby“ — Professorský sbor v Mor. Ostravě se usnesl, že žáci gymnasia nesmějí na přednášku Macharovu!! — — Tomuhle se pan do pisovatel diví, ale co řekne asi tomuhle?... Na jičínském gymnasiu učí přeucený pán (je Phdr.), člen kremačního spolku (plátí ročně 1 K), spisovatel (píše do „Pokrok. Listů“) atd., jenž každému (pokrokovému) studentu přeje „naprostou“ svobodu. Ale studentům katolickým? Bedlivě s „otcovskou“ vážností a starostí pátrá po čtenářích „Studentské Hlídky“!! Nemáme to panu profesorovi za zlé; chce snad „St. Hl.“ předplatiti svému synáčkovi, jenž chodí už do IV. roč. a výtečně umí shazovat bohoslovce s chodníku!! — Ale to je nám divné, že týž pan prof. nepátrá po dopisovatelích—denunciantech — „Pokrokových Listů“? Dle náhledu páně prof. bylo by toto tuze „všetečné“! — A o nic lépe není také na tamním učitelském ústavě. Svého času měl p. katecheta exhortu

o vědě a víře. Mezi jiným řekl: „Vědět věřit můžeme, víře musíme!“ Druhého dne však začal prof. dějepisu svůj „výklad“ — může-li o něm vůbec býti řeči — takto: Napsal na tabuli: $1 + 1 + 1 = 3$. . $1 + 1 + 1 = 1$. „Prvému,“ dodal „věřit můžeme, poněvadž to je věda, druhému musíme, poněvadž to je víra!“ — — Pro dneš, pane professore, vás nejmenuji, ale dovolím si vaší učennosti dáti „malinkou“ hádanku. Slyšte: I. manžel + I. otec + I. (raďte se sám upamatovat) kolik je to I.? Myslím, že chápete? — Mohl bych ale poukázat i na život pokrokových studentů, na př. na „obrázek z ulice“ o zeleném čtvrtku — ale hnusí se mi o tom dále psáti. Souhlasím tedy s p. dopisovatelem „Českého úředníka“, že divný vane vzduch na leckterých ústavěch středoškolských.

— ave —

Z tábořské reálky. Nedávno si „Čas“ pochvaloval, jak prý na reálce svítá, poměry jsou lepší, duch volnější než na gymnasiu, kde prý je všecko klerikální: žactvo, prof., ředitel a dokonce i — katecheta. (Slyšte!) Ovšem nikdo neupírá, že na reálce svítá, naopak každý musí uznati, že vše jest vysoce t. zv. pokrokové, hlavně ovšem žactvo. Tak loni jeden septimán chtěl vystoupiti z církve, poněvadž, když nechtěl se učiti náboženství, pokládaje to za věc zbytečnou, dostal nedostatečnou. Táž septima se umluvila a na Boží Tělo přišla ve všedním obleku! A letošní septimáni poslali prof. Masarykovi pozdravný telegram a tak důstojně se přiřadili k třem jiným ústavům naší milé vlasti. Vlastní původce tohoto pokrokového projevu chce se prý dostat do Arnoštovy kolleje v Praze a potřebuje k tomu protekce p. katechety! Ale to nevádí! „Budme vděční!“ jest příliš zpátečnické . . Na reálce svítá! —g—

Rozmanitosti. Prázdniny na všech středních školách počínají letošního roku 2. července a končí 8 září. První semestr příštího roku končiti bude 31. ledna a druhý semestr počíná 1. února. Obvyklé pololetní prázdniny tudíž odpadají. Ředitelé ústavů mají podati zprávu v listopadu letošního roku, jak osvědčily se změny hlav. prázdnin ve směru didaktickém a disciplinárním. Reálné gymnasium dívčí hodlá v Pardubicích po prázdninách otevřiti nově založený spolek „Božena Němcová“. Osnova ústavu přizpůsobena jest osnovám nových typů gymnasiálních. — Na Smíchově otevřeno bude příštím školním rokem dívčí lyceum. V Uhrách 200 katolických středoškolských profesorů se usneslo založiti katolický spolek professorský. — V Americe zapověděna nejvyšším školním úřadem kopaná na školách. Důvod k tomu byla surovost, s níž sport tento v Americe se provádí a četné co rok se opakující nehody A

u nás stále ještě se konají zápasy o středoškolský pohár. — Mezinárodní kongres pro hygienu škol konán bude v Paříži 2. až 7. srpna t. r. Účelem jeho jest poskytnouti paedagogům, hygienikům a všem, kdož se o školní zdravotnictví zajímají, příležitost k výměně názorův a k porovnání zdravotních zařízení v různých zemích. V čele rakouského komitě jsou ministři: R. svob. p. Bienerth, dr. G. Marchet a dr. A. Gessmann. — Ústř. Matice školská zřídí příštím školním rokem nižší reálku v Břeclavi, kde jí dávno bylo zapotřebí.

Z Hradce Králové. Jak známo z denních časopisů, biskupové čeští msgr. Hůlka a dr. Doubrava navštívili na svých visitačních cestách, jdouce za svým právem a svou biskupskou povinností, některé školy střední, aby i zde visitovali. Dne 19. dubna navštívil biskup Doubrava též naše gymnasium a konal zkoušky z náboženství, jimž přítomni byli: ředitel dr. Fr. Ruth,

generální vikář dr. A. Frýdek, kap. kanovník dr. J. Soukup a katecheta dr. R. Setina. Zkoušky dopadly k uspokojení všech přítomných a dp. katechetovi i p. ředitelovi dostalo se náležitého uznání a pochvaly. Ve slavnostní řeči zmínil se ndp. biskup o Macharoví a jeho antice. Pokrokové listy strhly nad tím rámus a dle svého způsobu hodně štvaly, jen aby z těchto visitací co největší aféru vyvolaly. Místní odbočka Spolku česk. profesorů proti biskupským visitacím protestovala. Páni professoři pletou se do věcí, které v obor jejich pravomoci vůbec nespádají a kterým také nerozumějí. Oni ať se starají o své předměty, které jim přece biskup visitovati nepřišel a nehasí to, co je nepálí.

-u-

Redakční. Pro nával látky odkládáme dokončení článku „K reformám středních škol“ do příštího čísla.

===== Věstník slovanský. =====

Ustavující valná hromada slovinského katol. spolku akademického „Dan“ v Praze konala se v neděli svato-dušní. 15. května. Již v sobotu odpoledne přibýlo z Vídně, Št. Hradce a Lublaně mnoho slovinských studentů, zástupci Chorvatů a Poláků. V neděli ráno o půl 9. hod. zúčastnili se slovanští hosté společných služeb božích, při nichž v exhortě promluvil msgr. prof. dr. Kordač. O 10. hod. zahajuje v sále Družstva Arnošta z Pardubic předseda přípravného výboru P. Cvenkl valnou hromadu, vítá srdečně zástupce slovanských národů a navrhuje pak za předsedu nového spolku kol. J. Dulara.

Nově zvolený předseda v úvodních slovech zmiňuje se o přípravných pracích, děkuje bratrskému spolku České lize akademické za přátelské přijetí a pokyny a rady v prvních krocích a Družstvu Arnošta z Pardubic za laskavé půjčení místnosti k přípravným poradám a schůzím. V delší své řeči mluvil pak o významu založení slovinského katolického spolku v Praze, kde až dosud zastoupení byli Slovinci pouze liberálními a svobodomyšlnými spolky, v nichž pak mnohý student nasákne svobodomyšlnými hesly, s kterými pak přijde mezi slovanský lid a otravuje ho Masarykem a Macharem. Nový spolek říditi se bude heslem: „Ora et labora“, půjde pracovati především mezi lid, jej uvědomovati — tam je jeho místo. Po vykonaných volbách výboru nového spolku pronášeny byly pozdravy. Jménem theologické fakulty a Zemské rady katolíků českých pozdravuje spolek prof. dr. Kordač. Za

slovinský katol. spolek akademický ve Vídni „Danica“ pozdravuje „Dan“ kol. Sušník v krásném proslovu a na konec připíná stuhu „Danice“ na prsa předsedova. Jménem druhého slovinského spolku ve Št. Hradci „Zarja“ vítá ustavení se slovinského spolku v Praze kol. Rueh a vybízí k vytrvalosti členy nového spolku a ukazuje, jak „Zarja“ stala se silným, agilním spolkem z nepatrných počátků. Od chorvatského akademického spolku ve Vídni „Hrvatska“ vyřizuje pozdrav kol. Tiljak, připomíná, že Slovinci to byli, kteří je povzbudili k založení jejich spolku a uvádí, že ač měli s počátku jen 5 členů, přece nyní vydávají svůj časopis „Luč“, který má více než 5000 odběratelů. O prázdninách pak uspořádali sjezd katolického studentstva ve Splitu, jehož se zúčastnilo na 750 studujících. Jeť tudíž přesvědčen, že i nový spolek bude zkvétati, přeje mu mnoho zdu a připíná svou stuhu spolkovou na prsa předsedy Dulara, jsa přesvědčen, že vždy bude nošena neposkvřněna a čestně. Jménem katolického spolku českého studentstva Č. Ligy Akademické pozdravuje kol. Bartoš. S radostí vítá Slovince v Praze, poněvadž dosud Praha znala pouze pokrokové studenty slovinské, nyní však se přesvědčí, že drahná část akademiků smýšlí poněkud jinak, že dovede též jinak pracovati než liberální spolky. Tím více musíme býti na to hrdi, že můžeme vítati ve svém středu Slovince, kteří nám byli vždy vzorem v naší práci, kteří též zanesou do našich řad více nadšení a vytrvalosti v započatém díle. Hlavně však budou tu navázány tím užší svazky mezi

slovanským studentstvem. A jako členu Slovanské Ligy i on připíná kol. Dularovi ligistický odznak. Za Družstvo Arnošta z Pardubic zdraví nový spolek kol. Malec, slibuje, že co nejdříve vstoupí též Družstvo do Slovanské Ligy a přeje zdar přátelskému soužití všech tří spolků pod jednou střechou. Jménem katol. spisovatelů mluví inž. a redaktor V. Bitnar, dále bankovní úředník Z. Roudnický za křesťanský zorganizovaný lid vítá Slovincy, kteří do parlamentu vyslali nejlepší síly; od slovinského učitelstva katolického přináší pozdrav slečna Peče. Kol. Hronek připomíná, jak dříve různá hesla byla v českém národě, dnes však že vůdčím heslem našim musí býti idea cyrillo-methodějská. Za „Dijaškou Zvezu“ v Lublani, ústředí to všeho katolického studentstva slovinského, zdraví spolek kol. Natlačen, ukazuje, že zásluha o založení nového spolku patří vlastně v první řadě Slovanské lize katol. akademiků ve Vídni, a přeje si, by nový spolek „Dan“ byl skutečně novým pravým dnem pro katolické slovinské studentstvo v Praze. Živým potleskem uvítán, ujímá se slova zástupce Poláků, akademik Marszycki. Jest překvapen přátelským přjetím a poznává, že Češi jsou docela jiní, než jak o nich v cizině slychal, a přeje si, aby co nejdříve k Čechům, Slovincům a Chorvatům připojili se i Poláci k společné práci ve prospěch všeho katolického Slovanstva. Msgr. prof. dr. Kordač navázav na slova Polákova, praví, že dorost intelligence z těchto spolků opravňuje k nejlepší naději. Muži vědy a křesťanských charakterů budou mít primát aristokracie ducha; budou buditeli oněch dosud násilně nebo uměle v srdcích Slovanů tlumených sil víry katolické a oddanosti dynastické, které jediné jsou s to tvořiti tmel jednotné veleříše rakouské na základě spravedlnosti k veškerým jejím národům. Jménem seniorů České Ligy Akademické ukazuje k. Drobný, jak významný jest měsíc květen pro katolické studentstvo: Právě před čtyřmi lety

založena byla v květnu Česká Liga Akademická, před dvěma roky dleli v Praze delegáti slovanští, aby se radili o založení Slovanské Ligy, před rokem byla ustavující valná hromada její a letos opět v květnu založen „Dan“. Po zdravici inž. Pospíšila, jenž vítá spolek jménem organizace křesťansko-sociální v prvním kraji pražském, v jejímž středu spolek byl založen, čteny byly pozdravné telegramy a přípisy, jež zaslali: zem. a říš. poslanec dr. M. Hruban, školní rada dr. M. Kovář, ředitel k. a. semináře J. Řihánek, Katolický spolek českého učitelstva na Moravě, říš. poslanec dr. Cyr. Stojan, J. E. ministr m. s. a univ. prof. dr. A. Bráf, redakce „Slovenec“, PhC. J. Puntar, poslanec docent Šramek, dr. Brejc, slovinští „Orli“, dr. Pavletić, Slovinský křesťansko-sociální svaz, senior „Zarje“ Rojnik, Chrvatský spolek katol. akademiků ze Záhřeba „Domagoj“, dr. Srebernic, zem. a říš. poslanec prof. dr. Krek, „Slovenska Straža“, továrník Karel Pollak, čeští bohoslovci olomoučtí, pěvecký odbor z Lublaně, redakce „Zory“, MUDr. Vinař, plukovní lékař, Spolek českých akademiků v Brně, bohoslovci královéhradečtí, kol. Ogrizek, bohoslovci z Lublaně a j. v. Po té po došlově předsedově zakončena valná hromada zpěvem hymny: „Hej, Slované!“ Odpoledne konána prohlídka pražských památností a večer pořádán slavnostní večer v Měšťanské Besedě za účasti četného obecnstva. Během večeru účinkovala hudba p. Kotkova a slovanské písně zapěl pěvecký sbor slovanských akademiků, hojně proneseno proslovů a teprve v pozdní noci rozcházel se účastníci za povznesené nálady. Druhý den všichni účastníci navštívili hospodářskou výstavu. V úterý prohlédnuvše si Museum král. českého, odjížděli slovanští studenti z Prahy. Tak se opět ukázalo, že katolické studentstvo dovede pracovati pozitivně na slovanské vzájemnosti, že ono jediné kráčí pevným krokem k budoucímu brzkému cíli. B.

===== Hlídka kulturní a časová. =====

Björnsterne Björnson mrtev. Dne 27. dubna zemřel v Paříži básník Björnson. Björnson narodil se dne 8. prosince r. 1832 ve Kvikne v Österdalenu jako syn protestantského faráře. Svou literární činnost započal r. 1852 za svých universitních studií v Kristianii. Roku 1857 a r. 1859 byl divadelním ředitelem v Bergenu, pak po krátký čas spolupracovníkem časopisu „Aftenbladet“ v Kristianii. Jeho pověst jako spisovatele založilo několik vesnických povídek. Současně pokoušel se s úspěchem v dramatu. Od r. 1865–67 byl ředitelem divadla v Kristianii a věnoval se při tom také spisovatelství. Roku 1871–72 měl přednášky

v norských a švédských městech, pak také v Americe. Později žil v cizině, hlavně v Římě, Mnichově a Paříži. Jako vůdce radikální selské strany rozvinul čilou agitaci pro odtržení Norska od Švédska. Björnson napsal mnoho románů, dramát a básní lyrických. Roku 1899 byl mu zřízen v Kristianii pomník. Známý jsou sympathie Björnsonovy ke všem utlačovaným národům, zvláště to, jak zastal se veřejně Slovanův proti maďarskému pychu. I do Prahy byl staříčkový básník svého času zván. Slíbil, bude-li prý mu možno. Ovšem, již mu nebude možno.

STUDENTSKÁ HLIDKA

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK II.

ČERVEN 1910.

ČÍSLO 6.

h'

Kollegům-abiturientům.

V nejbližších dnech schýlí se čas vašich studií středoškolských ku konci a vy po odbyté maturitě a po rozloučení rozjedete se domů na prázdniny. Meta, ku které jste se krok za krokem zvolna blížili, k níž po 8 let jste upírali svoje zraky, jest dosažena. Vyjdete ze školních síní, nebudete již podléhati žádnému disciplinárnímu řádu, budete již úplně samostatnými.

Rozejdete se po rozloučení, aniž byste věděli, kdo první z vás padne v dostizích života, kdo první klesne na líše, kterou obdělává. Byli jste jako rodina, jako bratři. Stýkali jste se po 7—8 let svých studií, poznali jste se do nejtajnějších záhybů svých mladých duší a nyní, když teprve začínáte cenit si tento pospolitý život, přichází chvíle rozchodu, rozloučení.

Rozptýlíte se ve světě, každý hledaje si vlastního chleba — a v tomto boji, v tomto tvrdém, mnohdy krutém boji seznáte, jak daleko lepší a utěšenější byly ty chvíle studií na středních školách, oč více jasu v nich bylo, radosti — ale ty chvíle zapadly už v moře minulosti a před vámi stojí život, nový, neznámý. Budete se ohlížet po ruce pomocné, aby vám pomohla, poradila a mnohdy jí nenaleznete. A snad se i stane, že ta ruka, od níž nadějně pomoci jste čekali, uhodí vás cynicky v tvář.

Dnešní studentstvo není studentstvem, jakým bylo před 30 lety; nastává třídění duchů — jest nutno přiklonit se na tu neb onu stranu. Víra a nevěra stojí proti sobě na protilehlých pólech, třetího nic nestává. A jest třeba, aby ti, kteří nepropadli dosud materialismu a skepsi, spojili se, sbratřili, na vzájem si pomohli. Budou vás varovat před takovým sdružováním — spolkařením. Jest však dvojí spolkaření: někde se ubíjí čas všelijakými zábavami, hrou v karty, sportem, tancem — a jinde zase naleznete studenty, kteří se vzdělávají, cizím, zvláště slovanským jazykům se učí, sborový zpěv pěstují, národohospodářskými přednáškami se poučují.

V intencích těchto pracuje „Česká Liga Akademická“ v Praze. Spolek ten stojí na stanovisku katolickém a účelem jeho jest duševní zdokonalení členstva, pěstování přátelských a společenských styků mezi studentstvem, zušlechtnění života přiměřenými prostředky. Takové „spolkaření“ jistě není něčím záhubným a zpátečnickým!

Kollegové-abiturienti, vstupte po prázdninách, až přijdete na vysoké školy pražské, do „České Ligy Akademické“! Naleznete tu příležitost k sebevzdělání, čítárna i knihovna bude vám k dispozici. Přidejte, přihlaste se za členy — a nesklamete se.

V dnešních pohnutých dobách jest nutně potřebí takového sdružení. Připravíte se tu pro budoucí praktický život — nynější doba žádá na každém, aby jako intelligent stál pevně a neochvějně na svém místě, ať už na té, či oné straně.

Rozjedete se po maturitě do svých domovů na krátký oddech — a po malém odpočinku zas už vás život zavolá na jiné dráhy. Otevrou se vám brány života vysokoškolského a s tím i život velkoměsta se záhubnými víry. Snad byste utonuli, kdyby vás včas nezachytila ruka bratrská. Duše bratrské naleznete u nás!

Kollegové-abiturienti, po prázdninách na shledanou!

Česká Liga Akademická.

Praha II. Voršilská, 1.

K. BARTOVSKÝ:

Zákony a povaha lidská.

Hledím nazpět do svých studentských let. Vzpomínám mládí, plného ohně, pružnosti a ohebnosti. Vzpomínám však také nezkušenosti, v jakých tone duše studentova při vstupu na gymnasium, ano částečně i na školy vysoké. Cítím ještě dnes, jak působil příliv nových vědomostí na duši naši. Předčasná, nezralá sebevědomost zmocnila se duše naši. Mladistvá kritika naše sápalá se na vše, co nebylo nám po chuti a co zdržovalo let náš často zapovězený a krkolomný. Vím, že bychom byli spjali osud svůj s osudem Ikarovým, kdyby nebylo tu bývalo z á k o n a, jenž volal: „Stůj!“ A my zákony ty přímo nenáviděli, ba mnohdy pohrdali jsme i těmi, kteří nám je hlásali.

A přec křivdili jsme zákonu. Kterému, ptáte se? Božskému i lidskému! Nezralost mladická soudila v nás ukvapeně, slepě, drásajíc takřka ruku, která nás po kolejích tohoto božského zákona snažila se vésti. Jednalo se o poslušnost zákona. Blaze bylo té duši, která přišla na gymnasium již jaksi vycvičená, sformována dobrým křesťanským vychováním. Dnes po letech, kdy vycvičeným okem prohlédám hlubiny lidských duší, znaje jejich propasti i smavé oasy, dnes mohu s plným vědomím říci, že taková rodinná výchova spojená s úctou k rodičům, byla výbornou přípravou a řekl bych ochrannou hrází proti bouřím mladickým, vrhajícím se v hukotu na zákony Boží. Povaha člověka se tvoří od narození. Rodina, škola, život veřejný, kamarádi, hry, zaměstnání, chrám, vše vytváří povahu dítěte. A nyní si představte, že už od mládí zvykáte zákonu Božímu, zákonu rodinnému, zákonu práce, zákonu úcty ku starším, zákonu společenské slušnosti, představte si, že pečlivě a svědomitě zvykali vás šetřiti zákonů církve, pak dáte mi za pravdu, že přinášíte na gymnasium kus hotové povahy. Tam ovšem otevrou se vám daleké obzory, neznámé dosud vaší duši. Potkáte se s lidmi, kteří jsou svými řečmi, svými skutky pravým opakem všeho, co jste si přinesli z domova. A nejhůře jest s vámi, když i mezi professory vašimi jsou mnozí, kteří směle svým výkladem dotýkají se kvádrů, z nichž povaha vaše už stavěna byla! Ten rozpor zalomcuje vznětlivou a mladou duší. Koho poslechnouti? Na jedné straně tu stojí jako cherub s plamenným mečem zákon Boží a církve, který už znáte z domova, a na druhé straně láká vás smělý výklad přímých opaků a s nimi neobmezená svoboda myšlení a cítění! Mladost, lačná nových věcí, chce sáhnout po druhé; sebevědomí a mladičká pýcha a troufalost k tomu radí. Povaha vaše dostává trhliny! Dva proudy se o vás derou. Už takřka jste na skoku opustiti zákon Boží i církve — už takřka smějete se výkladům svého katechety, leč v tom zastaví vaše myšlenky druhý zákon — školský. Srovnáte obojí s přívalem svého vzdoru a poznáváte, že povalíte-li zákon Boží, po-

valíte i zákon školský a že povalíte i sebe a zarmoutíte ty, které milujete — rodiče. Co činiti?

Povahy chabé, které si z domova nepřinesly téměř žádného základu, které podobají se pění na šumném moři, takové povahy utíkají se ku lži a přetvářce. Na oko plní zákon božský i školský, ale uvnitř duše zeje, byť si toho nebyli ještě úplně vědomi, prázdno. Jejich duše propadá hluchotě. Ale co bude z nich, až vyjdou z ovzduší gymnasia? Jest dvojí možnost. Buď se probudí a vrátí se po těžkých bojích a svízelech ku poslušnosti zákona Božího anebo budou se protloukati se svojí lží dál, jsouce povrchní ve všem, v dobru i zlu! Bohužel, že takových jest mezi naší t. zv. vzdělanou třídou mnoho. Zákon Boží neplní a zákony svých povinností jen potud, pokud toho vyžaduje opatrnost. Jsou neštěstím národa, poněvadž povaha jejich nezvykla stavěti pevně a vědomě na osvědčených zákonech Božích i lidských. Nemají povahy, jsou bezpáteční, jsou z nich opatrníci a chlebičkáři.

Nuž, vraťme se. Nejsou mezi našimi studenty všichni z domova chabě vychovaní. Jsou tu i povahy pevné. Nuž, co činí taková povaha, když naráží na rozpor mezi zákony Božími, školskými a mezi smělymi proudy a domněnkami světa, knih a novin. Nastává boj... vnitřní. Poslušnost, láska k pořádku bojuje tu s revoltujícími myšlenkami a proudy. Praktické křesťanství se svými pevnými zásadami i ideami, jejichž dosah sic ještě duše úplně nechápe, ale aspoň tuší a poznává jen jaksi v obrysech, sváří se tu v mladistvé duši s lákavými a svůdnými hesly o volnosti, svobodě, o nichž myslí, že jsou štěstím samostatnosti, které mu ti, kteří volají ho k pořádku, berou! Kdo zvítězí?

Odpovídám: Víra a láska k zákonům Božím, úcta a láska k rodičům. Pokud se student nevzdá poslušnosti k těmto činitelům, pokud praktické křesťanství se v něm brání, jest stále naděje, že nepadne pod kola duševní anarchie.

Nelze nic usilovněji si přát, než aby v mladistvých bojích a v pokušeních toto praktické křesťanství co nejvíce bylo pěstěno. Poslušnost vůči Bohu a církvi utuží vůli mladého člověka zrovna tak, jako sílí svaly jeho přiměřený tělocvik. Ze zkušenosti mohu směle tvrditi, jak víra v Boha provázená modlitbou i při mnohých mladických hříších a nerozvážnostech neustále opravuje vůli člověka, domlouvá, povzbuzuje a volá zpět k starému osvědčenému pořádku. Není mocnější páky ve výchově studenta jako praktické křesťanství; v něm tkví ty nejzávažnější psychologické důvody, v něm člověk čte a přemýšlí o své budoucnosti.

Proto všichni vážní vychovatelé, psychologové velebí náboženský zákon, jako mocný regulativ při ovládání sebe a při zušlechťení vůle, rozumu i citu.

A student, jenž nedá se odvrátiti od tohoto praktického křesťanství, nedá se také tak snadno odvrátiti od plnění zákona školského. Neboť první zákon vštěpuje mu lásku k povinnosti. A tato velí, aby i vůči ústavu, na němž studuje, zachovával svoji povinnost. Věru, že lépe by to dopadalo s disciplinou na školách našich, kdyby tenhle důležitý činitel byl v duši žáků usilovně pěstován: Nebylo by tu tolik nářku do mravní zkázy studentstva už na gymnasiích a důsledně dodávaly by střední školy lepší povahy mravně výše stojící pro vysoké naše učení.

Ale kde podkopáván jest nejvyšší zákon, životní pravidla Bohem daná, tam ovšem musí padnouti i další autorita, lidmi stanovená a hájená.

Povahy ze zákona Božího i školského vyrostlé, když prodělaly bouřlivá léta mládí, ale při tom od těchto se neodtrhly, skýtají našemu národu muže plné poctivých snah a plodné práce.

V posledních letech vyrostly nám v středoškolských síních a na universitě povahy, stojící v přímé negaci zákona Božího i školského. Říkají o sobě, že odhodili všechen ballast církevní a stanuli samostatně v boji proti nejvyšším zákonům Božím i církevním ano i proti zákonům školským. Ovšem i k tomu zapotřebí odvahy, i k tomu třeba povahy. Vstoupili v řady revoluce a anarchie. Subjektivně považují čin svůj za dobro. Ale výsledky jejich práce objektivně měřeny dosvědčují, že utvořili si povahu, která boří, ale nestaví, která drásá, trhá, neopravuje a nezlepšuje. Každá revoluce a anarchie povah musí po čase opět uvedena býti v koleje zákona, který odhodili a povalili.

Máť ovšem každé zlo v zápětí své dobro. Jenže zlo není otcem dobra toho, nýbrž zvětšená pozornost, síla a práce těch, kteří dobro hájí, prohlubují, osvětlují a důsledky z něho pro zákon vyvozují. Jsou tedy povahy negativní jen nepřímou, samy nechtíce, budičkem a ukazovatelem pro správné pojetí zákona.

Ostatně studujte přírodu Boží a najdete vše spjato přesným zákonem. V přírodě není volnosti, po které člověk proti zákonu bojující touží. A přesně vzato není a nemůže býti ani mezi lidmi naprosté volnosti. Odhazují-li lidé nyní zákon Boží, musí si nutně ku své záchraně vybudovati znova zákony. Zda však ku svému prospěchu, zda ku vyšší své dokonalosti, jest otázka jiná.

V zákonech Božích a ve výchově, kterou zanechal nám Kristus ve své církvi, je tolik znalosti lidské duše, lidských schopností dobrých i zlých, že sebe větší filosof jich neopraví, nenahradí a na bezpečnější základ nepostaví.

Je třeba jen svědomitě vniknouti ve stavbu těchto zákonů církvi hlásaných, je třeba pozorovati sebe, okolí, dějiny a člověk žasne a mimoděk je strhován k nejvyšší úctě před tím, jenž proniká srdce i ledví člověka. Zákony ty ovšem nutně velí sebezápor, jakési ponížení lidského „já“ před tímto nejvyšším zákonodárcem a dědičkou jeho snah církvi katolickou. Ale není to ponížení zahanbující, nýbrž povznášející. Ovšem tento sebezápor jest mnohým duším od mládí kamenem úrazu. Nechtějí uznati, že my jsme příliš krátkozrací i ve stáří, neřku-li ve věku studentském.

Kdo této chyby lidské se chce varovati, musí, býť i student byl, a sebe nadanější, sčtetější a vzdělanější, podříditi vůli svou zákonu Božímu i školskému. A věřte, že tato poslušnost a uznání zákona bude nám všem, zvláště českému lidu, mezi nímž budeme působiti jako vzdělanější, ku záchraně, novému lesku a k lepší budoucnosti. Mužové celí vyrůstají v poslušnosti vůči Bohu, církvi i lidem.

JUNIUS:

Vox clamantis in deserto

„Ty prorok Nejvyššího budeš slout,
tak jemu věštil otec v nadšení,
pln radosti, že syna Hospodin
mu dal a vrátil řeč.“

A stalo se.

Jan rostl, jako roste mladý dub,
co mládec jarý vyšel v skalnou poušť
za vlny Jordánu a v postu žil
co obět Hospodinu příjemná.
Své tělo halil v houni velbloudí,
jen skalní med a hrstka kobytek,
to byla jeho denní potrava . .

Ret jeho neměl svlažit révy mok,
ten smysly mámí, ducha tíží let.
Tak žil dle vůle Hospodinovy
v té poušti Jan, od světa daleko
a jeho druh byl šakal v samotě
a vyl mu melodie pohřební,
tu píseň odvěkou, že marno vše,
co v světě dýše láskou, rozkoší,
co v lůně skryto matky přírody
a co se rodí, žije, miluje . . .
Jan znal tu píseň, v duši zněla mu
a ryla stopy v jeho snivou tvář;
do dálky bloudil zrak a s čela jas
mu mizel mladosti .

Ku veliké
 jej věci určil Pán; on býti měl
 ten šťastný smrtelník, jenž spravovat
 směl cesty v srdce bratří divoká
 před Spasitele brzkým příchodem.
 Ač neznal Jej, přec tušil Jeho moc.
 a hřímal v duše těch, kdož k Jordánu
 se přicházeli napít útěchy,
 ať byl to farisej či sadducej,
 ať šlechtic nebo prostý z lidu muž.
 On všem byl rádcem, pro každého měl
 své slovo útěchy a k pokání
 ty duše jejich budil lenivé.
 Ač nelichotil, přec se hrnuli
 na jeho řeči, plné výčitek
 a káli se ze hříchů všechněch svých.
 Vždyť mluvil muž ten jim tak do duše
 bez ohledu na přízeň jejich, stav,
 a slova dotvrzoval příkladem
 a zjevem svým jim váhy dodával.
 Tak imponoval davu, dav jej ctil
 a zval jej Messiášem slíbeným.
 To hnětlo skromné srdce Janovo,
 že třtina slabá je, již vítr rve,
 to věděl dobře, proto snažil se,
 by vyvrátil ten omyl lidu zlý.
 On toužil po příchodu Onoho,
 jenž větší byl a Jemuž řeménky
 on ani nebyl hoden rozvázat
 na nohou Jeho.

K večeru se den
 již schyloval, když přišel k Jordánu
 kýs člověk prostý, v chudé haleně.
 Jan právě mluvil, slova ohnivá
 co blesky metal v udivený dav.
 Tu náhle ustal. V dáli zahleděl
 se jeho zrak a vztáhnuv pravici
 tak náhle zvolal hlasem slavnostním:
 „Hle tam, kde slunce nebe opouští
 a v růžové se ztrácí záplavě,
 kde města míru zlatá címbuří
 do výše pnou se hrdě, Beránek

se Boží blíží k nám, jenž smýti má
 vše světa hříchy, co jich spáchalo
 zlé lidstvo již od svého stvoření
 a co jich ještě bude hřešeno
 až do skonání světa. Vítán buď!“
 A přišel muž, na Jeho tváři mír
 a lásky plný, snivý oka hled
 po davu spěl a utkvěl na zemi.
 Jak beránek On kráčel pokorně
 a přec tak velebný byl Jeho krok;
 lid s cesty ustupoval uctivě,
 neb síla jakás mocná, tajemná
 Mu cestu klestila až k Janovi.
 Tam stanul: Je-li Jan ten muž, jenž prý
 křtí vodou, kdož to žádají,
 se ptal. Tu překvapen Mu odpověděl
 sám Jan, že on je ten, že není však
 ni hoden rozvázat Mu řeménky
 na Jeho obuvi, že spíše On
 by měl křtít jej, člověka hříšného.
 Než marně vymlouval se.

Do vody
 již sstoupil divný onen cizinec
 a Jan Jej křtil

A muž ten odešel,
 by lidstvu zvěst o novém království
 nes' radostnou, by bratry pozdravil,
 by lásky sladké břímě uložil
 na bedra jejich

Lid Jej miloval
 a následoval houfně Jeho krok
 a obdivoval Jeho zázraky.
 A Jan? Ten zůstal nyní opuštěn;
 bylť jeho svatý úkol vykonán;
 že Hospodin jej poslal k národu
 to dosvědčila jeho vlastní krev,
 již pokropila stěny vězení,
 již uhasila žízeň hyena,
 v bacchantském řádění Heródias.

Jiří K-ha :

K p r a v d ě !

(Dokönčení.)

K d e j e t e d y p r a v d a ?

Malý náš rozhled dovnitř i vůkol byl tak mnohotvárný! Nezabavíme se, nepotlačíme touhy po ní — bez pravdy nelze žít ani šťastně, ani klidně.

Levin, hrdina Tolstého románu „Anna Karenina“, byl už blízek sebevraždě, nemoha dojít pravdy. Bez ní byl mu celý život nepochopitelný, plný rozporů a hrůzy, i jeho světlé stránky byly mu nesnesitelné. Teprve jednoduché slovo mužikovo — „Bůh“ — vysvětlilo mu všecko, zahnilo rázem trapné chmury, a Levin radostí zaplakal.

Toť zcela pochopitelné! Vždyť pravda v ohledu mravním není ničím jiným, leč dobrem, neboť jen to jest dobré, co jest pravdivé — a naopak pravdivým jest pouze to, co jest dobré. Bez pravdy není dobra, a také není krásy.

Pravda, dobro, krása, — toť trojice pojmů absolutních, jež toliko dovedou uspokojiti člověka myslícího. A čím více se pohrouží lidský duch v nezměrný oceán pravdy, čím více vniká v říši dobra a krásy, tím cítí se menším — ale o to se přiblíží k absolutnu těchto pojmů, k samé Pravdě, Dobru a Kráse — k Bohu. Kdo uváží tento „cestovní plán“ našim životem: dobrem k pravdě a pravdou ke kráse — kdo uváží, že tu jde stále o Boha, ten má smysl života rozřešený, kroky pevné. Což nespočinuli ve stínu tohoto přesvědčení největší duchové a to s pocity radosti čisté, vznešené?

Naplňte touto ideou srdce našich přátel studentů ono „excelsior“, výše — uchvátí jejich mladistvou duši, učiní je šlechtnými jinochy a jednou celými muži.

Jest osudným klamem nedati si v těchto základních otázkách jasné odpovědi, je to klamem, abych řekl, praktickým! Studující jinoch na střední i vysoké škole s vírou v srdci má kriticky a v zájmu pravdy opatrně přijímati vývody tisku a hlavně neomeziti své náboženské vědomí pouze na ubohé referáty některých žurnalistů.

Ohnivý duch mládeže jest ovšem snáze přístupný negaci — nerad váží hlubší důvody věcí, spíše se spokojí s jich povrchem — ale tentýž planoucí duch neměl by se nikdy spokojiti lži, záplavou zvuchých slov, zaslepiti se novostí frází, tím méně dát se zastrašit pro lepší přesvědčení své neomaleným vtípem, nízkým posměchem.

Věřící intelligent chápe jasné cesty života svého, — neklesá tam, kde skepse si neví rady, mužně bojuje za pravdu, kde lhostejnost se dává na zbabělý ústup — věřící zůstává silným i v okolnostech, za kterých nevěra se chápe sebevražedné zbraně.

Znalci studentských poměrů, jimiž jsou na prvním místě studenti sami, mají zkušenost, že jinochové věřící jsou pravidlem duše čisté, nevinné, neboť víra bývá jim začasť jedinou oporou a důvodem síly, kdežto nevěřící bývají nízcí, vášním oddáni, blaseovaní. (Srovnej zmíněný spis Foerstrův: „Pohlavní mravouka a výchova.“)

K té věci uvádím ještě výrok Taineho, autora známého díla „Origines de la France contemporaine“. Týž uveřejnil v „Revue des Deux-Mondes“ 1. července 1891 hold víře křesťanské, kde praví mezi jiným: „Kromě křesťanství není jiného prostředku, jenž by nás zadržel na šikmé ploše vrozených náklonností našich, jenž by bránil jedva znatelnému klesání, jímž pokolení naše neustále celou původní tíhou svou sesouvá se zpět do nížin svých; a starobylé evangelium, nechať jest nynější roucho jeho jakékoliv, jest přece dosud nejlepší opravou sociálního instinktu.“

Proto student, jako člověk vzdělaný, má přirozeně v pochybnosti sáhnouti ke knize odborné, nespokojiti se pouze šablonovými brožurami, nýbrž vyslechnouti také hlas „obžalovaného“, jak se věc vlastně má.

Často i vzdělanější lidé podléhají v náboženství celé řadě různých předsudků, kterým víra jakživa neučila, ale ty bývají právě církvi houževně podkládány, byť je už stokrát odborně byla vyvrátila — a mnohý intelligent nedá si práci — když už chce něco posuzovat, aby se o celé věci přesvědčil authenticky a vyslechl jednou důvody nejen „contra“, ale i „pro“. Právě vzdělanci jeví někdy úžasnou ignoranci ve věcech náboženských a ještě větší předpojatost. A tato neznalost škodí církvi nejvíce, která naopak si přeje, aby ji člověk poznal, dokonale poznal — proto otevírá veřejnosti své archivy i sbírky a zve odborné znalce k důkladné revisi. Máme i v Čechách slušnou již literaturu v oboru náboženském i pomocných vě-

dách, kde řešeny jsou časové otázky a pochybnosti tak, že uspokojí i nej-
přísnější požadavky. Mám zde na mysli vědecké spisy, vydané „Dědictvím
sv. Prokopa“, a pak hlavně „Vzdělávací knihovnu katolickou“, jako stvo-
řenou pro naši dobu.

Duchaplnou apologií víry zcela krátkou, zvláštní metody a skvělého
slohu jest 45 svazek této knihovny, častěji zmíněný spis univ. profesora
Maryana Morawského „Večery u jezera Genevského“. (Cena K 1.90.)

„Vzdělávací knihovnu katolickou“ lze vřele doporučit. Čítá už k 60
svazkům, z nichž jmenuji jen některé, jako jsou: J. Zahma: „Věda a učenci
katoličtí.“ — L. z Hammersteinů: „Od ateismu k plné pravdě.“ — Š. Pa-
wlicki: „Mozek a duše.“ — F. Cámara: „Náboženství a věda.“ (Odpověď
na Draperovy Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou.) — J. Bottau:
„Víra katolická dokázaná a obhájená slovy a důvody nepřátel.“ — Dr. Kach-
ník: „Dějiny filosofie.“ atd.

V Praze lze snadno si je vypůjčiti, na venku jistě a rád zapůjčí je
katecheta.

Snadno přístupnou a pochopitelnou je také Hettingerova „Apologie des
Christentums“, z níž místy čerpáno. Mnohý jistě se podiví, co vzácných
a nových pokladů se mu naskytne v jmenovaných knihách — a ne jeden se
zastydí, jak směšným, malicherným a neodůvodněným předsudkům podléhal.
Tím pozná uvědomělý katolický student, jak chabými zbraněmi celá nevěra
operuje, počítajíc jenom na jednostranný, a priori už diktovaný úsudek ve
věcech náboženských

Žádají ustavičně na nás: „Buďte objektivní,“ — zajisté, rádi podepí-
šeme a také hned podtrhneme, neboť nežádáme od odpůrců ničeho více,
také ne méně — než čirou, pouhou objektivnost, nestrannost. A tu se pra-
vidlem ukáže, že ti, kteří mají jen pohrdání a sarkasmus pro svou víru,
nejsou ani tolik poctiví, aby se o stavu věcí přesvědčili a v návalu své
objektivnosti vzali jednou také do ruky odborné dílo katolické. V každé
přece záležitosti máme se přesvědčiti nejlépe v pramenu, nespokojiti se
pouze podáním z druhé nebo desáté ruky, tím spíše má se tak státi s vědou,
která jest „unum necessarium“ dle slov Kristových. Dnes jest opravdu třeba
i v nejjednodušší věci jisté praktické znalosti — v jednotlivých pak odbo-
rech vědy, ano i v dalších odděleních každého odboru třeba speciálního
studia; — toliko v otázkách náboženských to neplatí? Což náboženství ne-
uzavírá v sobě nesmírného množství otázek filosofických, jazykozpytných,
historických, kulturních, mravních i sociálních?

Kdo chce a může, studuj — třebas si vyber něco speciálního z to-
hoto ohromného materiálu — nechceš-li, nebo nemůžeš-li se tím obírat,
pak neodsuzuj malicherně a dětinsky, čeho neznáš. Žádný dělník nedá si
mluviti do práce, leč od znalce — neodborníka pozná brzo a vysměje se
mu — avšak ignoranci téměř neuvěřitelnou dokazují v otázkách víry mnohdy
i lidé jinak vzdělaní a to jest neodpuštělné.

Intelligent přece zná, jak velikou oblast zaujímá nyní každá kapitola
knihy lidského vědění, od intelligenty může se tudíž žádati aspoň jakési
zdrženlivosti v úsudku, on není přece jako člověk, jehož obzor jest zcela
úzký a nesahá dále, než jeho „Leibjournal“.

Pakli se však intelligent rouhá posvátným statkům lidstva, jest
buď člověkem zlomyslným, nebo prázdnou nádobou.

Svrchu už bylo dostatečně ukázáno, že velcí duchové smýšleli zcela
jinak, a proud náboženský, který právě znova uchvacuje unavené lidstvo,
svědčí, že i XX. století bude se náboženstvím obírat, v něm žít i doufat.

Nepatrně zní v hluku zbraní a v příboji vzedmutých vášní slova naše. Budou zcela marná? Či nalezla slabé ozvěny aspoň v jednom mladistvém srdci, aby se v něm později ozvala silou života?

K pravdě!

Vždy, za každé okolnosti, od červánků mládí až k zenitu věku, od prvního entusiasmu k uvědomělosti a síle muže!

Není však chimaerou tato pravda, pouhou náhodou od té doby, co se viditelně objevila mezi námi a stělesnila se v osobě Ježíše Krista, Boha-člověka. Ano, Kristus jest svrchovaný ideál náš, světlo, „cesta, pravda i život“, jemu tak snadno porozumí duše jinocha a poznajíc ho, zamiluje si Krista nade všecko, neb v něm nalézá počátek vši pravdy a moudrosti, odpověď svých pochyb, světlo v temnotách, útěchu v utrpení a oporu v zápasech.

Studujte, přátelé, to nejčistší srdce Kristovo,*) studujte je s láskou i zájmem, a objeví se vám perspektivy netušené, „poznáte pravdu a pravda osvobodí vás.“ (Sv. Jan, 8, 32.)

Končím slovy vychovatele uznaného (byť se i jeho jméno bralo často nadarmo), J. A. Komenského:

„Hned od začátku vzdělání je třeba vzdělávati praktické a ne theoretické křesťany, chceme-li vůbec míti pravé křesťany. Náboženství jest věc živá, ne namalovaná; ať tedy ukazuje svou životnost výsledkem, tak jako brzo pučí živé símě, svěšené dobré zemi.“ Didaktika Veliká, kap. XXIV. 22 (Knihovna Paedagogických klassiků, sv. I. str. 278.)

EMANUEL MASÁK:

Eleusis.

Založením akademického spolku polského „Eleusis“ koncem minulého roku byl zase realisován jeden z úkolů, jež si vytklo toto nové obrodné hnutí mezi Poláky.

Vlastním iniciátorem jeho jest známý, i u nás dosti často jmenovaný křesťanský filosof, universitní professor Wincenty Lutosławski. Přednáškami, četnými brožurami i zvláštní silou své osobivosti seskupil kolem sebe četnu lidí, nadšených pro vysoký svůj ideál: obrození národa — národním vychováním! Vzkřísil a doplnil staré tradice Filaretův a Towiańského z první polovice minulého století, až konečně v 40. ročníci lednového povstání polského (1863—1903) založeno v Krakově nové sdružení „Eleusis“. Centrální své ohnisko mělo prvotně v Londýně, menší „koła“ vznikla pak četně v celé Polsce.

„Eleusis“ jest částí abstinentního hnutí v Polsku, ale svým cílem i prostředky odlišilo se hned s počátku zásadně ode všech ostatních současných ethických proudů.

Není to hnutí jediné ethické nebo vedené důvody jediné hygienickými či oekonomickými: základ jeho jest náboženský a vysloveně katolický. Má býti skoro řádem světským, dalším krokem na té cestě, na kterou první vkročil sv. František z Assisi, když vytvořil III. řád, kterou šel sv. Vincenc z Pauly a j. Liší se od dávných řádů tím, že ještě více se blíží k víru života společenského.

Prvotní myšlenka dožila se od r. 1903 různých změn, cíle i prostředky přesněji zformulovány a prohloubeny, ale zásadní idea zůstala v podstatě

*) Viz na př. Didon: „Ježíš Kristus“ (Signatura universitní knihovny: 54 D 1488.)

stejná. Cílem celého sdružení jest mravní zdokonalení členů, či jak nově určitěji vymezeno: „dobývání vždy větších sil pro službu vlasti a lidstvu.“ Cestou k tomu pak jest především zachovávaní čtveré zdrženlivosti: a) od alkoholu v každém množství a v každé formě; b) od požitků narkotických, jako tabáku, opia, morfia atd.; c) od her hazardních a rozvážejících, zvláště hry v karty a loterie; d) od prostopášností pohlavních.

Tato zdrželivost jest jen prostředkem, nikoliv cílem.

Není stanovena jen proto, že prospívá zdraví a síle tělesné, ale hlavně z důvodů psychologických: učí opanovati vlastní tělo vědomou vůlí, tak aby se stalo poslušným nástrojem ducha. Proto doporučují se „Elsům“ různé praktiky hygienické i cvičení psychofysická, sesilující a rozvíjející vůli; proto hned souběžně s abstinencí ukládá se boj proti vadám a zlým náklonnostem duševním.

Zdokonalováním jednotlivců kráčí se pak zároveň k druhému velikému úkolu: k mravnímu povznesení celého národa i lidstva. To je charakteristikou dnešní společnosti: zmaterialisování životních názorů, neschopnost ovládnouti sebe, hovění hrubým instinktům a zhoubným vášním. Záchrana jest možná jediné úplným obrozením mravním. Každý musí je začít a dokonat sám v sobě — toť základ pokroku národního „Oč polepšíte a rozšíříte svoji duši, o to polepšíte svoje práva a rozšíříte hranice“ (Mickiewicz). Dle ideje Lutosławského má se tím jaksí připravovati nové, duchovní povstání Polsky; nepřipravuje však povstání ten, „kdo nejvíce o něm mluví, ale kdo pracuje o vysvobození ducha v národě šířením zdrželivosti a národních ideálů. Zdrželivost fysická jest nezbytnou přípravou pro duchovní rozkvět, a obsah národních ideálů jest tím zrnem, z něhož na základě zdrželivosti a čistoty vyrůstá síla národa“ („Powstania polskie“ „Eleusis“ 1907).

Opravdové mravní obrození jest však možné jediné na podkladě náboženském. To také „Eleusis“ otevřeně přiznává hned od počátku, neboť seznala, že každé jiné ethické hnutí bez tohoto základu zklamalo. A bez bázně také akcentuje často své přesvědčení katolické, své neochvějné spojení s církví obecnou, neboť ta „pro pravé Poláky jest širší otčinou, ve které národ polský má splnit své poslání.“ „Hlásáme otevřeně, že jsme katolíky věřícími i praktikujícími, a zůstavujeme dogmatické rozpravy theologům, usilujeme žítí tak, abychom se cítili hodnými stálého mystického spojení s Kristem ve Svátosti oltářní, z níž — jak věříme a poznáváme to v životě — plynou největší síly duchovní“ („Eleusis“, Tom III — IV., 1908) Proto také prof. Lutosławski, jež členové jmenují prostě svým „otcem“, doporučuje často v listech svým mladým přátelům každodenní sv. přijímání — tvrdě, že jen s touto nadpřirozenou pomocí možno vytrvati na obtížné cestě k ideálu.

Vedle náboženství druhým zdrojem tohoto nadšení má býti Elsům obočování s velikými věštcí: Mickiewiczem, Słowackim a Krasińskim; neboť ti jsou „představiteli ducha národního v nejčistší, nejvyšší formě,“ jsou „nejspanilejším výkvětem ducha polského a nejhluběji sformulovali poslání Polsky.“ Proto značná část práce ve sdružení jest věnována jejich studiu, aby byly pochopeny a pokud možno i realizovány věštcí jejich snahy.

Aby pak mohla býti vyplněna tato idea mravního obrodu, kterou jsem v hlavních rysech načrtl a kterou její stoupenci označují krátce jménem: „Vychování Národního“, je provedena přesná organizace členstva a rozdělení práce.

Pro začátečníky je zaveden jakýsi druh noviciátu, zkoušky; může být členem každá osoba (u spolku akademického: každý posluchač university Jag.) národnosti polské, náležející do církve katolické, která složí slavný veřejný slib čtveré zdržlivosti, aspoň na rok. Po roce zkoušky, neporušil-li slibu, je novic přijat za člena obyčejného: přistoupí nejprve ke sv. zpovědi a k sv. přijímání, pak ve shromáždění nedělním skládá slavné doživotní sliby. Kromě těchto členů jsou ještě členové čestní, kteří jsou vybíráni z obyčejných za zvláštní zásluhy.

Ke vzdělání členův určeny jsou především členským schůzím, spojeným s odbornými přednáškami, jež se konají každou neděli odp. od 4—6 hod. Začínají se vždy povstáním a tichou modlitbou o světlo a sílu, potom čte se úryvek z Písma sv. nebo nějaký náboženský útvar některého z věstců, pak následuje přednáška, týkající se ruchu abstinentního, literatury, filosofie, otázek kulturních a p.

K šíření zásad eleusiňských zařizují se četné kroužky lokální i kroužky žáků mezi mládeží studující. Důležitý úkol mají také tak zv. pracovní kurzy, pořádané každého roku s heslem Słowackého: „I nieście przed narodem oświaty kaganiec“. Kursy ty jednak připravují budoucí učitele, missionáře v duchu „Vychování Národního“, jednak vzdělávají eleusiňské pracovníky mezi lidem. Literární své práce uveřejňují Elsové ve volných lhůtách vydávaných svazcích p. t. „Eleusis“.

Z těchto prací poznáváme nejlépe ducha, který ovládá toto sdružení a celé hnutí. Že se potkalo leckde s nedůvěrou, nechutí a odporem, není nic divného. Šest let není tak mnoho, aby nová myšlenka mohla se ujmouti a nalézt všude pochopení. Budoucnost ukáže, jaké ovoce přinesla.

Mně aspoň, když jsem prohlédl svazky „Eleusis“ a přečetl zvláště různá upřímná vyznání Elsův o mravním pokroku a duchovním štěstí, jakého dosáhli — stalo se celé hnutí sympathickým. Který národ má ještě řadu takových intelligentních mužů, jižto z lásky k němu dovedou se zřici oněch čtyř nejrozšířenějších náruživostí — ten nezhyne.

JUDr. FRANT. NOSEK.

Základy sociálního pojišťování.

(Dokončení.)

Nyní nutno přistoupiti k poslední stati našeho pojednání, stručnému nástinu základních ustanovení rak. vládní osnovy o soc. pojištění. Již roku 1904 učinila vláda bar. Körbra návrh na provedení soc. pojištění, a návrh ten opakován roku 1908 vládou bar. Becka. Nejzávažnější změny, které mají být provedeny v poj. nemocenském a úrazovém, byly již naznačeny a nutno tudíž přihlížeti jen k tomu, co nového má být v naší organizaci sociálního pojištění zavedeno.

Všechny osoby, které zde vůbec přicházejí v úvahu, musíme rozvrhnouti ve dvě skupiny, z nichž

I. první tvoří osoby v poměru námezdném, když jsou starší 16 let a vstoupily v poměr, který jest podkladem povinnosti být pojištěny, před 60. rokem věku svého, předpokládaje, že mzda jejich nepřesahuje ročně K 2400. Příslušníky této skupiny můžeme v dalším nazývat prostě dělníky.

II. Do druhé skupiny patří samostatní podnikatelé, tedy řemeslníci, obchodníci a venkovští hospodáři polní, pokud roční jejich důchod

2400 K nepřesahuje, s tím předpokladem, že nezaměstnávají průměrem více než 2 dělníky, nepočítaje v to členy rodiny. (Podnikatel by zaměstnával na př. jednoho syna a dva dělníky cizí, a tu podléhá pojištění i zaměstnavatel i onen syn i oba dělníci.) Příslušníky této skupiny nazveme prostě podnikateli nebo zaměstnavateli.

Všichni dělníci jsou rozvrženi dle výše své roční mzdy na šest tříd a to: 0—240, —480, —720, —1200, —1800, —2400 a v každé této skupině vybírá se týdenní příspěvek 12, 24, 36, 48, 60, 72 hal., jehož polovici platí dělník a druhou jeho zaměstnavatel. Nárok na rentu invalidní jest vázán lhůtou čekací 200 příspěvkových týdnů (4 léta) a nárok na renty starobní, které se stávají splatnými již v 65. roce věku, vázány jsou lhůtou čekací 30 let. (Jestliže tedy někdo platil již 30 let a jest zrovna 65 let star, má nárok na rentu starobní. Počal-li by však někdo platiti teprve v 40. roce věku svého, nemá již v 65 letech nároku na rentu starobní, tak že musí si platiti ještě dál, a chce-li přece již nyní dosáti podpory, musí se ucházeti o rentu invalidní, ale tu musí prokázati invaliditu, což může býti po případě spojeno s obtížemi.)

Skládá se pak každá renta invalidní i starobní z těchto tří složek: 1. Základem jest každoroční příspěvek státem z prostředků všeobecných poskytnutý v obnosu 90 K. 2. Druhá část se rovná pětinasobné sumě příspěvků za jeden rok zapravených a složka tato zůstává stále stejně vysoká a nezměnná, kdežto 3. onu část, která činí rentu přiměřeně vyšší dle doby pojištění a činí dvě desetiny onoho obnosu, který na příspěvcích po celou dobu pojištění v celku byl zapraven, tedy na př. renta invalidní pro dělníka s roční mzdou 1000 korun (IV. třída) po dvaceti letech činí $90 + (48 \times 4 \times 12) \times 5 + \frac{2}{10} (48 \times 4 \times 12) \times 20 = 90 + 115 \cdot 20 + 92 \cdot 16 = 297 \cdot 36$ K. Zcela stejně by se vypočítala renta starobní po 30 letech, která v našem příkladu činí 343 44 K.

Jest přirozeno, že nečiní se v otázce pojištění rozdílu mezi dělníky a dělnicemi. Protože však při těchto druhých přichází v úvahu i otázka provdání, má se jim při sňatku vrátiti polovice toho obnosu, který na příspěvcích za ně vůbec byl zapraven (tak ku př. za dělnici ze IV. třídy zapraveno za 10 let 230 40 K, tak že při sňatku se jí vrátí 115 20 K jednou pro vždy).

Dnešní organizace soc. pojištění nemůže sice ještě poskytovatí pensí vdovských, ač by to bylo žádoucí a lze to zajisté považovati za důležitý úkol soc. politiky v budoucnosti, a proto se má v případě úmrtí pojištěnce vyplatiti jeho rodině ne sice renta, ale jisté odbytné (leďa že by smrt byla nastala následkem úrazu) v sumě rovnající se základnímu obnosu té renty, které by zemřelý pojištěnec požíval, kdyby se stal nezpůsobilým ku práci (tedy bez ohledu na ono dvoudesátinové zvýšení), tak že obnos takového odbytného v téže třídě jest vždy stejný, předpokládaje, že uplynula lhůta čekací, která pro tento nárok stanovena na 40 týdnů a činí ku př. ve IV. 205 20 K. Vedle toho má se poskytnouti také na každé dítě kapitálový příspěvek, rovnající se polovici příspěvku matčina, při úplném však osíření obnos kapitálový, rovnající se celému příspěvku, který by obdržela matka. Vyplácí pak se příspěvek ten bez ohledu na počet dětí, tedy na př. v našem případě na jedno dítě 102 60 K, na dvě 205 20, respektive na jedno 205 20, na dvě 410 40 atd.

Když jsme si takto vytkli základní ustanovení o poj. dělníků, můžeme se obrátiti ke skupině podnikatelů, kteří však oproti dělnictvu tvoří jednotnou skupinu bez ohledu na různou výši jejich ročního důchodu (pokud ovšem 2400 K nepřesahuje) a příspěvek, který mají zapravovati, činí 1 K měsíčně. Dle ustanovení vládní předlohy ponechává se však zákonodárství

zemskému, aby ono provedlo po případě roztrídění samostatných podnikatelů a odstupňovalo také výši příspěvků. Nejdůležitější však odchylkou oproti poj. dělnictva je to, že samostatní podnikatelé nemají mítí nároku na renty invalidní, nýbrž jen starobní, což se odůvodňuje především tím, že invalidita samostatného podnikatele nemá za následek úplnou nemožnost jeho výživy, ježto on omezí se případně na dozor ve svém podniku, kdežto invalidita dělníka ničí úplně jeho existenci. Jakkoli tento argument něco do sebe má, jest přece patrné, že by se na to nesměl brát příliš veliký ohled, ježto se tu jedná po případě o podnikatele, kteří pracují bez pomocných sil, kdyby zde nebylo důvodu mnohem závažnějšího, že by totiž příplatkem 90 K ke každé invalidní rentě samostatných podnikatelů nastalo ohromné zvýšení břemene finančního, což patrné bude z tohoto: dle nynějšího stavu lze odhadnouti počet dělnictva spadajícího do pojištění invalidního a starobního přibližně na 6,000.000 osob, kterýžto počet by přibráním samostatných podnikatelů stoupl na 10,000.000 lidí, což však neznamena zvýšení břemene jen o $\frac{2}{3}$, neboť vzhledem k věku a tudíž i větší pravděpodobnosti invalidity jest poměr při samostatných podnikatelích daleko nepříznivější, než při dělnictvu. Neboť z 10.000 samostatných podnikatelů jest ve věku 19—29 roků pouze 1200 a ve věku od 50—65 let 3324, což jest přirozeno, protože mnohý pracuje v mladším věku jakožto tovaryš a pak se teprve stane samostatným, kdežto z 10.000 dělníků jest ve věku 19—26 let 5335 a ve věku 50—65 let jen 1346, což jest oproti podnikatelům poměr téměř obrácený, z čehož patrné, že kdežto při dělnících větší počet mladších platí příspěvky na renty starších, poměrně méně četných, má se mezi nečetnými samostatnými podnikateli sebatí fond k výplatě četnějších rent pro starší zaměstnavatele.

r

Výpočet rent starobních, které jsou v tomto případě vázány lhůtou čekací 200 týdnů (4 léta), děje se stejně jako při dělnících i činí ku př. již po 4 letech $90 + 12 \times 5 + \frac{2}{10} \times 12 \times 4 = 159.60$ K, po desíti letech 174 K, po 30 letech 222 K atd. — Také zde jest zavedena restituce polovice příspěvků zapravených od samostatných podnikatelek při jich provdání (na př. samostatné švadleny, modistky a pod.), jakož i kapitálový příspěvek pro vdovu i děti dle stejných pravidel vypočítatelný a stejně lhůtou čekací 40 týdnů vázaný, jako při dělnictvu.

Úprava soc. poj. v příčině samostatných podnikatelů dozná pravděpodobně již ve výboru sociálním říšské rady podstatných změn, neboť dle referátů, které se o postupu jednání v soc. výboru občas v denních listech vyskytují a které ovšem třeba přijímati jen s největší opatrností, navrhuje se i pro samostatné podnikatele zavedení poj. invalidního a dokonce má nastati i rozšíření hranice důchodové až do 3600 K, ale tak, že by státní příspěvek 90 K dostávali jen ti podnikatelé, kteří mají nejvýše 2400 K, kdežto podnikatelům s ročním důchodem 2400—3600 příslušely by renty vytvořené jen z jejich vlastních příspěvků.

Nastává otázka, jakým způsobem provedena bude organizace celého soc. poj. Jakožto nejvyšší ústav pro soc. poj. má býti zřízena „pokladna pro invalidní a starobní renty ve Vídni“, jejíž správu vede představenstvo a výbor. Pro obvod každé zemské pokladny úrazové má se zřídit „Zemská úřadovna pro soc. poj.“ a vedle toho pro každou takovou pokladnu t. zv. „Rentová komise“ 3členná, která by rozhodovala o výměře rent a když by nebylo usnesení její jednohlasné, nebo kdyžby za to žádal člen její nebo důvěrník ústřední pokladny vídeňské, příslušelo by rozhodnutí v těchto otázkách výboru zemské úřadovny. Pro jednotlivé okresy dle obvodů nemoc. pokl. okres. mají se zřídit „okresní úřadovny pro soc. pojišťování, jejichž představenstva volila by zmi-

něnou 3člennou rentovou komisi. Všech pak 7 rent. kom. by volilo členy představenstva vídeňské pokladny ústřední a mimo to by každá taková rent. kom. zároveň s členy představenstva zemsk. pokl. úrazové tvořila představenstvo zemské úřadovny pro soc. poj. — Přednostové těchto jednotlivých úřadů mají býti jmenováni, a to přednosta vídeňské pokladny od Jeho Vel. císaře a jeho náměstek od ministra vnitra, představený zemsk. úřadovny od místodržitele a představený okresní úřadovny od okresního hejtmána.

Když by nastal spor o nárok na požitky rent a podobně, pak budou příslušnými o tom rozhodovati „pojišťovací soudy“, zřízené pro každou zem. úřadovnu, skládající se z předsedy, úředníka to jmenovaného vládou, dvou přísedících, rovněž jmenovaných a dvou členů volených, a to jednoho dělníka a jednoho podnikatele. Z rozhodnutí těchto poj. soudů by šlo odvolání k „vrchnímu pojišťovacímu soudu“ ve Vídni, který má býti zřízen podobně jako c. k. správní soud. Tato odvolací instance se zavádí proto, aby v jejích rozhodnutích, třeba tato nebyla po právu závazna pro nižší instance, položeny byly praejudiciální základy pro rozhodování sporných otázek, jichž jednotné řešení pro celou říši má se tímto umožniti

Velikého dosahu jest změna, která se vládní osnovou chystá co do způsobu zastoupení v představenstvech nem. pokl. okr. a tudíž i v představenstvech okr. úřadoven pro soc. poj. Dnes při volbách platí t. zv. princip majorisování, t. j. přehlasování, neboť strana, která má nejvíce stoupenců, dobude svou většinou hlasů všech míst volených kandidátů a v této příčině má nastati změna zavedením t. zv. zastoupení poměrného (princip proporcionální), t. j. že do představenstva mají se dostati stoupenci jednotlivých stran mezi příslušníky těchto pokladen v tom asi poměru, jak jsou jednotlivé strany početně zastoupeny v celku mezi účastníky; tak na př. když by někde bylo 380 členů nem. pokl. okr. a to tak, že by bylo 200 členů org. soc.-dem., 100 nár.-soc. a 80 křesť.-soc., tu by dle principu poměrného zastoupení byl výsledek asi ten, že by strana soc.-dem. dostala 9—10 zástupců, nár.-soc. asi 5 a křesť. soc. 3—4. Různé jsou způsoby, kterými se požadavku poměrného zastoupení může vyhověti a jedním jest ku př. způsob tento: počet všech voličů (v našem případě 380) se dělí počtem zástupců, kteří mají býti zvoleni, zvýšeným o jedničku ($18 + 1 = 19$), kteréžto číslo se nazývá volební koeficient, a číslo, které nám tímto dělením vyjde ($380 : 19 = 20$; vychází-li číslo zlomkové, zaokrouhlí se na číslo celé, nejbližší vyšší), nazývá se číslo volební. Každý, kdo má býti zvolen, musí dostati nejméně tolik hlasů, kolik činí číslo volební, při čemž se postupuje takto: předpokládáme-li výše naznačené zastoupení stran mezi dělnictvem, bude celkem 200 kandidátních listin soc.-dem., 100 nár.-soc. a 80 křesť.-soc. Při skrutiniu přečte se vždy jméno, které jest na tom kterém lístku napsáno první a jest platné; a člen komise poznamenává, kolik již hlasů na toto jméno se soustředilo. Když pak se takto u některého jména dosáhne čísla volebního, jest kandidát zvolen a jeho jméno se v dalších lístcích již nečte, nýbrž na jeho místo nastoupí ten, kdo jest v těchto dalších lístcích (neboť těch prvních 20 se již úplně odložilo) na místě druhém, až zase ten dosáhne čísla volebního a přijde na řadu ten, kdo jest na třetím místě atd., až do zvolení plného počtu zástupců. Z toho jest zjevné, že počet zástupců některé strany skutečně zvolených bude se přibližně (dle toho, jak se členové dostaví k volbě, a dle náhodného dřívějšího dovršení čísla volebního ke konci skrutinia) rovnati číslu, které obdržíme, dělíce počet stoupenců strany číslem volebním.

Nastínivše si takto hlavní zásady soc. poj i stručný náčrt jeho skutečného provedení v evropských státech, můžeme snadno dojiti k poznání,

že tu běží o věc velikého dosahu, která v mnohém směru slibuje nejednu výhodu: představme si jen, že drobný polní hospodář při svém odstupu ze statku by měl zajištěnu doživotní rentu, třeba jen v obnosu 20 K měsíčně. Jakkoli to zajisté není mnoho, přece jen těchto hotových 20 K jest v prostých poměrech obnosem poměrně vyšší hodnoty a když si představíme, že hospodář odstupující není nucen uvaliti na statek ve formě výměnku břímě, které někdy dosti tísnivě doléhá na přejímatele, pak také pochopíme, že existence starého hospodáře stane se klidnější a snesitelnější, ježto jest zde ulomen hrot, který bohužel tak často již zavalil aspoň vzdálený podnět k takovým smutným zjevům, jako jest při nejmenším nešetrné chování se k výměnkářům, když již nechceme jmenovati horší věci. A kdyby snad pojištěnec musil ve stáří hledati obydlí a obživu u cizích lidí, tu mu jeho starobní renta s případnými snad úsporami z let mladších umožní uhájení třeba ne skvělé, tedy přece jen obstojné existence a úvaha naše dopadne stejně, přihlédneme-li k poměrům drobného živnostnictva venkovských měst, nebo k poměrům všeho dělnictva, při němž snadno každý dovede oceniti zejména význam rent invalidních.

Než bylo by to nepoctivé, kdybychom neukázali také stinné stránky této věci. Příspěvky k poj. invalidnímu i starobnímu uloží se zajisté i dělnictvu i podnikatelům velmi značné břemeno. Dělnictvo, aby odsunulo toto břímě, podnikne vše, co bude v jeho moci, aby dosáhlo formálního zvýšení mzdy, což se v poslední řadě zase projeví zdražením průmyslových výrobků, a když si představíme velikost toho obnosu, který bude musiti za své dělnictvo zaplatiti ku př. nějaký větší průmyslový podnik, pak pochopíme, že to bude značné zatížení průmyslu, který u nás právě tak, jako tomu bylo v Německu v době zavádění poj. invalid. a starob., bude žádati vydatné ochrany sobě příznivou politikou celní, aby se znemožnila tísnivá konkurence výrobků cizích, ale toto zdražení pocítí zajisté nejen bezprostřední odběratelé produktů průmyslových, nýbrž v poslední řadě také dělnictvo samo. Vždyť se má dle přibližných výpočtů k úhradě všech odborů soc. poj., pokud toto spočívá na příspěvcích interestentů, vybrati obnos činící asi 7—10% veškeré mzdy a když bychom vypustili poj. úrazové, jehož příspěvky mají platiti jen podnikatelé, činí tento obnos 5—8% veškeré mzdy, neboli jinak vyjádřeno: na poj. nem. bude třeba vybrati každoročně 111·3 mil. K, na úraz 47·5 mil. K, na invalidní a starobní pak třeba vybrati každoročně nově asi 129 mil. K, tak že celkem asi 287·8 mil. K má se sebrati jen z příspěvků výrobních tříd. — Vedle toho však padá na váhu ještě otázka onoho státního nákladu na soc. poj., který v první době po zavedení zákona by činil ovšem jen 2 mil. K na výlohy správní, ale jakmile by po čtyřech letech první renty staly se již splatnými, dosáhne již v pátém roce působnosti zákona 36 mil. K, v 10. již 39 mil. K, v 15. 64·5 mil., ve 40. 93·5 mil. K a na konečném ohromném obnosu asi 100 mil. K ročně se náklad ten přibližně ustálí a to tím, že úmrtím začnou zase odpadáti ti, kdož dříve počali požívatí rent, kteréž takto uprázdněné bude možno přikazovati postupně jiným. A zde právě třeba postupovati s největší opatrností, až bude nutno hledati nové zdroje státních příjmů a zde, na tomto poli, bude také celá otázka sociálního pojištění činiti obtíže největší.

A nyní již jen několik slov k laskavému čtenáři. Jak jsem se výše zmínil a jak každému jest známo, zneužívá se hesla soc. poj. k nejnesvědomitější agitaci politické slibováním velikých pensí pro drobné živnostnictvo i rolnictvo. Vyložte, a vy, kteří jste již ve vyšších třídách, můžete tak učiniti, způsobem jednoduchým, populárním na př. to, co jsem se snažil z povahy věci vyložiti výše na str. 8., kterak renty soc. pojištění mohou

býti jen malé, kterak bude snad možno v budoucnosti přistoupiti zvolna ke zlepšení, ale neskrývejte ohromné obtíže finanční a těžké problémy této věci. Příležitosti k tomu jest dosti v době prázdnin, ať již v osobním styku, ať v malé vzdělávací přednášce, ovšem jen ve schůzi nepolitické, a čeho se tím dosáhne je to, že nebudou si široké vrstvy od této instituce slibovati nějakou blaženou budoucnost a že se zvolna vypěstuje dnes bohužel téměř ušlapaný duch rozumné kritiky v lidu, který postupem času nepřijme již potom jenom ledabylé, lesklé fráze a potom snadno také kladením dotazů dovede znemožniti postup agitačních řečníků. To jest jisto, že náprava v té věci ještě možná je, třeba s obtížemi, ale dosáhne se jí jen klidnou, tichou, pozitivní prací, k níž ovšem musí přiložiti dle sil svých ruku každý, kdo snahu o sesílení vlivu nejvyššího činitele sociálního, jenž v jednotě víry spojuje všechny vrstvy společnosti, jsa povznesen nad strannické zájmy, slučuje s přáním o rozvoj a zdar naší nejvyšší organisace světské, řídě se heslem: Tibi Christe et patria e!

===== BESÍDKA. =====

J. D. R.:

Literatura a četba studující mládeže.

(Několik volných úvah o literatuře a životě.)

(Dokončení.)

„Doba naše věnuje všechnu svou pozornost výhradně jen zájmům tohoto světa; zná pouze radosti plynoucí z prospěchů pozemských; cítí bolest toliko nad protivenstvím světa. Moderní člověk podrobuje svou mysl nadvládě smyslnosti; k tomu, co jest nadsmyslné, ke krásě ctnosti a ošklivosti hříchu, jest docela otupělý“ — praví T. Pesch v Životě dle náboženství (str. 364.).

Představy o krásě a umění jsou na mnoze úplně převráceny. Básníci a romanopisci nám líčí stále jen duševní bídu, nemravnost a všechny výstřednosti a zrůdnosti života, budí zálibu pro hnus, hledají esthetické tam, kde ho jest nejméně, v mravním zlu a ošklivosti. Což není opravdu nikde krásy pravé, čisté a vznešené? Ovšem, ale k tomu je třeba duše čisté, veliké a vznešené, duše naplněné láskou, spravedlností a milosrdenstvím, aby krásu viděla a aby vše správně pojala a posoudila. To není tak snadné jako líčiti hnus a zlo. Spisovatelé si dělají svou úlohu velmi pohodlnou; chápou se jednoduše prostředků nebásnických, časových modních hesel, protikatolické tendence — appellují na nízké pudy a vášně, povyšují se nade všecko, mluví kategoricky, jako by všecko neomylně věděli a zatím ani sami nevědí, jak jsou od pravdy daleko. Myslí se, že i dilo zcela nepravdivé může býti krásné. A přece „krása jest zářením pravdy“, jak praví Hello. I básník má povinnost dbáti pravdy.

„Umění“ jest pojem velmi široký, představy o umění a krásě velmi neurčité a subjektivní. Každá nemravnost se chce krýti širokým pláštěm „umění“ jako by umění bylo nejvyšší instancí v životě. A pokaždé je to jiné umění, které hlásá, že pro ně neexistují žádné zákony úzkoprsé a šosácké morálky, každý umělec přichází se s vým neodvislým uměním, tak že v umění nastává anarchie a my nevíme, ke kterému z těch různých umění se přidati, neboť upřímně řečeno, žádné se nám bez výhrady nelíbí

a jen protože jiní je chválí, bojíme se to přiznat, aby nás nenazvali hlupáky. Všecka ta umění chtějí volnost a přece některá z nich zcela zřejmě Kráse neslouží. Dle čeho tedy rozsoudíme, co jest opravdu Uměním?

Pravda, (mravně) Dobré a Krásné přec nemohou si odporovati. Všecky jsou cílem života, pro všechny tři chceme žítí, a život musí býti jednotný. Všecky tedy se musí v životě sjednocovati. Nikdo snad nebude krásným nazývati život rozdělený, život bez zásad nebo život nemravný. Neboť co jest ošklivé mravně, je ošklivé i estheticky.

Vznikne-li tedy zdánlivý spor mezi mravně dobrým a estheticky krásným, čím jej rozřešíme? Na základě neurčitých, subjektivních citů a zálib esthetických či dle pevných zásad křesťanské mravouky, které jsou krásné zároveň? Zde nelze smlouvati, zde nepomohou neupřímné a polovičaté kompromisy. Tu patrně musí jeden z protivníků ustoupiti vyššímu. Buď se postavíme na rozumné stanovisko mravní a s toho stanoviska bezohledně proneseme i svůj soud esthetický, anebo povýšíme Umění nad mravnost a budeme dle svého vkusu upravovati nezměnitelné zásady morálky. A co jest vyšší, požadavek esthetiky či zákon morálky? Co jest víc, krása umělecká či krása skutečná, krása ctnosti a života? A co jest víc, krása nebo pravda? Má se krásný charakter, nejkrásnější zjev života, obětovati pochybné kráse umělecké? A zač stojí krása, která není pravdivá t. j. skutečná? Neupírám, že lze krásno esthetické nalézt i tam, kde jest mravní zlo, neboť „esthetické“ theoreticky pojato (in abstracto) jest něco zcela jiného než „mravné“, mravně dobré, ale nám se toto „čistě esthetické“ ve skutečnosti (in concreto) nikde nejeví; ve skutečnosti jest vždycky sloučeno ještě s dobrým a pravdivým nebo s jejich protivami, a tak teprve tvoří celé, jednotné dílo umělecké.

Každé rozdvojení člověka na bytost mravní a na bytost esthetickou jest nepřirozené. Přečtěte si v Hellově „Člověku“ kapitolu „Opovrhování uměním“, kde líčí rozpor člověka, v jehož nitru bojuje křesťan s umělcem. „Když křesťan ujme se slova, řekne, že jisté věci jsou pravdivy. Když umělec pozdvihne hlasu svého, řekne že jisté věci jsou krásny; a tyto dva druhy věcí budou ve vzájemném odporu. V tomto pustošeném srdci křesťan rozbije jisté modly, jimž se umělec obdivuje; a tu umělec, až křesťan zmizí, umělec v okamžiku, když zase on nabude vlády, znova zbuduje modlu rozbitou a bude se jí po nějaký čas klaněti. Křesťan odsoudí umělce jako nepřítele pravdy, kterou člověk ten vyznává. Umělec opovrhovati bude křesťanem jako nepřítelem krásy, které se člověk obdivuje a zápas obou těchto osobností bude tím delší, tím jalovější, tím neužitečnější, tím těžší, že bude mezi oběma v témže srdci člověk světa. Tento člověk světský pokoušeti se bude o to, aby zjednal mezi umělcem a tímto panem křesťanem smír. Bude jim raditi oběma vzájemné ústupky. Udělí každému nějakou částku . . .“ („Člověk“ str. 415.) V tomto člověku obyčejně přebývá ještě více lidí: učenec, filosof, otec rodiny atd.; a „jestliže křesťan, který jest mezi nimi, nevnutí se jako pravda živá a svrchovaná v šem svým sousedům,“ nastává šeredný boj bez konce a potupné kompromisy. Člověk, který jednou jest opravdu křesťanem, jest křesťanem celý a je jím stále, i jako umělec. Nikdy a nikde v sobě křesťana nezapře a nelze na něm žádati, aby zapomněl, že jest křesťanem, když čte nějakou báseň nebo stojí před dílem uměleckým.

Buď stojí zásady mravnosti pevně a pak jim musí všechno ustoupiti, anebo není vůbec žádných nezměnitelných a určitých zásad mravních, ani pevných a jasných představ o kráse a umění, — a pak jest celý život životem bez cíle, bez zásad, životem nálad, rozmarů, vášní a pudů a pak je tu nutně všechno jen nejisté, nejasné a mlhavé. Na tomto druhém stanovisku

skutečně také jsou mnozí umělečtí spisovatelé a vášniví zbožnovatelé a modláři Umění. Nemají pevných a jasných názorů ani o životě a mravnosti, ani o kráse a umění a proto se staví do pósy, jako by byli nade všecko to povýšení. Chtějí, aby život byl ovládán ne zákony a rozumem, nýbrž aby volně vládly a rozhodovaly vášně a slepé pudy v životě i umění. A tuto anarchii a vládu nejnižších pudů nazývají krásnou volností, jež bývá často vlastní tendencí jejich „umění“. V této tendenci jest největší zhoubnost jejich díla, že uvádějí do života všeobecnou bezzásadnost, i bezcharakternost a nemravnost.

Život nelze obroditi žádným uměním, ani náboženským, život lze obnoviti jen dokonalým náboženstvím, a ani ne „náboženstvím“ ledajakým, nýbrž náboženstvím určitým, katolickým. To dlužno co nejdůrazněji připomenouti době moderní, která hledá své náboženství v umění a časném požitku, která sní o umělecké kultuře a tolik koketuje uměním. Dříve tu musí býti krásný život, z něho teprve vyroste Umění jako květ zdravého stromu, jako květ plodný, který přinese i krásné ovoce životu. A život možno vzkřísiti jen živým náboženstvím, živou věrou, pevným přesvědčením o pravém smyslu života. Jen tam lze mluvit o pravém velikém Umění, o Umění čistém, svatém a vznešeném, kde jest život čistý a svatý, život v pravdě; jen veliká, čistá a jasná duše umělcova může podati takové Umění, duše, která pochopila hluboká tajemství života. Od duší povrchních, nízkých a nečistých od duší, které samy zbloudily na cestě životem, nemůžeme čekati nic velikého. Jsou-li to duše geniální, mohou nás sice vzrušiti svým zmateným a vášnivým křikem, mohou nás lákati svými tužbami a sliby, mohou nás i uchvátiti několika světlými paprsky ve svém díle, neboť genius jest dar od Boha a směřuje třebaš nevědomky k svému Původu, k věčné Pravdě a Kráse.

Myslím, že nynější středoškolský student hledí na „literaturu“ vůbec velmi jednostranně. Vzpomínám si na slova mimochodem k nám pronesená, že dle představ nynějšího abiturienta ten jest v národě velikým, kdo umí psát verše, povídky a romány. Ale „psaní“ a rozmnožování literatury nás neučiní silnými. Básníci a belletristé nás nezachrání. I jiní mají zásluhy o národ a snad větší než tito spisovatelé, na př. národohospodáři, vědečtí pracovníci. Nutno tedy — tak končila ta poznámka — abychom své vzdělání ve směrech na gymnasiu zanedbávaných doplňovali.

Jednostrannost jest už v celém pojmu „literatury“, jak se na středních školách probírá. Student se ve škole seznamuje téměř výlučně jen s t. zv. literaturou krásnou (poesíí a belletrií) a tak se stává, že vstoupí do života jako „intelligent“, který nemá přibližné představy o nesmírné literatuře vzdělávací, vědecké, filosofické, a náboženské; a pak chce mluvit o vědě, filosofii a theologii. I mnozí professoři mají o těchto oborech tak malý rozhled a tak ubohé představy, že vzbuzují pohrdlivý úsměv u samých studentů, kteří něco více četli. Tak zv. krásná literatura se ve škole příliš přeceňuje, v ní se vidí vrchol kultury a civilisace.

Četl jsem v kterémsi starém ročníku „Hlídky literární“ (r 1890) dlouhý článek Leandra Čecha „O škodlivosti umění“. Neškodilo by trochu si ho zase všimnouti, aby se z umění nedělalo náboženství. Praví se tam že přílišné pěstování citů esthetických odvrací od života, budí nechuť ke skutečnému životu a oslabuje mravní povahu; neboť city esthetické jsou vždy příjemné, postrádají bolesti ve vlastním slova smyslu, život však není vždycky příjemný; city esthetické jsou vždy požitkem, i když se představují scény tragické, život však a reální city životní neposkytují samého požitku a nad to žádají někdy také nepohodlných skutků. „Časté a stálé vzbuzování citů, které nenutí ke chtění a konu, z nichž nerodí se čin, seslabuje pak vůbec

i snahu citů reálních, které po proměně v kon a čin baží . . . Zvyknuvše sobě na neaktivní, nečinorodé city esthetické, nepřejeme sobě jiné cítiti Tak ubývá lásky a chuti k činům, tak vzrůstá jen shon po uměleckých požitcích (vedle belletrie zvláště o divadle to platí), a nenajdou-li se vznešené, povznášející, nenasytná touha spokojí se i pouhým vzbuzováním smyslného příjemna a smyslného dráždění, a když již i zde stupňování nepomáhá, spokojí se člověk i představováním nepříjemna, chorobným drážděním, a hoví-li umění konečně i této snaze, pathologické poměry jsou zde, rozklad jest nezbytný. Výlučné vybudování citův esthetických zmalátnělost a zženštilost za následek mítí musí.“

O tomtéž předmětu mluví i dr. P. Vychodil v knize „Básnictví a mravouka.“ „Cit a citlivost, jsou-li řízeny rozumem, zdobí člověka; nerozumné citlivůstkářství kazí rozumný úsudek a seslabuje účinnost vůle.“ „Bída na př., která se umí nějak estheticky presentovati, má potom přednost před onou, která prosaicky úpí.“ — „Ostatně již přemrštěné zbožňování umění a umělců . . . prozrazuje převrácené pojmy.“ Tahle věta není neúctou k umění, „právě slepí zbožňovatelé, kteří nešetří pravého poměru mezi životem a uměním, rozplývajíce se jen v požitcích umění, snižují umění na stupeň pouhé hračky a libůstky . . . Theorie tomu ovšem přispěla naukou o svéúčelném umění a nejnovější doba nervové i mravní rozervanosti je toho ovocem: jen podráždění za každou cenu.“ (Str. 26.) „Tak se vyprazdňuje věcný a cenný podklad života duševního a zůstává pouhá forma, hýření v preludech a vidinách. Pak již ani život skutečný nedojímá jako ke skutkům vybízející zkušenost, nýbrž jen jako zjev esthetický, který pro člověka má jen tolik ceny, kolik mu skýtá zábavného požitku. Na strast a bídu lidskou dívá se s požitkem jako na tragedii a — pokládá se za soucitného.“ „Poslední stadium chorobné záměny té mezi životem zdajovým a reálním bývá shánka po dráždidlu co nejsilnějším, buď si druhu jakéhokoli.“ „Umění svádívá vůbec k nečinnosti a pohodlnosti. Literatura zábavná se přeceňuje, v životních názorech zavládá mělkost, prázdný t. ř. idealismus t. j. fantastická bezmyšlenkovitost a nedůslednost.“ (29.)

Proto je to „společensky povážlivé“, — praví Vychodil — „jakmile se nadšení básnické zmocní příliš mnohých,“ neboť jistě se všichni poety nenarodili. Zde chybuje už naše vyučování v řečech a v literatuře, že v četbě gymnasijsní na př. část básnická nepoměrně převládá a spisy vědecky odborné jsou z vyučování literatury vyloučeny, jak toho žádá nesprávný moderní pojem „literatury“. „Stejnou aspoň měrou (jako v poesii) měli by se žáci poučiti také o dějinách a písemnictví odborném, kdo v něm pracoval a kolik v něm vykonáno; takto je spisovatelem skoro jen básník

„Podivno! noviny naše literaturu prý skoro ignorují, a přece belletrie a což horší, prázdné, bezcenné četivo bují až běda — v reální činnosti tak nepokračujeme. V životě našem, v praxi, rozhodně převládá škodlivé přeceňování písemnictva a to nepraktického.“ Chyba jest na obou stranách: „Obecenstvo kupuje, co se vydává a vydává se, co se nejvíce kupuje.“

Vychodil radí v žákovské četbě belletrii raději omezovati ve prospěch četby poučné a dodává: „Neboj se nikdo, že tím ideálnost utrpí; vždyť poučnou četbou nemyslím samý přírodopis nebo hospodářství . . . Jsou tu také životopisy, dějepis, cestopis, vynálezy atd. To vše poskytuje ideálních stránek dosti, a co hlavní, jsou to ideální stránky ze života, pravdivé, které zase do života přejdou, kdežto ideálnost vybájená ostane více jen snem.“ (Str. 38.) A my jsme tu, abychom žili, ne abychom snili. „Bůh

nechce, abychom život prosnili, nýbrž abychom jej prožili," praví sám básník, z našich snad nejsnivější (Julius Zeyer).

Přílišná četba belletristická vychovává povahy slabé, podléhající náladám a měla jistě také veliký vliv na nervositu nynějšího pokolení. Pozoroval jsem již v nižších třídách gymnasia u některých kolegů, jak tato četba rozrušuje, zbavuje duševní rovnováhy, jasného úsudku a kritické soudnosti, jak přepíná fantasií nejasnými a nesprávnými představami. Nebyla někdy řeč s takovými kolegy. Jejich oblíbený spisovatel musil mít vždycky pravdu, musil všemu nejlépe rozumět, ať šlo o otázky náboženské, historické, filosofické či společenské; jejich spisovatel jediný měl při všem nejlepší úmysly, ostatní byli hloupí nebo neupřímní. Básník, jehož historické vědomosti byly naivně jednostranné, rozhodoval v historii víc než historik a v náboženství víc než nejlepší theolog. Chorobný sen básníka nebo romanopisce jim byl více než všechny rozumné výklady a důkazy.

Zábavnou četbou přesycené mysli se pak znechucuje četba vzdělavací, odborná, při níž třeba mysliti, právě jako nechutnají prostá jídla žaludku cukrovinkami přesycenému a čistá voda pijáku alkoholu. Každá poučná a vážná kniha jest pak takovému čtenáři hrozně nudnou, suchou, „prosaickou a nezáživnou“; nevydrží u ní, brzy se jí unaví; hledá jen rozkoš a požitek, takové vážné věci ho nezajímají. Každý z nás také asi ví z vlastní zkušenosti, jak nemilý to bývá dojem, když se člověk po takové četbě z říše vidin musí vrátiti zas do světa skutečného; jaká rozmrzelost se nás zmocňuje a nechut k učení a studiu, a jak těžko sbíráme rozptýlené myšlenky a pozornost.

Jak zcela jinak působí přečtení kapitoly z Kempenského „Následování Krista“, nebo z jiné podobné knihy, třeba Smilesovy, jak zcela jinak působí četba nějakého životopisu, kapitola ze života svatých! A jest více takových knih, zvláště v cizích jazycích někdy ještě lepších než spisy Smilesovy, jež bývají v historických částech velmi nekritické a nespolehlivé. Je to třeba Peschova „Christliche Lebensphilosophie“ vyšlá již v 11. vydání, v češtině od téhož autora „Život dle náboženství“ (příruční kniha úvah a modliteb pro vzdělanější kruhy mužské), který dlužno katolickému studentstvu doporučiti snad za nejvhodnější modlitební knihu v češtině (vyšla u Prombergera v Olomouci; v němčině u Herdera již v XIII. vyd.), Dra. Weisse „Mudrosloví života,“ (vyšlo u Kotrby) F. Konečným z něm. „Lebensweisheit in der Tasche“ přeložené, od téhož autora „Die Kunst zu leben“, pak nový spis Dra. Foerstra „Lebensführung“ pro dospělou vzdělanější mládež *) a j. Na Hellova „Člověka“ jenž i po stránce estetické dokonale vyhoví, bylo již upozorněno. Mohl bych uvést ještě několik jiných snad známých spisů, jež vyšly nákladem „Meditací“ nebo jinde, kdybych chtěl více uváděti. Konečně bychom jako křesťané zvláště na evangelium neměli zapomínati. Nový překlad evangelií Dra. Sýkory, v Dědictví svatojanském vyšlý, by měl býti znám každému katolickému studentu. Za rok jistě vyjde také překlad epistol a snad se konečně dočkáme i nového, slušného překladu Starého Zákona, z něhož také jsou některé části nově přeloženy. Krásný nový překlad Písma svatého by nám jistě více prospěl než rozmnožování slabé, povrchní bezcenné literatury.

Tak mnohého trápí a šírají pochybnosti, a přece nemá odvahy ani vytrvalosti, aby se odtrhl od literárních studnic otrávených a přestal z nich čerpat, aby přestal pít alkohol a hledal prameny vody čisté, vody živé,

*) Vyšlo 1909. Berlin. Verlag von Georg Reimer. Velice by se posloužilo mnohým studentům i studentkám, kdyby se tato výborná kniha co nejdříve přeložila. Cena něm., skvostně váz. 6 K.

— aby studoval vážná díla apologetická, aby se klidně a vytrvale s houževnatostí celý do té práce ponořil, aby doopravdy chtěl se zbavit pochybností a vyjasnit si pravdu a osvětlit si cestu k víře, k pravdě, k životu, — aby chtěl rázně a důsledně, — aby také měl odvahu život svůj změniti.

Rikává se, že prý nemáme takových knih. Často jsem slyšel od kolegů na gymnasiu tu výmluvu. Není jich sice záplava, ale v němčině a v cizích jazycích je tolik takových vážných a důkladných děl vědeckých, že by celý život nestačil na jejich přečtení. Jmenuji třeba jen známou Apologii křesťanství Hettingerovu, Weissovu, Gutberletovu, Schanzovu, všechny několika-svazkové vyšly již v několika vydáních u Herdera (ve Freiburgu), v jehož seznamu lze nalézt množství dobrých a důkladných děl apologetických, náboženských a filosofických ve smyslu křesťanském. Z nejnovějších děl možno uvést třeba Dr. J. Kluga „Lebensfragen“, apologetische Abhandlungen für Studierende und für gebildete Laien. Cena 2.40 K. Paderborn 1909. Verlag von Ferd. Schöningh, nebo „Gottes Reich“ od téhož autora (vyšlo loni tamtéž) také vhodné pro studující. I v češtině jsou taková díla, na př. „Apologie křesťanství“ od Dr. P. Vychodila, vyšlá v benediktinské knihtiskárně v Brně, nebo Morawského „Večery u jezera Genevského“ (překlad z polského) vydané ve „Vzdělavací knihovně katol.“ (u V. Kotrby), kde vyšlo více prací podobného rázu, nebo starší už překlad Didonova „Ježíše Krista“ nebo z Fouarda překlad díla: „Sv. Petr“ a první léta křesťanství, „Sv. Pavel“ (také u V. Kotrby). Z nejnovějších dlužno uvést zvláště překlad spisu Hellova „P. Renan, Německo a ateismus XIX. století“, vydalo před lety „Studium“) a překlad díla známého nyní konvertity profesora Dra. A. z Ruville „Zpět ku svaté církvi“. Kdyby knihkupci s takovou horlivostí a reklamou vystavovali i spisy katolické, s jakou doporučují hned za tepla každý nový výplod chorobné fantazie, kdyby knihkupci vůbec chtěli vědět o všech těchto knihách, nebyla by o ně taková nouze. A kdyby se četly katolické časopisy (Hlídka, Meditace, Obzor, Časopis katol. duchov., Vlast, Vychovatelské listy, Vychovatel, Studentská Hlídka, Museum), nebylo by tolik nevědomostí a nesmyslných předsudků o nejzákladnějších pojmech křesťanských.

Kdyby někdo měl ještě odvahu a trpělivost čerpat z čistých, původních pramenů! Ale kdo pak by se dnes ještě namáhal studiem takových vážných, suchopárných knih? Kdo pak by měl dnes ještě trpělivost studovati staré folianty sv. Otců, aby se dověděl něco o učení a poslání katolické církve? Mnohý bude třeba chváliti „Konfesse“ sv. Augustina, ale aby si je koupil v originále a četl je, to ho ani nenapadne; k tomu by bylo třeba trochu trpělivosti, namáhati se s počátku trochu latinou, a na to nemá moderní člověk vytrvalosti.

Všecko, co se nám pěkně vyličí, bezmyšlenkovitě přijímáme za pravdu. A tak se pravda odbývá, život se odbývá — ležerně, dilettantsky, lehkomyšlně. Spokojujeme se myšlenkovou nejasností a milujeme literaturu, která nám život znechucuje, ztrpčuje, zachmuřuje; která mluví o všem možném, ale dohromady o ničem, která nás vrhá ve skepticismus, pessimismus, nihilismus, jelikož nám nepodává žádných ideí určitých, jasných a pevných, o něž bychom život svůj opřeli ve všeobecném zmatení doby.

A přece nechceme tak na prázdno žít, tak nihilisticky, nýbrž chceme plně žít, jak nám Bohem uloženo, chceme vyplnit prázdňý obsah svého života něčím užitečným, velikým, vznešeným, něčím člověka důstojným, — Pravdou, Dobrem a Krásou, a pravou radostí a božským pokojem. Nechceme žít dilettantsky, jak se nyní žije, dnes jinak než včera, zítra jinak než dnes, bůhví proč a nač. Nechceme, aby nám doba setby, doba zrání a ideálů uběhla na

plano, chceme si zachovati po celý život mládí a svěžest ducha a zdravý idealismus. Nechceme na studiích všecko ztratiti, nýbrž získati.

A k takovému životu nám nestačí literatura, která nás naplňuje pouze zmatkem a smutkem, samou nespokojeností. Nepomůže nám literatura, která se zabývá jen pitvou abnormálních vášní a z níž vane mnohdy přímo nemocniční zápach nebo smrad jako ze stáje. Krásným, umělým, úchvatným a nabubřelým stylem se nenahradí myšlenková nejasnost a prázdnota. Všecko krásné, dobré a pravdivé, co nám tato literatura někdy podá, zničí zase sama v zápětí svou negativní destruktivní tendencí. Vlastní své dílo, sama sebe ničí svým mlhavým pantheismem nebo svým skepticismem, pessimismem a nihilismem. Jsou to často okamžité rozmachy a výbuchy vášní, zmatené výkřiky nevole, zlosti, nenávisti, střídající se s vzdycháním, čím žije nynější poesie. Vášně, fanatismus, a odpor proti křesťanství a morálce inspirují mnohé básníky více než Pravda a Krása. A někdy všecko to bývá ještě jen pósa, snaha po efektu a nepravé velikosti.

Vše, co jsem tu řekl velmi všeobecně o literatuře, nebylo řečeno proto, aby si student nevšímal literatury, ale abychom se nebáli mužně dáti výhost literatuře špatné a všímali si literatury zdravé, jejíž vlivem by okřála duše národa; literatury, která by měla pevný a zdravý, správný názor, který nespouští se zřetele hodnot věčných a nekonečných. Všichni snad hledáme něco lepšího, vyššího. V čem však jest hlavní chyba? Že neumíme nebo nechceme obracet zraků vzhůru k nebi, že nehledáme života nadzemského a nadpřirozeného, že chceme mechemocí zůstat na této zemi a na ní si ráj připraviti.

Co mělo býti prostředkem k šíření zdravých ideí života, stalo se prostředkem k šíření morové nákazy, bezideovosti, bezzásadnosti, zmatenosti, prostředkem k podněcování nejnižších vášní a chtíčů, hroznou hrou omamující a otravující zábavou, jejíž účinky jsou snad horší než účinky moderního alkoholismu. *Corruptio optimi pessima*.

A co jest nyní knih, knih špatných, které nás kazí a knih zbytečných, které nás obtěžují. Co literárního smetí a braku, který se stále množí. Co se zbytečně potiskne papíru! Každá pitomost se přenáší na papír a oznamuje se světu, — a zvědaví a hloupí lidé to čtou, utrácejí čas, nudí se tím, zvykli si na to, a baví je to.

Věru, potřebovali bychom zase nějakého Koniáše nebo takového Leona Bloyu, který by nemilosrdně strhal nasazené masky všem literárním povalečům a na hnojiště by vymetl všecko literární smetí a všecku chamrad a vyčistil by vzduch znečištěný otravnými výpary. Často si tu vzpomenu na slova našeho univ. profesora, že by se měla zřídit zvláštní společnost pro pálení špatných a zbytečných knih; profesora, který jest znám svou nesmírnou láskou ke knihám, který má sám tak velikou knihovnu, jak jen málo kdo se může pochlubit, a který ve svém stáří stále ještě čte a studuje, až se mu to vytýká, tak že mu ani času nezbývá, aby také sám obhatl literaturu něčím ze svých neobyčejných vědomostí. Tak mluví dnes o knihách ti, kteří je nejvíce milují.

Tak jsme zvykli mnozí knihám, že se nám zdá, jako bychom bez nich ani žítí nemohli. A přec byli lidé, kteří bez literatury a bez četby a dlouhých studií život pochopili lépe než my. Každý z nás snad četl v životopisech světců, k jaké ctnosti a svatosti, k jaké silné a přímé a poctivé povaze dospěli mnozí bez četby, — snad někdy právě proto, že se nedali másti a zdržovali knihami. I mnoho prostých věřících tak žilo a dosud žije.

Obešli se zcela bez literatury. Písmo sv. bylo jedinou četbou jejich a to jim nahradilo vše, co my hledáme v rozsáhlé literatuře, protože byli prostí a uměli v něm čísti. Tato jediná kniha jim vydala za tisíce jiných.

Někteří ani té knihy neměli, ježto se jim evangelium kázalo a uměli čísti v přírodě a radovati se prostě z života. Čím to, že se ti šťastní smrtelníci obešli bez literatury a nenudili se? Čím sytili duši svou, čím vyplnili její prázdnotu? Co dodávalo svatým takové moudrosti, když nečetli a nestudovali, tak že se dosud podivujeme jejich hlubokým a bystrým myšlenkám i jejich živému stilu, když něco napsali. Kdo jim dal hlubokou moudrost života? „Zbožnost.“ o níž praví sv. Jakub, že „jest ke všemu užitečná.“ Zde se prakticky potvrdila pravda těchto slov apoštolových. Ti šťastní lidé měli víru, víru prostou, pokornou, pevnou a hlubokou, jež jim nahradila vše. Náboženství vyplňovalo celou duši jejich tak, že v ní nebylo místa pro malichernosti, o něž se často stará naše literatura, a nepotřebovali se sháněti po rozptýlených zrnkách moudrosti světské a umdlévati na polích a rýžovištích neúrodných. Náboženství bylo jejich vědou, filosofií i uměním, a duše jejich překypovala životem a zářila božským pokojem. To byly silné, přímočaré a šťastné duše. Několik velikých myšlenek, několik prostých zásad evangelia jim stačilo na cestu životem, — pojali je celou duší, soustředili na ně veškeru svou činnost, — měli svůj Cíl před očima, znali dobře a jistě nejkratší cestu k němu a měli odvahu bezohledně jíti po té cestě. „Kdo dovede bezohledně následovati rozumu i citu svého, má cestu nejsnadnější a nejjistější, i spěje přímou čarou k Bohu svému, nepozbýváje tím praničeho, že nepoznal a neprozkoumal všech možných i nemožných překážek a závad, jež jiným snad cestu zavalují,“ praví Dr. Vychodil v Apologii křesťanství (díl I. 160.) A dodává: „Komu však vyskytnou se tyto překážky (pochybnosti a p.) samy od sebe neb odjinud, může jimi býti na chvíli z blahého klidu vyburcován, avšak nevezme odtud škody, věnuje-li předmětu tomu (t. otázce života) tolik péle, kolik zaslouží, máje vždy na mysli, že jde o věc na výsost důležitou, rozhodující o celém bytí jednotlivce i člověčenstva.“

V životech svatých čteme, že několik prostých ideí dovedlo soustřediti jejich ducha k jednomu velikému cíli, k Bohu, k němuž má směřovati všechno. Láska k Bohu, jest i nejkratší cestou k životu. A my se staráme o tolik věcí, máme na sta cílů, ale žádný není cílem, pro žádný z nich neumíme pracovati celou duší a tak místo pokoje máme smutnou rozptýlenost ducha. Ten náš idealismus nemá středu, je to idealismus zmatený, toužíme výše, ale touhy naše nemají určitého cíle. Na tisíce věcí budí náš zájem, často jen rozptyluje a zpovrchňuje mysl naši a odvádí ji od cíle a jednoty, — ale opravdového zájmu, horlivosti a nadšení nemáme snad pro žádnou ideu; na nic se nevrháme s veškerou energií duše své, v žádné práci nejsme celí a v žádné nevytrváme na dlouho. Nemáme silné vůle, nemáme staré vytrvalosti a houževnatosti, jsme příliš netrpěliví, nervosní a nedočkaví, všechno nás hned rozčiluje a znepokojuje, všechno nás brzy omrzí. „Co pracuješ, pracuj důkladně,“ bylo heslem starých, „snadno a rychle“ jest heslo lidí moderních. Jen co možná nejvíce, třebas ledabyly a povrchně. Staré důkladné a zdoluhavé povahy, které desetkrát uvažují než začnou, ale potom se chopí práce doopravdy, jsou vzácností. A v nynějších zmatcích se tvoří už zas nové povahy, které se přenášejí přes všecken zmatek života a jeho duševní prázdnotu s nebývalou lhostejností, změnlivostí, přizpůsobivostí, ležérností, lehkomyšlností a šibeničním humorem. Za těmi také jíti nemůžeme. Tím méně ovšem za těmi, kteří nám slibují štěstí v životě nejnižších pudů a vášní zvířecích a v pekelných síních rozkoše.

===== Věstník vysokoškolský. =====

(Zasláno.)

Katolickým abiturientům!

Stojíte před koncem studia středoškolského před maturitou a toužebně čekáte den co den, kdy přiblíží se ona hodina, kdy prohlášení budete zralými pro studium vysokoškolské. A kolik to radosti po zkoušce dospělosti!

Radost ta však Vám nepotrvá dlouho a Vy pocítíte záhy, že není tak zlatou ta akademická svoboda. Čas rychle letí. Prázdniny schýlí se ku konci a pro Vás nastává nová perioda životní, doba studií vysokoškolských. Ocitnete se v novém prostředí velkoměstském, v němž máte svá studia doplniti a připravit se pro život. Máte po prvé jsouce svobodni podniknouti boj životní, boj o své zásady. Boj ten je krutý. Mnoho mladých sil přichází na zmar, mnoho padlých a raněných zůstává na bojišti. Místo ideálů zproletarisování ducha, místo nadšené, mladé intelligence — mravní úpadek, místo svobody ducha — otroctví. A jak by také mohl akademik odchovaný skepticismem středoškolským odolati nevěreckému hnutí vysokoškolskému, nemá-li opory, nemá-li pramene, z něhož by čerpal posilu. Vzdálen svého domova, jenž mu byl jak tak brzdou na srázné cestě, nechává se unášeti plným proudem, s nímž jdou jeho největší autority a klesá a lhostejní ku všemu vznešenému.

Zakládáme proto katolické akademické spolky, aby byly útlukem katolickému studentstvu, zároveň ale přípravou pro život, aby splnilo svého poslání a nesklamalo naději v něj skládaných, aby nebylo vyvrhelem ale vůdcem lidu, z něhož vyšlo. Spolky naše musí býti náboženské, aby vychovávaly charakter, musí býti lidové, studentstvo naše musí mezi lid, aby ho poznalo, má-li proň jednou s úspěchem pracovati. A práci pro lid bude slaviti také svou povinností národní.

V posledních letech založeny české katolické akad. spolky v Praze a v Brně. Přípravy trvaly několik let, než odhodlal se hlouček nadšenců prohlásiti veřejně, že ještě věří, že ještě nábožensky cítí. Pominuly však ty doby a teď hrdě hlásí se četný zástup k praporu Kristovu. Dosud však neměli jsme žádného českého akad. spolku ve Vídni, v hlavním městě říše, kde jeho existence je pro nás tak důležitou. Dosavadní český akad. spolek (židovsko-pokrokový) je pouhou čítárnou a o nějaké spolkové činnosti nemůže býti řeči. On nedovedl ani deset procent českého studentstva sdružiti. Ostatní zůstávají rozptýleni. Proto založila Slovanská Liga kat. akad. ve Vídni „Český klub kat. akademiků“, jenž po prázdninách bude rozšířen na spolek. Úkolem jeho nebude třístiti ale sjednotit č. k. akad. ve Vídni a návázati osobní styky s jihoslovanskými kat. spolky slovinským Danicí, chorvátským Chrvátskou, aby šel za vytčeným cílem Slovanské Ligy akademické sbratření Slovanů na základě víry Kristovy. Význam spolku je veliký, mnoho práce nás čeká, za to však tím větší, tím vznešenější je cíl. Doba je vážná, nelze býti nerozhodnými. Proto voláme k Vám katoličtí abiturienti: Kdož souhlasíte s naším programem, s našimi ideami, dokažte zjevně, že se za své přesvědčení nestydíte, dejte svému přesvědčení průchod, ukažte, že jste nepodlehli zhoubnému vlivu ducha času a přihlašujte se do našich spolků.

Přihlášky a dotazy buďte zasílány na adresu: Slovanská Liga katol. akademiků ve Vídni VIII., Schönborngasse 9., přes prázdniny na jednatele klubu: Vítek Frant., st. jur. Biskovice pp. Všechnovice.

VE VÍDNI, dne 15. června 1910.

Za „Český klub katolických akademiků“:

Vítek Frant., st. jur.,
jednatel.

Cand. ph. Smýkal Ant.,
předseda.

Naše rovy. Zaznamenáváme opět smrt jednoho spolubojovníka. JUS. Jan Hnízdo, člen Č. L. A., předseda mladé organizace v Bubenči, člen Mariánské Družiny a mnoha jiných spolků katolických vydechl, po krátké, trapné nemoci v máji, měsíci květů a vůně, svou duši. Gymnasium absolvoval s vyzna-

menáním a když po těžkých zápasech blížil se již k metě svého života, do hrobu sklátila ho neúprosná smrt. Nad hrobem jeho za jeho spolužáky promluvil JUS. J. Rosenkranz, za Č. L. A. JUS. V. Vičánek. Budiž mu země lehká!

K reformám středních škol.

(Dokončení.)

Cílem *matematiky* jest důkladně poznati a procvičiti tak zvanou elementární matematiku, pochopiti a užití pojmu funkcí. Čtyři základní úkony početní s čísly celistvými, desetinnými, obyčejné zlomky; průprava k nauce o prostoru — nazírání na jednoduché formy, zejména krychli a kouli atd. Počátky obecné arithmetiky. Arithmetické a geometrické vyučování spojitě, obecná aritmetika, planometrie, stereometrie, goniometrie, rovinná a sférická trigonometrie. Analytická geometrie. V VII. třídě jest souborné opakování z celého oboru veškerého vyučování o mathematice, zvláště rovnic a řad, stereometrie, trigonometrie a analytické geometrie. Jednotlivá místa se rozšiřují a prohlubují. Místo formálních úloh užívati jest rozličných oborů vyučování a praktického života. V I. třídě tři, v II. a III. po pěti, ve IV. až VI. třídě po čtyřech hodinách, a v VII. třídě pět hodin týdně.

Chemii učí se ve IV. a V. třídě po třech hodinách, v VI. třídě dvě hodiny týdně. Cílem jest experimentální cestou porozuměti chemickým procesům a jejich zákonnosti. V přehledu poznati nejdůležitější prvky a jejich spojky, které pro svůj výskyt, svou úlohu v domácnosti a praktické upotřebení nebo theoreticky jsou důležité. Porozuměti nejdůležitějším procesům chemickým v obyčejném životě. V mineralogii (v nižší reálce) na snadno poznatelných znacích založená znalost minerálů, nejčastěji se vyskytujících, a některé horniny. Ve IV. třídě 3 hodiny chemie a mineralogie, v V. třídě anorganická chemie, tři hodiny, a v VI. třídě organická chemie 2 hodiny v týdně. Praktická cvičení v chemické laboratoři po dvou hodinách týdně v V., VI. a VII. třídě.

Ve *fysice* na nižší reálce poznává žactvo nejjednodušší a nejvýznamnější zjevy přírodní dle pozorování v přírodě a pokusů, a učí se prakticky užívati těchto vědomostí; na vyšší reálce učí se porozumívati nejdůležitějším zjevům a zákonům v oboru fyziky, meteorologie a astronomie, jakož i poznáváti mathematické upravování hlavních zákonů. Ve III. třídě tři, ve IV. tř. dvě, a v VI. a VII. třídě po čtyřech hodinách týdně.

Měřické rýsování čili přesněji na nižší reálce *měřické rýsování* a na vyšší reálce *zobrazující měřictví* (deskriptivní geometrie). Cílem měřického rýsování jest nabýti zručnosti v rýsování obrysů (kontur), zejména také v kreslířském provádění měřických úloh konstruktivních; vyobrazování jednoduchých předmětů promítáním. Ve II. a III. třídě spojeno s počty a s naukou o prostoru, s arithmetikou a geometrií po dvou hodinách týdně, ve IV. třídě tři hodiny. Na vyšší reálce: znalost nejdůležitějších zákonů orthogonálního způsobu promítání a základních pojmů šikmého promítání a jejich užití pro zobrazování jednoduchých objektů technických. V V. a VI. třídě po třech hodinách, v VII. třídě 2 hodiny týdně.

Vyučování v *kreslení od ruky* dělí se na tři stupně: první stupeň jest v I. a II. třídě, druhý stupeň jest ve III. a IV. třídě, a třetí stupeň jest v V., VI. a VII. třídě. Cílem jest zdokonaliti vědomé nazírání vyškolením vnímavosti a představivosti; zběhlost v grafickém zobrazování toho, co žák vidí, aesthetické porozumění pro tvar a barvu, pohled do nejdůležitějších minulých dob umění. V I. až III. třídě po čtyřech, ve IV.—VII. třídě po třech (2) hodinách týdně.

V I. třídě školy reálné učí se žáci 1 hodinu v týdnu k r a s o p i s u, a to písmu kurrentnímu, latince a písmu francouzskému (okrouhlému).

Pro tělocvik ve všech třídách po 2 hodinách týdně bude vydána zvláštní osnova.

Celkový počet vyučovacích hodin jest v I. až III. třídě 28, ve IV. třídě 31, v V. třídě 32 a v VI. a VII. třídě po 33.

Nechoďte do semináře? Přichází doba, kdy budou gymnasisti dělat maturitu a rozmyšlet se, které povolání mají si zvolit. Některý by sám rád šel na kněžství, některý je nerozhodný, ale rodičové si toho přejí, prosí ho za to, tedy by jim to udělal k vůli. Jiný ovšem by za nic do semináře nešel, neboť je otráven nevěrou Macharovou anebo se bojí pronásledování kněžstva, které nyní je na denním pořádku. A proto ubývá dnes kněží, je známo, že začíná být veliký nedostatek kněží, ba že začínají se brát už někteří do semináře bez maturity. Ale aby byl ještě větší nedostatek kněží, o to se chtí postarati volnomyšlenkáři. Volná myšlenka vydala a rozesílá z Prahy do různých měst hanebné letáky. Posílá je nejen studentům, ale i státním zřízcům, a žádá, aby je dodali studujícím na gymnasiích a reálkách. Letáky jsou plné jedu protikatolického. Lži proti církvi se v nich hromadí, kněží se nazývají biřící vlasti, žádný abiturient nemá prý se státi knězem, ale má prý podporovati volnou myšlenku v boji protikatolickém! Uvěřejňujeme zde, jak hanebný leták šířen je mezi abiturienty-gymnasisty. Volná myšlenka volá: „Mladí přátelé! . . . Nestáňte se kněžími, služebníky římské církve. Nestávejte se jimi ani jako vlastenci, ani jako lidé moderní. Pamatujte, že římská církev už více než půl tisíce let trvá s našim národem v nejpornějším konfliktu, který zavini-la sama. Vzpomeňte, když národ žádal reformaci církve, jak upálila jeho slavné muže, jak posílala naň výpravy křížácké, vzpomeňte, jak odsuzovala a proklínala české knihy, jak k vůli jejímu náboženství musili nejlepší lidé naši opustiti vlast, vzpomeňte na pokoreni naše na Bílé Hoře Jsme jisti, když vše uvážíte, nestanete se jeji-mi biřící. Nestanete se jimi ani jako lidé moderní, poněvadž jejich dogmat nemůžete uznávati. Za žvanec chleba byste zaprodali svůj rozum, své srdce i češství . . . Jako Čechové i jako intelligenti víte, kde Vaše místo. Tam zajisté, kde se bojuje proti klerikalismu, nejpornějšimu nepříteli národnímu i také osvěty moderní. Je to Volná myšlenka, která vede boj protiklerikální v první řadě, důsledně, vytrvale a neohroženě a tím má místo mezi nej-přednějšími obrannými korporacemi národními.

Ano vedle Matice Školské jest místo Vo'né myšlenky. Neboť pěstovati volné nespoutané charaktery, vymýtiti z naší povahy jed klerikalismu, jest práce při nejmenším tak záslužná, jako pečovati, by dítky české v území zněmčeném nám odcizovány nebyly. Doufáme, že tedy stanete v šiku volných myslitelů českých jako členové, neb aspoň jako čtenáři a předplatitelé našich publikací. Nadějeme se také, že jako jiná léta tak i letos při rozloučení se studiemi středoškolskými vedle jiných institucí vzpomenete také Svoji podporou na Volnou myšlenku . . .“ Tak hanebně, s takovou podvodnou podlostí šíří česká Volná myšlenka lži o katolících. Tedy boj proti českým katolíkům je prý práce při nejmenším záslužná, jako boj proti poněmčování dětí!! Proto prý má volná myšlenka místo vedle Matice Školské!! Tážeme se, je-li možná větší zaslepenost? Katolíci čeští tedy mají platit na Matici Školskou a Volná myšlenka sbírá mezi studenty podporu v boji proti českým katolíkům. Tam jsme to tedy dospěli, že Volná myšlenka zapoví a zradí našim studentům, aby vůbec nechodili do semináře, a aby za to vstupovali do Volné myšlenky. A když se přece některý do semináře o prázdninách jde hlásit, stávají volnomyšlenkáři před branou semináře, dávají studentům tyto a podobné letáky a zrazují je, aby do semináře nevstupovali. Čeho chtějí tím volnomyšlenkáři docílit? Toho: Když nemají ještě na říšské radě většinu svých poslanců, aby kněze ožebračili a vyhnali a kostely vyprázdnili, chtějí vyprázdnit semináře, aby v Čechách nebyli žádní kněží, kostely spustly a tak církev u nás vyhynula. Kollegové abiturienti, odpovězte na tuto drzou provokaci hromadným vstupováním do spolků katolických akademiků (v Praze „Česká liga akademiků“, Voršilská ulice č. 1, v Brně „Spolek českých akademiků“, Starobrněnská 19/21 a ve Vídni „Klub českých katolických akademiků“, Schönborngasse VIII. č. 9. Parterre 4.) Vy, jež srdce pudí státi se sluhou Kristovým, nedbejte terroru a jděte za hlasem svého svědomí. Ani haléř židovské Volné myšlenky! Zradu na své víře, na svém charakteru a svém češství by spáchal, kdo by přispíval na tak nízké cíle, jaké má „Volná Myš.“

Péče o studentské byty. (Od P. Rud. Kohla z časopisu „Die Freistatt“ přeloženo.) Péče o studenty, kterou my katolíci máme vykonávat, obsahuje práci kulturní a sociální pro naši studující mládež na středních a vysokých školách. Je to práce velmi obtížná pro vnitřní konflikty, způsobená vlivem studia, četby, společnosti atd. a též stále rostoucí touhou po svobodě. Zdar její jest podmíněn hlavně porozuměním pro tuto základní náladu, cílem jejím jest vychování k samostatnosti. K provedení úkolu tohoto jest povolán dům otcovský spolu s církví a školou. Avšak bezprostřední vliv otcovského domu bývá u většiny studentů dočasně tím přerušen, že jsou nuceni vzdálení od rodičů studiu se věnovati. Zde blahodárný vliv domu otcovského dle možnosti nahraditi jest úkolem péče o byty studentské a tím jest též její důležitost odůvodněna. Úkol svůj rozřeší organisací ve spolcích. Spolek bytovou otázkou se zabývající zjedná si adresy spolehlivých rodin, vdov a samostatných dam, které jsou ochotny vzíti si studenty na byt, po případě i na stravu, a bude je míti v patrnosti. Jistotně se mu dostane v poměru k poptávce dosti nabídek takých bytů, poněvadž při dnešních poměrech životních jest mnohdy i dobrým a velmi dobrým rodinám podobná úleva v podmínkách existenčních velmi vítána. I přímo skutek milosrdenství na chudších rodinách a vdovách může spolek vykonávati tím, že jim pravidelně opatří studenty, tak že se mohou postarati rodiny tyto o patřičné byty a pohodlí, jichž výnos jest jim činností spolku zaručen. Tři stupně uplatní se v nárocích studujících. Student z bohaté a vznešené rodiny hledá byt a stravu svému stavu přiměřenou a též i podobnou rodinu; student z dobrého domu s dostatečnou měsíční gaží uplatní též nároky svého otcovského domu; konečně chudý student zvyklý již z domu ve všem se uskrovnovati, bude nucen počítati s každou korunou. O tyto poslední se hlavně zde jedná. Proto bude dalším a neméně důležitým úkolem spolků starajících se o studentskou otázku bytovou zaopatřiti těmto studujícím co nejlačnější byty, avšak tak, že poskytnou jim měsíčně pravidelný příspěvek bytový. Proto bude nucen spolek získati si čilou propagandou co nejvíce příznivců, aby si mnohými, třeba i malými příspěvky dále dary, a subvencemi patřičný roční příjem zajistil. Z různých, hlavně ale z mravních příčin bude nucen se snažiti vychovati chudé studenty co nejsamostatněji staraje se kromě o byty, též i o sprostředkování hodin a stipendií. Právě touto péčí o chudé studující bude spolku umožněno získati si řadu rodin, které v ubytování studentů naleznou svou obživu a proto též oddanou starostí o ně všem oprávněným přáním vyhoví. To jsou asi zásady, dle nichž bude nucen nově založený spolek Sv. Klimenta Marie Hof-

bauera pro studentskou otázku bytovou ve Vídni svou činnost rozvíjeti, chce-li vyhověti šlechtným úmyslům svých zakladatelů a očekáváním katolických rodičů a studentů a má-li býti napodoben v celé říši.

Z Litomyšle. V předešlém čísle „St. Hl.“ v dopise z tábořské reálky bylo konstatováno, že jakýsi septimán proto, že dostal z náboženství nedostatečnou, chtěl vystoupiti z církve. I u nás máme podobného výtečníka — ba on už v kvintě byl tak „uvědomělý“, že z církve skutečně vystoupil. Jmenuje se Vilím a přišel do Litomyšle z Brna jen proto, aby tu zkoumal štěstí; v Brně jen tak tak že prošel. A v Litomyšli našel půdu pro sebe přímo výtečnou. Nemluvíme už o denunciačních službách různým těm pokrokovým profesorům a drzému vystupování proti profesorů náboženství; jen na to chceme poukázati, že tento pán vida na gymnasiu všude samý „pokrok“ a sám nemaje ani nejmenšího tušení o tom, že také existuje passivum slovesa παιδεύω — takový to byl výtečník — vida tedy, že by propadl nejméně z pěti předmětů, aby se zalíbil „na hoře“ — vystoupil uvědoměle z církve. Chudera, nohy si mohl uběhati každou neděli do chrámu, brzy-li to už vyhlásí s kazatelny a ono nic a nic a církev také zůstala církví. A charakteristické při tom jest, že z církve vystoupil bez vědomí rodičů — vždyť nyní proto se ani domů hlásit nesmí. A toto vystoupení z církve mu také loni pomohlo, nejšpatnější žák málem že nestudoval ještě s vyznamenáním — tak to uměli ti pokrokové páni narafičit. A nač by také byly v městech pokrokové kluby? Ne-li na to, aby se takových uvědomělých lidí ujal, živily a šatily je. Ale, běda, třikrát běda! Letos v sextě se vítr obrátil. Přišli jiní professoři a pan Vilím propadl jen — z pěti předmětů. O nevděčný světe! Takový intelligentní, vzdělaný student a takový hořký osud! Nemo propheta in patria — ve vlasti se zásluhy takových uvědomělých a pokrokových lidí bohužel nikdy neuznají. Ostatně o dalších osudech našeho milého atheisty si ještě povíme po prázdninách. Je to jednak komické, chce-li analfabet někoho uvědomovat, jednak je to výstředností, k jaké zchátralosti tělesné i duševní může klesnout mladý muž, který se spustí ideálů, světla života — víry.

J. S. Machar — studentstvu královéhradeckému. Pokrokový list „Ratibor“ vlastním nákladem vydal dopis Macharův a zdarma po svých náhoncích, již sedí ještě v lavicích školních, studentům rozdává. Dopis nezasluhuje kritiky, poněvadž, co tam psáno, psáno jest ze záští, ale přece všimněme si ho, aby veřejnost zvěděla, co je všechno dnes možného. Dopis psán po biskupské visitaci na zdejších školách středních. Části uvedené v uvozovkách jsou doslovná místa brožurky. „Mladí přátelé! Takto nazýval vás před nedávnem starý

pán, který jako rozšafný Polonius synu svému Laertovi dával vám rady, výstrahy a napomenutí na cestu životem. A taktó nazývám vás já, český spisovatel, před nímž vás onen děda usilovně varoval a navazuje na řeč jeho, chci vám také dát několik rad, několik výstrah a několik napomenutí.“ — Nezaráží čtenáře nic? Již na první pohled každý řekne, že o biskupu takhle se nevyslovil intelligent, nýbrž nějaký požídivštlý. . . „Já, český spisovatel!“ Jen vemte ku př. jeho čítanku. Je to dílo literární? Rozhodně ne; co tam Machar píše, jest vesměs všecko literární špína. Hrubě uráží náboženství, činí si posměch z těch nejsvětějších osob a věcí jest literatury nedůstojno! A to jest český spisovatel? Ne! A ten posílá studentstvu dopis a chce je poučovati o pravdě! Píše: „V něco věřit, stát za tím a žít podle toho — to bych nazval pravdou subjektivní. A pravda objektivní, to jsou plody kultury, výsledky badání filosofů, učenců, intuice básníků a umělců.“ — Jestli z tohoto studentstvo se dovědělo, co jest pravda, nevím. Asi sotva, vždyť Machar sám ani neví, co pravda je. Pravda jest naprostá shoda poznání s objektem. To jest pravda, ale toho uzнат nesmí Machar, poněvadž by musil mnoho, ba řeknu všecko ve svém „Římě“ spálit, poněvadž v něm má mnoho „intuice básnické“, totiž lži! Machar směle lže nebo nadsazuje a překrucuje a proto viní z lži nejdp. biskupa, když doslovně píše: „Ale ani s pravdou se přesně nesrovnávaly povídky starého pána.“ Že si to Machar s tou objektivní pravdou trochu popletl, musí uzнат sám. Byl v Římě a snad viděl různé plody umělců a přece nebude o nich tvrdit, že jsou to pravda objektivní, jako na př. antické sochy. Machar-učitel pravé pravdy — tedy lže, jak dalo by se mu lehce dokázat — a zlobí se při tom, že pan biskup před ním studenty varoval. Varoval vším právem. Myslíme všichni, že by Machar měl býti odevzdán psychiatrům na pozorovací stanici, poněvadž rozum jeho jest vášní protikřesťanskou zatemněn až běda. — „Dědouš vám, mladí přátelé, vykládal o Darwinovi. Povýšeně a s posměškem mluvil o něm. Není to správné.“ — „Povídal vám o zásadách materialismu. Zapletl se, mladí přátelé, tak, že věty jeho mají sic podmět a výrok, ale není v nich smyslu!“ Radí pak ku studiu obou otázek. Že souhlasí Machar se vším, co Darwinova theorie hlásá, jest na bílé dni, vždyť M. nečiní rozdílu mezi člověkem a zvířetem; možná však také jest, že theorie té ani nezná. A o materialismu s Macharem mluvit jest zrovna tolik, jako mluvit se slepcem o barvách. Kdyby Machar ovládal materialism v theorii tak jako v praxi, musil by doznati, jak nevědecky je materialism založen! Nabádá dále ku studiu dějin církevních. Proč? Aby studenti poznali, „že jest přímo vyloučeno, aby byl člověk opravdovým a ušlechtilým

synem vlasti a zdatným, dobrým synem církve!“ „Ne, buď Hus, nebo Jiří Plachý“, „buď člověk český nebo člověk římský.“ — Vyvracet tato slova ani nebudu. Za ostudu bych si pokládal o tom mluvit s člověkem, jenž jest „opravdu český člověk ryzí“, jenž je „to ryzí české srdce“ — jež šibeničky staví pro vlastence a pro svou vlast jiného nemá jména než: macecha zlá! Ale přece jedno mu musíme přiznati. Ví, totiž Machar, jak vypadá biskup. Ví, že nosí prsten. Ale mohl dodati: „Mladí přátelé! Biskupovi jste políbili prsten. Ale až já k vám přijedu, mně musíte políbit šos!“ (Nechal si ho libat od něžného pohlaví.) — List zakončil taktó: „On řekl, věrte mi, já pravím, zkoumejte! On jest římský hrabě, já český spisovatel. . . Vy budete soudci nás obou!“ Ano Machare, mluvil k studentům biskup, psal jste studentům vy. A buďte přesvědčen, že mnoho studentů souhlasí se svým biskupem — a mnoho těch, kteří s vámi, ale jsou to jen ti, kteří honosí se mohou „ušlechtilým“ nosem a libým — česnekm! Ale ještě je něco zvláštního. Machare, odpovězte veřejnosti! Jste všudypřítomný, že jste slyšel řeč biskupovu anebo jste dostal dopis od některého, řeknu prasprostého, pokrokařského a nevěreckého denuncianta? Ať to jest už s vámi jakékoli, přece jedno mi zůstane: Chtěl jste se proslavit a pracoval jste, jako ony hory a zpracoval jste: kocovinu! —ave—

Sebevraždy studentské. Stále množící se sebevraždy pro špatná vysvědčení byly předmětem četných časopiseckých úvah a příměly i ministerstvo vyučování, že vydalo výnos, jenž týká se vydávání vysvědčení na konci semestru a jeho účelem jest brániti hrozivě se množícím sebevraždám. Ve výnosu sděluje se, že zůstane sice při dosavadním přímém doručování vysvědčení žákům, třídním učitelům ponechává se však na vůli, aby ve výjimečných případech, bylo-li by pozorováno na žáku, kterému hrozí propadnutí, něco povážlivého neb přejí-li si toho rodiče výslovně, byla školní zpráva vydána způsobem jiným, vhodnějším. V ministerském výnosu upozorňuje se dále na to, že u nervosních neb chorobně zatížených studentů již během školního roku mají rodiče býti včas zpraveni o špatném prospěchu žáka, aby tak sami zabránili nějaké jeho nepředloženosti. Při rozdělení vysvědčení jsou povinni učitelé žáky, kteří mají špatný prospěch, poučiti, utěšiti, nebo uklidniti. „Nár Listy“ v č. 51, píší pro zrušení veškerých vysvědčení a doporučení, aby rodiče byly pouze vyrozuměny prostým sdělením ku konci roku, postupuje-li či nepostupuje-li dítě do vyšší třídy, v kterém předmětu jest pevným, v kterém slabším a podobně. „Křesťanská škola“ k tomu podotýká: „Nač tolik mazlení? Neprospívá-li student, buď nemá nadání nebo jest nedbalým a v obou případech má studii

nechat. Ať se zavedou přísnější přijímací zkoušky, a bude mnohem zlu odpomoženo. Beztoho jsou střední školy přeplněny a špatnými studenty se jen množí poloučený proletariát. Jindy, dokud byla ve školách lepší kázeň, byla i větší pilnost a o sebevraždách nebylo slyšeti.“ I ruské časopisy rozhovořily se hojně o sebevraždách žakovských, bylo jich minulou zimu v Rusku také bez počtu. Ruská mládež v tom ohledu je snad „nejpokročilejší“! V „Ruském Slově“ morskévském praví Petrov, že vinu nese ne škola — ani mu nenapadne školu obviňovat, ale rodina a společnost. Společnost se svým špatným uspořádáním a snažením a rodina se svými těsnými názory. Na život se každý dnes dívá jen pod zorným úhlem kariéry a to ještě kariéry co nejspeciálněji vyměřené. Selže kariéra — nestojí život za to. Ze života samého už nikdo radosti nemá. Nikdo nemá odvahy přemáhat překážky, neznáme a nejsme ani vedeni k tomu, abychom toužili po poznání radosti z překonaných překážek, vytrpěného strádání, odříkání, vykonané těžké práce. Nectíme všechny stavy a všechny práce — toužíme jen po určité cestičce, ač se nám jich před námi rozevírá na tisíce. — Ale nevede právě to vychování hospodářské, společenské, školní k této těsnosti názorů — to specialisování, to dělení práce a ta odbornost!? Výtečná podmínka výrobní — ale zlá okolnost životní.

Z Nového Města na Moravě. Smutné poměry výchovné na naši realce přiměly naši katolickou veřejnost k projevu v jistém našem listě, jímž žádala tato zakročení zemské školní rady ve prospěch nábožensko-mravní výchovy studentstva. A nestalo se tak bez důvodů. Někteří z našich pp. profesorů neblaze působí na utváření se náboženského přesvědčení svých žáků, ať ve škole doporučováním špatné domácí četby (Machar a t. p.), strannickým ličením povah a historických fakt, o nichž student z náboženského studia má jiný názor, z čehož plynou pak vážné vnitřní konflikty, rušivě působící na náboženské přesvědčení, a i dotýkáním se samých základů náboženství, zejména katolického, ať mimo školu, kde oni pp. profesori uplatňují svůj vliv půjčováním špatných knih a časopisů, trpěním a přehlížením zakázané činnosti studentské, činnost, která zůstává tajnou příslušným činitelům, již pořádek by tu zjednatí mohli i chtěli. Nejzáhadnějším při tom je, že onen p. profesor, který největší činnost v tom směru jeví, jest bývalý theolog a přispívatel do katolických revuí, člověk, jenž ještě nedávno hájil své náboženské přesvědčení slovem i písmem, a nyní k pohoršení katolicky smýšlejícího obecnictva a k duševní škodě svých svěřenců přímo zuřivou protináboženskou a proticírkevní činností veřejnou projevuje; toto jeho jednání mu ovšem sympathií se strany našich studentů zjed-

nati nemůže. Přirozeným následkem této činnosti našich pp. profesorů je, že naši pokrokoví studenti, posilněni příkladem svých vychovatelů, bez bázně a otevřeně vystupují, jak vidno z příkladu ve 4. čísle „St. Hl.“ uveřejněného, kdežto u našich studentů jeví se stagnace, ba i ústup, snad z bázně před narážkou na disciplinární předpisy. My nesmíme se báti vystoupiti. Uvědomíme si, že naše stanovisko mnohem spíše hovoří ideí nábožensko-mravního podkladu školy, na jaký ji postavil stát, než ono našich protivníků, jichž činnost je často v rozporu s disciplinárními předpisy. Proto nebojme se boje, nedejme si urážeti své náboženské přesvědčení ani ve škole, vystupme proti tomu s příslušnou rozvahou, opatrností a v mezích dovolených, abychom si tak vymohli aspoň nábožensky tolerantní výchovu se strany těch pp. profesorů, již vysloveně náboženské výchovy nám dají nechtějí!

Studentské nadace v sousťatí habsburském, jež zřízeny byly kněžím. K vůli informaci české společnosti v této otázce podáváme tato sdělení. V čele nadačních fondů pro studenty, vedle tisíců nadací, jež k účelům vychovávacím zřízeny byly k radě a popudu kněží zbožnými katolíky, jest v sousťatí habsburském 1945 nadací, jež založili a složili výhradně katoličtí kněží. Jména kněžím na tyto nadace věnované obnáší 12,584.602 K, jež nesou ročně 463.336 K úroků, kterážto částka jest každoročně nadacemi poděleným studentům vyplacena. Z částky této participují nyní na stipendiích a úrocích ročně: Čechy 370 ve výši 98.752 K, Morava 207 ve výši 36.158 K, Slezsko 33 ve výši 4534 K, Halič 329 ve výši 84.708 K, Dalmacie 89 ve výši 22.870 K, D. Rakousy 147 ve výši 52.180 K, H. Rakousy 69 ve výši 22.312 K, Solno hrady 39 ve výši 26.096 K, Štýrsko 121 ve výši 32.680 K, Korutany 42 ve výši 7122 K, Kraňsko 137 ve výši 19.304 K, Gorice-Gradiška 9 ve výši 1182 K, Terst 49 ve výši 13.304 K, Istrie 1 ve výši 168 K, Přímoří 59 ve výši 12.834 K, Tyrolsko 146 ve výši 27.256 K, Vorarlbersko 92 ve výši 9992 K, Bukovina 6 ve výši 1652 K. Co mimo to katoličtí kněží studentům na penězích a podporách rozdají, kolik studentů kněžské konvikty zadarmo nebo levně živí, to každý ví. Zajímavě pak v české společnosti jest že když některý intelligent začne katolickým náboženstvím opovrhovati a kněžím nadávati, že zřídka kdy pán ten stal se tím, čím jest, bez pomoci a bez podpory katolických institucí a kněžských dobrodiní. To jest stínem těchto dobročinných skutečností. Poněvadž však každá věc má svůj stín a čím je větší, tím má stín větší, tedy jest to vysvětlitelné, že mezi mnohými hodnými a vděčnými podporovanými vyskytnou se také nehodní a nevďeční, protože již i mezi 12 učedníky Ježíšovými byl jeden Jidáš, jehož jednání a mravní po-

vahu však každý příslušně cení a posuzuje.

Žákyně na státních průmyslových školách mohou býti přijímány příštím školním rokem. Ministr veřejných prací svolil, aby ve školním roce 1910 až 1911 na veškerých státních průmyslových učilištích, jakož i živn. pokračovacích školách také žáčky byly přijímány, a sice za těchže podmínek, které pro přijetí žáků platí. Mnohé živnostenské spolky i obchodní komory vyslovily se proti průmyslovému studiu dívek a stálá delegace stavitelů v Rakousku ohlásila tyto dny ministerstvu své usnesení, dle něhož žádný stavitel nevezme dívku za praktikanta nebo učně a nebude jich vůbec v technickém stavebnictví zaměstnávat. Kdyby všichni stavitelé tímto usnesením se řídili, bylo by znemožněno ženské studium na státních školách průmyslových vůbec, neboť tříletá učednická praxe jest podmínkou přijetí do školy průmyslové, a kromě toho dívky by na stavitelství zbytečně studovaly, když by zaměstnání nenalezly.

Společné vyučování chlapců a dívek ve škole obmezuje se ministerským výnosem ze dne 4. dubna t. r., pokud se týče hospitace dívek na středních školách. Dle tohoto výnosu nesmějí se vůbec přijímati hospitantky na chlapecké střední školy (gymnasia a reálky) tam, kde

je nějaká vyšší dívčí škola (ústav učitelek, lyceum nebo střední dívčí škola). Kde se přijímati smějí, nesmí jich býti více než 5 proc. všeho žactva a rozhodování o přijetí v těchto mezích ponechává se zemské školní radě. Proti tomu výnosu pořádaly ženské spolky protestní schůze.

Rozmanitosti. Nová česká reálka na Moravě otevřena bude počátkem příštího škol. roku v Jihlavě péčí Matice Jihlavské, Ústř. Matice Školské a Nár. Jednot Pošumavské a západomoravské. Tím dostane se menšinám na Jihlavsku a Štöcku střední školy, po níž již dlouho, ovšem marně, bylo voláno. — „Rozvoj“ sděluje, že professor na královédvorském gymnasiu, kde studuje asi 15 židů, učinil protižidovský vtíp. Předseď místní náboženské obce stěžoval si hned u ředitele; professor byl vyslýchán, sepsal se s ním protokol, musil prohlásiti, že výroku svého lituje. Židé nestrpí pohany svého náboženství a svých rabinů. A co my katolíci? Řiďme se radou, kterou dal Pius X. biskupům: „Nemlčte, mluvte!“ — Velmi ušlechtilých výrazů o střední škole užívá stud. „Revue“. Tak v č. 6. na str. 172. nazývá soběslavské paedagogium — blbárnou a v témže článku: náboženské výklady katechetovy — „kářovy brblaniny a lži“. Tak vštěpuje pokrokový tisk studentský svým čtenářům lásku a úctu ke škole. —

===== Věstník slovanský. =====

JAN KARNÍK:

Slovanské tužby.

Zmocňuje se mne vždy zvláštní sladkobolný pocit, kdykoli vidím, kterak chutě chápe se mládež oněch ideí, jimž opominul jsem sloužit ve své mladosti, pochopiv závažný jejich význam teprve ve zralém věku.

Takovou ideou velikého dosahu a veliké budoucnosti jest vzájemnost slovanská, kterou Kollár a Šafařík s věšteckým zápalem horoucně hlásali, pro kterou z generace let šedesátých až do devadesátých jednotlivci (Josef Holeček, Ed. Jelínek, Fr. Řehoř, Rud. Pokorný, Fr. Legr, Fr. Kvapil, Ad. Černý a j.) obětavě pracovali, která však teprve dnes styky národohospodářskými nabývá pevnější základny a dostává se znenáhla českému národu hlouběji do krve a do kostí. S jakou radostí sleduji práci českého katol. studentstva na tomto poli, doufaje, že z nadějně této setby dožijeme se utěšeného ovoce! Budťež řádky tyto povzbuzením staršího přítele všem vám z katolické studentské družiny, kteří o krásných cílech slovanské vzájemnosti tak slibně pracujete!

Článek p. PhC. J. Bartoše v letošní „Studentské Hlídce“ a jeho důtklivá výzva o valné hromadě Č. ligy akademické jsou projevy velmi cenné

které nevyhnutelně musí mladá generace ve skutky uváděti, má-li austro-slavismus — signum, in quo vincemus — státi se baštou proti pangermánským příbojům.

* * *

Krásnou, ale krátkou epizodou panslávského nadšení byla pro mne a moje vrstevníky v letech devadesátých slavnost „rozvinutí“ praporu tehdejší mohutné studentské Slavie. Byl rozvinut na Žofíně za kmotrovství Žofie Podlipské a zátopy slavnostních hesel. Nad církevní obřad byla již tehdy mladá generace, nynější hejtmani radikálně-pódkrokových i sociálně-demokratických stran českých, inspirovaná Masarykem a ovládaná Ant. Hajnem, Klofáčem, K. St. Sokolem a Dutkou, ovšem „vysoce povznesena“. Ale o tom nechci se rozepisovati. Vzpomínám jen toho radostného a dobrého, co slavnost s sebou přinesla a tím byl nesporně imposantní sjezd studentstva veškerých národů slovanských. Byl čtne obelán zejména Jihoslovany a Poláky.

Po bouřlivě slavnostním uvítání rozdělili jsme se o ty snědé junáky jižním sluncem ožehlé i o elegantní severany polské a tak dojemně neohra-bané bařušky ruské. Po jednom, po dvou, dle velikosti našich studentských pokojů a dle nosnosti našich postelí a vzdychajících pohovek odváděli jsme si svoje milé hosty z nádraží.

Dávno již před sjezdem konaly se přípravy. V čítárně Slavie vyloženy všechny čelné žurnály slovanské, pěvecký sbor cvičil hymny a písně všech kmenů slovanských.

Slavnostní večer na Žofíně, na kterém jsme zpívali ve všech slovanských jazycích, a kde vedle orchestru bujaře drnčela tamburašská kapela, měl průběh jásavě nadšený, jak jinak ani nemůže být, když sejde se tolik blouznivých hochů a náhle vzplanuvší pobratimství rozbouří mladou krev. Jako dravé horské prameny proudily řeči a připitky, strhující svými lesklými vlnami všechna srdce i hlavy radostí omámené.

Jenom jedna kapka pelyňku skanula co chvíli do našich blahem rozpálených niter. Z ohnivých řečí jihoslovanských studentů rozuměli jsme sice čtým, důrazně vyjádřeným slovům, tuřili jsme, co má řečník na srdci a na jazyku, ale celkový smysl slovanského tak našinsky znějícího hlaholu přece nám unikál. Doma o všedních předmětech a každodenních potřebách snadno jsme se s hostmi porozuměli, ale pědivé kaskády slavnostních period, ohnivě a střelhibitě proslovené, mījely celkem hluře našich uří. Jenom z posunků a planoucích zraků přelěval se i do nás oheň a zapalovala slavnostní nálada.

Jako všechno, co jest krásné a milé, i slavnosti tehdejší rychle minuly a bylo na nás, abychom dohonili, čeho jsme před sjezdem opoměli. O nastalých právě prázdninách měli jsme chutě vzítí do rukou gramatiky a slov-níky jazyků slovanských a pilně se učiti, aby dohoda slovanské intelligence v budoucnosti byla snadnější a účinky sjezdového bengálu trvalejší. Těm nečetným, kteří poslechli tehdy příkazu doby, dobře se to vyplatilo i materiálně. Všichni, naučivše se několika jazykům slovanským, zaujímají nyní, dík této své schopnosti, vynikající úřady, mnozí z nich mají dobré jméno v literatuře i ve společnosti, jiní vynikli v životě politickém. Ohromná většina tehdejších nadšenců se však o Slovany a slovanské jazyky ani po sjezdu vážněji nestarala. Já tehdejší trestuhodnou pohodlnost počal jsem napravovati teprve po patnácti letech! Jak jest mi dnes líto těch ničemně zabitých týdnů a měsíců nekonečných prázdnin akademických, ve kterých jsem mohl hračkou si osvojit všechny slovanské jazyky a v řadě následu-

jících let okoušeti sladkého ovoce svého přičinění v tom způsobu, že bohatě se rozvíjející literatury slovanské byly by mi přístupny v originále. Kolik čistých a hlubokých studnic by se tím otevřelo intelligentu, žijícímu v ústraní, daleko středisk kulturních a odkázanému svými esthetickými potřebami jen na svépomoc. Ovšem mnozí venkovští intelligenti nemají žádných vyšších tužeb, jsouce zcela blažení při nekonečné partii tarokové v učouzené kavárně.

A proto píšu dnes tuto epištolu, abyste vy, mladí přátelé, nepropásli těch mých 15 let, abyste učili se záhy jazykům slovanským a otevřeli si tak bránu existence i literatur dokořán.

*

Slovensky číst budete ovšem bez učení, jen se zvýšenou s počátku pozorností. Leč ani polština nebude vám činiti valných obtíží, pakli věnujete jen jediný týden hodinu denně Vymazalově knížce „Polsky snadno a rychle“. Tato knížka a Emericha Čecha „Slovníček polsko-český“ nákl. J. Ottovým umožní vám čísti polskou belletrii. Tu pro začátek doporučuji od firmy Gebethner i Spól. v Krakově (Rynek glowny) pořídit si několik svazečků d'Amicisových povídek, seskupených ve sbírku Srdce (E. Amicis — Maly patriota z Padwy. — Moi koledzy) a k tomu český překlad téže knihy vyšlé v jednom svazku u Kočího za 50 h. Budete čísti pomocí slovníčku a pakli přece někde smysl unikne, nahlédnete do českého překladu a seznáte polskou fraseologii. Potom si pořídíte 1. svazek krásných knih Przewy-Tetmajera „Na skalném Podhalu“ a český překlad ze Světové knihovny. Četbou zajímavého originálu a srovnáním s překladem vniknete hlouběji do ducha polštiny. A pak už to půjde dále samo sebou, dostaví se chuť k další četbě a s tím ruku v ruce i větší výcvik a dokonalost. Za měsíc poznáte s radostí, že polština nemá pro vás žádných tajností.

Stejným způsobem lze hravě vniknouti i do ostatních jazyků slovanských. Myslím v druhé řadě na slovínštinu. Se Slovinci máme osud v nejednom ohledu podobný, jsme však silnější nežli oni a proto jaksí ne-li bohatými, tož aspoň zámožnými jejich strýčky a musíme se o ně činně zajímati. Cestujeme dnes v zástupech do Saviňských Alp, nuže seznamme se včas se slovinským jazykem. Pro první orientaci je tu zase Vymazal a Zavadičův slovníček, *) eventuelně i Legova mluvnice. Potom hned si pořídíte knížku „Slike in povesti“ od Fr. X. Meška, vydanou r 1899 v Knez-Knjižnici a český překlad její „Obrázky a povídky“ ze Světové knihovny A čtete.

Tak se v jedněch prázdninách hravě naučíte číst a rozumět literatuře bratrského národa. V příštích prázdninách zajedete si na 14 dnů ke kolegovi Slovinci, nebo Poláku, nebo Chorvatu a osvojíte si živou konversaci. Navážete zároveň přátelské osobní styky, kterých co nejužších a nejsrdečnějších potřeba jest mezi slovanskou inteligencí jako soli, má-li Kollárův sen učiněn být skutkem a nemají-li se příště opakovati takové trapné bratrovražedné scény, jaké se za našich dnů odehrávají v těšínském Slezsku na hranici českopolské.

Čísti slovensky, polsky a slovinsky budiž ideálem naší studentské mládeže. Vyplní to účelně prázdné chvíle, ukojí chuť po činnosti i novotě a odvede od nekalých allotrií, které mnohou mladou horkou hlavu připravily o slibnou a šťastnou budoucnost.

*) Vyšel v nakladatelství Ottově. Cena K 4-60.

Volnomyšlenkářství ničí nadějně studie. (Napsal J. M., stud.) Jak veliká to starost každého jednotlivce z mládí, tedy i studenta, jak by toho krátkého života užil co nejlépe. Všichni bez výjimky přejí si dosáhnouti života nejkrásnějšího. A proč by ne? Vždyť každý jest si svého štěstí strůjcem. Tudiž i student má práva uplatnit svoje síly a kopati jimi pevné základy lepší budoucnosti. Odkud však má studující své síly čerpati? Kde prýští pramen odvahy a zmužilosti pro namáhavou práci? Snad v moderním pokroku, snad ve „Volné myšlence“?! — Co je to „Moderní pokrok“ a „Volná Myšlenka“; neb co znamená to u studenta? Zcela určitě odpovídám na tuto otázku: „Volná myšlenka“ u studenta, znamená šlapati štít studentské cti do bláta! To není tudíž pramenem sil pro studujícího jinoha! Ten prýští zcela odjinud, se strany opačné, z ducha zbožně nadšeného. Jak málo jest takových duší! A kam přijdou tudíž ostatní duše studentské? Snad, jak praví, dojdou světla? Uniknou klerikální tmě? Ó, řeknu vám, drazí kolegové, rád vám řeknu kam přijdou, a jistě mi přisvědčíte. Starostlivá matka posílá svého miláčka na studie, hledíc naň očima plnými naděje. S blahým úsměvem na rtech znamenajícím naději, provází dobrý otec svého syna z domu otcovského, by oddav se studium splnil tužby svých rodičů. A on — netřeba podotýkati; pln radosti a mladistvé touhy kráčí nastoupiti tak nadějnou dráhu. Pobude ve svém povolání 2-3 roky, navštěvuje v čas prázdnin nezapomenutelný domov a bohudík, stále s čistou nevinnou myslí dětinskou. Avšak: „Tempora mutantur, et nos mutamur in iis“ (Časy se mění, a my se měníme v nich.) Nadejde mu doba studií vyšších, třeba jen 4.—5. třída škol středních a přinese s sebou ostrý vítr, který zafičí a zaburácí v duši jinochově, pobízejí svoji „tanečnici“ k divokému tanci. Téměř neurvalým způsobem v podobě orkánu lomcuje myslí studentovou „Volná myšlenka“, chtějíc všechny naděje se „stromu života“ strást, jako žluté, zralé plody. Jaká jest však její náhrada! Místo urvaných, zralých, téměř již uskutečněných nadějí, o kterých se zdálo, že jsou nezměnitelné, věší na „strom“ nespokojenost, zádušnivost, nelásku a zanevřelost na učení, na professory, ano i na sebe. „Volná myšlenka“ jest předmětem jeho úvah, nikoli zdokonalování se ve vědomostech a v charakteru. Rozmanité bodláky nepravostí vyrostou v mladé duši jeho. Kde měl by tudíž v tomto stavu hledati sil, kterými by přitáhl dřívější spokojené a blažené časy? Snad ve „Volné myšlence“?! Snad v „pokroku moderním“?! Nikde! Nikde klidu a pokoje. „Orkán“ prudce řádící jest neúprosným a ničící okamžitě každou sebemenší naději převratu. Matka, otec, nařikají, řkouce: „Dali jsme tě na vychování učitelům, a zatím tě vychovali tvoji kolegové!“ O, ti vychovatelé! Běda

jím! To zovou oni vychováním, to vzděláním a charakterem, když se odvažují otrásati pravdami víry katolické, když praví: „Není Boha, není věčnosti!“ čemuž sami nevěří. Neboť jak možno „vzdělanému studentu“ popírati jsoucnost Boží, když samotna jsoucnost lidská jest jí důkazem? Žádná oasa, žádný světlý maják nekyne studentu propadlému jedu moderní kultury. Chuť k práci, snaha po sebevzdělání — to musí ustoupit stranou a místo toho usídli se v duši skepse a nespokojenost! „Volná Myšlenka“ pro studenta je morovou nákazou a kdo chce býti studentem ideálním, charakterním, kdo se nechce stydět za svou víru, u toho „Volná Myšlenka“ svou agitací nepořídí ničeho.

Otázka reciprocitý záhřebské university dosud přes všecko naléhání není vyřízena. Chorvatský ministr kultu dr. Amruš pravil nedávno deputaci dalmatských akademiků, kteří u něho byli v té věci, že co je na chorvatské vládě, všecko učiní, ale doháněti vládu vídeňskou, aby vyřízení uspíšila, že nemůže, k tomu že nemá práva. Ať sami jako poddaní rakouští spolu s poslanci jihoslovanskými se o to zasadí u vlády vídeňské. Vídeň ovšem nerada by reciprocitu povolila, ač ji už mnohokrát přislíbila, neboť jihoslovanskí akademici na universitách rakouských naučí se aspoň té nezbytné němčině, chodí na studie ponejvíce do Št. Hradce a do Vídně. V Záhřebě by se jí nenaučili! „Hlídky“.

Učme se slovanským řečem! K studentstvu německému bylo vydáno toto svolání: „Němectí studenti! Vždy více razí si dráhu přesvědčení, že znalost druhého zemského jazyka jest pro státní i soukromou službu nejvyšší důležitostí a největšího významu. To přimělo čtenářský a řečnický spolek německého vysokoškolského studentstva ve Vídni „Germanii“ k tomu, aby zřídila pro německo-arijské posluchače veškerých vídeňských vysokých škol vyučovací kursy pro českou, polskou, slovinskou, srbsko-chorvatskou a italskou řeč. Kursy počínají 1. května, trvají do července a bude v nich po prázdninách pokračováno. Budou konány v posluchárně vídeňské university v odpoledních a večerních hodinách. (Nejvyšší počet účastníků v jednotlivém kursu 20.“ — Budiž to povzbuzením pro české studentstvo, aby se pilně v jiných jazycích a zvláště příbuzných slovanských vzdělávalo, by Němci, jimž protekce „strýčků“ na ruku bude, nebyli předstíženi.

„Čas“ a slovanství. Význačnou debatu o slovanské vzájemnosti rozvinul „lepší český denník“ „Čas“ za necelý měsíc po Masarykově cestě na Rus, která měla filosoficky prohloubiti nejnovější všeslovanské hnutí, neoslavismus. Popud k této velmi ostře mezi „Časem“ a mladočeským „Dnem“ vedené výměně názorů dalo založení slovinského katolického akademického druž-

stva „Dan“ v Praze. „Čas“ navrhl ve svém úvodníku otázku, jak se má Praha oproti těmto studentům zachováti a zodpověděl ji hned v tomto smyslu: nemohou nám býti vítanými hosty“ — důvod — protože jsou klerikálního smýšlení.“ Tento projev nejzarytější kulturní intolerance, která ve své nenávisti ani u základů životní otázky celého slovanského světa „sblížení všech“ se nezastavuje, jest zajisté pro „Čas“, nade vše a nade všechny povznesený a pro osoby za ním stojící velmi charakteristický. Ostře, ale správně odpověděl na vývody „Času“ „Den“, „ne v zájmu slovinských klerikálů“, ale v zájmu „Časem“ zdeptaných, mezi slušnými lidmi platných pravidel o pohostinství vůbec a v zájmu poslání Prahy a vysokých škol pražských mezi Slovanstvem zvláště. Ohradil se proti tomu, aby Masarykova klika, považující universitu za svou državu, někoho pro jeho kulturní smýšlení z vysokého učení vylučovala, poněvadž universita má býti v pravdě volná a vědecké její povolání nemá žádný skutečně pokrokový člověk využítkovati ve svém strannickém zájmu. Obvinění „Dnem“ pronesená, že Časovci neznají pohostinnosti, že strannické zájmy cení výše než Slovanstvo a svobodu vysokých škol, byla ovšem pro „Čas“, zvyklý vše kritisovati, avšak od nikoho posudku nesnášeti, poněvadž stojí kulturně výše všech, příliš silným tabákem. Počalo nechutné obhajování se „Času“ výmluvami, že „Den“ mu neporozuměl, že jest špatně informován a pod. „Den“ však odpovídal na výtky „Času“ stále v tom smyslu, že trvá na svých vývodech. Až poslední lokálka v „Času“ o tomto tématu osvětlila drasticky důvody, proč se „Čas“ tak neurvale na katolické Slovince vrhl. V kulturní debatě o Währmundově záležitosti v parlamentě mluvil totiž po Dr. Masarykovi bezprostředně Dr. Krek a vývody jeho velmi nemilosrdně pošramotil. Debata se protáhla a vždy v seznamu přihlášených řečníků za jménem Dr. Masaryka objevilo se jméno Dr. Kreka, vždy ale Masaryk své jméno ze seznamu vyškrtl, ba nenechal je tam ani když po něm byl přihlášen Dr. Korošec a za tímto teprve Dr. Krek, prohlédaje docela správně, že by se Dr. Korošec patrně slova vzdal, aby Dr. Krek mohl si na Masarykovy vývody posvítiti. Že tím vážnost našeho Prvního a Jediného mezi slovinskými studenty ve Vídni, kterým tato hra na schovávanou nebyla neznáma, nevzrostla i přes to, že on, jenž přišel do Čech káceti modly, měl v poslední době po dva měsíce v „Času“ stálou rubriku: „Oslava Masarykovy šedesátky“, jest na bíledni. Krek jest původcem myšlenky posílati systematicky kolonii katolických slovinských studentů do Prahy k vzájemnému se poznání Slovinců s Čechy. Tu „Čas“ v oné poslední své zprávě a priori odmítá od sebe podezření, kterého ale nikdo nepronesl, že by totiž motivem

jeho lokálek o Slovincích bylo něco jiného než zájem pravého pokroku. Proč přichází na tuto myšlenku? Proč ohražuje se nepřímou proti nikým nepronesené domněnce, že uražená ješitnost Masarykova inspirovala vlastně válečné tažení „Času“ proti katolickým Slovincům? Práví se sice: qui tacet, consentire videtur, ale kdo příliš mnoho mluví, nemá obyčejně též docela čisté svědomí. Proto nás tímto „Čas“ nepřímou přivedl k úsudku, že veselé dostihy Masaryk-Krek zde přece hrály úlohu. Tim ale odkryl svůj pokrok, lépe svou pokrokovou posu, v celé její nahotě. Úsudek náš o debatě „Den“—„Čas“. do které jsme vůbec nezasáhli, je tento: „Pro pravdu se lidé nejvíce hněvají.“ Tento hněv byl motivem prvního úvodníku „Času“ o Slovincích, jichž spolek ku schlazení žáhy mu přišel velmi vhod a byl též motivem jeho sofistické polemiky proti „Dnu“.

Svíta? (Napsal Z. Aduren, stud.) Hron, Nitra, Váh, Kriváň zaznívá často v písních slovenských. Nadšeně jména ta pronáší mnohý Čechoslován, neboť jsou to jména památná, jsou to století svědkové slavných dob národů Slovanů. Což divu, že při vzpomínce lahodných těch jmen zalétá duch v tamnější kraje, kde Janošik hrdinně bojoval za práva lidu robotného, kde staříček Hurban nadšeně a neohroženě hájil jazyka mateřského. Tam nyní panují zpupní Maďaři a pod jejich jhem sténají zotročení naši rodní bratři. Ubozí vy bratia naši Vám rvou z úst vaši rodnou řeč, vám odizují vaše děti a my na to klidně hledíme! Na vaše prosby o pomoc uspořádá výkřev národa, mladá intelligence, naše studentstvo „Slovácký večírek“. Rozešlou se pozvánky s upozorněním: Čistý výnos na uherské Slováky. Večer se sjíždějí hosté. Sálom se míhají salonní obleky, bílé rukavičky a různobarevné šaty z nejjemnějšího hedvábí. Nezřídka kmitne se směsicí též čamara nebo červená košile. Některé vznešené dámy se tak snížily, že místo svých nejmódnějších šatů oblékly se do krojů. Aby vše vypadalo slovensky, vyzdobili páni pořadafelé místnosti lípovým listím a prapory národních barev. Hostům na uvítanou má někdo nadšenou řeč. Mluví o bratrství všech Slovanů, o vzájemné lásce jejich, o svornosti, pokroku atd. Hlučný potlesk jest důkazem, že mluvil krásně. Pak započne taneční zábava. Tančí se beseda, též občas pustí se někdo do čardaše — mnohdy velice zpitvořeného — a na konec zatančí snad nějaký hrdina odzemek. Když se netančí, zpívá se. Ovšem, slovenské písně mají přednost. K půlnoci pak, když již víno nebo pivo začíná účinkovat, rozléhá se sálem značně falešně „Hej Slované“. Potom se hosté pomalu tratí, až konečně i pořadatelstvo zmizí. Druhého dne připomíná jen silné bolení hlavy, že byl „Slovácký večírek“. Čistý výtěžek se zašle, —

poněvadž byly značné výlohy, jest summa nepatrná — ovšem ze skromnosti se ne-
uvěřejní. Pak plyne život bezstarostně, idyl-
licky dále. Též sběratelé starožitností se
o Slováky starají. Bez oddechu putují ode
vsi ke vsi. Rabují na Slovácku hůř než
Svédové za války třicetileté v Čechách. Co
kde najdou krásného, skoupí — samo sebou
se rozuří, že hodně lacino, protože staré
věci mnoho nestojí — aby to pak mnohem
dražší prodali do musea. Když někdo přece
se zdráhá prodati kroj, tu sběratel moudře
mu poradí, že si za ty peníze může kou-
piti „panské šaty“. Chudák mu uvěří a pak
chodí po panskou otrhaný. To však je ve-
dlejší. V Praze, v museu je uschovaný
krásný kroj, aby něli potomci památku.
Snad abychom též my již po několika le-
tech mohli obdivovat voskové figuriny v kro-
jích. Snad řekne někdo z vás, že se Slo-
vákům pomáhá peněžními sbírkami. Bohu-
žel však ani těch se na mnohých místech
nedbá. Pak sbírky pomáhají jen duševní
nouzi, neboť se za ně kupují knihy, kdežto
o jejich hmotnou podporu se nikdo nestará.
Věru, těžko jest vzdělávati ducha, když
člověk postrádá i nejnnutnějších potřeb tě-
lesných. Velmi jadrně se vyjadřuje Slovák
v národní písni: „Bože můj, Oče můj, s vy-
sokého neba! Keď si mi dal zuby, tož mi
daj aj chleba!“ Proč se mu nedostává
chleba? Proč mu vydírají i to nuzné sousto
vysokými daněmi? Či jsou jen Alpy hory
a Tatry úrodné lány? Proč se neulehčí
Slovákům jako Tyrolanům? Jsou přece oba
národy horalé. Tyrolan má rozsáhlý dvorec
plný krav, dojných alpských krav, jež se
pasou od jara do zimy na širých pastvi-
nách. O dani sotva ví. Dům má jako villu
a v něm drahý byt pro letní hosty. Chudý
drotar však musí z jara rok co rok do ci-
ziny za výdělkem. Potlouká se širým svě-
tem až do pozdního podzimu, stírá každý
halíř. O hladě lehá, o hladě vstává, jen
aby více ušetřil. Když již zima halí celý
kraj v studené mlhy a mrazivé vichry urvaly
poslední zbytky sežloutlého listí se stromů,
vrací se potulný drotar se skrovným výdělkem
do hor, do vysokých Tater, do své polo-
zbortělé chatky. Tam jej toužebně očekává
žena s houfem hladových dětí — a žandár.
Sotvaže se se svými milými milými shledá,
musí se s nimi rozloučiti. Nezaplatil daň,
musí tedy s četníkem, na zimu do vězení.
Kdo chce, ať si přirovnává dále sám. Já to
nedovedu. Co tedy jest možno činit? Snadná
odpověď! Co dopomáhá v Tyrolsku k bla-
hobytu? Snížená daň a návštěva cizinců.
Kdo má v mci snížit daň, kdo dává sta-
věti nákladné dráhy k většímu pohodlí ná-
vštěvníků Alp? Vláda! Kdo však dává pe-
nize, když země Alpské jsou passivní?
O ty je nejmenší potíž! Země koruny svato-
václavské jich mají dost. Musí se tam tedy
zvýšiti daně, Češi, ti staří dobráci, budou
zajisté platit, jak se na poslušné poddané
sluší a patří. Co nám na tom záleží, že

Němci obývají krásné Alpy, že obývají na
Šumavě, v Krušných Horách, v Krkonoších,
v Jeseníku atd. My Čechové máme za to
široké lány; hor nám netřeba. Zachce-li se
nám však přece do lesů, můžeme si dovo-
lit výlet do krajín lesnatých. Co na tom,
že jsme tam cizinci? My se spokojíme bla-
hou vzpomínkou, že to kdysi patřilo našim
hrdinným předkům. Když chtějí Maďaři Tatry,
ať si je vezmou. Národ slovenský jest však
nadutým magnátům solí v očích. Ať tedy
zhyne! Dojde tedy přec na slova Svetozara
Hurbana Vajanského?

„Poslednej chaty zakiaľ stoja steny.
v nejž hlaholila sladká slovenčina:
s tou chatou sviažem obsah svojho bytia.“

Snad pak teprve poznají Čechové krásy
Tater, až v nich budou vystavěny drahé
hotely maďarské. Pak se tam pohnou, aby
se pokochali pohledem na romantický kraj,
v němž kdysi bydleli Slované. Pak snad
také český básník okouzlen nádhernou vy-
hlídkou usedne na skalní tes, zrak jeho za-
těká přes srázné skály, přes rokle, přes
vrcholky věkovitých lesních velikánů do
tichého Pováží. Půvabným údolím vine se
tam v divukrásném majestátě stříbroleklý
Váh, jehož břehy zahaleny v ranní mlhy
prozelenávají bujnou svěžestí v prvních
paprscích slunečních. Básník opojen tím
zjevem napíše dojemnou elegii o zahynutí
uherských Slováků a národ čta ji zapláče.
— Bohudíky, že tomu ještě tak není! Po-
sud mi přece ještě svítá naděje na osvo-
bození našich bratří slovenských, když si
vzpomenu na Luhačovice. Tam na kopci
před „Slovenskou budou“ zahlaholil večer-
ním šerem veselý zpěv:

Šeci sme Slované
od tej sněžnej Tatry!
Rus, Poliák, Illyr, Čech,
to sú naši bratři.
Héj, piše nám to Kollár,
Safarik aj Mláden,
Héj, Slovanstvo nezniči
na tom svete žaden!

A zamklými, tmavými lesy nesla se
hluboká, mocná ozvěna: Mně se zdálo, že
ke mně letí ozvěnou až z dálných Tater:
Héj, Slovanstvo nezniči na tom svete ža-
den.

Slovanská Liga katol. akademiků
ve Vídni pořádala v pátek 27. května t. r.
slavnostní večírek na oslavu 500letého ju-
bilea Slovanů severních (vítězství u Grun-
waldu 15. července 1410) a 100letého ju-
bilea Jihoslovanů (narozneniny předního ji-
hoslovanského spisovatele a básníka Stanka
Vráze, nar. 30. června 1810). O vítězné
bitvě u Grunwaldu promluvil p. říšský po-
slanec Stojalovskí. Poukázal na veliký
význam tohoto vítězství, jímž zaražen po-
stup německví v Polsku propagovaného
sesvětštělým řádem německých rytířů, pro-
jevil radost, že vidí slovanské akademiky

v tak četném počtu sdružené na programu křesťanském a doufá, že podobně, jako se podařilo spojenému vojsku polskému, litevskému a českému (Zižka) porazit řád německých rytířů, že tak slovanští akademici pod heslem pravdy, práva a spravedlnosti s úspěchem budou čelit nevěře i děmectví. St. Ph. Trdan ve své řeči „Illyrie“ vzpomíná předního zástupce illyrismu St. Vráze. Národní toto hnutí vyvolané Lud. Gajem snažilo se náhradou za politickou Illyrii, založenou Napoleonem I. po míru schönbrunnském (r. 1809), vybudovati Illyrii novou na základě společné řeči a kultury Jihoslovanů. Pro Čechy zajímavým je St. Vráz, že byl prvním, který upozornil Jihoslovanů na Čechy a horlil pro vzájemný styk obou. O důležitém postavení Jihoslovanů jako přední strážní Čechoslovanů, kteří jsou tísněni se všech téměř stran cizinou, pojednal St. Ph. Masovec. Posl. dr. J. Myslivec děkuje katol. Slovincům, že vyvolali katolické hnutí mezi českými akademiky, a praví,

že nejvhodnějším střediskem sjednocených Slovanů jest hlavní město říše, jež jest přechodním mostem mezi Slovanův jižními a severními. Ku konci slavnostního večírku přikročeno k založení „Klubu českých katol. akademiků ve Vídni“, jenž má býti útlukem katol. akademiků, kteří byli dosud odkázáni sice na český, ale židovsko-pokrokový spolek akademický. Prof. Drapalík pozdravuje Klub, ličí obtíže, za nichž se katol. spolky zakládají a pronáší naději, že Klub záhy bude rozšířen na samostatný spolek. Kol. Marzsycki praví, že povinností katol. akademika jest nejen vzdělávati sebe, ale i lid, z něhož vyšel. Předs. Ligy St. Ph. Smýkal mohl pozdraviti mimo jiné říš. poslance msgra. dra. Stojana, Jos. Myslivce, Václ. Myslivce a četné poslance slovinské. Pozdravné telegramy zaslali: red. „Prád“, min. rada bar. Pražák, členové české Ligy akademické v Praze, slovinský „Dan“. Pozdrav za Cyrillo-Methodějskou jednotu přednesl p. Kupka

===== Hlídka kulturní a časová. =====

Z Velehradu. (Pobožnosti a slavnosti velehradské.) Dne 1. a 2. srpna konati se bude na posvátném Velehradě pouť, akademie a schůze českoslovanských bohoslovců. Duchovní cvičení (exercicie) pro studující vyšších tříd budou od 16.—20. srpna, duchovní cvičení pro akademiky,

professory a inteligenci vůbec od 22.—26. srpna.

Upozorňujeme kollegy na insert koleje Arnošta z Pardubic, vřele jej doporučujeme. Dle rozhodnutí správní rady mohou býti přijati do koleje i studující slovinští, studující z Čech mají však přednost.

===== BIBLIOGRAFIE. =====

Kdo četl Macharův „Řím“, měl by si také přečísti novou knihu Dra. Opletala: **Řím.** Malý komentář ke spisu Macharovu „Řím“. Brno 1910. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 278. Cena 2.50 K. Kniha byla psána již r. 1908 v Římě, kde spisovatel dříve dlel. Ukazuje pravý stav věcí, který Macharem tak nestydatě byl přemalován a nohama vzhůru obrácen. Obsah: Díl I. Věnování. Místo úvodu. Confiteor básníkovy. Byl sv. Petr v Římě? Sv. Pavel. Obrazy apoštolů sv. Petra a Pavla, Mamertinské vězení. Quo vadis. Oratoře. Okovy sv. Petra. Katakomby. Eusebius. Tertullian. Svätý Augustin. Machar a Otcové církevní. Liber pontificalis, kniha papežů. Papež Lev XIII.—I. Feuilleton Macharův. Konec úvodem. — Feuilleton II. Cestou. — Feuilleton III. Terst a dále. Díl II. Římský luxus. Gladiatoři. Křesťanské zásady. Římské otroctví. Machar o křesťanství. Křesťanství v Římě zaseto. První umění křesťanské a poměr jeho k antice. — Feuilletony: IV. Venezia, V. Intermezzo. — Feuilleton XXII. Katakomby. — Dvě paraboly Jörgensenovy: I. Stín. II. Vyrábitel jedu. Kdo se chce o pravdě poučit, má zde příležitost.

Nyní právě vyšel též ve „Vzdělávací knihovně katolické“ spis **Antika a křesťanství** od Františka Pohunka. Cena 1.25 K.

Kdo by se chtěl ještě důkladněji poučiti o poměru antiky ke křesťanství, tomu bych doporučoval ještě knihu anglického historika Dra. R. W. Churcha **„Vliv křesťanství na národní charakter. Vzdělanost před dobou křesťanskou a po ní.“** Přeložil Jan Váňa, 1901. Vydalo Havlíčkovy křesťanské nakladatelství v Praze. Žitná ul. Cena 1.20 K. Nebo: Dra. Weisse **„Die Entstehung des Christenthums.“** Stran 158. Lze dostati u Herdera (Freiburg im Breisgau) za sníženou cenu 90 hal. Mnoho o životě, názorech, náboženství a filosofii Římanů a o životě a náboženství prvních křesťanů lze se dočísti též ve výborném spise Fouardově **„Sv. Petr a první léta křesťanství.“** Přeložil Hulakovský 1896. Vyšlo v Cyrillo-Methodějském knihkupectví u V. Kotrby. Cena 6 K. R.

Na sklonku II. ročníku.

Jak již v prvním čísle tohoto ročníku „St. Hl.“ bylo naznačeno, a zároveň také uvedeny důvody, končí ročník tento číslem červnovým Quantitou vyrovná se však ročníku prvnímu, který vyšel v 10 číslech úplně.

Porovnáme-li vedle sebe oba ročníky „St. Hl.“, musíme přiznati, že stal se tu pokrok. O tom svědčí i to nesčetné množství dopisů, zaslaných nám i z kruhů studentských i z řad jiných přátel našich. Snažili jsme se poctivě dát do rukou našeho studenta časopis, k němuž by se uchýloval zemdlen a znaven denní prací, aby v něm našel občerstvení, poučení, aby obsahem jeho napojil mladou, po nových dojmech dychtící, vypráhlou duši.

Víme, jak citlivá, dojmům přístupná, novot žádoucí jest taková mladá duše, jak snadno zbloudí na cestách křivých byvši vlákána tam nesvědčitými svůdci. Proto snahou naší bylo, aby taková bloudící, na vahách jsoucí duše studentská našla v časopise našem ruky pomocné, jež by nedopustila zapadnouti jí v skepsi, materialismus, atheismus.

Možno s uspokojením říci, že se nám to podařilo. Kolem časopisu našeho kupí se vedle starší intelligence sta středoškolských studentů — úspěch to po ne dvouleté agitaci uspokojivý. Oproti ročníku prvnímu je také pokrok v čilejším dopisování do „St. Hl.“, jak jest z četných dopisů v středoškolském věstníku patrné. Pestřejším obsahem chtěli jsme vyhovět všem kruhům čtenářstva. Vedle článků hospodářských, apologetických, literárních recenzí, přinášeli jsme články belletristické, besídky, dále přílohy „Poesie“ kamž ukládali příspěvky svoje ti, jež Musa pudila k zpívání.

Jest i milou povinností podepsané redakce poděkovati upřímně a vřele všem těm, kdož hřívnou svého vědění přispěli k pestrému obsahu „St. Hl.“ beze všech nároků na honorář; budoucnost ukáže plody této práce.

Ročník třetí bude jen pokračováním práce započaté; víme dobře, že mnoho jest ještě úhoru mezi studující mládeží, do něž nutno zasít símě nového, ideálnějšího, křesťanštějšího života, aby se zazelenal a rozkvetl bílými květy mládí. Jak praví Jindřich Š. Baar v románě „Cestou křížovou“, jest třeba, aby duše taková zazelenala se novým mlázím, vyhnala do výše jako věže nové snahy a pokryla se bílými květy radosti, aby se duši otevřela okna nová, kde se zjevují nové — krásnější perspektivy — nové krajiny; jsou sice jednotvárnější, není na nich ohnivých — rudých květů — s omamující vůní — jsou za to větší, jasnější — čistší — radostnější se v nich žije a bezpečněji dýchá.

Kruh našich přispívatelů se nikterak nezmenšuje, ba mnohá jména nová mile překvapí naši čtenářskou obec. Mnoho příspěvků nám zaslaných zůstalo pro ročník následující. Nebylo nám nikterak možno jich použití pro omezenost místa. Nyní, kdy budeme míti k dispozici deset čísel, bude nám možno vyhovět na všechny strany.

Čtenáře své prosíme, aby nám zachovali tytéž sympatie i lásku jako dosud. Srdce to hřeje a pracuje se tak radostněji a nadšeněji.

První číslo „St. Hl.“ III. ročník vyjde jako dvojsešit koncem října.

Sursum corda!

V Praze královské, v červnu 1910.

Redakce.

